Miljøministeriet
Naturstyrelsen

Høringssvar fra Naturnationalpark Stråsø

Dette dokument er en samling af indkomne høringssvar fra den offentlige høring angående projektforslaget for Naturnationalpark Stråsø. Høringssvarene er indsendt i høringsperioden som var d. 12. maj 2022 til d. 7. juli 2022. I denne periode er der blevet indsendt 54 høringssvar fra privatpersoner, foreninger og virksomheder. I denne samling gengives telefonnummer, dato for indsendelse, e-mail og adresse ikke.

Indholdsfortegnelse

Høringssvar fra Naturnationalpark Stråsø 1
Privatpersoner 3
Aage Hindhede 3
Ane Balslev Lyremark & Søren Lyngklip Strøm 4
Anne Cathrine Troldtoft 5
Berit Kiilerich 6
Bo Holst-Jørgensen 8
Eva Dam Mortensen 14
Gerda Troldtoft Jensen 14
Gert Nielsen 15
Helle Manicus 15
Henriette Andersen & Heine Klepsch 16
Inge Vadman 17
Kirsten Andersen 18
Lars Kofoed og Henning Ramsløv 18
Kirsten Trærup Pedersen & Per Carsten Nielsen 21
Lona Westermann 21
Lone Have Koustrup m.fl. 22
Lotte Bøgedal 22
Marianne Troldtoft & Kent Troldtoft Pedersen 27
Mourits Troldtoft 29
Niels Eg Poulsen 31
Olav Rex Christensen 31
Per Kamp 32
Pernille Møller 32
Pia Dora Andersen 32
Steffen Troldtoft 35
Søren Wium-Andersen 40
Vibeke Fjord Kristensen 41
Foreninger, virksomheder, myndigheder mv. 42
AutoCamperRådet 42
Bevar de danske skove 43
Danmarks naturfredningsforening 49
Danmarks Jægerforbund 52
Dansk køreforbund 54
Dansk Orienterings-Forbund 57
Dansk Land- og Strandjagt 58

DCU Spor og Natur 60
Den danske Dyrelægeforening 63
DGI Vestjylland 66
DOF Vestjylland 70
Dyrenes beskyttelse 79
Foreningen Danmarks Vilde Natur 83
Foreningen Ulvefrit Danmark 84
Friluftsrådet Limfjord Syd 85
Fri natur 88
Habitat.nu 102
Holstebro Kommune 107
Holstebro og Omegns Fiskeriforening 108
Holstebro Orienteringsklub, Vestjydsk Orienteringsklub og Herning Orienteringsklub 110
Holstebro Struer Landboforening 111
MTB Holstebro 113
Naborepræsentanten 113
Rytterlaug Midtvest 126
Slots- og kulturstyrelsen og Kulturministeriet 129
Verdens Skove 130
Vind Sogns Borgerforening 133

Privatpersoner

Aage Hindhede

Privat høringssvar angående projektbeskrivelse for Stråsø NNP afsnit 2.2.4 Friluftfaciliteter m.v.

Overordnet set er planen, når det nu skal være, god. Men alligevel et par kommentarer:
Vel vidende, at der jo fortsat vil være fri adgang overalt, kan denne kommentar virke overflødig, men hvis målet med NNP *også* er at give almindelige gennemsnitlige gæster en bedre naturoplevelse, kan man godt gøre noget lidt anderledes, vel at mærke uden at inddrage hele området til "underholdning". Rigtigt mange publikummer, der ikke er vante til at færdes i naturen, eller os lidt ældre personer, vil gerne "ledes" på vej ad afmærkede, ryddede ruter der gerne må være spændende, men let farbare til fods. Og netop ved at lede publikum ad (spændende) stier, kan man begrænse trykket på de tilstødende (sårbare) arealer og selvfølgeligt lede selv et stort publikum uden om faunalommerne.
Jeg vil foreslå, at en stor del af de planlagte vandreruter i højere grad end det er tilfældet for nogle af de ruter, der ses på kortbilag 10 vedkommende, kommer til at "sno" sig gennem terrænet. Især ruterne med udgangspunkt ved badesøen ved Lystlundvej og delvist ruten fra Gosmer bro ser ud til i høj grad at følge de eksisterende skovspor.
Ved badesøen er terrænet rimeligt fladt og måske lidt kedeligt, men ruten kan gøres mere interessant ved at lave snoninger lidt ud og ind mellem træerne – eller træstubbene, som det så bliver engang. Her er der lidt udsigt, der er der en særlig vegetation, hist er en flot sten her noget historisk..., alt sammen noget publikum kan ledes hen til bare ved at føre stien lidt væk fra den lige vej. Ligeledes er der et flot afvekslende hedeareal med dalstrøg og vådområder umiddelbart øst for den indtegnede rute (over mod træartsforsøgene), som slet ikke inddrages.
Også ruten ved Gosmer er noget "lige". Lad den sno sig ud over heden (Fårefolden) og op ad bakken til Lærkehøj (ligesom MTB ruten gør det) og zig-zagge tilbage, der er masser af flotte og spændende landskaber undervejs.
En alternativ rute fra Gosmer kunne gå i en ring op over Nørre Wosborg hede hen over de historiske hjulspor og hedeparceller til gravhøjene mod nord med den fantastiske udsigt helt til havet og Tihøje. Måske kunne det være en mulighed at lade bare lidt af ruten følge å-løbet fra Gosmer bro. Eller måske kunne åen krydses ad en gangbro fra en ny P plads hvor asfaltvejen (Nymøllevej) slutter (igen til glæde for byfolk, der ikke vil køre på grusveje).
På Sdr. Wosborg hede ville en flot rute mellem de eksisterende stier og Sønderkjærvej kunne føre op over klittoppene i den nordvestlige ende, hvor man virkeligt kan opleve det vilde landskab med høje klitter og dybe lavninger med ene og sandflugt.
Endeligt kunne det være fantastisk at etablere en egentlig (sparsomt) markeret langtursrute, hvor man i flere dage kan ledes rundt i hele området (men uden om faunalommer), se de interessante steder, hvor det ikke handler om at komme så nemt fra sted til sted som muligt, men i stedet om at få de smukkeste eller de mest spændende oplevelser. Og selvfølgeligt med forbindelse til shelterpladserne rundt i (om) NNP.
(En sådan rute kunne fint udvides til også at omfatte alle statens (og kommuners) arealer fra Femhøjsande i syd via Hoverdal og videre helt til Holstebro og videre til "det gamle Klosterheden" med ret korte forbindelsesstrækninger ad offentlige og privat veje/markveje. En vestjysk "Camino/Kamøno)

Angående shelterpladserne. De planlægges lagt uden for hegnet. Kan de ikke etableres i en lille afstand inden for hegnet (et par hundrede meter måske), således at de i højere grad naturligt vil være mere forbeholdt brugere, der ikke ankommer i bil. Plus at der åbnes for teltslagning i området umiddelbart omkring shelterne.
Der nævnes at de eksisterende p-pladser skal bevares. De bør så i det mindste markeres tydeligt, lige nu er de meget skjulte for "ikke stedkendte" besøgende.

Endeligt angående bord/bænke faciliteter, som ikke en særligt omtalt.
Som tidligere beboer i området synes det tydeligt, at det største publikum i området kommer i vinterhalvåret eller på kølige sommerdage. Fremover kan man måske derfor i højere grad tilstræbe, at disse faciliteter placeres i sol og læ men med udkig, og ikke i dyb skygge.

Med venlig hilsen
skovløber emeritus, anlægsgartner og naturbruger
Aage Hindhede

Ane Balslev Lyremark & Søren Lyngklip Strøm
Vores høringssvar angår den del af projektets område der udgør Lystbæk eng og den del af Madum Å, der gennemløber engen. Her lå engang Filsø. Vi undrer os over at der i projektet ikke er tænkt en genetablering af Filsø, samt en genslyngning af Madum Å. Der er her i juni måned foretaget mekanisk oprensning at å-løbet, hvilket må siges at være det stik modsatte af formålet med naturnationalparken. Madum Å er stadig reguleret af betonstyrt, og har en meget kanallignende og kortere løb gennem engen end oprindelig. Vi foreslår, at projektet tilføjes genetableringen af Filsø, samt genslyngning af Madum Å igennem engen.
Vi står selvfølgelig til rådighed for opklarende spørgsmål og yderligere oplysninger

Venlig hilsen
Ane Balslev Lyremark og Søren Lyngklip Strøm

Madum Å, betonstyrt på Lystbæk Eng

Madum Å, oprenset jern

Madum Å, oprenset

Anne Cathrine Troldtoft
Til Rette vedkommende.
Her medfølger mit høringssvar vedhæftet vedr. projektet NNP-Stråsø.

Med venlig hilsen
Anne Cathrine Troldtoft

Høringssvar til projektet NaturNationalPark- Stråsø.
Det bedste ville være at beholde Stråsø stort set, som det er. Arealet er statsejet, d.v.s. vi ejer det alle sammen. Vi har ret til at færdes der alle sammen. Det er et fantastisk område. Der er masser af biodiversitet, der bør kortlægges, så man kan se, hvordan det ændrer sig, hvis NNP- projektet gennemføres. Især i de her tider bør der stadig være skovbrug. Af hensyn til klimaet. CO2 (drivhusgas) bygges ind i træerne, der kan bruges til at erstatte plast og beton og som brændsel (Jfr. "Klimaskoven" af Esben Møller Madsen m.fl.). Jo mere træ Danmark selv kan producere, jo mindre behøver vi at importere. Der kan sagtens blive plads til urørte arealer med rådnene træ. Men lad dog være med at ødelægge godt tømmer. Insekter og svampe behøver ikke veteraniserede/ maltrakterede A-kævler for at overleve. Udlej dagsjagter, som hidtil. Lav jagter for nye jægere. Sælg det nedlagte vildt. Man ville kunne få indtægter, der kan (være med til at) betale for udgifter til at dyrke lyngheder og fjerne ukrudt (= uønsket vegetation), som glansbladet hæg, engbrandbæger m.m.
Lynghederne er fantastiske, men de skal jo plejes/dyrkes jfr.Teknisk rapport fra AARHUS UNIVERSITET nr. 160, 2020: HVORDAN BEVARER VI HEDEN I DANMARK af Jesper Bak m.fl. Der er de største og smukkeste heder i Stråsø, De er egnstyppiske og autentiske og har stor oplevelses værdi. Det bør stadig være muligt at færdes og samle bær, svampe, honning og urter, jagt(regulering) som mennesket altid har gjort på heden. Der skal kunne arrangeres vandreture, orienteringsløb, hestevognskørsel m.m. Det er fint med de week-end'er, hvor man må køre ind i bil.

Skal vi have NNP: Ønskes ingen hegn. Vi kan ikke nyde at færdes i Stråsø, hvis vi skal holde øje med heste og stude. Man kan ikke have sin hund med i snor. Og erfarne hestefolk fortæller, at det vil være farligt at ride der. Man kan hegne mindre områder (de kan gøres ret store) med stude og heste, således at publikum og indførte dyr holdes adskilt
Hvis vi skal have hegn: Sæt det op i god tid før, der kommer stude og heste ind, så man kan få en fornemmelse af, hvor godt det modstår kronvildtet. Kronvildtet kan jo godt hoppe over det hegn, der er tale om, hvis de lige for set sig for. Hegnet skal stå et godt stykke væk fra naboskel (100m), så folk, der færdes på ydersiden af hegnet, ikke tramper rundt inde hos naboerne. Lav brandbælte hvor hegnet står. Vandrestier, ridestier, mountainbike ruter skal ikke anlægges i skel til naboer. Der skal ikke være færiste eller låger i kommunevejene. Det er kæmpe udgift og det vil genere naboerne, der skal færdes. Især på den del af Fuglsangvej, der vender ned mod Lilleå, burde man sætte hegnet på nord-vestsiden af vejen, så kunnne man spare færiste / låger ind til Troldtoft Krat.
I NNP skal der være oprindelige/ hjemmehørende arter. Planter, der er omhyggeligt udvalgte, fordi de kan gro i området, give læ, producere råtræ, pyntegrønt, opsamle (jord)-luftens kvælstof (ved hjælp af knoldbakterier på rødderne) og derved give næring til den før i tiden ufrugtbare jord, skal væk.
Det er spild af resurser! Landskaber og deres bevoksninger ændrer sig. Hvis målet er at have stor biodiversitet og bevare så mange arter som muligt, er det vel underordnet i hvilket land arterne vokser. (Naturligvis kan man ikke bare indføre hvad som helst, da økosystemer kan ødelægges).
Folk, der vil besøge NNPStråsø, skal kunne komme derind. Nogle af skovvejene bør åbnes op for kørsel med bil. Nogle af de offentlige veje i området bør udvides og eventuelt asfalteres, så det øgede turisttryk kan guides ind ad de veje, hvor det generer de lokale mindst muligt. Man kunne åbne Springbjergvej fra Paradisvej til Lystlundvej mod øst og ned til Fuglsang Bro og Gosmervej fra nord til Lystlund-

vej. Opholdssteder, parkeringspladser mv. bør holdes inde på arealet, langt fra skel til private ejendomme, optimalt set midt på området fx ved studefolden på Gosmervej ved vejen ind til Lærkehøj udsigtstårn og på Lystlundvej, der hvor sorteringscentralen/maskinhallerne lå.
Der skal være flere pladser. Alle med informationstavler, hvor turister også bør oplyses om, at man holder sig fra privat jord, Turister bør opfordres til at tage hensyn til naboerne, at man ikke fotografer lokale folk eller i det hele taget på privat jord. Oplysningerne bør som minimum fremgå på hjemmeside og på skilte. Det skal tydeliggøres, hvor grænserne går, og at man ønsker at lade de private grundejere være i fred. Der bør også være toiletter og adgang til vand.
Hvis der ikke skal drives betalingsjagter på arealerne, så skal der heller ikke være offentligt ansatte, der går på jagt derinde, hverken for sjov eller betalt for regulering. Der skal heller ikke være pamperjagter for politikere, medlemmer af interesseorganisationer eller lignende bestikkelsesjagter på arealerne. Hvis vildtbestandene bliver for store, så skal der laves en anden løsning. Det kunne være at drive dyrene ud til naboerne, invitere nye jægere på riffeljagt eller lignende. (Man burde lave betalingsjagter også).
Husk, vi fik at vide at NNP ikke skulle være til skade for naboerne! D.v.s. I tilfælde af skader, som følge af hvad der foregår i NNP, skal der udbetales erstratninger:
Der skal være klare regler for, hvad man kan forvente, når der opstår problemer med/skader af insekter, heste, stude, store mængder af krondyr, vand, brand m.m.
Der skal være folk man kan ringe til, hvis der er problemer fx med dyr, hegn, brand.

Med venlig hilsen
Anne Cathrine Troldtoft Borger og nabo

Berit Kiilerich
Hørings svar fra [...] mvh Berit Kiilerich

Heden Hørring NNP – Stråsåa juni 2022 fra Berit Kiilerich

Nejtak til mere trafik på Lystbækvej. Der er i forvejen både tung fra skoven og megen biltrafik (=nysgerrige til teltpladsen).
Så nej Tak til at Nst udvider P Plads ved Lystbæk. Det bør respekteres at det er en privat vej. Lystbæk Lejr plads er i brug næsten hele tiden der er ikke plads til flere gæster. Vi på vejen ønsker fred og ro.

Nejtak til hegn på lyngheden Sdr Vosborg, Nr. Vosborg og Vind hede

Det er total mangel på forståelse at tro at heden kan passe sig selv eller med tilfældige semi forvildede store græsdyr kan pleje heden. De store græsdyr kan blive vilde og dermed farlige for fx skovgæster som går med hund i snor. Dette skaber utryghed og hvad kan der ske hvis dyrene bliver jagtet, hegn nej tak. Det er også tydeligt at lyng planten forsvinder og heden vokser til med træer og buske og mere græs(blåtop) uden pleje tiltag. Når først lyng planterne er væk kommer de ikke tilbage.

Man **skal** efterligne hedebondens naturnære landbrug, små marker, svedje og afbrænde, save de små træer ned, plukke lyng til brændsel, have små græssende husdyr som får og geder og små mosaik stykker og små afbrændinger. Lyng heden er et kulturlandskab; skabt af mennesker og skal i fremtiden også vare tages af mennesker med små græssende husdyr og små afbrændinger i mosaik passes af folk som ved hvor dan man styrker biodiversiteten.
Man kan bruge Vandre Hyrder på heden (se bilag1) noget som Lystbækgaard praktiserer i det 2100 århundrede der sker ikke bare en efterligning men en fortolkning og overfører hyrdepraksissen til et moderne hede landskab, som er midt i et produktionslandskab. Heden bliver en perle og et rekreativt landskab for mennesker og dyr. Med vandrehyrde praksis er dyrene rolige, fortrolige og kan lukkes i sikker fold om natten. Således fjerner man også næringsstoffer

Besøg Ø. Lem hede ved Højmark. Annette Holmenlund Præstbjerg Naturcenter ved Vildbjerg. FB Lystbækgaards Vandrehyrde ved Geeke Jonker vandre hyrder viser netop at biodiversiteten øges.
Hedepleje opskriften
Og No 160 rapport DCE: Hvordan bevarer man hederne i Danmark
Heden skal være åben (uden hegn) og bevares som den er. Der er de største og smukkeste heder i Stråsø, de er egnstyppisk og autentiske og har stor oplevelses værdi. Det bør stadig være muligt at færdes og samle bær, svampe, honning og urter, jagt(regulering) som mennesket altid har gjort på heden. Udnyttet de naturnære resurser og har levet af dem. Der bør være respekt for de mennesker som er naboer, de bør høres og være med aktører og være del af et større samarbejde.
I Norge er der flere rapporter som viser at biodiversiteten går tilbage når dyreholdet stopper!!!! Respekt for dem som, har overlevet af heden, brugt den, passet den, gået på jagt, reguleret krager, og ravne/ræve. Dem som er vokset op på heden kan fortælle og hedens fugl Urfuglen som netop havde levested fordi mennesker passede heden. Lavede og levede af naturnære landbrug. De kan fortælle og bør høres i denne debat og ikke folk som bor bag en skærm og langt væk fra lyngheden.!. Det er Levende kulturarv vi taler om.
Mister vi heden mister vi vores vestjyske identitet. Forsvinder heden, forsvinder også hedens sange, digte, poesi og hede malerier, hedens fødevarer osv...
Der er brug for erfarings baserede kundskaber fra lokale dyre holdere som kender bæreevnen på heden og ikke teknikere som sidder bag en skærm. Så der ønskes respekt for dem som bor på heden og de som kender til at dyrke sandet og de mennesker som har plantet skoven uden dem havde der været ørken. De få som har et levebrød og kender natur, dyr fugle insekter og ikke mindst deres levesteder

Vi er glade for den natur som er i Stråsø den kan ikke blive bedre.
Heden forsvinder vokser til hvis den ikke plejes det er et fælles europæisk kulturlandskab som er ti tusinde år gammelt, et åbent landskab som også bør opleves i fremtiden. Skabt at et smukt samspil mellem dyr, mennesker og natur. Det er vores vestjyske kulturarv, det af fælles europæiske lyngheder som går fra Portugal i syd til Nord Norge. Det bør respekteres!

Citat fra en gæst som spiste middag på Lystbækgaard:
``Jeg syns, at det var helt rigtigt at slutte af med middag og præsentation af Lystbækgaard, netop for at få forbundet den eksisterende fåreavl i kulturlandskabet med nutidens brug af de produkter, der kommer fra fårene, og den økonomi, der knytter sig til det - og ikke bare indskrænke det til et spørgs-

mål om naturpleje. Det bør have en langt større plads ikke bare i arbejdet med natur- og nationalparker, men også mere generelt i udviklingen af en bæredygtig arealanvendelse i vore fremtidige kulturlandskaber`` citat fra Jesper Brandt besøgte Lystbæk i sommeren 2021, med studietur fra Nordisk Kultur Landskabs Forbund

Det er vigtigt at der kommer arbejds pladser af landskaber med flot natur, der er et eksempel fra Luneburger Hede i Nord Tyskland hvor ca. 7500ha hede har 150000 relaterede arbejdspladser.
Det kan være overnatning, honning, fårehyrder, hestevogne, hede kartofler, tyttebær tærter, cafeer, hedewurste og andre specialiteter fra heden, traditions håndværk, skind og læder, alt er fint knyttet sammen man kalder oplevelses økonomi. (ca. 5 millioner turister besøger Luneburger Hede om året)

Nej tak til historieløs natur udtænkt romantikere bag en skærm. Det spændende er jo netop at der at der har gået og boet folk før os selv som har rørt jorden, bygget gravhøje, kørt med mergel, stude og hestevogne, plantet læ og boet og levet af heden…
Så nejtak til at hederne forsvinder de er det mest unikke autentiske natur vi har i Vestjylland
Og os som bor her (naboerne) holder MEGET at lyngheden.

Mvh Berit Kiilerich

Bo Holst-Jørgensen
Hermed mit høringssvar til Naturstyrelsens projekt af maj 2022 for NNP Stråsø.

Venlig hilsen
Bo Holst-Jørgensen

Om naturstyrelsens andet udkast til NNP Stråsø af maj 2022

Om behandlingen af skovens træer:
I årene 2006 til 2013 blev alle ældre nåletræsbevoksninger i Stråsøkomplekset gennemhugget efter noget, der lignede principperne i "Overordnede retningslinier for behandling af urørt skov i Naturstyrelsen". Dvs. hård tynding med (iflg.rapporten og alm. skovdriftsviden) risiko for , at der meget hurtigt kan ske stormfald. Det resulterede i katastrofale stormfaldsødelæggelser i 2013.Med store indtægtstab for det modne træ og ekstra store kulturomkostninger på stormfaldsarealer med opvæltede rodkager.

Nu kan man se også et andet resultat af en sådan hugst: Hvor der overhovedet er større graner i nærheden, er der kommet en massiv selvsåning af tusindbrødre af hovedsagelig rødgran, nogle få steder med indslag af Sitka og Tsuga. Evt. lidt birk og lærk. Ofte også der, hvor man har lavet en kultur af andre træarter. Hvis man ikke plejer og passer kulturerne som sædvanlig, vil det hele blive overvokset af nåletræ og ender som én stor, næsten ensaldrende kage af hovedsagelig rødgran. Det kan man nok godt kalde en "naturlig dynamik og vild natur" Jf.senere. Men mange års stræben mod diversitet og mangfoldighed med en stadig stigende andel af løvtræ/danske buske og smukke indslag af forskellige nåletræsarter er så endegyldigt slut. Det hele ender som rødgran, og biodiversiteten vil rasle ned. Hvis også resterne af gammel rødgran og de på mange måder spændende andre gamle træer af andre nåletræsarter fjernes eller går til, vil skoven ikke kun miste mange farvespil og smukke træformer; men

også alle de svampe, biller, fugle og dyr, der er afhængige af gammel skov. Og der vil blive en mange år lang periode uden væsentlige mængder dødt ved.
Ifølge Naturstyrelsens egen opgørelse 2018 var der i Stråsøkomplekset registreret 57 interessante arter. Heraf var 45 truede arter i 2010. I 2019 var kun 20 af disse truede; resten havde fået det bedre. Af de 57 arter var 33 tilknyttet gammel nåleskov. Som man nu vil fjerne. Og kun én dødtvedsart! Og 17 arter tilknyttet heden, som man nu vil lade "passe" af heste og køer. Det vil sige, at naturstyrelsens naturnære drift havde medført en meget stor fremgang. Og det er en erfaring; ikke et gætteri.

Hvor der ikke er nogen frøtræer i nærheden, vil der efter renafdrift komme sletter med opvækst af gyvel, rørhvene, mosebunke, serotina og blåtop. Jf. udkast nr. I side 45, som synes forsvundet i udgave nr 2. Et godt eksempel på dette her ses efter fældningen for nogle år siden af Nagstrups Træer på Nørre Vosborg Hede, en bevoksning af rødgran fra ca 1940, hvor man her i vinter 2021/2022 har følt sig nødsaget til at stubfræse det hele og køre materialet væk.

Hverken kronvildt, heste eller køer bortæder ovennævnte opvækstarter eller nåletræ, bortset fra almindelig ædelgran. De æder kun opvækst af løvtræer, og hjemmehørende buske. Ofte dog ikke birk, asp og ær. I de frodige løvskove, hvor konceptet stammer fra, har man netop sat køer og heste ud for at de skal æde løvtræopvæksten, så der kan blive "Guldaldermaleri"-landskaber; sletter med enkeltstående gamle løvtræer.

Køer og heste vil udenfor hedearealerne hovedsagelig æde på de arealer, som hidtil har været lejet ud til græsning. Dvs. ingen positive ændringer, ovenikøbet kan man heller ikke længere styre græsningstrykket. Det kan betyde, at engene bliver til ren lysesiv, fordi græs og urter fjernes af de græssende dyr

Da formålet med at fælde de ikke-hjemmehørende træarter i høj grad synes at være begrundet i ønsket om at skabe flere græsningsarealer, som altså ikke kommer på disse jordbundsforhold, bør alle gamle bevoksninger lades stå urørte til de dør; ellers er der ikke meget urørt ældre skov tilbage. Dvs. ingen træer til de rødlistede svampe.
Når man for at skabe mere græsning i stor stil fjerner fredskovens træer uden at genplante er det selskabstømning og overtrædelse af skovloven.
Når man ser, hvad der planlægges af ikke-målrettede ravager uden kendt endemål i skov og natur forekommer den hidtidige tilstand under Naturstyrelsens vinger at være netop "minimal brug af forvaltningsindgreb". Og fornuftig anvendelse af de altid begrænsede midler: Skatteydernes penge.
Her er det højst kritisabelt, at udkastet til forvaltningsplanen ikke indeholder et budget. I gamle dage ville finansministeriet nok herved sætte en fod i døren. For 75.000 ha urørt kan det jo dreje sig om formøbling af værdier til ca 200.000 kr pr ha eller beløb lignende minksagens størrelsesorden. Plus drift og undersøgelser.

De fleste vil blive forskrækket, hvis man laver et kort, der viser, hvor lidt skov der er tilbage af løvtræ over 60 år, hvis al ældre gran er destrueret og skovfyrren på vej til at blive udkonkurreret af selvsået rødgran m.v.

Om hederne.
Den ovenud gode naturtilstand; Danmarks fineste, på hederne i NNP Stråsø, er opnået gennem først hedebondens drift gennem hundredevis af år, senere gennem 80 år Naturstyrelsens efterligning af samme.
Nu skal hederne i princippet være urørte og for fremtiden "passes" af kronvildt, heste og køer.
Det er eet stort, dyrt lotteri med ukendt resultat. Og det kan ikke være til det bedre, for hedernes tilstand er så perfekte, som der har været bevillinger til. Desværre i de senere år kun med hjælp fra projekttilskud fra EU.

Som det også berettes i planudkastet (side 75), vil hederne herved skifte karakter.
Det forventes her i teksten, at noget vil blive til overdrev og andet gro til med holme af træer.
Ikke nok med det; som det beskrives i sommerfugleeksperternes bog "Lepidoptera.dk/faktablade", kan køer og heste æde de sjældne planter. Ofte kan udryddelse af hele bestande foregå meget hurtigt.
F.eks, Klokkeensian, hvorved den sjældne Ensianblåfugl forsvinder. Klokkeensian gror i små, fugtelskende og næringsfattige plantesamfund i og ved sommertørre vandhuller. Sammen med andre sjældenheder som liden ulvefod, rosmarinlyng, soldug og benbræk. Når tamdyrene drikker disse steder, bliver miljøet ændret ved urin, kokasser og hestepærer. Og disse voksesteder kan ikke genskabes, da de udelukkende findes på lave steder med vandstandsende al under.
Betænkeligheder ved ændringerne er udtrykt mange andre steder f.eks. af Jesper Bak: "Hvordan bevarer vi heden i Danmark",ÅU, 2020 og Morten Strandberg m.fl. ÅU og KU, Altinget Miljø 1/12 2020.
Det har vist sig, at planten djævelsbid, som er værtsplante for den truede hedepletvinge, trives bedst på vejkanter og opgivne brandlinier. Da den blomstrer samtidig med lyngen, har Naturstyrelsen, i håb om at hedepletvingen ville komme her, fra 1984 gennemført den praksis, at disse arealer kun slås hvert efterår, når lyngen er afblomstret. Hvis denne årlige afslåning skal afløses af pleje ved heste og køer, vil djævelsbidplanterne kvæles i gyvel og andre dominerende planter, som ikke ædes.
I egekrattene er der mange anemoner, majblomst, skovstjerne, Skovsyre, liljekonval, kantet konval, flitteraks og rigtige blåbær; sjældne for egnen. Æder køer og heste dem?
De forventede ændringer er i modstrid med de store heders deklarationsfredninger. Og endnu værre: EU´s habitatdirektiver, hvor der forud for enhver ændring af arealbehandlingen skal ske en egentlig miljøvurderng af en uvildig instans med bl.a. en nøje kortlægning af biodiversiteten. Efter direktivet forbydes ændringen, med mindre det kan bevises, at der ikke vil ske en reduktion af den allerede eksisterende biodiversitet. Forbudet vil her træde i kraft, fordi der ligesom ved en stor del af resten af rewildingprojekterne mangler praksisnære studier, der kan give konkret evidens vedrørende de enkelte tiltag og deres effekter.

Her har vi et klamt kardinalpunkt: Ved NNP Gribskov ser vi, at det er Miljøstyrelsen, der skal godkende Naturstyrelsens forslag til NNP. Her **vurderer** miljøstyrelsen, at forslaget ikke vil medføre betydelige negative konsekvenser. Og det er jo en selvfølge, når begge styrelsers chefer politisk har forlovet sig med et støttepartis krav om NNPén. Det svarer til, at planloven laves om, så en vindmølleejer selv får lov at afgøre, om hans mølle vil med føre negative følger. Og det holder ikke i byretten; medmindre også den er syltet ind politisk.
Det ser desværre ud til, at det oprindelige formål, EU´s hensigt om at bremse tilbagegangen af truede arter, nu er blevet afløst af noget nærmest religiøst. Som er karakteriseret ved, at det ikke skal underkastes målinger. Tro kun, som missionærerne prædiker! For antallet og tilstanden af arter eller anden målbar effekt af rewildingen synes nu irrelevant. Formålet er reduceret til at " sætte naturens kræfter løs". Ved at understøtte et økosystem med "naturlige processer og dynamikker og minimal brug af forvaltningsindgreb".

Indhegningernes virkninger og hvorfor
En af de væsentligste omkostninger ved NNPén er udgifterne til etablering og vedligeholdelse af hegnene.
Den eneste positive virkning af køer og heste i NNP Stråsø synes at være, at de arealer, der hidtil har været udlejet til græsning eller økologisk drevne vildtagre til kronvildtet fortsat afgræsses. Nu kan græsningstrykket bare ikke mere styres. Og kronvildtet skal finde en større del af føden hos nabolandmændene.
I skoven æder disse tamdyr små hjemmehørende løvtræer og buske.

Det gør kronvildtet og råvildtet også; indtil træerne er over to meter høje; derfor indhegningerne af kulturer. Men der er den store fordel ved naturens hjemmehørende pattedyr, at de er tilvænnet skovflåter, stikfluer, kvægmyg, bremser, indvolds-og lungeorm og såmænd også bedre er i stand til at klare sig over for ulve, selv om der er et kreaturhegn. Tænk også på Bornholms bisoner og deres parasitter.

På hederne vil køer og heste kun være til skade for hedens natur og biodiversitet; ikke mindst leddyrene/insekterne. Både for det de æder og en næringsstoftilførsel, der ændrer småbusksamfundet til græs. Dette synes at være irreversibelt, fordi hederne i forvejen ligger lige på grænsen m.h.t. kvælstofindholdet; jf. at de fleste andre lyngheder andre steder i Jylland er godt på vej mod irreversible sletter af blåtop og mosebunke.
Ulve i indhegningen vil kunne jagte tamdyrene langs hegnet, ligesom det er gået her på egnen med får og kalve. Dyrplageri og ballade. Sandsynligvis er det så kun et spørgsmål om tid, hvornår de bissende dyr vælter hegnet og forsvinder ud i nabolandet.
Derfor bør der, inden hegn og dyrehold etableres, også være en plan klar for, både hvad man gør, når der som forventeligt iflg. ulveforskerne igen komme et ulvekobbel ind i hegningen. Og hvad man skal gøre, når tamdyrene er løbet ud. Ellers vil man stå som tumber og/eller lave fejl, fordi beslutningsprocesserne i det offentlige og politiske regi er langsommelige.
Indhegningerne vil blive en pest for publikum. Planernes restriktioner med stille-zoner, vejlukninger osv. og reduktionen af de gamle nåletræer med deres eftertragtede spisesvampe skyldes især hensyn til udsætningen af køer og heste. For hidtil har publikums normale adgang jo ikke været til gene for områdets fantastiske biodiversitet. Skovens vilde dyr tager vare på sig selv, og uden hegn og tamdyr er der slet ikke brug for stillezoner, overvågning med kameraer, gps og droner, samt andre restriktioner og skilteforbud. Restriktionerne er opfundet af folk uden solid erfaring med Stråsøkompleksets natur og befolkning.
Ved høringen i folketinget i februar 2022 svarede miljøministeren de konservatives miljøordfører Mona Juul, at man godt kunne have en NNP uden hegn. F.eks. NNP Stråsø, hvor Naturstyrelsen havde forslået, at der ikke skulle være hegn, fordi man her havde landets tætteste kronvildtbestand. (Herved imødekom man også Holstebro Kommunes ønske om ikke-hegn. Med samme begrundelse.)
Hvad foregår der egentlig i miljøministeriet???
Siden bilen blev hver mands eje har det været tilladt den sidste hele weekend i august, ”Tyttebærweekend”, at færdes på skovvejene i bil. Det tilgodeser, at man fra gammel tid, og længe inden staten kom til, har tradition for at plukke sine tyttebær på de vidtstrakte heder. At man samtidig er midt i svampesæsonen, gør det ekstra populært hos især den ældre del af befolkningen. Og for 30 år siden blev der efter forslag af borgmesteren og beslutning i samarbejdsudvalget også fri bilkørsel en hel weekend i maj, når løvtræer, nåletræer, blomstrende buske og hedens dværgbuske undtagen lyng springer ud. Det har aldrig givet ulemper for den vilde natur; men har medført stor glæde i egnens befolkning. Skal det forbydes nu`?

Generelt
Oprindelig var formålet med det, der nu sker på naturområdet, at regeringen havde lovet EU at standse tilbagegangen af truede arter inden 2020. Det har nu udviklet sig til, at man helt har tabt målet med de enkelte arter af syne. I stedet er der opstået en ny religion, hvis slagord er ”Rewilding”,”Naturlig Dynamik”og ”Vild natur”. Dette søges manifesteret ved at sætte heste og køer under hegn til at passe nogle af Danmarks smukkeste og mest biologisk værdifulde statsskove samt ved at udlægge enorme områder til såkaldt urørt skov. Urørt skov betyder faktisk det modsatte i de midt og vestjydske skov-og klitplantager. Det indebærer først en stor selskabstømning, hvor 15-20 såkaldt ikke-hjemmehørende træarter fjernes og sælges uden gentilplantning, samtidig med, at rødgranarealerne skamhugges, så de vælter og efterlades til føde for veddestruerende biller og svampe.
Hele dette cirkus er orkestreret af en lille håndfuld universitetsbiologer og et medlem af Naturfredningsforeningens Hovedstyrelse, der har fået overtalt Enhedslisten til i forståelsespapiret at forlange

75.000 ha urørt og 15 naturnationalparker for at holde regeringen i sadlen. Det blev i starten grundlagt ved hjælp af en skrækkampagne bygget på manipulationer med rødlisten. Og dette til trods er der er ikke ført noget som helst forskningsmæssigt eller videnskabeligt bevis for, at de arter, der måtte være i tilbagegang, tilgodeses.
Universitetsbiologernes argumenter for de 75.000 ha urørt var, at man skulle ramme alle sjældne løvskovsarter. Da de fleste kun fandtes i private skove, skulle kun 25.000 ha være statsskov; resten privat. Efter at have udlagt over 300 statslige løvskove havde man ikke nået de 75.000 ha. Og så greb man til også at inddrage statens jydske plantager og klitplantager. Disse falder helt uden for biologernes i 2016 målsatte skive, idet de sjældne løvskovarter stort set ikke findes her. F. eks. er der i Stråsø Komplekset kun registreret én truet dødtvedsart i det rådnende træ mod 31 i Gribskov. Nu er der tale om ren politik; ikke hensyn til naturen. Politik, når den er værst.
Og omkostningerne: Gæt, da der ikke kan ses noget egentligt budget: Foreløbig 888 millioner indtil 2024 til etablering samt 165 millioner hvert år til hhv. anlæg og drift plus indtægtstab af ukendt størrelse. Måske 300 millioner pr år for al hidtidig erhvervsmæssig drift. Og dertil astronomiske evige udgifter til biologiske undersøgelser, gps, fodring, tilsyn, overvågning med droner, såkaldt forskningsbaseret videnskabelig rådgivning (1,2 milliard for de seneste10 år til især ÅU) og meget mere.

Hoveresultatet her i området er, at regeringen har taget ansvar for at ødelægge statens skove og heder uden tanke for, at skovene ikke er regeringens, men borgernes ejendom. Når borgerne bliver spurgt, som ved det offentlige møde i Plexus i Idom 29. juni 2022, er der generel stemning for at gøre mere for naturen; men uden hegn og udsatte tamdyr.

Der er for lidt fokus på Lilleåen. Her har skarven efter nedlæggelsen af de 7 dambrug siden ca 2011 stort set udryddet det før så rige fiskeliv. Bestandene af den kritisk truede og fredede Stalling, Bækørred og sandsynligvis Niøjn er ødelagt, og smolten af den truede habitatart Laks er nu den eneste tilbageværende føde for Isfugl, Skarv, Hejre og Odder. Da Naturstyrelsen er Lilleåens største bredejer med kilometerlange åstykker er her en oplagt opgave, der heller ikke løses ved indhegninger med heste og køer.

Heder,enge,skove og vandløb kræver som hidtil målrettet pleje af hensyn til de sjældne arter. Og løfterne til EU!
Det har Naturstyrelsen hidtil bevist at kunne med succes. Giv dem bedre økonomiske vilkår og lad dem fortsætte med det!

Og hvad kan vi så bruge alt det til!
Hvis man undlader at sætte tamdyr ud, fås følgende fordele:

- Man undgår måske en sag om overtrædelse af EU´s habitatdirektiv.
- Man undgår det pinlige ved, at miljøministeren som ved NNP Gribskov evt. i stedet for at lave en VVM –undersøgelse ved en uvildig instans lader miljøstyrelsen lave en godkendelse af Naturstyrelsens projekt. Det duer ikke, når begge styrelser har samme chef, der politisk har forlovet sig med et politisk støtteparti om sagen.
- Man undgår at vise i fuld offentlighed, at miljøministeriet blæser på, at hederne i Stråsø er deklarationsfredede netop for at undgå, at nogen som helst forgriber sig på dem.
- Man undgår at risikere at udrydde klokkeensian og lignende sjældenheder samt deres tilknyttede sommerfugle m.v. på de helt specielle næringsfattige og fugtige voksesteder, hvor tilstanden er skrøbelig og genopretning umulig.
- Man undgår at hederne skides til græs og at der sker en irreversibel tilgroning.
- Man nøjes med at satse på Danmarks tætteste bestand af kronvildt, som er vant til at klare sig uden medicin over for skovflåter, mitter, stikfluer, kvægmyg, kvægbremser, svælgbremser, pelslus, indvoldsorm, lungeorm og andre parasitter.

- Man undgår at risikere at ødelægge overdrev, enge og tidligere markarealer fordi pleje her kræver, at man kan styre græsningstrykket. Jvf. lysesiv på engene og at en af dagsommerfuglenes bedste planter og hedepletvingens værtsplante, djævelsbid, kræver sen efterårsslåning hvert år af voksestederne; ellers springer de i gyvel m.v.
- Man imødekommer Holstebro Kommunes ønske om en mindre NNP uden hegn på grund af landets tætteste kronvildtbestand. Det kan kaldes "Vild Natur".
- Man bekræfter miljøministerens udsagn til miljøordfører Mona Juul; K; ved høringen i folketinget i februar 2022, hvor miljøministeren fortæller, at Naturstyrelsen har indstillet, at NNP Stråsø kan laves uden hegn på grund af den store kronvildtbestand.
- Man undgår allerede nu at skulle tage stilling til, hvad man vil foretage sig, når der igen kommer ulve i Stråsø og disse jagter heste og køer rundt langs hegnet til de får fat i byttet og/eller til de bissende dyr vælter hegnet.
- Man undgår at lægge sig ud med skovens brugeres indtil nu tilfredsstillende og for den rige natur uskadelige adfærd ved de mange restriktioner, der kræves udelukkende på grund af tamdyrene og deres hegn. F. eks.: Ingen bilkørsel mere på Tyttebærdagene og Udspringsweekend. Ingen orienteringsløb. Restriktive fredningszoner, overvågning og uro med daglig kørsel hver morgen langs yderhegnet på måske 40 km; GPS på dyrene, kontrol med droner og vildtkameraer; fangst eller aflivning af halvvilde dyr til kontrol eller aflivning osv. Stop for 1000 års tradition for indsamling af lynghonning.
- Man sparer i forhold til den hidtidige drift ufattelige beløb til hegn, køb af dyr, administration og pasning af hele dette tivoli, som forekommer at være en latterliggørelse af begrebet "Vild natur".
- Man undgår kritik af, at" heste og køer skal passe det hele med mindst mulige indgreb", samtidig med at man ikke i planen har fortalt, hvad man vil gøre ved det, i forhold til EU, måske eneste regulære problem indenfor NNP Stråsø: At den massive Skarvtilstedeværelse alvorligt truer ikke bare habitatarten Laks; men også Bækørredbestanden, den efter 2010 stærkt truede, totalfredede Stalling og måske Niøjn.

Hvis man undlader at fjerne de såkaldt ikke- hjemmehørende træarter og lader de sidste rester af voksne rødgran stå, så de ikke stormfældes, fås følgende fordele:

- Man undgår at udrydde den lange række af rødlistede svampe, bregner, laver og planter som ulvefødder m.v., der ifølge planen er knyttet til gamle nåletræer af alle arter.
- Man undgår at ødelægge de bedste steder med spisevampe.
- Man undlader at decimere den gamle nåleskovs rige fugleliv; egern, skovmår og duehøg.
- Man undgår at få en meget langvarig periode helt uden tilførsel af nyt dødt ved.
- Man slipper for at ødelægge variationen i farver og flotte træformer og at det hele ender i een ensaldrende kage af hovedsagelig selvsået rødgran m.v.
- Man undgår at medvirke til den store selskabstømning af borgernes skove, hvor fjernelse af træet kan anslås til ca 100.000 kr pr hektar og totalt stop for produktion for andre ca 100.000 kr pr hektar. I alt for 75.000 ha 15 milliarder kr; svarende til minkskandalen.
- Man undgår bevidstløst at benytte et koncept, udfærdiget til brug i frodige løvskovsegne, på plantager, hvor der vil ske enorme skader. Uden at de arter, det oprindelige koncept sigtede på, overhovedet findes her. Ren talgymnastik. Politik, når det er værst.
- Man undgår i noget omfang at medvirke til, at Miljøministeriet, ved at lade 75.000 ha rådne op, stiler med at blive Danmarks næststørste CO_2-synder.
- Man får lettere ved at lave det budget på såvel kort som langt sigt, der totalt mangler for NNP Stråsø. Og milliardbudgettet for såvel anlæg som drift af hele resten af konceptet med udlæg af 75.000 ha urørt skov og 15 Naturnationalparker.
- Hvor er finansministeriet?

04. juli 2022
Bo Holst-Jørgensen
Fhv. skovrider for Ulborg Statsskovdistrikt.

Eva Dam Mortensen
Nej tak til Naturnationalpark!!

Jeg er helt kategorisk modstander af at tage et godt, bevaringsværdigt stykke natur og lave det fuldstændig om som en del af at stort eksperiment, som der ingen dokumentation er for, at der virker.

At indhegne opdrættede dyr og derefter kalde dem vilde, er blasfemisk. At indhegne dem på et areal, der er så småt, at de er nødsaget til at spise rub og stub og stadig tabe sig i en sådan grad at nogle sulter ihjel er sadistisk. Vilde dyr trækker jo rundt for at fouragere hvor der er føde tilgængelig og kan tilbagelægge store distancer i deres søgen. Denne mulighed er NNP-dyrene frataget og derfor må og skal de fodres i tider med fødeknaphed. Når vi, som samfund, sætter dyr til at gøre et stykke arbejde for os (her naturpleje), er vi også forpligtiget til at sørge for at de dyr ikke lider overlast.

Det er vigtigt at markering af ruter og skel er tydelig, så jeg ikke som gæst i parken kommer til at gå ud til naboer og private arealer. Den private ejendomsret bliver alt for ofte krænket som følge af uvidenhed og jeg vil som gæst være ked af at gøre det, som følge af dårlig information og ruternes placering i parken.

Mvh Eva Dam Mortensen

Gerda Troldtoft Jensen
Hermed høringssvar til projekt Naturnationalpark Stråsø

Med venlig hilsen Gerda Troldtoft Jensen.

Høringssvar til projekt Naturnationalpark Stråsø
Dette høringssvar kommer fra en borger der er født og opvokset i Vind. Min familie har levet her i 10 generationer. Jeg er 74 år og har også boet det meste af mit voksne liv i dette område.
Min Bedstemor var med til at plante nogen af de første træer i Stråsø Plantage i 1899.Hun fortalte om det fantastiske i at se denne plantage vokse op og forhindre den alt ødelæggende sandflugt. Meget er sket siden. De øde egne er blevet frugtbare. En rig natur med mange forskellige planter og dyr. der findes 80 rødlistede arter--. Jeg har altid været tiltrukket af denne natur, de store vidder hederne og de dybe mørke skove. Stor er min forundring over at dette ikke er nok. Hvorfor planlægge hegn og vilde heste når det fineste, mest alsidige natur allerede findes. Lad skoven være som i dag.
Jeg protesterer mod vilde heste, mod hegn, mod stude og alle de yderlige tiltag der skal fremme turismen. Turismen fremmer ikke biodiversiteten, eller roen og freden.
Man fratager vi almindelige mennesker lyst til en tur i naturen når vi skal færdes sammen med vilde heste. Lad de tusindvis af krondyr afgræsse hederne eller sæt får ud som man gjorde tidligere.
Jeg er nervøs for vandløbet Lilleå. Jeg ejer en eng opstrøms naturparken, og frygter oversvømmelser når man vil lade bævere husere og ikke rydde åen ordentlig op. Det er allerede et problem i dag. Alle mine fine engblomster forsvinder jo mere vand der kommer på engene.
Jeg vil gøre opmærksom på de mange kulturspor der findes i området. Der er masser af gamle hjulspor, gravhøje diger og andet. Og specielt den gamle Stråsø Skole, der ligger inde midt i området.

Denne skole er en typisk vestjysk skole fra da den specielle vestjyske skoleordning fandtes. Den skal bevares.
Ligeledes vil jeg henlede opmærksomheden på den ret vi alle har haft til bilkørsel på lukkede veje i udvalgte weekender f.eks i tyttebærtiden. Det må være en ret vi som borgere i området stadig må have hævd på.
Mit forslag er: GØR SÅ LIDT SOM MULIGT AF ALLE DE TILTAG DER ER NÆVNT I PROJEKTBESKRIVELSEN.
Husk hvad der skete med urfuglen, trods ihærdige tiltag og mange gode råd fra kloge folk: DEN UDDØDE.
Jeg er klar over at naturen forandrer sig men lad den selv klare det. Selvfølgelig kan vi passe hederne og skoven og vandløbene. Men hvor kommer de vilde heste ind i billedet? Hvorfor er det dem der skal passe vores natur.
Dette var min mening om natunationalpark Stråsø.
Med venlig hilsen Gerda Troldtoft Jensen.

Gert Nielsen

Hej
Naturen i Danmark har det ikke godt, det går ikke ret godt med biodiversiteten. Det viser de indberetninger der bliver gjort til EU og det viser rødlisten. Derfor skal vi have naturnationalparkerne, og de skal leve op til kriterierne for IUCN-kategori II parker. Det gælder også stråsø
Forskerne peger gang på gang på at naturen mangler plads. Derfor er det positivt med størrelsen på NNP Stråsø.
Det er godt at man har valgt reproducerende bestande af heste i Stråsø. En bestand af stude har ikke noget med natur at gøre. Størrelsen af Stråsø bør også give mulighed for visent og vildsvin.
Der skal være en mulighed for regulering af de dyr, der kan reproducere sig selv i NNP Tranum. Bestanden af hjorte og heste vil på et tidspunkt gøre det nødvendigt med en regulering af bestandene Det burde dog fremgå af de overordnede retningslinjer, at det aldrig kan ske faunalommerne. Det skal der være så ro til dyrene.

Mvh Gert Nielsen

Helle Manicus

Som nabo med jord grænsende direkte op til Stråsø afgiver jeg hermed et kort høringssvar!

Valget af 'naborepræsentant' blev afholdt i forbindelse med en naturvandring som jeg ikke var inviteret til?. Der skulle være indkaldt naboer med skel direkte op til parken. I udkastet står der at '[...] været afholdt en naturvandring med borgere, hvis ejendom grænser direkte op til naturnationalparken eller befinder sig i umiddelbar tilknytning til området'. Jeg har IKKE modtaget nogen indkaldelse, og har derfor ikke haft nogen som helst indflydelse på noget som helst, til trods for at jeg har jord lige op til en af hovedindgangene og jord på begge sider af adgangsvejen dertil?

Naborepræsentanten har udarbejdet et høringssvar som jeg IKKE kan tilslutte mig! Høringssvaret er fint gennemarbejdet men jeg er dybt uenig i at vi nu skal udlægge og ommøblere natur på den i projektet beskrevne måde, og ende som 'udendørsfacilitet' for de der vælger at bo i lag i byerne. Jeg mener at det forskningsmateriale der ligger til grund for beslutningen er decideret uvederhæftigt. Jeg mener

ikke at der bliver taget højde for kendt viden og dokumentation frembåret af fagkundskaben. Jeg mener at NNPerne overordnet betragtet gennemføres under fuldstændigt totalitære forhold! Som sagt har jeg INTET modtaget desangående før jeg blev ringet op af naborepræsentanten der spurgte om jeg ville være medunderskriver på høringssvaret, hvorefter jeg modtog dette via mail. Man må sige at I slipper ret let og rimeligt meget under radaren derinde? Hvad fanden bilder I jer egentlig ind at jokke på os på den måde?

Jeg stemmer ikke på nogle af de partier der kæmper imod dette vanvid, så her er ikke tale om politik eller ideologi. Jeg har qua min uddannelse et ret rationelt forhold til døde dyr. Jeg frekventerer ikke Hestenettet med mindre de popper op over mine søgninger på Google. Jeg er ikke jæger, rytter, MTB'er eller hundeslædefører. Men jeg er én af RIGTIG mange der føler sig fuldstændigt kørt over af den siddende miljøminister og hendes frelste, nedladende, bedrevidende og sikkert voldsomt velbetalte kaffeklub, og nu også af Jer der skal forvalte de helt igennem vanvittige planer med fx hegning og planlagt vanrøgt af dyr.

Dette var mit høringssvar. Jeg forbliver på barrikaderne og tager de konflikter der vil følge i kølvandet på gennemførelsen af projektet! Jeg vil kæmpe imod med alt hvad der er muligt for mig at kæmpe imod med! Det bliver et kæmpestort NEJ TAK herfra!

Jeg forventer at modtage bekræftelse på at I har modtaget mailen her!

// Helle Manicus

Henriette Andersen & Heine Klepsch

Til rette vedkommende
Vedlagt et høringssvar.
Mvh. Henriette Andersen

Høringssvar over Natura 2000 plejeplaner 2022-2027, Stråsø
Vi nyder Danmarks natur og har været over hele landet. Derfor ser vi nu vantro til de store fældninger, hvor træ udtages dels for at fjerne det fantastiske bygningstømmer douglasgran og dels for at fjerne effekter for at lægge skoven ud til urørt skov. En skam for naturen floraen og faunaen. Her burde have været en 360 graders undersøgelse, hvor samtlige faktorer som erhvervslivet, beskæftigelse og folkesundheden blev inddraget. Herved ville samfundsmæssige løsningsmodeller kunne findes som også var til gavn for insektlivet.
Vi forholder os kritiske i forhold til de nye planer med fokus på øget græsningstryk skabt via kvæg, elge eller andre store græssere, og at de via sult tvinges til at skabe større lysåbne arealer i vores danske skove samt hegning af vore heder i landet.
Der er ingen evidens for at folde denne ideologi med rewilding/helårsgræsning ud i vores statsskove. Da der i forvejen forefindes vores naturlige vildt – hjortevildtet, undres vi over, at de ikke prioriteres og skabes bedre levevilkår for disse, ved at udvide vores naturområder ved opkøb af omkringliggende jorde. Her kunne skabes korridorer og arterne kunne brede sig videre til andre naturområder. Det er en ensidig ideologi skabt af få biologer, med rewilding som facitliste.
Der bør som minimum udarbejdes en VVM som minimum.
Vi er skeptiske overfor, de ændrede plejeplaner med afgræsning/rewilding, om de vil være i strid med EU´s habitatdirektiv, da eksisterende bilag IV-arter vil blive berørt, hvilket Miljøministeriet har valgt ikke at undersøge nærmere. I strid med gældende EU-lovgivning. Beskyttelsen er udmøntet i Naturbeskyttelsesloven kap. 2a og kap. 5. Hvordan sikres eksisterende bilag IV-arter, når der ingen baseline er

foretaget, før den massive fældning startede, og at baseline først udfærdiges, når hegnet er sat op i Gribskov?
Græsningstrykket som søges øget over årene er på ingen måde naturligt, ej heller vild natur. Vi mener, at naturnær skovdrift skal bibeholdes og vedligeholdelse af lysåbne arealer bør ske maskinelt.
Hvorfor er der ikke fokuseret på bilag IV-arter, som lever i de tørre habitater som fx markfirben. Der er i plejeplanerne 2022 – 2027 primært fokuseret på arter i vådområderne.
Hjortevildt er fremover et skadedyr, hvorfor? De er hjemmehørende og lever i vore skove. Deres frie færden forhindres af et hegn. De hjorte får begrænset deres leveområder, og kan via sult blive presset ud på marker med afgrøder, hvilket kan foranledige, at de skydes eller påkøres.
Man kan ikke fraskrive sig et ansvar for dyr i indhegninger, de skal tilses og huldscoren kontrolleres. De er græssere. Vi kan på ingen måde acceptere sult og lidelse hos tamdyr, og hjortevildt bag hegn. Vi mener ikke, at det er acceptabelt, at der er sket lempelser i Dyrevelfærdslovens §3 og §9 stk. 1 og 2.
Vi borgere ser med stor bekymring på risikoen, for at skulle færdes blandt vanrøgtede og stressede dyr, som udgør fare. Flere ulykker er allerede på nuværende tidspunkt sket. Dette ansvar kan Miljøstyrelsen ikke fraskrive sig. At borgere skal sikre sig med en tillægsforsikring ved indgang i hegninger er ikke acceptabelt.
Skovene bidrager til nedbringelse af CO2, hvad er så formålet med at fælde træerne i disse mængder, dette er i øvrigt i strid med EU´s Biodiversitets Strategi 2030.
Der er netop opstartet et forskningsprojekt ved Københavns Universitet, som omhandler den øgede udledning af metangasser, som er en drivhusgas, der netop er en del af klimakrisen. Metangasser udledes i større mængder, når der etableres øget hydrologi på næringsrige jorde. Vi undrer os over, at Miljøministeriet oplyser, at alle konsekvenser er belyst, når der sideløbende laves nye forskningsprojekter, der vedrører NNP og plejeplaner for Natura 2000 områder.
Har man tænkt over konsekvenser for insektlivet, når temperaturen stiger grundet klimakrisen og insekterne ikke længere kan leve på vore breddegrader. Hermed viser det sig, at er arbejdet med afgræssede åbne arealer og urørt skov samt brug af 888 mio. kr. er spildt arbejde.

Konklusion
Vi kan ikke acceptere den ensidige driftsform som nu udvises, ej heller den nye hugstnorm, som nu praktiseres i statsskovene, hvor nåletræ må lade livet, når EU´s Biodiversitets strategi foreskriver at skovene skal drives således at effekter kan udtages. Det giver en bæredygtighed og forbedre C02 regnskabet samtidig med at der står, at lande ikke må importere træ fra andre landes urskove og dermed medvirke til at ødelægge dem.
Vi mener at den eneste løsning med de kommende plejeplaner for skovene som Natura 2000 områder er at drive naturnær skovdrift og pleje af hederne med maskinel rydning, sommergræsning og ved ophold i vinterfold at tillade vintertilskudsfodring og sørge for vand og ly. Våde dyr er dyr som fryser meget let. Vinterfodring er vigtig da dyrene er drægtige vinteren over og netop har brug for ernæringsrigt foder til at kunne holde varmen og huld, så de ikke får fedtlever eller aborterer.
Lempelserne i Dyrevelfærdsloven med L229 bør omgøres og lovgivningen bør være ens for alle dyr og deres holdere/ejere om det er landbruget eller hører ind under Miljøstyrelsens vilkår med afgræsning.
Vi mener, at Miljøministeriet straks bør iværksætte en 360 graders undersøgelse, hvor samtlige faktorer som erhvervslivet, beskæftigelse og folkesundheden også inddrages. Herved ville nye samfundsmæssige løsningsmodeller kunne findes - som også er til gavn for insektlivet. Overordnet vil vi alle naturen og dyrelivet, men ikke uden at ensidige løsningsmodeller kræver, at andre arter end insekter dvs. andre pattedyr, græsserne skal lide en kummerlig død. Dette er ikke en løsning for Danmarks Natur.

Henriette Andersen og Heine Klepsch

Inge Vadman
Høringssvar – Projektbeskrivelse for Naturnationalpark Fussingø 07-07-2022

Høringssvar fra
Inge Vadman
[...]

Jeg vil hermed udtrykke min dybeste bekymring for projektet, som omfatter indhegning med hegn og udsætning af krondyr og kreaturer som ikke vinterfordres eller har tilsyn dagligt.

Jeg er bekymret for den omfattende fældning af store mængder af nåletræer, veteranisering af sunde løvtræer. Vi har i Danmark brug for mere ikke mindre skov, hvis vi skal sigte mod at reducerer CO2-udledning. Dette projekt går den helt modsatte retning, ved at frigive CO2 igennem fældning, urørt skov mv.

Derudover er jeg meget bekymret for de store dyrs trivsel, idet hele projektets succes vil afhænge af at man vil sulte indsatte dyr, så de kan holde uønsket vegetation nede. Det er i den grad etisk bekymrende.

Det er meget bekymrende at igangsætte rewilding, i den særlige danske variation, i et område, som allerede er et fantastisk naturområde.

I andre lande kan man sagtens skåne naturen uden at indsætte dyr og etablere høje hegn. I Sverige arbejder man med at styrke biodiversiteten uden at ændre så voldsomt på eksisterende natur eller opsætte hegn.

Som eksempel kan også nævnes en nationalpark i USA.
Carrizo Plain National Monument, Californien, USA
Detimponerende landskab ligger omkring 121 km inde i landet fra San Luis Obispo på Central Coast i Californien. Den 1000 kvadratkilometer store nationalpark kaldes ofte "Californiens Serengeti" og er hjemsted for et alsidigt dyre- og planteliv. Det enorme landområde er et fantastisk syn, især om foråret, når det kuperede græslandskab er udsmykket af vilde blomster.

Jeg håber med dette høringssvar at Naturstyrelsen vil finde andre muligheder for at bevare og styrke vores fælles natur.

Venlig hilsen
Inge Vadman

Kirsten Andersen
Jeg er stærk modstander af:
- indhegnet natur
- udsatte dyr i indhegninger, som er frataget deres beskyttelse via Dyreværnsloven
- fældning af de offentlige skove med det formål at de skal være 'urørt'

Hilsen
Kirsten Andersen

Lars Kofoed & Henning Ramsløv
Som ejere af matrikel Sandfær 1C Vind vil vi gerne fremsende en indsigelse mod de initiativer, som er planlagt på sydsiden af skellet mellem plantagen og vort jordstykke.

Vor matrikel har været i familiens eje i ca. 70 år, og i al den tid, har vi benyttet arealet til bl.a. jagt, idet området altid har været rigt på især klovbærende vildt.
Men på de udsendte planer fremgår det, at der planlægges etablering af et kreaturhegn samt en sti parallelt mod og lige op til vores fælles skel mod syd. Især den planlagte etablering af stien vil vi gøre indsigelser imod, da det uundgåelig vil skabe konfliktsituationer i mellem gående gæster og vores udførelse af jagten. Dels vil gæsterne forstyrre vore jagtmuligheder og dels kan gæsterne føle sig utrygge ved at der kan blive afgivet skud i deres nærhed.
Vi vil derfor henstille til, at stien omlægges således, at der bliver en større afstand mellem vores fælles skel og selve stien.
Vi vil i samme forbindelse gøre opmærksom på, at langs vort fælles skel, har vi en vejareal på 6.100 m2. Denne oplysning gives, da man nemt kommer til at betragte dette vejareal som tilhørende plantagen. På vedhæftede kort udgøres vejarealet som det areal der ligger mellem den fuldt optrukne linje og den stiplede linje.
Det fremgår af det udarbejde projektudkast, at man i stor grad vil undgå nabogener, så vi håber, at der vil kunne blive taget hensyn til denne indsigelse.

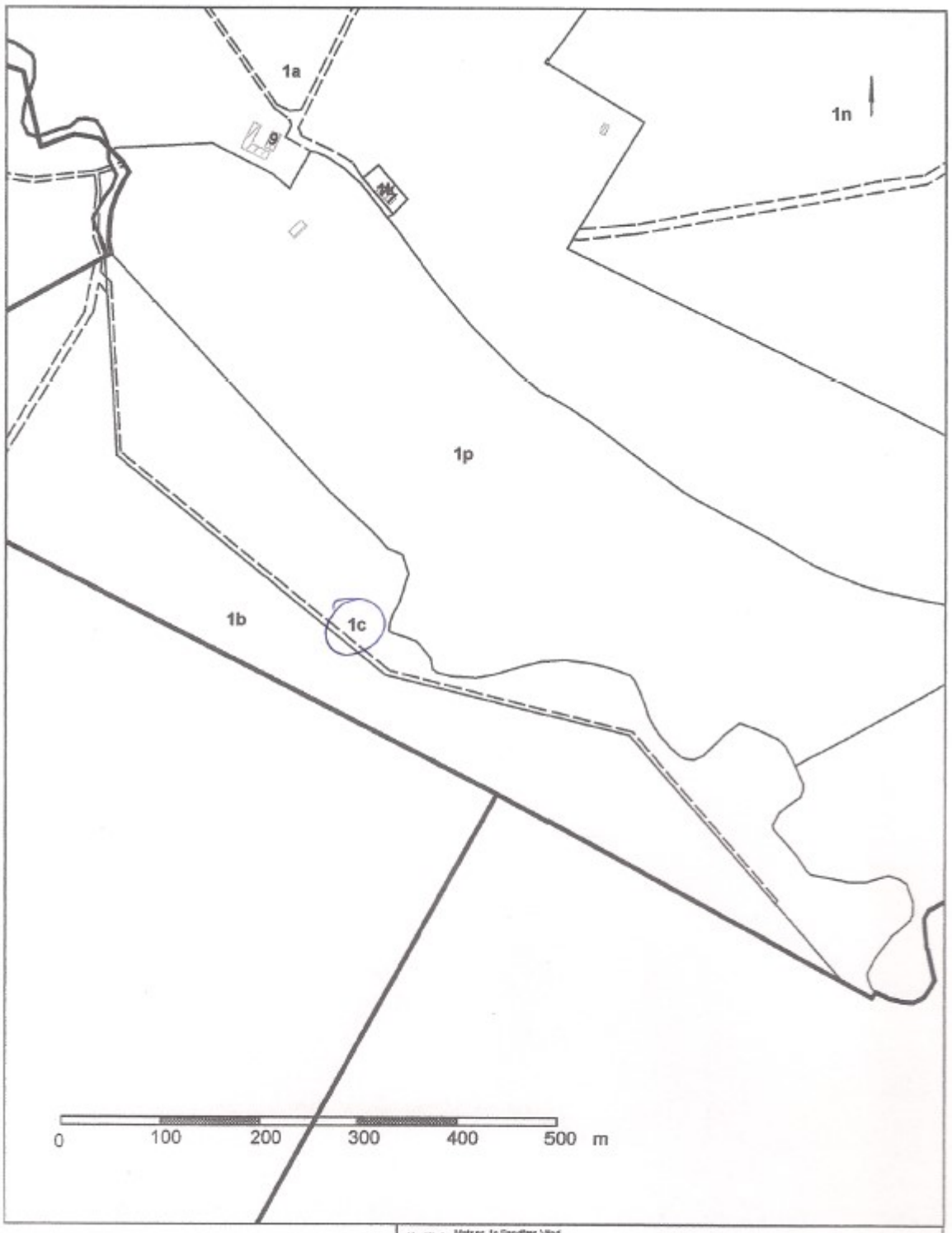

Kortitel: Matr.nr. 1c Sandfær, Vind		
Afdeling:	Målforhold: 1 : 5000	Dato: 17-03-2009
Ajourført indtil:	Bemærk matrikelkort er kun til oversigtsformål	

Herning kommune
Torvet
7400 Herning
Tlf.nr: 96 28 28 28 Fax.nr: 96 28 80 19

Kirsten Trærup Pedersen & Per Carsten Nielsen
Høringssvar til Stråsø Naturnationalpark
Vi er medunderskrivere af det fælles høringssvar fra naboerne, men vi ønsker at fremhæve to for os væsentlige problemer

1. Hovedindgangen Filsøvej 6, ligger som den eneste inde i nationalparken og ikke i kanten, men den ligger også i det mest befolkede område i og omkring parken
   Vi fem private lodsejere, som bor tæt på Filsøvej 6, har valgt at købe bolig her på grund af freden og roen . Vi kan stort set altid sidde ude, uden at høre andet end naturens lyde - hvilket er ro.
   Den fred og ro forsvinder med garanti - specielt i sommerhalvåret. "Mange" mennesker samlet omkring shelters, bål og socialt samvær, vil uvægerlig kunne høres af os fem naboer, og vil fratage os roen og freden - som er et privilegie vi værdsætter meget højt. Resultatet vil være, at vi fem naboer bliver frataget en væsentlig del af vores livskvalitet.
2. Angående servicesporene langs hegnet: Vi håber, at servicesporene vil blive anlagt på Jeres side af hegnet, da de formodentlig vil blive benyttet af fodgængere, cyklister og eventuelt ryttere
   Såfremt servicesporene er på vores side af hegnet, vil det være os der skal lægge jord til naturoplevelsen. I så fald vil vores modsvar være et elhegn på vores side af skellet.
   HVIS MAN INVITERER GÆSTER; MÅ DET V ÆRE INDE HOS SIG SELV - IKKE HOS NABOEN!!!

Vi har altid set det som positivt, at der kommer flere og flere ud i vores natur - og det gør der! Vores natur er så stor, at den kan tage en hel del flere mennesker, men vi føler, at presset på vores matrikel, kan blive større end vi ønsker! Og det er slet ikke nødvendigt - her er natur nok til mange år!

Vi ønsker en bekræftelse på, at I har modtaget vores høringssvar -Tak!
Med venlig hilsen fra Kirsten Trærup Pedersen og Per Carsten Nielsen

Lona Westermann
Først vil jeg gerne rose den måde mødet vedr. Nnp i Stråsø d.29.06 blev holdt på. Her fik alle mulighed for at komme til orde.
Jeg er rytter og rider i Stråsø sammen med et par veninder et par gange om måneden. Ved mødet d.29. var det tydeligt at der er stor bekymring for planerne om nnp i Stråsø af de lokale som bruger området i deres fritid. Jeg er personligt stor modstander af hegn om denne natur og at der skal gå store ikke hjemmehørende dyr -heste og stude - løst rundt i plantagen hvor folk går ture. Jeg er også modstander af at man laver pladser hvor folk kan opholde sig. Man kan jo tage en rygsæk på med en madpakke og sætte sig i naturen og nyde den, det behøver man ikke lave pladser til. Der skal ikke laves om på den natur som er enestående som den er. Naturstyrelsen har sammen med Geopark Vestjylland under corona tiden altså for nylig udgivet et kort hvor overskriften er Vilde, vidunderlige Vestjylland hvor I roser den fantastiske natur vi har i bl.a. Stråsø og Husby Klitplantage , som også nu er udtaget til Nnp . Vi blir opfordret til at tage ud i naturen og nyde den. Så jeg forstår overhovedet ikke at disse 2 plantager nu skal forandres så meget.
Jeg er stor modstander af at man skal ind i en indhegning for at komme ud i den frie natur som er statens, altså os allesammens. Så min opfordring er at stoppe planerne for Nnp i Stråsø og i stedet bruge pengene på at opkøbe landbrugsjord og plante træer. Man skal også huske på at planerne for at stoppe klimaforandringer skal hænge sammen med at man skal bedre biodiversiteten. Så stop med at fælde alle de træer som I er igang med nu i disse 2 plantager.

Venlig hilsen Lona Westermann

Lone Have Koustrup m.fl.
Hej
Her er vores høringssvar på udkastet til Naturnationalpark Stråsø.

Vi bekymrer os for genskabelsen af "Stråsø", da sidst der blev hævet vandstand i søen syd for Stråsø-gård, medførte det betydelige fugtgener i vores kælder.
Kælderen blev ubrugelig og gav lugtgener op i huset. I dag med eksisterende vandstand falder puds af i kælderen, og kælderen er generelt mere fugtig, end inden det seneste vandprojekt lavet af skovfoged Christian Hollesen.
Vandstanden i eksisterende sø kan derfor ikke hæves. Ønskes der et større vandspejl må der i stedet udgraves på arealet, så der kan tilbageholdes mere vand.
Hvis de planlagte lukninger af grøfter gennemføres, så bliver det alligevel ikke i vores baghave, at der kommer en større sø, da alt vandet i eksisterende sø kommer via grøfter fra arealer øst og vest for Stråsøgård, og fra regnvand fra vores tag og gårdsplads. Sidstnævnte bidrager med en forsvindende lille mængde vand i forhold til grøfterne hovedsageligt mod vest.
Vi bekymrer os også for farbarheden af vejene, når skolebus og vi selv skal ind og ud af skoven. Vi kan ikke helt gennemskue, om vejene stadig vil blive ryddet for væltede træer og om de vil blive høvlede, så en almindelig personbil kan køre på dem. Vi tænker hovedsagelig på Lystlundvej, Damgårdvej og Gosmervej med udkørsel via Blåbjergvej. Vi formoder, at man i bil kan passere eventuelle låger på ovenstående veje.

Mvh. Lone Have Koustrup og co.

Lotte Bøgedal

Høringssvar Naturnationalpark Stråsø

Helt klart et stort nej til Naturnationalparker i Stråsø og alle de andre 14 udpegede NNP. Beslutningen om at oprette de 15 Naturnationalparker er truffet på et forkert grundlag. Danmarks natur ødelægges og vores tamdyr kommer til at lide unødigt, pga en udokumenteret påstand om den store biodiversitetskrise i Danmark
Rødlisten understøtter ikke udmeldingerne om det store tab af biodiversitet i Danmark. https://dansknaturtilstand.dk/opsummering.html

Jeg skriver dette høringssvar i kraft af min profession som Heste-praktiserende dyrlæge gennem ca 30 år.

Formålet med NNP skulle være at fremme Natur og biodiversiten. Dette skal gøre bla ved at udsætte tamdyr som reproducerende heste (exmoore eller konik heste) og stude ,i et indhegnet areal på ca 2600 He. Heraf regnes kun 1200 He at have en foderværdi for de store græssere. Et areal der allerede nu, afgræsses af de fritevende hjortedyr.

I Stråsø, i lighed med alle andre Naturnatioalparker, indhegnes dyrene og hindres derfor i den frie bevægelighed. De hindres i muligheden for frit at fouragere og finde føde. Og hestene og kreaturene skal dele området med en stor flok af krondyr, der allerede nu får græsset til bunds på arealet. Man regner med at ca 300 krondyr vil finde føde inden for hegnet Dyrene udsættes med den tanke at de skal skabe og vedligeholde lysåbne arealer, for herved at fremme levestederne for svampe, sommerfugle, biller og andre insekter.

I Danmark er der absolut ingen evidens for at rewilding vil gøre noget godt for biodiversitet.

https://videnskab.dk/forskerzonen/naturvidenskab/forskere-rewilding-savner-evidens-og-kan-ende-med-at-skade-biodiversiteten
Jesper Bak, senior rådgiver AU udtaler bla *: Der kan i det hele taget være grund til at nuancere og perspektivere diskussionen om naturnationalparkerne. Der kan også være grund til at udfordre præmissen om, at biodiversitet bedst og billigst fremmes ved at rewilde noget af den bedste beskyttede næringsfattige lysåbne natur. Pengene til naturnationalparkerne kunne også være brugt til andre indsatser, herunder forøgelse af naturarealet.*

Der kan i det hele taget være grund til at nuancere og perspektivere diskussionen om naturnationalparkerne. Der kan også være grund til at udfordre præmissen om, at biodiversitet bedst og billigst fremmes ved at rewilde noget af den bedste beskyttede næringsfattige lysåbne natur. Pengene til naturnationalparkerne kunne også være brugt til andre indsatser, herunder forøgelse af naturarealet.
https://www.altinget.dk/miljoe/artikel/raadgiver-der-mangler-evidens-for-effekten-af-rewilding

Morten DD udtaler at med helårsgræsning kan eksisterende lysninger opretholdes en tid, men når der først er "runaway" forrest kan dyrene INTET gøre for at holde det lysåbent og skoven vil i løbt af en årrække udvikle sig til en skov med høje træer, uanset græsning. Desuden vil krat hurtigere vinde frem hvor der græsset fremfor hvor der ikke græsses.
Dette ses meget tydeligt i rewilding-projektet på bla. Mols Lab, hvor meget store dele af de tidligere lysåbne arealer nu er dækket med bregner, gyvel og birk. Store arealer hvor dyrene ikke har mulighed for at græsse.

Hvorfor skal vores tamdyr udsættes for unødige lidelser, når man ved at dyrene på sigt ikke kan begrænse tilgroning og holde et areal lysåbent?

Fødeemner og manglende vinterfodring
Dyrene udsat i NNP Stråsø, må som udgangspunkt ikke fodres, helt lig de andre Naturnationalparker. De store græssere har aldrig været tilstæde i den danske urskov i større flokke, da klimaet var for koldt og skoven for tæt.
Vi har vidst lige siden stenalderbonde åbnede op i skoven og derved skabte græsnings mulighed for dyrene, at dyrene kun overlevede vinteren, på grund af tilskudsfodring.
https://videnskab.dk/forskerzonen/naturvidenskab/forskere-den-danske-urskov-var-taet-og-ikke-synderligt-paavirket-af-elge-og-urokser

Hvordan kan denne viden, om nødvendigheden af vinterfodring, været gået tabt i år 2022, bare fordi det ikke passer ind i Naturnationalparkernes i udokumenteret ideologi?

Hvis man ser på andre områder hvor der er urørt skov vil fødeudbuddet IKKE blive større, som der beskrives i projekt forslaget. Urørt skov vil meget hurtigt blive så tæt at hverken dyr eller mennesker kan få adgang. Herved nedsættes græsningsarealet væsenligt. Nedlæggelse af grøfter og etablering af vådområder, vil også gøre store dele af arealet ufremkommelig for dyrene, og derved også nedsætte græsarealet. Der beskrives at heste og kreaturer vil skabe variation i de skovbevoksede områder, ved at veteranisere træer, og dels ved at begrænse opvækst af de unge træer. De store græssere har som nævnt, aldrig været en naturlig del af den danske skov hvorfor skal de nu pludselig udsættes i et habitat, der langt fra er naturligt for dem at leve i? En forvaltning der helt specifikt satser på at græssere (heste og kreaturer) skal leve af/spise bark, træer og buske, opfylder ikke Dyrevelfærdslovens §2 og §3. Dyrene vil sulte. Sult er lig med lidelse. Dette er en overtrædelse af §2

At undlade at fodre dyrene med græs, hø eller wrap, men helt bevist tvinge dem til at spise bark, kviste og træer, er ikke under hensyntagen til dyrenes fysiologiske behov eller i overensstemmelse med anerkendte praktiske og videnskabelige erfaringer. Hermed en overtrædelse af §3
Græsningstrykket i Stråsø er sammenlignet med græsningstryk i resten af Europa og Afrika! En hel urealistisk beregning og meget vildleddene. Danmark er en af de nordligste lande i Europa og græsset gror ikke mange mdr om året, pga af det kolde klima. Og selv sagt er det jo endnu mere urealistisk at udregne græsningstrykket på baggrund af beregninger fra Nationalparker i Afrika, hvor klimaet er helt anderledes og parkerne er meget, meget større.

Hvorfor forholder Naturstyrelsen sig kun til rapporter der lovpriser rewilding og Skovgræsning?

Dyrevelfærdsloven
Generelle bestemmelser
§ 1. Loven har til formål at fremme god dyrevelfærd, herunder beskytte dyr, og fremme respekt for dyr som levende og sansende væsener. Loven har endvidere til formål at varetage dyreetiske hensyn.
§ 2. Dyr er levende væsener og skal behandles forsvarligt og beskyttes bedst muligt mod smerte, lidelse, angst, varigt men og væsentlig ulempe.
§ 3. Enhver, der holder dyr, skal sørge for, at de behandles omsorgsfuldt, herunder at de huses, fodres, vandes og passes under hensyntagen til deres fysiologiske, adfærdsmæssige og sundhedsmæssige behov i overensstemmelse med anerkendte praktiske og videnskabelige erfaringer.

At undlade at vinterfodre udegående dyr i Danmarks kolde klima, hvor græsset ikke gror i mange mdr. af året opfylder ikke Dyrevelfærdslovens §2 og §3.
Det veterinære Sundhedsråds anbefalinger er følgende for udegående dyr:
Rådet finder, at tilførsel af supplerende foder lejlighedsvis (altså i korte perioder) kan undlades i de tilfælde, hvor det under de daglige tilsyn konstateres, at alle dyrene er ved godt huld og deres fysiologiske behov i øvrigt er tilgodeset ved, at der er let tilgængeligt og rigeligt med føde på arealerne, således at de ikke har behov for supplerende foder.
Dvs tilskudsfodring kan IKKE undlades, såfremt dyrene ikke tilset dagligt. Og selv med dagligt tilsyn, hvordan kan Naturstyrelsen garanterer at samtlige dyr er observeret, når tilsynet kun er på bestandsniveau?
Man vil bestræbe sig på at tilsynet på bestandsniveau skal ske hver anden dag. Loven siger at heste SKAL tilses hver dag, uanset de er udsat i naturprojekter.
Så tilsyn på bestandsniveau og hver 2. dag opfylder ikke den gældende lovgivning, for tilsyn af udegående dyr.

Manglende ly og tørt leje
Med fjernelse af graner på store arealer, fjernes mulighederne for ly også fra dyrene. Løvbærende træer giver intet ly eller tørt leje for dyrene om vinteren, hvilket de har krav på i henhold til Fødevarestyrelses krav til udegående dyr om vinteren, samt Det veterinære Sundhedsråds anbefalinger

Tilsyn
I Stråsø Naturnationalpark vil der som i alle de andre Naturnationalparker føres tilsyn og huldscoring på bestandsniveau.
De stude der udsættes i Stråsø er af racen Galoway. Galoway er kreaturer der altid, sommer og vinter, har et meget langt hårlag. Langhårede dyr KAN IKKE huldscores på afstand. Det lange hårlag vil skjule knoglefremspring og ribben.

Hvordan vil et tilsyn på bestandsniveau kunne sikre at dyrene er i GODT huld eller derover, som lovgivningen kræver udegående dyr skal være?

Hvordan kan en pro-aktiv forvaltning sikres, når der absolut ingen garanti er for at alle dyrene tilset, da tilsynet jo som sagt foregå på bestandsniveau?

Dyr, der går ude hele døgnet i perioder med vinterlignende vejr, skal som udgangspunkt være forberedt på og egnet til at være udegående. Det vil sige, at dyrene skal:

- *Have et kraftigt og tæt hårlag*
- *Være i godt huld og have tilstrækkeligt med foder til, at det gode huld opretholdes hele vinteren*
- *Have fri adgang til frisk drikkevand*
- *Have adgang til græsdækkede arealer, der i størrelse er afpasset til antallet af dyr*

Når der føres tilsyn på bestandsniveau, vil det enkelte dyrs lidelser overses. Først når dyret er så afkræftet, syg eller svag at det falder uden for flokken, vil der reageres.
Dvs dyret har lidt unødigt i længere tid.
En re-aktiv forvaltning af dyr er IKKE i henhold til Dyrevelfærdsloven og kan ikke accepteres.
Hvordan kan et tilsyn på bestandsniveau og et tilsyn der end ikke vil forgå dagligt, sikre at at det enkelte dyr ikke udsættes for unødig lidelse?

Ligeledes kan der gå op til 2 år inden der foretages en særskilt evaluering af de udsatte dyr.
Inden for de 2 år, kan mange af de udsatte dyr have lidt unødigt.

Der påståes at det er vilde dyr der indhegnes. Men… dyr bliver ikke vilde af at blive sat bag hegn.
Vi har fremelsket tamdyrsgenet over 1000'er af år. Hvordan kan man så tro at dette kan ændres, bare fordi man vælger at sætte dyr bag hegn?

<u>Æsler</u>
I Høringsplanen nævnes også æsler.
Æsler er ikke hjemmehørende i den Danske natur og derfor heller ikke i Naturnationalparkerne?
Ikke desto mindre foreslår Naturstyrelsen at der også skal udsætte æsler i den danske natur
Til trods for at skovrider ved Naturstyrelsen , Poul Ravnsbæk, klart indrømmer at æsler ikke tidligere er set i den danske natur, er han klar til at udsætte æsler, i Naturnationalpark Stråsø.

Hvorfor har man så travlt med at fjerne alle ikke-hjemmehørende træer, når man med lukkede øjne acceptere udsættelse af dyr, der aldrig har levet frit på disse breddegrader?

Æsler er væsenlig mere modtagelig for vejret luner end hesten er. Undersøgelser har vist at æsler søger ly meget tidligere end heste, så snart det regner eller blæser. Især når temp er under 10 grader er æsler meget afhængige af et vindtæt tørt ly.
Æsler er ikke skabt til at leve i det danske fugtige og kolde vejr.
Æslers hårlag ændre sig ikke synderligt meget om det er sommer eller vinter. Dvs de vokser ikke en tyk vinterpels som en hest gør.
At lade et æsel gå ude om vinteren uden mulighed for ly og tør leje, vil medføre stort varme tab og kraftig nedkøling og derfor udsætte æslet for unødig lidelse.
Hovene på et æsel, har på disse breddegrader også væsenlig større behov for beskæring og pasning.

Æslers hove er ikke så stærke som en hests. De har meget lettere ved at udvikle hovbylder og andre hovlidelser, pga af at æslets hove har lettere ved at optage vand gennem hornlaget. De bliver væsenligt lettere forfangen (meget smerte fuld lidelse i hestens hov) end hestens og har desuden tendens til at blive meget langtået, når de går på for blødt underlag, som de jo nødvendigvis gør en stor del af året her i Danmarks kolde, våde klima.
At lade et æsel leve som et "skov-æsel", uden adgang til ly, tørt leje og jævnlig beskæring af hove, vil helt sikkert stride mod Dyrevelfærdslovens §2 og 3

Reproduktion af hestene
Der påståes at naturlig selektion vil opretholde bestanden med robuste individer. Fordi kun de stærkeste hingste får lov at parre sig.'
Hvad vil denne robusthed bestå i?
Dyrene i naturnationalparkerne bliver IKKE robuste, grundet manglende fysiologisk korrekt foder og tilskud.
En hingst vil altid bedække en hoppe, uanset hvor svag, syg og afkræftet denne hoppe er.
Lader man hingste gå året rundt sammen med hoperne vil der fødes dyr året rundt. Et føl født i den danske kolde vinter vil gå en kummerligtid i møde, nok med døden som følge.
Hingste vil ukritisk bedække egne mødre og søskende med indavl til følge. Indavlr vil helt sikkert svække bestandens muligheder for at overleve, da indavlede individer ofte er svæggede.
I den rigtige natur, ikke denne kunstige konstuerede natur, som Naturnationalparkerne er, ville ung hingstene i en flok blive fordrevet, således indavl ikke var en mulighed.
Denne mulighed fratager hegnene dyrene og indavl er resultatet.
Når der er hingste i flokken, vil den fri bevægelighed og den frie adgang til Naturnationalparken også begrænses kraftig i forhold til ryttere og ridning. Man KAN IKKE bevæge sig til hest, ind på et areal hvor der går hingste.
Flokhingsten vil prøve at bedække en evt brunstig hoppe og måske endda angribe heste der motioneres på arealet.

Beredskabsplan
Hensynet til dyrevelfærden er altafgørende står der i punkt 3.2 under principper for forvaltning af dyrene.
Dette er ikke korrekt. Var dyrevelfærden altafgørende, ville der jo overhovet ikke overvejes at udsætte dyr bag hegn, med et nul-tilskudsfodrings princip.
Ligeledes står der at hvis dyrene udviser en opsøgende adfærd vil de blive aflivet.
Dyr der sulter, dette gælder især kreaturer, vil ofte være opsøgende og urolige.

Ligeledes nævnes at i kritisktis perioder vil man bestræbe sig på at tilse dyrene hver anden dag. En sådan forvaltning er imod dyrevelfærdsloven, Fødevarestyrelsens egne krav til udegående dyr, Det Veterinære Sundhedsråds Anbefalinger og Bekendtgørelse om Dyrevelfærdsmæssige mindstekrav til heste.
Heste, Drægtige dyr, kalve og føl SKAL tilses hver dag.
Tilses dyrene ikke hverdag, SKAL der være adgang til foder, for at sikre det gode huld.
Opfylder et tilsyn hver 2. dag og nul vinterfodring mindste kravet til udegående dyr?

Beredskabsplanen beskriver etablering af mindre frahegninger på 1-3 He, der kan åbnes ifm med særlig fødemangel.
For det første vil jeg gerne høre hvordan man har tænkt sig at håndterer op 50 styks galoway stude og 100 exmore ponyer eller konik i små indhegninger på 1.3 He?
Hesten er er flokdyr og vil altid prøve at følge flokken. Frahegnes nogle dyr fra de andre vil der med overvejende sandsynlighed ske skade på dyrene, når de prøver at forcerer hegnet, i forsøg på at følge flokken.

For det andet vil jeg høre hvad tanken er med disse små indhegninger? Der vil jo intet føde forefindes på disse små arealer, da den største fødemangel er om vinteren og i tørkeperioder, hvor græsset ikke gror. Dette gælder også for de frahegnede arealer.
Beredskabsplanen lyder også på fældning af træer, så dyrene kan æde knopper, kviste og bark. Dette er IKKE foder for græsere. Dette er kun foder for browsere.
Jeg ved at Naturstyrelsen faktisk har undskyldt og indrømmet at fodring med browserføde til græssere er en fejl. Ikke desto mindre står det nu i beredsskabsplanen?
At fodre græssere med browserføde er klart en overtrædelse at Dyrevelfærdsovens §3 idet der herved IKKE tages hensyn til dyrenes fysiologiske behov.
Som punkt 4 i beredsskabsplanen står der "tilskudsfodring". Hvad vil denne tilskudsfodring bestå i? Bark, kviste og knopper?

Naturnationalparkerne i Danmark er og bliver alt for små til at blive selvforvaltende (Professor Carsten Rahbæk).

Vi kan ikke forsvare at lukke dyr ud i små indhegninger og så lade være med at fodre dem.
Rewildings betydning for biodiversiteten på disse breddegrader er helt udokumenteret og kan IKKE retfærdiggøre vanrøgt, sult og lidelse af vores indespærrede tamdyr.
Dyr bag hegn, er lig med ansvar, vi kan ikke acceptere at at gå på kompromis med dyrevelfærden og tilsynet skal gælde ALLE dyr.
Manglende tilskudsfodring, tilsyn på bestandsniveau og manglende dagligt tilsyn uden tilskudsfodring, som der lægges op til i Naturnationalpark Tranum kan ikke accepteres.
Ligeledes kan en dispensation fra Dyrevelfærdslovens §3 og §9 styk 2 og 2 ikke accepteres.
Vi KAN ikke forsvare at have en lov for Statens dyr og en anden lov for dyr i privatmands varetægt.

Hvorfor skal der kunne dispenseres fra Dyrevelfærdslovens §3 og 9 stk 1 og 2, hvis men mener at dyrene i Naturnationalparkerne ikke kommer til at sulte og lide?

Stop nu alt denne vanrøgt af vores dyr. Stop alle dyreforsøgene med "skov-heste", "skov-køer" og ufatteligt nok nu også "skov-æsler".

Med Venlig Hilsen
Dyrlæge Lotte Bøgedal
Skodborg Heste-praksis

Marianne Troldtoft & Kent Troldtoft Pedersen
Hermed indsendes høringssvar fra nabo: [...].
Venligst bekræft modtagelse.
Med venlig hilsen
Marianne Troldtoft og Kent Troldtoft Pedersen

Høringssvar vedr. Naturnationalpark Stråsø
Som udgangspunkt er vi imod, at der laves en Naturnationalpark i Stråsø, når konsekvensen er at udvide mulighed for mere friluftsliv og øget turisme så voldsomt, som det er beskrevet i Projektbeskrivelsen.
Vi er enige i, som der skrives, at området er det mest uforstyrrede i Danmark og ligger i hjertet af et af landets største sammenhængende skov- og hedeområder. Området er dermed meget unikt, noget helt specielt, som skal bevares, som det er, med den nødvendige pleje, som er lavet i årevis med det fantastiske resultat, vi ser i dag.

Stedet viser i dag en historie fra de store, åbne hedearealer, hvor sandflugt prægede området, til mørke skove, vådområder, sletter og nogle af Danmarks største sammenhængende heder. NOGET HELT UNIKT.
Store dele er fredet, og det bør vel også betyde, at det er værd at bevare, som det er, med den udvikling, der naturligt vil være med fokus på biodiversitet.
Der kan selvfølgelig udvides med mere friluftsliv og øget turisme med respekt for den natur, der er, og med fokus på stilhed og fordybelse. Det er fint med flere stier, udkigstårne, naturruter og informationsskrivelser med fokus på den helt unikke naturoplevelse.
Når nu et flertal i Folketinget har besluttet, at der bl.a. skal være en Naturnationalpark i Stråsø, har vi følgende indsigelser til udkastet.

1. MTB:
   Vi er modstander af den meget lange MTB-rute, som løber langs skel hele vejen rundt om Naturnationalparken. Vi mener, det vil give alt for meget uro i hele området.

2. Hegn:
   Vi er modstander af udsætning af dyr (stude og heste) og dermed også opsætning af hegn. "RO PÅ": Lad krondyrbestanden udvikle sig som nu - det går jo meget godt.
   Skal der alligevel hegnes, foreslår vi, at hegnssætning sættes mindst 100 m fra naboskel, således at ridestier og vandreruter kan anlægges her.
   Vi forslår ydermere, at hegnet i øst flyttes ind på den vestlige side af Fuglsangvej, så Fuglsangvej kommer til at ligge uden for indhegningen. Der er kun en smal stribe øst for Fuglsangvej til naboskel; et stykke som tidligere har været indhegnet til heste med meget dårligt resultat.

3. Vildtbestand:
   I udkastet planlægges der en væsentlig større vildtbestand. Hvis dette fastholdes opfordrer vi til, at der genindføres erstatningsordninger for vildskader, da vi, som nærmeste nabo, frygter store skader på afgrøder.
   Dette omfatter også insektskader på skov.

4. Naturlig hydrologi:
   Det bliver med udkastet nødvendigt at holde et ekstra øje med vandstanden i å-forløbet gennem parken, da en stigning i vandstanden kan få meget voldsomme konsekvenser for naboerne med oversvømmede arealer og svære muligheder for os til at overholde eventuelle EU-aftaler om pleje af græs-, eng- og naturarealer. Vi foreslår derfor øget overvågning og samarbejde med dem, der har pligt til at sikre å-forløbet.

5. Biodiversitet:
   Det er fint med fokus på mere dødt ved til udvikling af biodiversiteten.

6. Færdsel på eget ansvar:
   Dette skal markeres meget tydeligt ved start af samtlige aktiviteter, da der er stier, der fører ind i private skove.
   Vi ønsker en grundig uddybning af, hvordan vi som naboer/grundejere til Naturnationalparken kan handle ansvarspådragende, jf. naturbeskyttelses-lovens §§22-26.

Dette høringssvar er underskrevet af naboer/ejere af [...]:
Ruth Jensen, [...]
Finn Troldtoft Pedersen, [...]
Kent Troldtoft Pedersen, [...]

Brian Troldtoft Pedersen, [...]
Gunhild Troldtoft Søndergård, [...]
Henning Troldtoft Jensen, [...]
Uffe Troldtoft Andersen, [...]
Jakob Troldtoft Andersen, [...]
Margit Troldtoft Jensen, [...]
Bodil Troldtoft Andersen, [...]
Ole Troldtoft Hansen, [...]
Rasmus Troldtoft, [...]
Gerda Troldtoft Jensen, [...]
Birgit Troldtoft Jensen, [...]
Henny Troldtoft Søndergård, [...]
Morten Gammelvind Sørensen, [...]
Marlene Troldtoft, [...]
Marianne Troldtoft, [...]

Kontaktperson ifm. svar på vores høringssvar: Kent Troldtoft Pedersen, [...]

Billede fra Troldtoft Krat, [...]. Nabo til Naturnationalpark Stråsø.

Mourits Troldtoft
Hermed fremsendes høringsindlæg for NNP Strpåsø.
Hilsen
Mourits Troldtoft

Høringssvar til naturnationalpark Stråsø.
Overordnet ønskes der ingen ændring af tilstandene omkring det udpegede område. Danmark bruger mere træ end vi producerer. Derfor vil en nedlukning af træproduktionen i Danmark medføre større import af træ fra udlandet. Dette kan i yderste tilfælde føre til rydning af naturskov andre steder i verden. Biodiversiteten i området er i gunstig udvikling allerede nu, og de beskrevne tiltag kan meget vel føre til tilbagegang. Desuden erkender man i oplægget, at man har negativ klimagevinst. Det synes jeg ikke vi har råd til, og man må erkende at den opstillede målsætning ikke er mulig. Derfor: fortsæt med skovdrift i området!

Da der ifølge oplægget forventes en væsentlig større publikumsmængde, må man tilgodese området med en forbedret infrastruktur. Trafikken er allerede et problem, så der må forbedres på såvel vejbredde som belægning. Vejbredden er p.t. ikke 4 meter flere steder, og bare passage mellem 2 personbiler er ikke let. Det bør tilstræbes, at vejbredden ingen steder bliver under 5 meter. Da der forventes større trafik på området, pålægges det nationalparken at foretage støvdæmpende foranstaltninger på grusveje til og omkring området. Her tænkes især på Filsøvej, Troldtoftvej, Fuglsangvej ,del af Nørhedevej, og Lystlundvej. Asfalt ville løse støvproblemet.
Det er umådelig vigtigt at hele tankegangen om adgangen til området ændres. Vil man invitere gæster, skal man tage dem indenfor, og ikke parkere dem hos naboerne. Ideen med flere indgange, betyder store nabogener. Vi ønsker, man åbner op for færdsel ind i området, og placering af informationscenter, orienteringstavler m.v. herinde. Det kunne f.eks være ved den gl. maskincentral, (den lå lige vest for Stråsøgård, Lystlundvej 26). Måske endnu bedre på Gosmervej ved indkørslen op til tårnet på Lærkehøj. De gennemgående veje kan have indkørsel ved
1: Gosmer bro,
2: Lystlundvej ved Fuglsang bro, og
3: fra Paradisvej –Springbjergvej ind til Lystlundvej.
Ved maskincentralen vil der formodentlig være let adgang til strøm og måske også let etablering af toiletfaciliteter, da området tidligere har været bebygget.
Jeg er generelt imod hegning og udsætning af husdyr. Det begrundes med, at det kraftige græsningstryk, der forudsættes, kan betyde dyrplageri ved udsultning. Det er forfærdelig vanskeligt at få dyr til at bortgnave birk, hæg, bævreasp og gyvel, som er problemplanter for hederne, hvis der er anden føde. Desuden bør engbrandbæger bekæmpes, hvis der skal udsættes heste og køer. Kan udsætning af husdyr ikke undgås, er der følgende indsigelse. Hegnssætning langs skel er uønsket. Der foreslås, at hegnssætning fjernes mindst 100 m fra naboskel således at ridestier, vandrestier og cykelruter kan anlægges her, og ikke ude langs skel. I øvrigt skal alle stier etableres indenfor hegnet. Dette vil reducere generne for naboerne væsentligt. Endvidere bør disse hegnslinjer være 25 - 30 m. brede, og ryddede, gerne pløjede, så brand kan bekæmpes her, inden det breder sig ud af arealet til naboerne. Efter en pløjning kan arealet formodentlig henlægges til naturlig tilgroning, hvis blot træer holdes væk. Hvis man ikke vil bekæmpe brand, må det utvetydigt fremstå, at man erstatter brandskader der breder sig ud til naboarealer.
Hvis jagt ikke tillades i området, kan der forventes et højt vildttryk, med omfattende skader på mark og skovarealer hos naboerne. Man bør derfor genindføre den netop afskaffede erstatningsordning for vildtskader. En evt. regulering bør foretages ved aftaler med naboer, om bekæmpelse sker ved, at man arrangerer "nabojagter" hvor vildtet drives ud fra området. Naboerne kan herefter foretage reguleringen efter fælles aftale om formålet (f.eks. fordeling af afskydningen mellem hinder, kalve og hjorte). Intet statsbetalt reguleringspersonale, eller pamperjagter.
Vedrørende hydrologi, er det allerede nu et problem, at Lilleåen ikke renses tilstrækkeligt op. Det er vigtigt, at man får vedligeholdt åløbet. Det bør bringes op til en vandafledningsevne som tidligere. Det bør fremgå, at man fjerner evt. kommende bæverdæmninger. Der er desuden allerede problemer med et lukket grøftesystem ind til "Troldtoft" som skal tages under behandling. Lukning af grøftesystemet har givet massive vandproblemer på både skov og markarealer på denne ejendom. Grøften skal genetableres til tidligere tilstand.
Etablering af ridestier og cykelstier langs skel er virkelig en "sviner" hvor man stjæler naboernes fred og ro. Samtidig kan man forvente henkastning af affald, og formodentlig også ulovlig færdsel ind på naboarealerne. Det er allerede et problem nu. En planlagt cykelrute udenfor nationalparken, som kommer til at gå langs skel på Troldtoftvej 4, kan kun opfattes som ren chikane, og må aldrig etableres!!! Det samme gælder for Troldtoftvej 10, hvor der specifikt blev anmodet om fred og ro, hvorefter der planlægges stier langs hele nord og østskellet. Et fremført argument om medvirken til at holde kron-

vildtet inde på NNPs arealer for at mindske markskader dur ikke. Kronvildtet vandrer mest ud om natten, og da er de ligeglade med færdsel. Er kronvildtet allerede ude, bliver skaderne endnu større. Vi taler af bitter erfaring!! Der bør ske en væsentlig reduktion af planlagte cykelstier, (og ridestier).
Der anmodes om omlægning af grænser for NNP, således at grænsen langs Troldtoftvej flyttes mod nord, op til hedeområdet. Her er allerede brandbælte, og etablering af evt. hegn vil være nem. Herved undgås stier langs Troldtoftvej, og dermed forhåbentlig også øget færdsel på vejen. Vi har en del tung færdsel med relativ store maskiner, da ejendommene drives sammen. De smalle veje giver allerede problemer nu. Hegn langs vejen vil også give flere påkørsler af vildt, som forvirres af hegnet, og ikke kommer væk når trafik nærmer sig.
De samme problemer gør sig gældende for Fuglsangvej. Jeg har ejendom på Kirkevej 15 i Vind, og maskinparken på Troldtoftvej 10. Maskintransport mellem disse giver store udfordringer med modkørende færdsel. Derfor anmodes om, at hegnet sættes således, at Fuglsangvej bliver udenfor hegningen.
Mourits Troldtoft.

Niels Eg Poulsen
Til Naturstyrelsen

Jeg vil gerne foreslå en lille ændring i planen for at tilgodese en række rødlistede arter af korkpigsvampe og ridderhatte.

Jeg har fulgt et mindre område langs Paradisvej i den kommende nationalpark gennem de seneste 30-40 år for at følge en række arter af pigsvampe og ridderhatte, der er meget sjældne i Danmark. Jeg vedhæfter en liste fra arter.dk. Ifølge mine observationer vokser de sjældne arter overvejende i bevoksningerne af bjergfyr og arealet umiddelbart syd herfor – se min indtegning. På arter.dk ses dog ligeledes mange fund længere mod syd, men jeg vurderer at det sydligste areal er mindre værdifuldt.

Jeg håber i vil undlade den planlagte rydning af dette område og hvis dette ikke er muligt ændrer denne så der ryddes et bælte mod syd og et tilsvarende bælte længst mod nord.

Venlig hilsen
Niels Eg Poulsen
Biolog og mykolog

Olav Rex Christensen
Det nye projektforslag er en solid forbedring fra det tidligere udkast, hvor mange detaljer nu er belyst, og der er taget stilling til en række punkter, der ikke tidligere var med.

Stilleområderne er nu blevet til faunalommer og MTB banen nærmest faunalommen øst for Sdr. Vosborg hede er opgivet. Af kortet side 48 ser det ud som om der til gengæld bliver mange andre og nye kilometer for MTB ryttere. Jeg forstår ikke begrundelsen for at opretholde MTB aktiviteter i en NNP, udover at tilgodese rytternes hobby. Det er næppe meget natur man nyder mens rytterne spurter afsted gennem skoven. I den eksisterende rute nær Fuglsangbro kolliderer banen iøvrigt med den afmærkede gåtur. Tværtimod bliver naturen voldsomt forstyrret af en sådan aktivitet, jvf. optællinger af rovfuglereder i Gribskov efter anlæggelse af en sådan bane. Samtidig har staten jo rigtig mange hektar udover selve parken i og omkring Stråsø. Så hvorfor skal naturen i parken lide under denne fritidsaktivitet? Det fremgår hvis ikke om nogle af de andre aktiviteter nævnt side 28-29 tænkes tilladt fremover. På en af mine gåture på Øster Sande var der orienteringsløb. Jeg stødte på en kronhjort, der så meget stresset ud over løbets placering i et område, hvor der ellers kommer ganske få mennesker.

Det var svært for mig at forstå hvilke veje, der stadig kan anvendes til biltrafik. Kunne I gøre det mere klart? Jo færre bilveje, des bedre!

Det er godt med de grundige overvejelser, der er gjort om store græssere. Det er imidlertid er sørgeligt at der skal sættes kastrerede dyr (stude) ind i parken, men godt at hestene får lov at leve et rigtigt hesteliv. Måske kunne man mere eksplicit se antallet og sammensætningen af store græssere som en af løsningerne på at holde mange af de ikke hjemmehørende træer og bevoksning nede. Der er lagt op til en meget langvarig "naturpleje" med maskinkraft udover de tiltag, der gøres i starten. Måske var det bedre at gå efter at justere på planerne f.eks. om antal store græssere, hegning, fritidsfaciliteter, trafik osv., i stedet for at lægge op til en langvarig plejeindsats. Jeg håber man vil inddrage erfaringerne fra Molslaboratoriet og mange andre steder her tillands og i andre lande til at sætte naturen fri i stedet for at bruge et - måske - antikveret naturplejeparadigma. Ydermere er det meste af det udførende personale afskediget fra Naturstyrelsen, hvorfor den tilbagevendende naturpleje skal udføres af private firmaer. Der skal nogle ret grundige arbejdsbeskrivelser til for at sikre at disse firmaer udfører arbejdet efter alle gode principper i loven om naturnationalparker.

Med venlig hilsen
Olav Rex Christensen

Per Kamp
Hej
Selv om jeg kom sent med ind i 'projektgruppen', som repræsentant for FDF i Vind, har jeg fulgt interesseret med i arbejdet med Natur Nationalpark Stråsø.
Som udgangspunkt var jeg skeptisk over for de ambitioner der kan lægges for 'urørt' skov, specielt i Vestjylland, hvis perspektivet er set fra Slotsholmen eller selv de gamle løvskovbevoksede områder øst på. Urørt skov kan nemlig udvikle sig både som Suserup og som Råbjerg mile, afhængig af de lokale forhold.
Men jeg synes, at I har været gode til både selv at tage de lokale forhold med i betragtning og at lytte til ihvertfald de konstruktive input fra de lokale interessenter. Tak for det.
Vi har i meget lang tid haft et fantastisk område og jeg tror måske ikke, at de nye tiltag vil forandre så meget. Men husk at passe på hederne og husk at den lokale tradition har været nøjsomhed. Det vil skabe skepsis hvis 'produkter' fra skoven ikke må 'bruges', hvad enten det skulle dreje sig om regulerede dyr, nødvendig høst af lyng eller det skulle vise sig at græsning med får stadig kunne være attraktivt.

Tak for at kunne være med i processen.
Per Kamp

Pernille Møller
Jeg ønsker ikke den danske natur hegnet inde.
Danmark er et alt for lille land til den slags ideer og forvaltningsmetoder.

Venlig hilsen
Pernille Møller

Pia Dora Andersen
Lad mig lige starte med at slå fast - JEG ønsker mere natur, jeg ville ælske mere natur, mere biodiversitet under hensyn tagen til klimaet

Jeg vil hermed opfodre jer til at prøve at sætte jer ind i hvad det vil betyde for jer/dig som brugere af naturen… løber, cyklist, kørestolsbriger rytter, hundelufter børnehaverne, fotograf, frokost, turen til stranden osv….

Jeg tænker det kunne være givtig for os alle sammen hvis í nu vendte blikket mod de planlagte Natur National parker . Og jeg skal ikke fortælle jer hvad i skal tænke, jeg vil blot opfodre jer til at sætte jer ind i hvad det reelt også betyder ud over den romantiske fortælling i får fra Naturstyrelsen, en digter og en håndfuld biologer, der laver egenkage meling – og modtager honorar fra staten og deres bog indtægter….. såfremt de naturligvis sælger ☺

Guidede ture i vores natur – til priser fra 200,- alt efter hvad forplejning du ønsker…

Risikoen for at komme galt afsted er stiger markant – ingen taler om alle de skader der er sket med KO angreb feks….. nej nej du skal blot lære at aflæse koen og så sprinte – hunden skal du for øvrigt lade blive hjemme og husk så – DET ER PÅ EGET ANSVAR

Noget af det første man tænker vil nok være :

1. Jamen det vedrører da ikke mig
2. Jeg vil da gerne have mere natur
3. Det bliver da smukt med alle de dyr,
4. Mere vild natur til Danmark,
5. Det må foreningerne kæmpe for -for at nævne et par eksempler – DRF , DI , DGI , spejderne- det har de styr på – er du medlem -støtter du dem så de kan hjælpe dig ???

Så tænker jeg du skal læse lidt videre

1. Jamen det vedrører netop dig. Har du reelt sat dig ind i hvad det betyder for din adgang til statskovene ?statsplantager ?
   De skriver der vil fortsat være friadgang – ja altså med mindre den brunplettede sommerfugl har lagt sine pupper lige der hvor du måske havde tænkt dig at gå i skoven (og jeg har intet mod brunplettede sommerfulge, lad mig slå det fast)
   Eller de Bison de har sat ud , ikke lige syntes det er så fedt med gæster i dag, så er det dagen du har brug for at have trænet 100 m sprint. Og glem alt om at tage Bedstemor med i skoven. Elgen der har fået kalv – næ nej – YOU SHALL NOT PASS – der er en grund til de advarer i bla Sverige og Canada mod Elge….og at du skal være varsom hvis du møder dem. Og nu taler vi MEGET større arealer end Danmark overhovedet kan præstere

2. Vi vil ALLESAMMMEN gerne have mere natur -og hvis vi bliver direkte spurgt vil vi da aldrig sige nej – og det nok derfor der er sat 888 millioner af til hegn og dyr af statskassen. Men man ellers har gået stille med dørene, selv om brugerindragelse har været et ord man har brugt rigtig meget, men bare glemt at sige sådan rigtig højt, så først når hegnet næsten er sat, så kommer man i tanke om bruger indragelse. (skovene omkring Århus og Fussingø ved Randers og Bidstrup skov på Sjælland, husby, Thy osv osv er et godt eksempel på hvad der foregår lige nu)

   -Århus projektet blev scrinlagt pga massiv modstand og man alligevel ikke turde sætte hård mod hårdt i danmarks 2 største by. Men det har man ingen problemer med i "udkants" Danmark – at ødelægge naturen og leve forhold for de mennesker der bor der. Turismen og hvad der følger med der.

3. Ja det vil være smukt med alle de dyr – man husk nu hvilke dyr der skal ofres på alterne for den sorte bredryggede bille kan genopstå.. og for at et par håndfulde biologer kan få opfyldt

deres våde drømme og at se en Guld bille. (ja jeg tænker da også det ville være spændende, men ikke på bekostning af andre dyr) Hegning og udsættelse af Store grassere lader til at være den eneste løsning for disse biologers våde drømme, og det vil jo da fjerne den frie adgang som nr 1. Nr. 2 – brud på dyreværnsloven eller nej selvfølgelig er det ikke det, de fik held til at få den lavet om. Og arbejder stadigvæk på at lave i dyrevelfærden – til det ringere - vidste i det ?? De har indsendte et forslag som vil forringe Dyreværnsloven, som nogen af os nok har hadet og andre elsket , men vi alle har fundet os til rette under, da det jo handler om fælles fodslag for hvad der er accetabelt i et samfund i 2022 hvor vi hegner dyrene inde og kalder dem Vilde.

Vi skal ikke kigge ret langt væk før vi finder eksempler på hvordan forskellige rewilding eksperimenter er gået galt. Både i landet og uden for landet. Hvor man bevidst IKKE fodre dyrene , for så er " de jo ikke Vilde" mere og en vigtig ting de heller ikke nævner, så spiser de jo ikke den uønskede vækst som buske og træer… og os med heste ved jo godt hvad der giver trivsel til bla heste…og hvad deres maver og tarme kan arbejde med og hvad de ikke kan. Kviste og gyrvel er ikke foder…

De sidste par år er der grumme eksempler på dyr der ikke bliver behandlet efter forskrifterne.. den danske Naturstyrelses dyrni mols bjerge.. Molslaboratoriet i mols bjerge.. konik hestene i Bøtø. Bison på Bornholm….bare for at nævne 4 dårlige eksempler.

Jeg ved ikke helt hvem der har opfundet ordet "store græssere", men jeg tænker det er for at distancere sig og ikke melde helt klart ud hvad man har tænkt sig, bison , Elge køer, heste…. Får er næppe en stor græsser, men i forhold til en græshoppe, måske.

4. Mere vild natur, ja det vil være super lækkert med mere natur, og jeg kan komme i tanke om rigtig mange steder hvor man med rette ville kunne lave vild natur og steder i nuværende skove hvor det også vil give mening. Hvad med alle de brakmarker vi har ??

   Vi ønsker alle mere natur, går jeg ud fra ☺ men også adgang til naturen. Det var på sin plads at man meldte åbentud og ikke kom med Disney fortællinger om hvor "skønt Det bliver"… har du nogen sinde set en mark hvor der har gået køer….. og forestil dig så de skal være der hele året – UDEN foder – hvor meget grønt tænker du der er tilbage ?? Og ved du hvordan en ko spiser ??
   Det giver ingen mening at man vil fjerne den frie adgang til naturen i bynære skove og områder. Ikke for mig ihvertifald. Og jeg tror jeg sov da det Memo om at Køerne er blevet helte, nu har vi de sidste 10 år hørt på hvordan de ødelægger co2 niveauet , men nu er de pludselig ophøjet til helte, jeg tror den mail gik i mit spamfilter…

5. Ridestierne..igennem årene er der lavet et kæmpe arbejde med ridestier…men med mindre du ønsker at rideni en flok køer, heste, bison eller elge…så er det slut med dem..jojo i tranum vil de lave en der går heeeele vejen rundt om…jeg ved ikke med jer..men jeg rider ikke 50+km på en dag…
   DRF og DI kører pt en kampagne om at vi skal KRÆVE at ride hos private lods ejere…mon de har givet fortabt overfor miljøstyrelsen.
   Og tag ikke fejl af at toppen af den våde drøm for biologerne, de par håndfulde der er, deres STØRSTE ØNSKE er INGEN får adgang til naturen , den skal helt fred og ro , vi ødelægger den og vi har ingen ret til at være der, for Mudderkliren dan skal have fred og vi forstyrrer!!!! OG så kan vi KØBE en guidet tur af en af de rabiate med speltbrød og brændeælde supper og få en rundvisning i VORES natur. !!

Steffen Troldtoft
NNP Nej Tak!
Først og fremmest vil jeg indstille til at projektet droppes. NNP Stråsø er en ekstraordinært dårlig ide. Området er allerede en "naturperle" og den nuværende tilstand bevares selvfølgelig ikke ved at ændre området radikalt. Såfremt det ikke lader sig gøre at aflyse projektet, så har jeg følgende indsigelser, jeg mener der bør gøres noget ved.

Naboerne er ikke hørt
Valget af "naborepræsentant" blev afholdt i forbindelse med en naturvandring. Efter udsagn fra skovrideren var det alene folk med skel direkte op til parken der var inviteret. I udkastet står der at "[...] været afholdt en naturvandring med borgere, hvis ejendom grænser direkte op til naturnationalparken eller befinder sig i umiddelbar tilknytning til området." Det passer altså ikke. Der er flere borgere fra nærområdet der bliver kraftigt påvirket af både parken og et øget turisttryk i området der ikke var inviterede. Det blev dog ikke tjekket, hvem folk var, og jeg så flere der havde
medbragt familiemedlemmer. Der var altså ikke tale om ejere alene. Afstemningen var også uigennemskuelig, da alle viste sig at have stemmeret. Det skal dog siges, at den valgte "repræsentant" fik ca. halvdelen af stemmerne. Han virkede til at være markant bedre forberedt på proceduren end de andre opstillede. Naborepræsentanten viste sig at mele egen kage og undlade at få styr på naboernes holdning og bekymringer i forhold til projektet. Til trods for at flere naboer, herunder jeg selv, opfordrede til, at afholde et møde hvor
naboernes holdninger kunne afklares. Jeg mener at det er en absolut nødvendighed for at man kan repræsentere naboerne, at man ført får styr på hvad de mener. Der blev først afholdt et møde for naboerne efter det endelige udkast var på bordet og høringsfristen sat. Her blev det afklaret at repræsentanten alene havde repræsenteret sig selv, samt at han havde holdninger og ønsker til parken der afveg betydeligt fra de fremmødte naboers holdninger.
Naboerne har altså ikke haft en naborepræsentant, men der har været en repræsentant, der var nabo. Den betydelige forskel på de to gør at naboerne reelt ikke er hørt og det kan da også ses af udkastet der på mange områder decideret træder naboerne over tæerne. Til repræsentantens forsvar skal det dog nævnes at har forsøgt at rette lidt til efter det afholdte møde. Det er desværre bare for sent og de tiltag der burde have været med tidligt i processen er altså kommet for sent da de først kommer med i høringssvaret fra repræsentanten.

Turister
En af de ting der formodentligt følger med den nye natur og forlystelsespark som NNP Stråsø åbenbart skal være er flere turister. Da langt de fleste folk i området ønsker den fred, der netop kan findes i det øde område, vi har valgt at bosætte os i, så ønsker vi heller ikke flere turister til området, slet ikke på egen private ejendom. Det er derfor vigtigt at der gøres en særlig indsats for at holde turisterne inde på de offentlige arealer.
Til trods for, at jeg har ledt efter lokale grundejere der ønsker flere turister, så er det ikke lykkedes mig at finde nogen. Tvært imod.

Afstand til privat ejendom
Turister bør oplyses om at man holder sig fra privat jord, og det bør oplyses og tydeligt markeres, hvor der er tale om privat jord. Turister bør opfordres til at tage hensyn til lokalbefolkningen. Blandt andet opfordres til ikke at fotografere lokale, deres kæledyr, eller i det hele taget på privat jord. Oplysningerne bør som minimum fremgå på hjemmeside og på skilte ved parkeringspladser i området. Det skal tydeliggøres, hvor grænserne til det offentlige område går, og at man ønsker at lade de private grundejere være i fred, som de ønsker det. Derfor er det også totalt uacceptabelt, at man vælger at lægge mountainbike ruter og ridestier lige i skel. Det virker til at være en decideret

provokation af de lokale, bare fordi man kan. Området burde være stort nok til at man kan holde langt de fleste aktiviteter mindst 200m fra skel til privat ejendom. Umiddelbart ser det ud til at en væsentlig del af ruterne skal ligge uden for hegnet, så alle, der vil afvige fra ruten ender på privat ejendom, hvor de ikke er velkomne og i mange tilfælde ikke lovligt må færdes. En afgrænsning kan laves på forskellig vis, men den bør være tydelig hele vejen langs kanten af parken, så selv turister kan finde ud af at holde sig på den rigtige side af skel. Den åbenlyse tilgang ville være at holde aktiviteterne inden for hegnet, men det giver selvfølgelig problemer på grund af de udsatte husdyr, der både kan blive skræmte af turisterne, men samtidig også kan udgøre en fare for dem, der færdes inden for det planlagte hegn. Ender det med at dette problem er for stort, så bør man droppe hegnet eller reducere dets omfang så det ikke længere er til gene for de turister, man ønsker, skal komme der. Har man ikke plads til turisterne på et så stort område, som der her er tale om, så må man jo lade være med at invitere dem. Det kan ikke passe at man inviterer gæster for at lede dem ud på naboernes arealer. Så må man lade være med at invitere eller hegne. Gerne både undlade at invitere og hegne. Uanset løsning på problemet vil jeg gerne frabede mig mountainbike ruter og ridestier i skel. I særdeleshed vil jeg frabede mig disse ruter på min side af et eventuelt hegn, da det vil betyde at samtlige turister, der slår et sving af ruten ender på min jord, fordi der er et hegn der forhindre dem i at køre længere ind i den offentlige park. Ideerne om at ruten forbi min ejendom (Troldtoftvej 10,6990 Ulfborg) har nogen "nudging" effekt på vildtet er meget usandsynlig. Vildtet kan mindst lige så godt stå på min jord, og dermed blive skræmt ud på mine marker, som det kan stå inden for hegnet og blive skræmt længere ind i parken.

Færdsel inde på arealet og trafikafvikling
Skovvejene eller i det mindste nogle af dem bør åbnes op for kørsel med bil. Det fremgår af udkastet at det allerede er planen for handicappede med jævne mellemrum. Det burde gælde alle borgere og ikke kun de handicappede. I praksis burde der dog åbnes op for alle hele tiden, evt. mindst 1 gang om måneden. Det kunne blandt andet være de gennemgående veje. Nogle af de offentlige veje i området bør også udvides, omlægges og asfalteres, så det øgede turisttryk kan guides ind ad de veje, hvor det generer de lokale mindst muligt og trafiktrykket deles ud over flere km vej.
Vejene bør også udvides, så det er muligt at slippe forbi langsomt kørende turister. Opholdssteder, parkeringspladser, vandrestier, ridestier, mountainbike ruter og så videre bør holdes inde på arealet, mindst 200m fra skel. Parkering og opholdssteder bør optimalt set holdes midt på området fx nær Lærkehøj udsigtstårn. Måske 2-3 andre steder, som er nær centrale punkter i området. Vi ved allerede at en del af de turister der besøger området bliver i bilen og kører langsomt rundt på vejene. For at minimere generne for naboerne, så burde der som minimum åbnes op så man kunne køre igennem området. Det ville også være en god ide at lave en vej der alene kørte rundt på området, så besøgende kunne køre en tur i rundkreds inde på området, hvor lokale ikke generes. Statsskoven kunne dermed også selv afholde nogle af ekstraudgifterne til vedligehold af veje. Vejene til formålet eksisterer allerede på området. Jeg har fra flere biologer og lignende "eksperter" hørt, at folk i køretøjer forstyrrer vilde dyr langt mindre end folk der går, løber eller cykler rundt i terrænet. Det burde derfor netop prioriteres at folk skulle kunne køre rundt på arealet frem for at gå/løbe/cykle/ride rundt. Biler, der kører på vejene, træder heller ikke på de sjældne planter, der gror rundt på arealet, som man ønsker beskyttet. Det er derfor en ekstremt oplagt løsning for netop Stråsøområdet, der er rigeligt stort nok til at have kørselsruter rundt og igennem, uden at det i nævneværdig grad kommer til at forstyrre de vilde dyr og planter.

Brandsikring
Hvis det er korrekt at der ikke skal laves brandbekæmpelse på arealerne i tilfælde af brand, så skal naboerne sikres grundigt. Fx med et ekstra bredt brandbælte hele vejen rundt om parken. Det bør også afklares at parken i så fald er medskyldig i skaderne og derfor erstatningsansvarlige i tilfælde af at en brand breder sig over skel til en nabo. Skovrideren har tidligere oplyst mig om at brandbekæmpelse vil foregå på normal vis. Det er dog uklart hvad der vil være "normal vis" på et område der er fredet på

den pågældende måde. Visse fredninger skulle efter sigende forhindre brandbekæmpelse, fordi området skal udvikle sig "naturligt" også i tilfælde af brand. Der er i de nuværende planer ikke nævnt vedligeholdelse af brandbælter eller lign. Det er bekymrende og hvis der virkelig ikke laves brandbekæmpelse på området, så vil jeg forvente at staten dækker alle skader der forekommer som følge af at en brand på området breder sig til et privat ejet areal.

Ressourcespild
Det fremgår af planerne at der på flere parametre skal være et enormt ressourcespild på arealerne. Noget som jeg finder absolut forkasteligt. At området ikke behøver at dyrkes intensivt, hvis man i højere grad ønsker at dyrke biodiversitet, kan måske være fint nok. At man decideret vælger at være komplet ligeglad med både klima, sundhed og almindelig sund fornuft er ikke acceptabelt.

Døde dyr
Det bekymrer mig at man i tilfælde af regulering af vildtbestandene ønsker at efterlade de døde dyr på området. Man ønsker at gøre det samme for døde husdyr. Det er dog forbudt at efterlade døde husdyr til fordærv på grund af frygt for sygdomsopformering og spredning. Det samme burde gøre sig gældende for nedlagt vildt. Ud over at det er en potentiel kilde til sygdomme, så er det også et ressourcespild at lade godt kød ligge. En total mangel på respekt for de nedlagte dyr. Alternativt kunne man evt. anlægge reguleringen på en sådan måde at vildtet jages ud fra området i jagttiden, så det kunne nedlægges andet sted. For større effekt kunne man drive arealerne af på specifikt angivne datoer, så der var mulighed for de stordrev man i vildtforvaltningsregi har talt om i mange år, men aldrig har ønsket at medvirke til fra statens side.

Spildt træ
Det planlægges også at man efter fuld indfasning af projektet ikke længere vil hente træ ud fra området. Igen et kæmpe spild af ressourcer. Selv hvis vi ender med så mange vandaliserede træer at der ikke kan laves en eneste stump træ til byggeri, så kunne der laves flis til forbrænding. Et produkt der kunne være med til at sikre landets energiforsyning, samt gøre projektet mindre klimaskadeligt. At producere tømmer ville selvfølgelig være grønnere, men lidt er bedre end ingen ting. Det fremgår jo af planen at projektet kommer til at give markant CO_2 udledning.
Dermed er klimaeffekterne det stik modsatte af, hvad vi ellers alle sammen prøver at opnå på så mange andre områder. Jeg undres over, at man vælger ikke at prioritere klimaet, når nu det er så let at gøre en indsats netop her. Faktisk var det en indsats man allerede gjorde indtil det blev vedtaget, at man ville stoppe indsatsen, til fordel for en indsats der ikke er nogen evidens for der kan virke.

Vildtskadeerstatninger og erstatning i tilfælde af undslupne husdyr
Det skrives direkte i udkastet (side 41) at man planlægger at drive rovdrift på naboernes afgrøder. Det kan altså ikke passe at man fjerner vildtskadeerstatningerne i området, for derefter at planlægge at øge bestanden markant, samtidig med at man planlægger, at de hjorte der er på området skal finde deres føde på privat jord. Endda bemærkes det at det især vil være uden for jagttiden. Hvilket er i de perioder hvor der er værdifulde afgrøder på markerne. Jeg står allerede nu i den situation, at jeg ikke kan få tilladelse til at regulere problemdyrene. Den i forvejen unaturligt høje bestand i området er til stor gene for landmænd i området og det er ikke rimeligt, at man med fuldt overlæg ønsker at forværre den situation uden at kompensere for det. Oven i købet er der tale om det område med mest kronvildt i hele landet samt en kraftigt voksende dåvildt bestand. Området er samtidig der hvor man har de mest restriktive jagttider på både kronvildt og dåvildt. Dermed er det meget begrænset hvad man som nabo har af muligheder for at gøre noget ved problemerne.

Det er også bekymrende at der efter sigende er planer om 55km elektrisk hegn med 1-2 tråde til at holde udsatte husdyr inde på arealerne. Det er dyr, der ikke er jagttid på og derfor ikke er muligt lovligt at nedlægge på privat jord. Jeg tvivler stærkt på at det er muligt at sætte et kreaturhegn der ikke vil blive væltet af hjortevildtet på daglig basis.
Derfor har jeg også en klar forventning om at de sultede husdyr på et eller andet tidspunkt vil stå og græsse på mine og andre naboers arealer. Her er det uklart om de "forvildede" husdyr er statens ejendom eller, de som andet vildt skifter ejer når de går over skel. Mine foreløbige informationer siger, at der er tale om husdyr og at de derfor ikke skifter ejer, men det fremgår ikke af projektbeskrivelsen. Det er derfor også uklart om staten som ejer (eller ikke) er erstatningsansvarlig for dyr som de uanset ejerskab dog har introduceret til området på en måde der teknisk set gør dyrene til en invasiv art, efter naturstyrelsens egen definition. Jeg forventer, at staten skal være fuldt erstatningsansvarlige for alle skader forvoldt husdyr, som staten selv har sat ud. Jeg mener heller ikke, at der kan være nogen tvivl om, at de udsatte dyr vil undslippe området på et tidspunkt. Selv hvis der sættes særdeles god kvalitet hegn, så vil der på et tidspunkt ske brud som konsekvens af at dyr løber i hegnet eller træer vælter ned på det. Hvis husdyrene på området skal sultes i det omfang det er planlagt, så vil de formodentligt være meget hurtige til at komme ud af et hul når et sådant opdages. Der er i projektbeskrivelsen ikke nævnt et ord om hvad man gør i sådanne tilfælde. En ting er at staten skal være erstatningspligtig for skaderne som husdyrene forvolder. Jeg er dog også uforstående over for at der ikke er beskrevet noget om hvordan man har tænkt sig at indfange de undslupne dyr igen. Det virker som om man mener at brud på hegnet er noget, man skal opdage hurtigt, og hvis man bare opdager det hurtigt, så er der ingen problemer der efter. Som minimum må der da skulle være en vagtservice man kan ringe til i døgndrift hele året. På nuværende tidspunkt er min erfaring at, med undtagelse af vildtkonsulenten, så er distriktets folk ekstremt svære at få fat på.
I forhold til hegnet og dets evne til at blive stående, når det udsættes for at en rudel kronvildt løber ind i det, så vil jeg gerne anmode om at man ikke udsætter husdyrene før hegnet har stået fungerende og ubrudt mindst 10 dage i træk. Så der kan være en forventning om at brud på hegnet ikke er en daglig ting, og at man som sådan lige så godt kan forvente at de udsatte husdyr er uden for hegnet som inden for.

Naturlig hydrologi
Naturlig hydrologi bør kun forefindes, hvor det ikke generer naboerne. Det vil sige i områder hvor parken går helt til det tilhørende vandløb og kun mellem vandskel og vandløbet. Gerne med god afstand til vandskellet for en sikkerheds skyld. Jeg har allerede problemer ved min ejendom, og der arbejdes på at finde en løsning, men det går alt for langsomt. Derfor bør ingen andre udsættes for samme plage som jeg har.

Dyrevelfærd
Det skal sikres at der ikke sker dyremishandling som det er set i andre natur nationalparker. Dyrene skal ikke tvinges til at spise giftige planter. De skal ikke udsultes. Dvs. der skal være mulighed for vinterfodring og i tilfælde af en reproducerende bestand, skal der tages dyr ud allerede i efteråret og først på vinteren. Ikke først når dyrene allerede har spist op og sulter. Det er dyremishandling at hegne dyr inde sammen med ulven. Derfor bør der åbnes op for at bortregulere ulven i og omkring indhegningen (fx inden for et par km af indhegningen). Foreningen ulvefritDanmark.dk kan formodentligt hjælpe med at finde frivillige til en sådan ordning.

Indsats mod opformering af skadedyr og sygdomme
Det er ikke acceptabelt, at der kan ske en opformering af skadedyr på området, som så kan sprede sig til naboerne. Der er set store problemer med dette mange steder i verdenen. Især Harzen er et kendt eksempel på at fejlforvaltningen "urørt skov" har kostet mange døde træer og været et enormt problem for naboerne. Sker noget sådant i et omfang hvor naboerne bliver ramt som konsekvens af manglende

indsats på området, så vil jeg forvente at der skal betales erstatning. Det er selvfølgelig en start, at man rydder monokulturerne, men det er formodentligt ikke nok langsigtet. Det vil blive nødvendigt at træde til og fjerne inficerede træer. Der bør derfor udarbejdes en detaljeret plan for, hvordan dette gøres, så det bliver gjort rettidigt.

Indsats mod opformering af ukrudtsplanter og invasive planter
Der er på arealet allerede nu tilstedeværelse af flere uønskede planter. Glansbladet hæg, ørnebregner, mfl. Det er vigtigt at der gøres en indsats mod disse, da de kan sprede sig til flere naboer. Det bliver meget hurtigt en umulig kamp at bekæmpe fx engbrandbæger på private arealer der grænser op til parken, hvis der ikke gøres en indsats inde i parken. Ørnebregner er giftige og kan udgøre en trussel for grundvandet i området, hvis de får lov til at tage over. Glansbladet hæg breder sig ekstremt kraftigt i området. Både på privat jord og statens arealer. Der er formodentligt mange flere eksempler og jeg mener at der bør laves en aktionsplan for disse. Især i de tilfælde hvor ubehageligt ukrudt kan ende med at sprede sig til naboarealerne, hvis det ikke bekæmpes effektivt.

Farlige dyr
Der er flere forskellige måder hvorpå de udsatte husdyr kan ende med at være farlige over for mennesker. Derfor bør man kraftigt overveje at undlade at hegne arealerne især i NNP Stråsø, da der jo netop her kun er tale om udsætning af husdyr.

Dyrs reaktion på ulveangreb
Der er et reaktionsmønster ved flere større husdyr (og vilde dyr for den sags skyld) når de udsættes for angreb af ulv og overlever. Nogle af dem bliver offensivt aggressive. Det vil sige at de opsøger en konfrontation med alt hvad de opfatter som en ulv, efter de har overlevet det første angreb. Jeg har set videodokumentation for denne opførsel ved kvæg, heste, æsler, ponyer, og kronhjorte. Efter sigende skulle det gælde for alle de byttedyr der er ulven størrelsesmæssigt overlegne. Problemet er at de fleste af husdyrene ikke kan se forskel på en ulv og en hund. Nogle husdyrholdere beretter om at adfærden er observeret mod harer, ræve og andre mindre dyr endda i nogle tilfælde genstande der bevægede sig i vinden. Opførslen gør dyrene uhyggeligt farlige for mennesker, der har hund med og for dem, der befinder sig i nærheden. Formodentligt er det netop denne adfærd der har været tale om i denne beretning: https://www.tv2ostjylland.dk/syddjurs/koeer-trampede-kvinde-halvt-ihjel-nu-stroemmer-det-ind-medhistorier- om-farlige-koeer
Det passer i hvert fald med beskrivelserne. Hvilken procentdel af dyrene, der får denne opsøgende aggressivitet, ved jeg ikke. Det lader til at være mere almindeligt ved nogle arter end ved andre. Det lader også til at der blandt de samme arter kan indfinde sig det modsatte reaktionsmønster: At dyrene bliver panisk angste og flygter over hals og hoved, hvis de har mistanke om, at der er en ulv til stede. Denne reaktion er også særdeles farlig for mennesker der befinder sig i den retning dyrene flygter.
Da disse reaktionsmønstre er kendte forventer jeg at skader på mennesker, dyr og ting der opstår som følge af disse reaktionsmønstre hører ind under reglerne for ansvarspådragende ageren og derfor gør staten fuldt erstatningspligtige. Selv om de påstår at folk færdes på eget ansvar. I praksis er det groft uansvarligt at udsætte husdyr i et område, hvor de med garanti bliver udsat for ulveangreb og samtidig invitere publikum ind på området med deres hund i snor. Det virker til, at man decideret ønsker, at der er nogen, der skal komme til skade.
For naboerne bør det også være en bekymring, at dyr undsluppet fra hegningen kan udvise denne adfærd. Man kan derfor ikke vide sig sikker, bare fordi man ikke går ind i indhegningen. Staten bør derfor også være ansvarlig for deres udsatte dyr, når disse er undsluppet til en naboejendom eller længere væk. Jeg vil derfor opfordre til, at man undlader at udsætte dyr på arealet, så længe man kan forvente at ulve også vil besøge området. Det vil også afhjælpe en del af de andre problemer, man forventer i området. De udsatte dyr må ikke angribe gæsterne, og hvis dyrene begynder at agere aggressivt, så skal de aflives. Da der løbende vil være betydelig fare for at de slipper ud af hegnet, når dette uundgåeligt

vil blive løbet ned af kronvildtet, så er aggressive dyr fra hegningen også en potentiel fare for naboer, der færdes på egen jord. Her bør staten også være ansvarlig for de skader, som deres udsatte dyr forvolder.

Naturlig skyhed
Det antages at dyrene vil udvise naturlig skyhed, men jeg kan slå dyrene efter og konstatere, at der er tale om racer der har været husdyr i utallige generationer. Exmoor ponyen er efterkommer af tamheste. Konik hesten er efterkommer af tamheste. Skotsk højlandskvæg og Galloway er begge kødkvæg fra Skotland. Det er ikke let at forestille sit at der blandt sådanne dyr skulle findes en "naturlig" skyhed. Tvært imod så må forventningen være at dyrene ikke vil finde foranledning til at være bange for mennesker og dermed heller ikke udvise skyhed. Staten har tidligere med andre arter også fejlvurderet "skyhed" ganske betydeligt, men det har selvfølgelig medført en ny og vagere definition af ordet. Problemet opstår, når de sky dyr ikke trækker væk fra mennesker. Så risikerer folk der ikke har forstand på dyr at komme i klemme. Der er tale om en planlægning, fra myndighedernes side, der er så inkompetent, at der må være tale om ansvarspådragende opførsel. Så når en turist kommer mellem hoppe og føl og derfor bliver sparket, så har staten altså et medansvar, hvis de følger de nuværende planer. Man inviterer altså ikke turister ind til sine husdyr uden at vejlede dem ekstremt grundigt. Det er ikke nok bare med et par plancher på udvalgte steder.

Søren Wium-Andersen
Til Naturstyrelsen

Høringssvar vedr. "Projektbeskrivelse og overordnede retningslinjer for forvaltningen af Stråsø Naturnationalpark, Maj 2022"
fra Søren Wium-Andersen

Forslag om flytning af en af hovedindgangene til Stråsø Naturnationalpark fra nord for Fuglsang Bro til syd for broen.
Af den udsendte *Projektbeskrivelse og overordnede retningslinjer for forvaltningen af Naturnationalpark Stråsø, maj 2022* fremgår det af p.44, at der påtænkes oprettet en hovedindgang til området nord for Fuglsang Bro.
For at beskytte en række sjældne planter foreslås det, at denne hovedindgang flyttes til de allerede eksisterende publikumsfaciliteter syd for Fuglsang Bro.
Begrundelse:
Inden anlæggelsen af de nuværende publikumsfaciliteter syd for Fuglsang bro for årtier siden, forelå der et forslag om at anlægge dem nord for Fuglsang Bro. Men disse faciliteter blev efter en indsigelse henlagt til et område syd for Fuglsang Bro ved den tidligere nu nedrevne gård Fuglsang. Begrundelsen for indsigelsen var, at der på den nærliggende Vind Hede er bestande af de lidet almindelige plantearter vårkobjælde og cypresulvefod. For at beskytte disse arter var det ikke ønskeligt at anlægge publikumsfaciliteter så tæt ved voksestederne for disse arter. Indsigelsen blev fulgt af Naturstyrelsen og de ønskede publikumsfaciliteter blev anlagt syd for Fuglsang bro.
I det nu foreliggende udkast for Naturnationalparken Stråsø fremhæves det på side 59, at der er et behov for specifikke indsatser rettet mod særligt værdifulde naturarealer og sjældne og truede arter som vårkobjælde og cypresulvefod. Da såvel vårkobjælde som cypresulvefod er blevet mindre hyppige, synes der nu at være endnu mere grund til at beskytte disse arters voksesteder mod færdsel. Derfor bør den beskyttelse, som styrelsen tidligere gennemførte allerede for årtier siden, forsættes. Det bør ske ved at flytte én af den planlagte hovedindgange til parken fra et område nord for Fuglsang Bro til det området syd for Fuglsang Bro, hvor der allerede i dag er anlagt en række publikumsfaciliteter. Dette ikke mindst fordi, det forventede publikumspres er øget betragteligt gennem årene og må forventes at stige yderligere med udbygningen af naturnationalparkfaciliteterne.

Vil De venligst kvittere for modtagelsen af dette høringssvar.
--
_____
Søren Wium-Andersen

Vibeke Fjord Kristensen
Jeg ønsker hermed at tilkendegive at jeg af hele mit hjerte er imod den planlagte NNP Stråsø. Jeg er imod indhegning af naturen og udsættelse af dyr bag disse hegn.
Vh Vibeke Fjord Kristensen

Foreninger, virksomheder, myndigheder mv.

AutoCamperRådet

Til Naturstyrelsen
Vedrørende "Offentlig høring af de tre projektforslag for naturnationalparkerne Stråsø, Tranum & Almindingen".
De tre projekter i høringen, er helt i tråd med AutoCamperRådets værdisæt, at opleve og være i naturen, uden at sætte et negativt aftryk. Koblingen mellem støtte til biodiversitet og offentlighedens mulighed for at opleve naturnationalparkerne, peger på det centrale i netop AutoCamperRådets målsætning.
AutoCamperRådet peger derfor på potentialet i et samarbejde mellem styrelsen og AutoCamperRådet. De tre nævnte projekter kalder på en central og formaliseret, national stillingtagen til hvordan autocamperturister skal begå sig i netop nationalparkerne. Men AutoCamperRådet er bestemt også interesseret i dialog og samarbejde, om de øvrige naturnationalparker.
Naturstyrelsen kan opsætte skilte, udgive vejledninger og øvrigt materiale for besøg i nationalparken. AutoCamperRådet kan formidle til autocamperturisterne, hvordan det moralske og etiske, skal fungere som rettesnor for deres besøg og færden i nationalparken.

Endelig gør AutoCamperRådet opmærksom på hele det økonomiske aspekt i relation til autocamperturister. Autocamperturister bruger penge i de nærområder der støder op til naturnationalparkerne, når de færdes i parkerne. Og hvis der er mulighed for at overnatte, bruger autocamperturister flere penge. Skal der etableres overnatningspladser til autocamperturisterne, bør Naturstyrelsen, som minimum, gøre opmærksom på, hvor autocampere kan tømme affaldsspand, spildevand og toiletkassetter. Hvis ikke det kan ske på selve overnatningspladsen, kan der henvises til nærmeste sted, hvilket normalt er på en rasteplads på motorvejen. AutoCamperRådet vil derfor meget gerne indgå i et samarbejde, hen imod oprettelse af pladser i parkernes nærhed, hvor der kan overnattes og benyttes servicefaciliteter.

AutoCamperRådet ser dette potentiale som bidrag til samarbejde med Naturstyrelsen:

- Rådet arbejder løbende med lovstof og formidling til autocamperturisterne, om forskellige lovmæssige problemstillinger. Eksempelvis færdselslovens bestemmelser om parkering, sammenholdt med, hvornår en autocamper er "parkeret", eller den "camperer".
- Rådet er talerør for de tre foreninger der støtter rådet, og har dermed kontakten til de mange medlemmer i landets største sammenslutning af autocamperturister.
- Rådet har mulighed for at præge, vejlede og støtte autocamperturisterne.
- Rådet går foran. Det ses på hjemmeside og Facebook-side. Rådet formidler og fungerer som opinionsdannere med præsentation af værdisæt, målsætning og formål.
- OmrådeAmbassadørerne er de stedlige repræsentanter for AutoCamperRådet, der holder forbindelse, holder sig orienteret og formidler til pladsejere, kommuner og AutoCamperRådet

Med håb om en god dialog, og måske endda et egentligt samarbejde.
Venlig hilsen
Morten Jul Lægaard

Bevar de danske skove

Høringssvar
Til projektplan for Naturnationalpark Stråsø
Fra Foreningen "Bevar de danske skove"
(cvr 43249541**)**

Foreningen "Bevar de danske skove" arbejder for bevarelse af skovlovens hidtidige helhedssyn på bidraget fra vores danske skove til det danske samfund - som formuleret i skovloven fra før natur- og biodiversitetspakkens (L229) vedtagelse - Ud fra et natursyn, hvor skovens formål og opgave i vores samfund er, at levere et mangesidet og afvejet bidrag i form af både bæredygtig træproduktion, klimabidrag ved CO2 optag, fremme af biodiversitet, natur- og kulturværdier, fri tilgængelighed for skovens gæster, deres rekreation og friluftsaktiviteter osv.
I indledningen til projektforslagene anføres, at hovedformålet, og dermed hoved begrundelsen, er "*at styrke områdernes natur og biodiversitet*" - hvilket vi på ingen måde kan være uenige i, men desværre også at midler og metoder er bundet af en præmis om en rewilding-baseret ideologi og tilsvarende natursyn. Et høringssvar, som demokratisk instrument, bliver således illusorisk og begrænset til enten en protest mod præmissen eller ret ligegyldige henstillinger om at flytte hegnspæle – her i ordets bogstavelige forstand.
Natur- og biodiversitetspakkens iboende rewilding-baserede og stærkt ideologiske natursyn, som tilsidesætter skovlovens hovedformål, går vi selvsagt og derfor ikke ind for.

Derfor siger vi som forening klart NEJ-TAK til etablering af Naturnationalpark Stråsø, som beskrevet i projektplanen.

Og på den baggrund vil vi generelt protestere mod Naturnationalpark projekterne med følgende begrundelser:

- **Mangelfuld begrundelse for hele projektet**. Vi støtter begrundelsen - at fremme og sikre artsdiversiteten i vores skove. Desværre har både miljøministeren og Aarhus Universitet forsømt, at levere en seriøs evaluering af Naturstyrelsens hidtidige naturforvaltningsindsats i forbindelse med Rødliste 2019 rapporteringen, som helt forbigik, at oplyse om den markante forbedring for de 1520 arter vurderet truede i 2010. En forbedring, som tydeligt fremgår af bilag 1. Artslister, som stammer fra Naturstyrelsens egen undersøgelse (Erik Buchwalds Erhvervs-phd-projekt fra 2018). De markante fremgange, som fremgår af bilaget for alle 15 udpegede naturnationalparker er aldrig blevet gjort til genstand for en seriøs analyse og evaluering af Naturstyrelsens hidtidige naturforvaltningsindsats, og som helt afgjort har sin del af æren for en endda overordentligt positiv udvikling.
  En stærkt bekymrende konstatering her er, at forskerne bag rødliste rapporteringen er stærkt engagerede fortalere for rewilding – Et forhold, som selvsagt næppe har befordret incitamentet til, at foretage den manglende objektive og nøgterne analyse af spørgsmålene:
  Hvordan gik det for de arter, som vi var bekymrede for i 2010? - Virkede indsatsen? Efterfulgt af en tilsvarende objektiv og nøgtern evaluering af, om man skulle fortsætte den hidtidige naturforvaltning, eller argumentere for paradigmeskiftet til rewilding.
- **Mangelende konsekvensberegning for af tab af træ som ressource.** Ifølge seneste "Skovfremskrivning" (IGN, februar 2022) er vedmasse beholdningen i danske skove 138 mio. m3, heraf 18,5 mio. m3 i de udpegede 71.000 NNP/Urørt skov. Arealer med over 300 m3/ha i gennemsnit mod 220 m3/ha for den resterende skov – For langt størstedelen værdifuld og certificeret produktiv skov. Regeringen har ikke på noget tidspunkt ønsket, at foretage en konsekvensberegning hverken for forsyningssikkerhed for træ til bygnings-/møbelindustri eller energiflis. Et tab som skønsmæssigt ikke er under ca. 0,75-1,0 mio. m3 i årlig hugst. Heller ikke konsekvenser

for økonomi eller arbejdspladser. 3F og skovkyndige har fremlagt estimater for tabet i størrelsesordenen fra 3 – 5 mia. DKK per år.

– **Manglende estimat af klimaeffekt**. På trods af, at forligskredsen bag natur- og biodiversitetspakken benævner konstellationen for Danmarks første klima-regering, har der helt fra start været udtalt uvilje til at levere en ærlig og seriøs klima-konsekvensanalyse af tiltaget. Projektbeskrivelsernes yderst kortfattede og generelle afsnit "Forventede klimaeffekter" indeholder en erkendelse af, at planerne medfører negativ klimapåvirkning, men igen ikke en vilje til en ærlig og reel konsekvensberegning. Den nævnte "Skovfremskrivning" fra IGN leverede først her i februar 2022 de danske skoves bidrag til Energiministeriets Klimafremskrivningen 2020-2050. Men som en konsekvensfremskrivning, som hviler på den præmis, at natur- og biodiversitetspakkens tiltag med skovrydning, veteranisering, stop for skovdrift er vedtaget. Suppleret med en sammenblanding med forskellige kompenserende intentioner om skovrejsning og reduceret hugst i tilbageværende arealer. Og uden
    - at indregne HWP (CO_2 lager bundet i forarbejdet træ i bygninger, møbler osv. (dog kun for NNP/Urørt skov)),
    - at indregne substitutionseffekter (træ/træflis som erstatter stål, beton, plast, gas, kul olie)
    - at indregne den ekstra CO_2 emission fra transport ved import af den tabte træproduktion. (anslået til +40 % af træindustrien).

Hvor stor den reelle andel af det samlede tab af netto-CO_2 optag fra de danske skove (aflæst fra fig. 10.5 i Energiministeriets klimafremskrivning 2022) på 1,5 – 2,5 mio. ton CO_2e/år, der reelt skyldes regeringens biodiversitetstiltag svæver i det uvisse.

Figur 10.5: Udledninger og optag fra skov og høstede træprodukter.

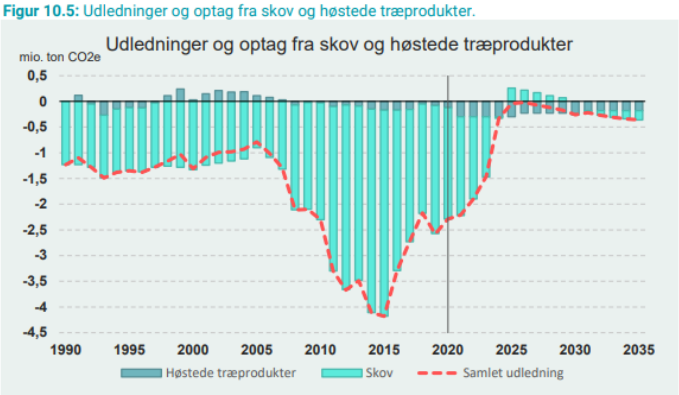

(Bevar de danske skove arbejder på at fremskaffe reelle estimater for både tab af samfundsværdien af beholdningen af træ, ressourceforsyning, klimaeffekt og økonomi – Vil indgå i høringssvar vedr. de resterende arealer der udlægges som urørt skov)

- **Uvilje til fuld miljøvurdering**. Som vi har set fra naturnationalpark Gribskov, er Miljøministeriet tilsyneladende parat til at give tilladelse til de mest omfattende omlægninger i vores kultur-skove siden fredsskovsforordningen i 1805 - inkl. omfattende skovrydning og destruktive tiltag (veteranisering af 25 % af vedmassen i løvskovene) for at fremme skovenes forfald. Og alt sammen uden en fuld miljøvurdering – og som antagelig er direkte i modstrid med EU's habitatsdirektiv. I den forbindelse henleder vi specifikt opmærksomheden på konsekvenserne for de mange nåleskovsafhængige truede arter (se bilag 1), som vi med stor sandsynlighed og i stort omfang vil miste pga. den rent dogmatiske hensigt med at decimere nåleskovsarealet, ved regulær skovrydning, i de planlagte NNP'er og Urørte Skove – p.t. i alt 71.000 ha. – langt mere end halvdelen af vores fælles statsskove.

- **Manglende evidens for rewilding-metodernes biodiversitetseffekt**. Regeringen vælger at igangsætte 15 NNP projekter - som storskala-eksperimenter uden evidens. Dels med begrundelse i AU/DCE rapporten "Biodiversitetseffekter af rewilding", som ikke indeholder evidens for metodens (ideologiens) effekt, og dels på trods af, at mange andre forskere klart undsiger metoderne. Forskere, som for en stor dels vedkommende er medlemmer af "FN-ekspertpanelet" – som ellers hævdes at bakke op og have nået konsensus omkring anbefalingerne – Men, hvilket åbenlyst ikke kan være tilfældet.
- **Friluftsliv og fri og sikker adgang til vores fælles skove.** Omfangshegn og store græssere vil skabe nye barrierer i vores landskab og vores skove, og vil i praksis forhindre mange skovgæster i at benytte vores skove til rekreation og friluftsaktiviteter. Mange mennesker har naturligt nok ikke modet til at færdes blandt store dyr – Slet ikke med hund eller på hesteryg. Det er naivt ikke af forudse ulykker ved mødet mellem skovgæster og dyr.
- **Husdyr eller "vilde" dyr.** Vi deler ikke idéen om, at vores husdyr skal agere standin's for "vilde" dyr fra sidste mellemistid. Vi går ind for at opretholde skovloven (før L229). Derfor fastholder vi, at husdyr ikke hører hjemme i vores skove. De er derimod velkomne på enge og overdrev/skovbryn i afgrænsede indhegninger, hvor de ikke beskadiger skoven, og hvor skovgæster frit kan vælge at færdes eller lade være.
- **Dyrevelfærd** Husdyr under hegn er beskyttet af dyreværnsloven. Der skal ikke være særregler for husdyr på statens arealer, derimod samme regler som gælder for landmænd.
- **Etisk ansvar som verdensborger** Vi finder det uansvarligt og usolidarisk, at vi danskere, i et rigt vestligt land, fraskriver os ansvaret for, dels bæredygtigt at producere en anstændig andel af vores eget forbrug, dels at tilsidesætte den væsentlige klimaeffekt, som vores skove kan bidrage med. Både ressourceforsyning og klimakrise kender ingen landegrænser – Vi bør bidrage på lige fod med andre mennesker på vores klode.
- **Den "demokratiske" proces omkring naturnationalparkerne**. Det er åbenlyst, at den forcerede og topstyrede proces – uden reel borgerinddragelse - omkring naturnationalparkerne har skabt en dyb og bekymrende polarisering i vores samfund – ikke mindst i lokalsamfundene tæt på vores skove. Naturstyrelsens lokale afdelinger og medarbejdere har hidtil formået at, skabe den nødvendige opbakning og forståelse for balancen mellem de mange hensyn skoven skal opfylde. Carsten Rahbek har helt ret når han påpeger: Uden lokal opbakning er projekterne dødfødte. Naturstyrelsen har nu et stykke seriøst genopretningsarbejde forude – uanset om projekterne realiseres eller ej.

Med begrundelserne anført ovenfor, er vi af den opfattelse, at vores politikere blev beskæmmende ensidigt, tendentiøst og mangelfuldt informeret op til vedtagelsen af natur- og biodiversitetspakken. Vi er ikke imod, at fremme biodiversitetshensynet yderligere – og for den sags skyld naturnationalpark-tanken. Vi indgår gerne i reel dialog, men hverken med en låst præmis om de projekterede metoder, forbud mod skovdrift eller det iboende samfunds- og natursyn, som har slået helhedssynets kompas fuldstændig ud af kurs.
Også derfor siger vi som forening klart NEJ-TAK til etablering af Naturnationalpark Stråsø, som beskrevet i projektplanen.

Specifikt for Naturnationalpark Stråsø,

henviser vi til:

Bo Holst-Jørgensen
Fhv. skovrider for Ulborg Statsskovdistrikt.
...og hans personlige høringssvar.

Bo Holst-Jørgensen er medlem af Bevar de danske skove.

Omkring biodiversiteten i Naturnationalpark Stråsø

Som det fremgår af bilag 2, er påstanden om at biodiversiteten er i frit fald i Stråsø et falsum – tværtimod. Hensynet isoleret set til biodiversiteten tilsiger, at Naturstyrelsen blot skulle fortsætte den naturforvaltning de hidtil har praktiseret, og som for øvrigt på lange stræk indeholder mange af de samme tiltag og hensyn som nævnes i projektplanen – Blot ud fra et helhedssyn, som ville sikre fortsat og bred lokal opbakning til Naturstyrelsens arbejde.

Brønderslev, den. 6. juli 2022

Med venlig hilsen
På vegne af foreningen Bevar de danske skove

Skov- og landskabsingeniør
Robert Olesen

Bilag 1: Evaluering på 2010-truede arter
I 2010 vurderede Aarhus universitets artseksperter, at 1.520 arter var truede. Ved vurderingen i 2019, var faktuelt kun 1.107 af disse arter fortsat truede. En fremgang målt med det såkaldte rødlisteindeks på 5,0 procentpoint. Men Aarhus universitet forbigik, at formidle denne markante forbedring ved et ensidigt fravalgt i deres beregninger og konklusioner fra 2019. Først 22. marts 2022 fremlægger Aarhus universitet det reelle grundlag for deres beregninger med de betydelige ensidige fravalg.
Den. 24. juni 2022 fik vi svar/forklaring fra AU: Fravalget af skyldes ikke eksplicit, at artsvurderingseksperterne har vurderet forbedringerne som ikke-reelle ændringer, men derimod en teknikalitet, hvor eksperterne har undladt at udfylde en – bedømt ud fra teksten – obligatorisk årsagsangivelse til kategoriskift. AU har af den grund ikke medregnet i alt 1.805 ud af 7.036 vurderede arter 1.805 arter – som overvejende var i fremgang. Havde AU medregnet de 1.805 artsvurderinger, ville den samlede konklusionen omkring udviklingen fra 2010 til 2019 vende fra "*en lille, men signifikant, tilbagegang*" (på 0,9 procentpoint) til en lille fremgang (på 0,1 procentpoint) – I praksis status quo, men med en iboende markant forbedring for de arter, som vurderedes truede i 2010.

Læs den fulde dokumentation på www.dansknaturtilstand.dk

Naturstyrelsen gennemførte selv en undersøgelse i 2018. Resultaterne derfra viser samme markante fremgang fra 2010 til 2019, som der tydeligt ses af listen med truede arter i de 15 nye naturnationalparker. Heraf er de fleste arter i de fleste områder afhængige af nåleskoven – som man nu vil fjerne.

Naturnationalpark	Arter i alt	Heraf:			Fordelt til habitater				Dødtvedsarter
		Truede 2010	Truede 2019	Geninvandret	Løvskov	Nåleskov	Skov (Uspec.)	Ej. Skov	
Akkumuleret for alle 15 Naturnationalparker	**498**	**395**	**256**	**7**	**126**	**112**	**68**	**192**	**64**
Specifikt pr. NNP:									
Almindingen	116	70	45	5	25	37	14	40	5
Bidstrupskovene	77	43	25	0	34	23	2	18	10
Draved Skov & Kongens Mose	76	46	30	0	25	17	7	27	12
Fussingø	36	25	16	0	14	13	3	6	3
Gribskov	163	110	69	1	69	41	16	37	31
Hanstholm	118	86	48	0	17	31	13	57	2
Hellebæk Skov og Teglstrup Hegn	75	36	25	0	31	16	6	22	11
Husby Klitplantage	31	22	9	0	3	9	5	14	1
Kompedal Plantage	37	24	9	0	4	18	2	13	2
Læsø Klitplantage	76	49	24	2	14	19	8	35	3
Mols Bjerge	107	84	41	1	18	19	18	52	3
Nørlund Plantage og Harrild Hede	107	66	36	0	11	36	7	53	0
Stråsø	57	45	20	0	4	33	3	17	1
Tranum	50	29	15	0	7	13	6	24	2
Ulvshale Skov	80	37	22	1	22	19	8	31	7

Bemærk også, at generelt næsten halvdelen – for hede- og klitplantager den overvejende andel – af arterne er afhængige af nåleskov, men som med NNP initiativet rent dogmatisk ønsker at decimere til et minimum.

Bilag 2: Artsoversigt fra Naturstyrelsens registreringer i 2018

45 arter af 57 var truede i 2010 – heraf er kun 20 vurderet truede i 2019
20 arter af 57 var truede i 2019
17 arter tilknyttet åbne naturtyper
40 arter tilknyttet skoven – Heraf 33 specifikt tilknyttet nåleskoven

Artsnavn (lat.)	Artsgruppe	Skovtilknytning	Rødliste 2010	Rødliste 2019	Udvikling	Seneste fund (lok)	Antal NST lok.	Artens behov	Ødtvedsart
Argusblåfugl (Plebejus argus)	Dagsommerfugle	Ej Skov	VU	NT	MindreTruet	2014	75	Lysåbent, næringsfattigt, lyng.	
Klitperlemorsommerfugl (Argynnis niobe)	Dagsommerfugle	Ej Skov	VU	NT	MindreTruet	2013	65	Lysåbent, næringsfattigt.	
Markperlemorsommerfugl (Argynnis aglaja)	Dagsommerfugle	Skov	EN	LC	MindreTruet	2014	72	Lysåbent, næringsfattigt.	
Moserandøje (Coenonympha tullia)	Dagsommerfugle	Ej Skov	EN	NT	MindreTruet	1993	46	Højmose	
Okkergul pletvinge (Melitaea cinxia)	Dagsommerfugle	Ej Skov	VU	LC	MindreTruet	2011	129	Lysåbent, næringsfattigt.	
Spættet bredpande (Pyrgus malvae)	Dagsommerfugle	Ej Skov	VU	NT	MindreTruet	2010	85	Lysåbent, næringsfattigt.	
Violetrandet ildfugl (Lycaena hippothoe)	Dagsommerfugle	Ej Skov	VU	NT	MindreTruet	2014	87	Lysåbent, næringsfattigt.	
Mariehøneedderkop (Eresus sandaliatus)	Edderkopper	Ej Skov	EN	NT	MindreTruet	2014	18	Lysåbent, næringsfattigt.	
Hedelærke (Lullula arborea)	Fugle	Nåleskov	NT	NT	Uændret	1999	105	Insektrig tør lysning m. spredte træer	
Natravn (Caprimulgus europaeus)	Fugle	Nåleskov	LC	NT	MereTruet	2014	87	Insektrig tør lysning m. spredte træer	
Rød glente (Milvus milvus)	Fugle	Nåleskov	VU	VU	Uændret	2015	52	Fred for efterstræbelse	
Rødrygget tornskade (Lanius collurio)	Fugle	Nåleskov	LC	LC	Uændret	2014	201	Insektrig lysning m. kvas / buske	
Stor tornskade (Lanius excubitor)	Fugle	Ej Skov	EN	CR	MereTruet	2014	9	Lysåbent, næringsfattigt.	
Trane (Grus grus)	Fugle	Nåleskov	LC	LC	Uændret	2015	72	Mose, sumpskov, fred og ro.	
Vendehals (Jynx torquilla)	Fugle	Nåleskov	EN	VU	MindreTruet	2015	59	Myrer på åbne steder, redehuller	
Almindelig ulvefod (Lycopodium clavatum)	Karplanter	Nåleskov	LC	LC	Uændret	2014	67	Lysåben næringsfattig råjord	
Cypres-ulvefod (Lycopodium tristachyum)	Karplanter	Skov	EN	VU	MindreTruet	2010	11	Råjord i m. lys skov / hede	
Femradet ulvefod (Lycopodium annotinum)	Karplanter	Nåleskov	LC	LC	Uændret	2011	65	Næringsfattig råjord	
Liden ulvefod (Lycopodiella inundata)	Karplanter	Ej Skov	LC	LC	Uændret	2002	38	Tidvis vanddækket sandbund	
Otteradet ulvefod (Huperzia selago)	Karplanter	Nåleskov	LC	LC	Uændret	2014	38	Næringsfattig råjord	
Vår-kobjælde (Anemone vernalis)	Karplanter	Ej Skov	VU	EN	MereTruet	2009	5	lysaaben	
Almindelig lungelav (Lobaria pulmonaria)	Laver	Løvskov	VU	EN	MereTruet	2009	18	Ren fugtig luft.	
Grågrøn bægerlav (Cladonia glauca)	Laver	Nåleskov	VU	LC	MindreTruet	2013	26	Ren fugtig luft.	
Grågul bægerlav (Cladonia zopfii)	Laver	Ej Skov	VU	NT	MindreTruet	2013	15	Lysåbent, næringsfattigt.	
Hede-rensdyrlav (Cladonia portentosa)	Laver	Skov	LC	LC	Uændret	2013	65	Ren fugtig luft.	
Kliddet bægerlav (Cladonia ramulosa)	Laver	Nåleskov	EN	LC	MindreTruet	2013	38	Ren fugtig luft.	
Klit-korallav (Stereocaulon saxatile)	Laver	Ej Skov	EN	NT	MindreTruet	2013	5	Lysåbent, næringsfattigt.	
Lakrød bægerlav (Cladonia floerkeana)	Laver	Nåleskov	VU	LC	MindreTruet	2013	50	Ren fugtig luft.	
Spættet bægerlav (Cladonia rangiformis)	Laver	Ej Skov	VU	LC	MindreTruet	2013	28	Lysåbent, næringsfattigt.	
Spids bægerlav (Cladonia subulata)	Laver	Ej Skov	VU	LC	MindreTruet	2013	24	Lysåbent, næringsfattigt.	
Takket bægerlav (Cladonia crispata)	Laver	Ej Skov	VU	LC	MindreTruet	2013	8	Lysåbent, næringsfattigt.	
Almindelig hvidmos (Leucobryum glaucum)	Mosser	Nåleskov		LC	MindreTruet	2013	42	Uforstyrret morbund	
Askegraa lavspinder (Eilema griseola)	Natsommerfugle	Løvskov	VU	LC	MindreTruet	2014	17	Veludviklede laver på løvtræer	
Blomster-stængelugle (Eremobia ochroleuca)	Natsommerfugle	Ej Skov	EN	LC	MindreTruet	2014	15	Lysåbent, næringsfattigt.	
Smalrandet humlebisværmer (Hemaris tityus)	Natsommerfugle	Ej Skov	EN	NT	MindreTruet	2009	26	Lysåbent, næringsfattigt.	
Spidssnudet frø (Rana arvalis)	Padder	Løvskov	LC	NT	MereTruet	2004	179	Lavt klart ynglevand fri for fisk	
Stor vandsalamander (Triturus cristatus)	Padder	Nåleskov	LC	LC	Uændret	2010	142	Rent klart ynglevand fri for fisk	
Hare (Lepus europaeus)	Pattedyr	Løvskov	VU	LC	MindreTruet	2012	321	Mix af div biotoper nær hinanden	
Odder (Lutra lutra)	Pattedyr	Nåleskov	VU	VU	Uændret	2014	202	Fredfyldte steder ved sø og å	
Bæltet korkpigsvamp (Hydnellum concrescens)	Svampe	Nåleskov	VU	DD	DD_NA_NE	2012	24	Næringsfattig skovbund, især gl nål.	
Blodrød skørhat (Russula sanguinea)	Svampe	Nåleskov	VU	NT	MindreTruet	2013	16	Nåleskov	
Duft-ridderhat (Tricholoma matsutake)	Svampe	Nåleskov	EN	EN	Uændret	2014	5	Næringsfattig gl nåleskov	
Halsbånd-ridderhat (Tricholoma focale)	Svampe	Nåleskov	VU	VU	Uændret	2014	14	Næringsfattig gl nåleskov	
Kantet ridderhat (Tricholoma arvernense)	Svampe	Nåleskov	VU	EN	MereTruet	2015	11	Næringsfattig gl nåleskov	
Lakrids-ridderhat (Tricholoma apium)	Svampe	Nåleskov	EN	EN	Uændret	2014	7	Næringsfattig gl nåleskov	
Mørk læderpigsvamp (Phellodon niger)	Svampe	Nåleskov	VU	VU	Uændret	2015	15	Næringsfattig skovbund, især gl nål.	
Mycena clavata (Phloeomana clavata)	Svampe	Nåleskov	VU	LC	MindreTruet	2012	11	Kalkrig / lerbund m. dødt nåletræ	Ja
Orange korkpigsvamp (Hydnellum aurantiacum)	Svampe	Nåleskov	CR	EN	MindreTruet	2015	8	Næringsfattig nåleskov	
Rust-korkpigsvamp (Hydnellum ferrugineum)	Svampe	Nåleskov	EN	VU	MindreTruet	2012	10	Næringsfattig nåleskov	
Safrankødet slørhat (Cortinarius traganus)	Svampe	Nåleskov	VU	VU	Uændret	2014	8	Næringsfattig nåleskov	
Småskællet kødpigsvamp (Sarcodon squamosus)	Svampe	Nåleskov	EN	VU	MindreTruet	2014	22	Næringsfattig nåleskov	
Spiselig mælkehat (Lactifluus volemus)	Svampe	Nåleskov	EN	LC	MindreTruet	2013	32	Næringsfattig skovbund, især gl nål.	
Sværtende gråblad (Lyophyllum semitale)	Svampe	Nåleskov	EN	EN	Uændret	2015	8	Kalkrig / lerbund	
Tør ridderhat (Tricholoma sudum)	Svampe	Nåleskov	VU	EN	MereTruet	1998	10	Næringsfattig gl nåleskov	
Tragtformet læderpigsvamp (Phellodon tomentosus)	Svampe	Nåleskov	VU	VU	Uændret	2014	17	Næringsfattig nåleskov	
Vellugtende læderpigsvamp (Phellodon connatus)	Svampe	Nåleskov	EN	DD	DD_NA_NE	2012	31	Næringsfattig skovbund, især gl nål.	
Violetbrun duftpigsvamp (Phellodon violascens)	Svampe	Nåleskov	CR	EN	MindreTruet	2012	9	Næringsfattig nåleskov	

Danmarks naturfredningsforening
Til Naturstyrelsen Vestjylland
Vedhæftet høringssvar fra DN Holstebro, DN Herning og DN Ringkøbing-Skjern til "Projektbeskrivelse og overordnede retningslinjer for forvaltning af Naturnationalpark Stråsø".
Venlig hilsen
Jonna Odgaard

--
Jonna Odgaard
Miljøjournalist, forfatter

DN Holstebro, DN Herning, DN Ringkøbing-Skjern

Danmarks
Naturfredningsforening

Til
Naturstyrelsen Vestjylland
Høringssvar til "Projektbeskrivelse og overordnede retningslinjer for forvaltning af Naturnationalpark Stråsø" (i det følgende NNPS)

Nedenstående høringssvar er baseret på projektforslaget samt de oplysninger, som skovrider Poul Ravnsbæk (PR) kom med under borgermødet i Stråsø 16.06.22.

Vi skal desuden henvise til det høringssvar, der blev afgivet af Danmarks Naturfredningsforening centralt til udkast til projektbeskrivelse, den 12. januar 2022. Vi er enige i de kommentarer, der er fremført i høringssvaret.

For DN Holstebro, Herning og Ringkøbing-Skjern er det helt afgørende, at NNP Stråsø indrettes og forvaltes sådan, at naturen og den biologiske mangfoldighed reelt og i alle forhold har førsteprioritet.

Derfor noterer vi med tilfredshed, at projektforslaget fastslår:

Vedrørende den overordnede forvaltning:
At NNPS skal forvaltes med naturen og biodiversitet som hovedformål (s. 6)
At NNPS skal indrettes til stilhed og fordybelse (side 1) og at "den store overskrift er den stille naturoplevelse" (PR)

Vedrørende publikum og friluftsliv:
At volumen i publikumstrykket skal være ved ankomststederne (side 6) og "90 procent af publikumsfaciliteterne vil være på kun 600 hektar af de 3600 hektar" (PR)

Desuden noterer vi med tilfredshed:
at de første fem NNP'er (herunder NNPS) vil gennemgå en konkret IUCN-kategorisering (side 8)

Specifikt til de enkelte afsnit i projektbeskrivelsen

Afsnit 2.1.12.: Om følgegrupperne
Det angives, at følgegrupperne nedlægges, når NNPS etableres. DN anbefaler og har et meget stort ønske om, at følgegruppen fortsætter. Netop fordi NNPS vil gennemgå en dynamisk udvikling og NNP'er generelt er et eksperiment, er det meget vigtigt, at foreninger, interessenter og lokalbefolkning løbende involveres i vurderinger, prioriteringer og beslutninger. Det vil også mindske konflikter og modstand. På borgermødet den 16.06. efterlyste én af deltagerne borgerinvolvering efter etableringen.

Afsnit 2.2.2.: Om græsningstrykket
Det angives, at der indledningsvist fastsættes et forsigtigt græsningstryk. Da der er begrænset viden om og erfaring med udsætning af flere arter af store græssere i store, indhegnede naturområder (rewilding), anbefaler DN kraftigt, at der sker en løbende og omhyggelig monitering af græsningstrykket, sådan at det kan justeres på et fagligt grundlag (se også kommentarer til afsnit 3.10. nedenfor).

Afsnit 3.2.: Om tilsyn med udsatte dyr
Det angives, at der skal føres tilsyn "på bestandsniveau". I "Bemærkninger til lovforslaget" står der imidlertid, at tilsynet skal sikre det enkelte dyrs tarv. På borgermødet den 16.06. oplyste PR på spørgsmål fra deltagere, som var bekymret for, at krondyr nedlægger hegnet, at NNPS vil bruge både hegnsobservatører, droner og gps til overvågning af hegn og dyr. Da tilsyn og dyrevelfærd har været det største konfliktemne i forhold til NNP'er og af dyrevelfærdsmæssige grunde anbefaler DN, at tilsynet – eksempelvis ved hjælp af droner og gps – bliver på individniveau.

Afsnit 3.3. og 3.4.: Om hensynet til ulv
I betragtning af at ulv er en bilag IV art, som Danmark har ansvar for at beskytte – ulv er den beskyttelsesmæssigt vigtigste dyreart i NNPS - og at NNPS er et kerneområde for ulv (indtil nu har tre ulvepar i træk valgt NNPS som revir) undres vi ikke bare, men er stærkt bekymrede over, at der ikke er anført foranstaltninger for særlig beskyttelse af ulv i projektforslaget. Især i betragtning af ulvenes alarmerende historie i Stråsø (tre ulvepar er sporløst "forsvundet", ifølge forskerne bag ulveatlas.dk er de højst sandsynligt illegalt dræbt) anser DN det for en hovedforpligtelse for NNPS at sikre maksimal beskyttelse af ulvene.
DN skal derfor stærkt anbefale, at der udpeges stilleområder/uforstyrrede områder for ulv, og at det angives i projektbeskrivelsen, at der ikke vil være offentlig adgang til yngleområde for ulv.

Afsnit 3.10.: Om overvågning/monitering og rapportering
Det angives, at planen er at rapportere overvågning af NNPS hvert 4.-6. år. Det mener DN er alt for sjældent og helt uforsvarligt. Netop fordi viden om udsætning af flere arter af store græssere og deres græsningstryk (rewilding) er så sparsom, er det nødvendigt at følge udvikling meget tæt, i hvert fald de første år. DN anbefaler derfor og har et meget stærkt ønske om, at der sker en intensiv monitering de første år og som minimum rapportering hvert 2. år i de første 10 år, sådan at græsningstrykket vil kunne justeres derefter.

Derudover har vi følgende kommentarer/ønsker til projektbeskrivelsen:

Vedrørende de fem faunalommer og forstyrrelser af truede arter
DN anbefaler, at der ikke afmærkes ruter for gående, cyklende og ridende i stilleområderne, og at der etableres spærringer, som vanskeliggør vandring, cykling og ridning i stilleområderne.

Vedrørende mountainbikeruter

DN mener, at begge de to eksisterende mountainbikeruter i NNPS skal nedlægges, og at der i hvert fald ikke anlægges nye, som projektbeskrivelsen lægger op til ("der etableres længere afmærkede ruter i tilknytning til forbindelsesruterne mellem hovedindgangene og langs dele af hegnslinjen"). Vores begrundelse herfor er – bortset fra forstyrrelser af dyrelivet på og omkring ruten - at mountainbikekørere ofte ikke holder sig til de udlagte spor, men kører overalt i skoven, bedømt ud fra både møder med dem i skoven og spor efter mountainbike på stier overalt i skoven, eksempelvis stierne op til Lærkehøj.

I stedet anbefaler DN en cykelrute til almindelige cyklister på eksisterende, befæstede veje, primært i de 600 hektar, hvor publikumstrykket skal koncentreres.

Vedrørende "større, fladedækkende aktiviteter"
Det anføres i projektforslaget, at "græssende (udsatte) stude og heste hele året *kan påvirke muligheden* (vores fremhævelse) for visse former for friluftsaktiviteter som større, fladedækkende aktiviteter."

"Større, fladedækkende aktiviteter" som orienteringsløb er meget forstyrrende for dyrelivet (eksempelvis foregår orienteringsløb ofte udenfor anlagte veje og stier og nogle gange i mørke), og kan bestemt ikke siges at være i overensstemmelse med målet om, at NNPS skal indrettes til stilhed og fordybelse og den stille naturoplevelse.

Derfor ønsker DN en meget tilbageholdende praksis med hensyn til tilladelse til "større, fladedækkende aktiviteter" i NNPS. Ikke mindst af hensyn til ulvene. "Større, fladedækkende aktiviteter" kan sagtens henvises til arealerne udenfor NNPS, som der er nok af. Gives der undtagelsesvist tilladelse til "større, fladedækkende aktiviteter" i NNPS, bør de forstyrrende effekter af aktiviteten overvåges og vurderes nøje hver gang.

Vedrørende publikumsfaciliteter
Det fremgår af projektforslaget, at eksisterende faciliteter for publikum fastholdes, men der lægges også op til enkelte nye, eksempelvis udsigtstårne. DN mener, man skal være tilbageholdende med kunstige elementer i værdifulde landskaber. Vi ser ingen væsentlig begrundelse for at opføre udsigtstårne i et kuperet landskab som NNPS, da der kan skabes gode udsigter fra eksisterende højdepunkter ved rydning af træer. I stedet for udsigtstårne ser DN hellere, at midlerne til disse bruges til faciliteter for handicappede.

Generelt vedrørende publikumsfaciliteter anbefaler DN, som det er anført i DN's høringssvar af 12. januar 2022, at: "Etablering af faciliteter bør afvente en nøjere planlægning, baseret på en mere indgående monitering og udarbejdelse af en baseline med analyser af økosystemer, naturtyper og arter, som er følsomme for færdsel, og af det eksisterende friluftsliv og de potentielle muligheder."

Vedrørende skovrydning
Ifølge forslaget skal 75 % af arealet fortsat være skov, 25 % skal fældes.
Fældningen er således blevet begrænset i forhold til det oprindelige udkast. Det mener DN er problematisk. Tværtimod skal der skabes mere sammenhæng mellem de åbne naturområder, da de er levesteder for mange truede og rødlistede arter, som ikke har mulighed for at sprede sig på grund af plantage-delene af skovene. Disse arter risikerer derfor at uddø lokalt i pressede perioder, hvilket er i modstrid med formålet med NNPS.

Venlig hilsen

DN Herning	DN Holstebro	DN Ringkøbing-Skjen
Aksel Lynge Andersen	Arne Kubert	Jonna Odgaard

Danmarks Jægerforbund
Til rette vedkommende

Hermed fremsendes Danmarks Jægerforbunds høringssvar vedrørende projektforslag og forvaltningsplaner for Naturnationalpark Stråsø på vegne af Ole Rønnow, der er Danmarks Jægerforbunds repræsentant i den lokale NST-arbejdsgruppe for Naturnationalpark Stråsø,

Jeg modtager gerne en kvittering på, at høringssvaret er modtaget.
På forhånd tak
Dbh
Morten
Med venlig hilsen
Morten Sinding-Jensen
Politisk chefkonsulent

Vedr. offentlig høring over projektbeskrivelse og overordnede retningslinjer for forvaltning af Naturnationalpark Stråsø
Naturstyrelsen har den 12. maj 2022 udsendt projektbeskrivelse og overordnede retningslinjer for forvaltning af Naturnationalpark Stråsø i høring, hvilket giver anledning til følgende bemærkninger fra Danmarks Jægerforbund:
Generelle bemærkninger
Danmarks Jægerforbund støtter etableringen af naturnationalparker af hensyn til behovet for at styrke naturen og biodiversiteten i Danmark og er samtidig af den opfattelse, at bæredygtig jagt og biodiversitet ikke er hinandens modsætninger.
Vi vil gerne kvittere for den både gode og konstruktive dialog med såvel Naturstyrelsen som de øvrige organisationer i den nedsatte NST-arbejdsgruppe.
Af hensyn til den lokale folkelige forankring af naturnationalparken står vi undrende over for, at arbejdsgruppen skal nedlægges efter, at naturnationalparken er etableret og indviet. Vi vil derfor kraftigt opfordre Naturstyrelsen til at bevare denne velfungerende arbejdsgruppe, hvor organisationerne kan tage ansvar ved både at komme med konstruktive bidrag til driften af naturnationalparken og sikre dialogen med deres respektive baglande. Se mere under punktet "Indflydelse".
Vi hilser den planlagte baselineregistrering/nulpunktstælling af områdets vildt velkommen, så der er et godt udgangspunktet at træffe beslutninger ud fra i relation til, hvor mange stude og heste, der skal supplere vildtet i afgræsningen.
Pengene til naturnationalparkerne er bevilget på finansloven, men det fremgår ikke af projektbeskrivelsen, hvordan den fremtidige drift af naturnationalparkerne skal finansieres. Det ser vi gerne præciseret i projektbeskrivelsen, da vi kan være bekymrede for den fremtidige finansiering af driften.

Jagt
Specifikt i forhold til jagtlige aktiviteter er det jægerforbundets holdning, at de ikke må stride mod naturnationalparkernes biodiversitetsmæssige formål.

Vi er imod den restriktive tilgang til jagt i naturnationalparken, som fremgår af projektbeskrivelsen, hvor vi mener, at der sagtens kan afholdes jagt, uden at det strider mod de biodiversitetsmæssige formål. Især hvis der f.eks. ikke er noget i vejen for, at der gives plads til andre friluftsaktiviteter, der også kan generere forstyrrelser og det på alle tider af året, også i dyrenes yngleperioder.
Vi har dog med tilfredshed bemærket, at der i bemærkningerne til lovforslaget er indføjet, at "den statslige lodsejer (f.eks. Naturstyrelsen) ikke vil være afskåret fra at indgå konkrete aftaler med jægere om at deltage i udførelsen af jagt og regulering i naturnationalparkerne, der sker som et led i forvaltningen af områderne".
Vi mener, at jagten/reguleringen bør varetages af kommunens lokale jagtforeninger i samarbejde med Naturstyrelsens lokale enheder, og vi ser således frem til en konstruktiv dialog med den lokale NST-enhed om såvel bestandsreguleringen som reguleringen af invasive arter, som jægerforbundet i øvrigt har en lang tradition for samarbejde med Naturstyrelsen om.
Endvidere har vi noteret os miljøminister Lea Wermelins svar på spørgsmål 1038 (MOF alm. del) stillet 24. maj efter ønske fra Erling Bonnesen (V), hvor vi hilser det velkommen, at *"Principper for afskydning, bestandsstørrelser m.v. drøftes med lokale hjortevildtgrupper, naboer m.v."*, hvis der er behov for at planlægge bestandsregulering, idet de nævnte grupper kan bidrage med særlig viden om hjortevildtbestandene og deres færden i området:
"Når vi indstiller jagten i naturnationalparkerne, så vil vi opleve, at bestandene af for eksempel kronvildt vokser. Øget afskydning på tilgrænsende private arealer er ét blandt flere virkemidler ved en stigende bestand af eksempelvis kronvildt for at undgå, at vildtet bevæger sig ud på eksempelvis tilstødende marker i søgen efter føde.
Hvis de nævnte tiltag ikke er i stand til at holde markskaderne på et acceptabelt niveau, kan afskydningen øges på tilgrænsende statslige arealer - og hvis der er særligt behov for det - inde i naturnationalparkerne. Principper for afskydning, bestandsstørrelser m.v. drøftes med lokale hjortevildtgrupper, naboer m.v."

Hegn
Vi anerkender, at hegning af naturområder kan være et redskab til at styrke biodiversiteten gennem afgræsning. Vi er meget tilfredse med, at der er planlagt etablering af lave hegn med glatte tråde, der giver færre skader på vildtet og især sikrer dets frie bevægelighed, idet denne løsning flugter med DJ's politiske mål for naturnationalparker, for så vidt angår hegn.

Friluftsliv
Naturnationalparkerne er et nationalt projekt, hvor arealet og midlerne kommer fra staten og på den måde os alle sammen. Derfor mener Danmarks Jægerforbund overordnet, at i det omfang det ikke skader naturnationalparkernes formål med at øge biodiversiteten, så bør der i videst muligt omfang tages hensyn til de rekreative aktiviteter.
Vi har derfor med tilfredshed noteret os, at der både afsættes midler til friluftslivet og nye friluftsfaciliteter, og at der lægges op til et rigt friluftsliv i den nye naturnationalpark. Vi vil i den forbindelse opfordre til at sikre tilstrækkelige parkeringspladser og toiletfaciliteter. Dertil kommer farbare stier og spor inde i naturnationalparken, som naturligvis også skal vedligeholdes.
Jægerforbundet bifalder den planlagte intelligente sti- og aktivitetsplanlægning, der skal være med til at påvirke især kronvildtets adfærd inde i naturnationalparken (for bl.a. at undgå markskader uden for naturnationalparken), ligesom vi støtter de projekterede faunalommer af hensyn til vildtet. Med støtten til faunalommerne tilkendegiver vi samtidig, at vi gerne ser, at områderne i størst mulig grad friholdes for aktiviteter – netop af hensyn til vildtet.

Indflydelse For at naturnationalparken kan blive en succes og lokalt forankret, er det afgørende, at de lokale interessenter får reel indflydelse på naturnationalparkernes etablering og udvikling i den

nedsatte NST-arbejdsgruppe. Derfor vil jægerforbundet anbefale, at der udarbejdes en beskrivelse af, hvordan man fremover vil sikre den lokale indflydelse, herunder jægernes.
Vores forslag er som nævnt ovenfor at lade den etablerede NST-arbejdsgruppe bestå – også efter vedtagelsen af den endelige projektbeskrivelse og forvaltningsplan samt indvielse af naturnationalparken - for at sikre den nødvendige folkelige forankring af naturnationalparken.

Kadavere Af projektbeskrivelsen fremgår det, at "Som udgangspunkt efterlades kadavere til fremme af biodiversiteten, hvor det er foreneligt med de veterinære regler. Ved omfattende bestandsreguleringer af hjortearter kan de regulerede dyr blive solgt og anvendt til konsum."
Danmarks Jægerforbund vil gerne henlede opmærksomheden på miljøminister Lea Wermelins besvarelse af MOF alm. del spørgsmål 728, hvori det fremgår, *at "[v]ed behov for større reguleringer af bestandene af f.eks. krondyr og dådyr vil nedlagte dyr blive udtaget af naturnationalparken med henblik på bl.a. konsum."*
Miljøministerens udmelding til fremtidig håndtering af nedlagt vildt finder vi langt mere etisk korrekt, og den flugter med jægerforbundets mål for kadavere og nedlagt vildt: Nedlagt hjortevildt i naturnationalparkerne bør primært anvendes til konsum, mens enkelte regulerede dyr kan blive liggende af hensyn til biodiversiteten, lige som selvdøde dyr kan blive liggende.

Dyrevelfærd Jægerforbundet er desuden tilfreds med, at den skitserede beredskabsplan af hensyn til dyrevelfærden er indtænkt fra begyndelsen. Danmarks Jægerforbund har i øvrigt gennem Vildtforvaltningsrådet udtalt sig om rewilding, hvor af det klart fremgår, at sætter man dyr bag hegn, har man også påtaget sig ansvaret for dem i forhold til sygdomme, sult, tørst og andre dyrevelfærdsmæssige elementer. Det ansvar forventer vi naturligvis, at Naturstyrelsen vil leve op til.

Giver ovenstående anledning til spørgsmål eller kommentarer, så ring eller skriv meget gerne til undertegnede.
Venlig hilsen
Danmarks Jægerforbund
Ole Rønnow
Danmarks Jægerforbunds repræsentant i den lokale NST-arbejdsgruppe for Naturnationalpark Stråsø.

Dansk køreforbund

Til Naturstyrelsen
Her er et Høringssvar fra Dansk Køre Forbund med ønsker og forslag til Natur Nationalpark.
Dansk Køre Forbund ved Flemming E. Nielsen står gerne til rådighed hvis der er spørgsmål.

Med venlig hilsen
Flemming E. Nielsen
Skorstensfejermester
www.skorstensfejerflemming.dk
tlf. 40447843
Medlem af:
Skorstensfejerlauget og kvalitetssikring

Høringssvar fra Dansk Køre Forbund med ønsker og forslag til Naturnationalpark:

Ønskerne retter sig mod små 4 – 6 personeres hestevogne til privatkørsel.
Det er også en oplagt mulighed for kørestolsbrugere at komme rundt på. se foto 1.

Ved erhvervs- og turistkørsel med store vogne (stundentervogne), skal der søges tilladelse ved Naturstyrelsen, så man kan lave aftale om at låst op for de bomme, der måtte være i vejen.
Låger til hestevogn skal være 2 meter bredde – hvis rytterlåger er 2 meter bredde, kan de fint anvendes
Det er OK, at en person skal stå af hestevognen, for at åbne og lukke låger
Passage kan sagtens være gennem et helt almindeligt led i hegnet ved siden af lågen (hvis lågen ikke er 2 meter)
Forbikørsler ved bomme og kæder på skovveje (når man er inde i NNP) bør være mindst 1,60 m, der skal ikke anlægges vej (så biler vil prøve at køre forbi) – hestevognene kan sagtens køre i lyng og anden vegetation. Se foto 2
Hvis der anlægges færister, som hestene ikke kan gå på, skal der være en anordning, så hestevognene kan køre forbi. Som f.eks. som det er lavet i Lille Vildmose, se foto 3.
Det er ikke hensigtsmæddigt at køre/ride på anlagte gruscykelstier, som f.eks. Nordsøstien i Tranum. Heste bør være på alle andre stier, end dem, der er lavet med special grus til cyklister.
Hvis rideruten rundt om NNP bliver et hjulspor, så kan de små hestevogne også køre der, samt det også kan bruges af det køretøj som bruges, når hegnet skal veligeholdes eller kontroleres.
Der ønskes løsninger, der er så enkle og simple og så lidt tekniske som muligt, så der ikke er de store løbende driftsudgifter til vedligeholdelse.
Der bør komme markeringer op med at ridning og hestevognskørsel er tilladt ved alle indgange og på webbaseret kort. Se foto 4

Dansk Køre Forbund tilbyder at være behjælpelig med køre miljøminister rundt i hestevogn, ved åbning af Naturnationalparken.

Med Venlig Hilsen
Flemming E. Nielsen
Dansk Køre Forbund

https://www.danskkoereforbund.dk
flemmingskorstensfejer@gmail.com
Mobil nr: 4044 7843

Foto 1.

Foto 2. En Forbi kørsel ved en skov vej, hvor der er kæde eller bum for.
Her er næsten 2 m. Her er der ingen problemer at komme forbi med hestevogn og det se ikke ud til at der køre biler forbi her.

Foto 3: Ride/kørelåge ved færister som er ca 2,5m

Foto 4. skilt som bruges i Holland i deres Naturnationalparker

Foto fra en køre tur i Hoge Veluwe National Park Holland

Dansk Orienterings-Forbund
Kære "Stråsø".
Vedhæftet er et høringssvar for projektforslaget for naturnationalpark
Stråsø fra Dansk Orienterings-Forbund.

Med venlig hilsen
Kell Sønnichsen,
Skovudvalget,
Dansk Orienterings-Forbund.

Høringssvar fra Dansk Orienterings-Forbund

til

Projektbeskrivelse og overordnede retningslinjer for forvaltning af Naturnationalpark Stråsø.

I forhold til vores høringssvar til udkastet til projektbeskrivelse og overordnede retningslinjer fra november 2021, ser vi med tilfredshed, at netop løb nu i afsnit 3.3 er nævnt som en af de aktiviteter, der fortsat kan finde sted indenfor naturnationalparkens rammer. Vi havde dog været mere tilfredse, hvis det aktive og organiserede friluftsliv var blevet behandlet grundigere, specielt omkring afholdelse af

større eller mindre stævner, samt at orienteringsløb var nævnt direkte som en tilladt aktivitet. Mht. faunalommer kan vi konstatere, at der ikke er sket nogen ændring i deres størrelse eller placering siden udkastet fra november. Det betyder, at vores bemærkninger fra dengang fortsat er gældende, dvs. at adgang til at kunne afvikle orienteringsløb på en sportslig korrekt måde er afhængig af adgang til faunalommerne. Ikke dem alle hver gang, men - stort set - altid nogle af dem. I modsat fald vil det have store konsekvenser for det organiserede friluftsliv, jf. tabel 4, hvoraf det fremgår, at netop orienteringsløb udgør mere en halvdelen af al organiseret aktivitet i Stråsø. Dette vil være i direkte modstrid med de mange meldinger om uændret adgang, der er fra miljøminister Lea Wermelins side. Det bekymrer os derfor i særlig grad, at der i forvaltningsplanens afsnit 2.2.4 fortsat henvises til at orienteringsløb og stævner i stedet kan finde sted i Klosterheden, Feldborgskovene og Hoverdal, idet de hverken er særlig interessante eller - for Feldborgskovene og Klosterheden - særlig nærliggende.
I den sammenhæng er det værd at bemærke, at det primære hensyn i faunalommerne lader til at være at give ro for kronvildtet. DOF har gennem mange år tilrettelagt orienteringsstævner med naturvenlig banelægning og arbejdet med vildtlommer netop for at sikre vildtet ro selv under store stævner. Ligesom vi er lydhøre overfor at planlægge stævner i tidsrum, hvor de er til så lidt gene som muligt. Dette er to af de ting, der er med til at gøre sportens påvirkning af både flora og fauna minimal, tæt på nul1.
Som det fremgår af ovenstående er vi derfor stærkt bekymrede for, hvordan adgang til orienteringsløb i praksis kan risikere at blive forvaltet, specielt mht. stævner. På den anden side ser forvaltningsplanen det aktive friluftsliv som et aktiv mht. adfærdsregulering af krondyrenes græsning. Dette vil jo kræve et vist aktivitetstryk for at kunne lykkes, hvilket harmonerer dårligt med ønsket om at henvise aktiviteter til andre områder. Men vi ser det som en ny, spændende "rolle" for orienteringssporten.

Med venlig hilsen
Nina Hoffmann (nh@do-f.dk)
Naturkonsulent
Dansk Orienterings-Forbund

Kell Sønnichsen (kell@soenniksen.dk)
Skovudvalget,
Dansk Orienterings-Forbund

Dansk Land- og Strandjagt
Vedr. Offentlig høring af projektforslag for Natur Nationalpark Stråsø.
Dansk Land og Strandjagt takker for det tilsendte høringsbrev,
Dansk Land og Strandjagts hørings sekretariat har udarbejdet høringssvar til høringsbrevet,
som findes på vedhæftet fil.
Høringssvar fra Dansk Land og Strandjagt må offentliggøres.
Med venlig hilsen.
Dansk Land og Strandjagt.

Naturstyrelsen.
Vedr. Offentlig høring af projektforslagene for Naturnationalpark Stråsø, Tranum og Almindingen.
Vedr. **Projektforslag Naturnationalpark Stråsø.**
Naturstyrelsens arealer er samfundets ejendom, og det har Dansk Land og Strandjagt naturligvis en holdning til.

- Indhegnede parker med stude kan være farligt for friluftslivets adgang til naturen.
- Helårsgræsning uden tilskudsfodring af de indhegnede dyr vil på et eller andet tids-punkt sommer eller vinter gå ud over dyrevelfærden. Lov nr. L229 er en ren tilståelsessag.
- NNP er lavet på et tvivlsomt grundlag af en håndfuld biologer - og uden at inddrage lokalbefolkningen hverken før eller efter. En ren ideologi!

Regeringen har sat voldsomme forandringer i gang. Det er sket på et tvivlsomt videnskabeligt grundlag med et mangelfuldt forarbejde. Sult omtales som "frihed til selv at vælge føde"; Kreaturers og hestes sultedød benævnes som "naturlig populationsdynamik". Realiseringen af NNP-projektet vil nødvendiggøre en markant ændring af en række love, ikke mindst forringelse af Dyrevelfærdsloven.

Natura 2000 område
Godt halvdelen af Natur Nationalpark Stråsø ligger indenfor Natura 2000-område nr. 64. Der anføres i materialet at en konsekvensvurdering ikke er nødvendig for Natura2000 områderne, da Miljøministeriet blot finder at den kommende plan er nødvendig for området.
Men der er i EU faldet dom over et medlemsland, der anvendte denne praksis i et Natura 2000 område. Her havde man ikke konsekvensberegnet den kommende plejeplan.
For at man i de kommende Natura 2000 planer er sikre på at udsatte, truede og ikke mindst bilag IV arter, ikke bliver påvirket i negativ retning. Der er en større forpligtelse til bevarelse af Bilag IV arter og de findes i en del af de udpegede na-tura 2000 områder i hele Danmark. En konsekvensvurdering er meget vigtig for at kunne tilpasse naturplejen til et givent område – helt specifikt.

Kronvildt/markskader:
Området er hjemsted for en af landets største bestande af vilde krondyr. I naturnationalparker må der ikke afholdes jagt, men skal være så selvforvaltende som muligt. Hvordan vil man skulle håndtere krondyrene. Hvis der kommer så mange, at de græsser så hårdt, at de æder alt, og der ingen biodiversitet kommer ud af det. Regulering af kronvildt er anført, men hvem bestemmer, hvornår de skal reguleres, de bliver nok ikke de landmænd, der har markskaderne, men myndighederne og stærke miljøorganisationer, der ingenting mister. Hvordan vil man skulle håndtere forhold til de landmænd, der har marker udenfor, i forhold til markskader?

Ulve:
Skal der oprettes Ulvezone og eventuelt senere Ynglezonen, i Stråsø Plantage,
Det giver nogle særlige udfordringer, når det gælder hegning af området, derfor er der delvist undladt hegning. For at der er den bevægelighed for ulven, som EU-forpligtelserne tilsiger, siger Lea Wermelin.
Socialdemokratiet står det sted, vi hele tiden har stået - nemlig at Danmark er for lille et land til ulven. Men når vi har den, har vi også en forpligtelse til at passe på den. - Vi arbejder parallelt i EU-regi på at give bedre mulighed for at regulere ulv, men også på at skabe plads til at flytte ulv til områder i andre lande, hvor der er mere plads. Så det er også noget af det, vi kigger på, siger hun.

Regeringen er altså opmærksom på ulve problemer for lokalbefolkningen, og fødevareproducerende landbrug, men ved at oprette en NNP, øger man problemerne drastisk. Hvad har man tænkt sig at gøre, hvis der kommer en kunstig skabt stor ulvebestand?

Biavl:
Honningbien går nemlig ind under betegnelsen som værende et husdyr og bliver derfor bandlyst fra Stråsø Plantage. Biavler har ikke andre steder til sine økologiske honningbier, end hvor EU-kravet er urørt natur, el-ler øko-landbrug i mindst tre kilometers omkreds.
De her arealer er ikke foreneligt med produktion af hverken bier, træer eller landbrug. Naturen skal have lov til at have sine egne processer, lyder det fra Mette Gjerskov, der er miljøordfører hos Socialdemokratiet.
I Miljø- og Fødevareministeriet er bier genstand for betydelig opmærksomhed (Biavlsstrategi 2016 - 2019). Det er primært vigtigt at sikre bestøvning af plantearter, der er afhængige af insektbestøvning, Derudover yder bierne et bidrag til bestøvning af dele af den øvrige flora, og dermed til opretholdelsen

af noget af den naturlige mangfoldighed. Hvordan sikres naturens mangfoldighed, ved at forbyde økologisk biavl?
Dansk Land og Strandjagt skal på det kraftigste opfordre politikere/myndighed, til at stoppe dette vanvittige projekt straks, eller når/hvis der kommer et nyt flertal efter et valg.

Med venlig hilsen
Knud Marrebæk
Landsformand
Dansk Land og Strandjagt.

DCU Spor og Natur
Til Naturstyrelsen
DCU´s høringssvar vedr. projektplanen for NNP Stråsø er vedhæftet.

På forhånd tak
Med venlig hilsen
Niels Holm
DCU Spor og Natur

Til Naturstyrelsen

DCU's høringssvar til projektplanen for Naturnationalpark Stråsø

DCU ser positivt på det øgede politiske fokus på at styrke naturværdierne. De kommende naturnationalparker (NNP) omfatter en større andel af statens naturarealer og indeholder mange tiltag der går fint hånd i hånd med friluftslivet. Udfordringerne kommer dog med introduktion af store græssere og risikoen for at borgernes adgang til de offentlige naturarealer begrænses.

Projektplanen for NNP Stråsø

Danmarks Cykle Union (DCU) vil indledningsvist kvittere for at inddragelsesprocessen er udvidet med bredere invitationer til de lokale projektgrupper samt et konstruktivt bilateralt samarbejde mellem MTB-miljøet og NST lokalt omkring en tilpasset MTB-rute i Stråsø NNP.
Det let udvidede baggrundsmateriale er også en forbedring, omend det i forhold til friluftsliv fortsat forekommer utilstrækkeligt i forhold til at kunne understøtte beslutninger, der sikrer at friluftslivet fortsat kan trives i de berørte lokalområder.

Antal større arrangementer er nu oplyst i projektplanen, men der mangler fortsat basale aktivitetsdata omkring 1) omfang af div. friluftsaktiviteter inkl. cykling (tælledata) og foreningsaktiviteter på arealerne, og 2) reelle analyser af alternativer for friluftslivet der påvirkes.

Stråsø har idrætslig cykling, særligt i form af MTB og gravelcykling som motion og årlige traditionsrige gravelløb.

Af Strava heatmap fremgår det at der er ganske omfattende cykelaktiviteter på flere af grusvejene og på MTB-sporene i NNP-området.

Der er lagt en plan for omlægning af MTB-sporenes forløb, men principielt finder DCU det beklageligt at indhegningen omfatter områdets MTB-spor. Det betyder at risko ved cykling på sporene stiger, adgangen til sporene reelt bliver reduceret, udvikling begrænses særligt og der må forventes øget behov for vedligehold.
Projektplanen omfatter desværre ikke en overordnet plan for cykelaktiviteterne i området.
Således fremstår projektplanen uden beskrivelse af og plan for den omfattende grusvejscykling og de officielle cykelruter i området.
Det bemærkes at cykelrute 81 gennemløber den hegnede del af NNP og 32 gennemløber den ikke-hegnede del af NNP.

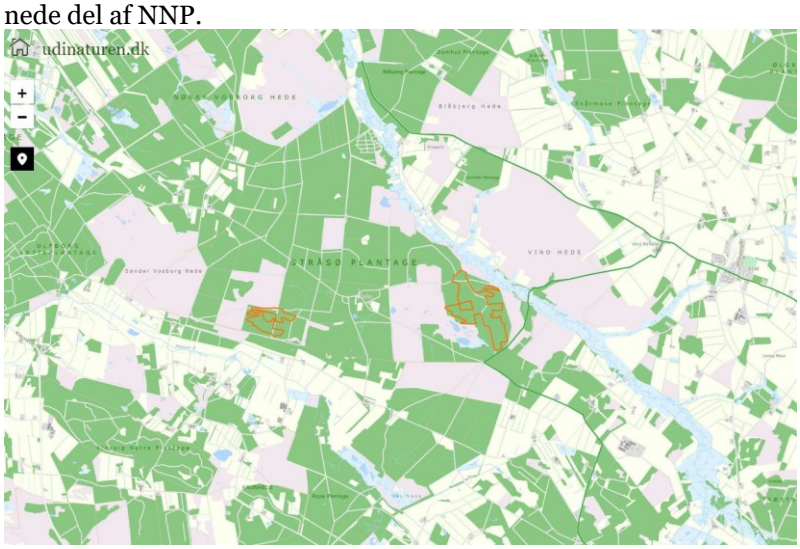

DCU bemærker:
Det er helt afgørende at de danske regionale og nationale cykelruter fortsat er reelt tilgængelige for alle danskere i alle aldre, for foreningslivet, arrangementer og for turister
Således bør det være muligt at vælge en alternativ, attraktiv og velskiltet rute rundt om indhegningen.

Adgangsporte
Af skitsen i projektplanen over typer af adgangsporte fremstår det endvidere som om at de mange cyklende af de mest befærdede veje fremover skal passere via låger og ridelåger. Det er uhensigsmæssigt for de cyklende for hvem færiste er en langt bedre løsning.

Generelt vedr. MTB-spor i NNP
Øget behov for vedligehold af MTB-spor må forventes. Det bør fremgå af projektplanen at NST anerkender et finansieringsbehov for vedligehold og vil ved behov tillade dybere fundering udført med mindre entreprenørmaskiner.

MTB-spor bør kunne omlægges såfremt de f.eks oversvømmes pga ophørt dræning eller der kommer særligt følsomme naturværdier tæt ved ruten. Hvis sporsegmenter blot nedlægges, så bliver sporene efterhånden tiltagende fragmenterede og de cyklende vil spredes på gang og ridestier.

Det bemærkes også at når større områder udlægges til "faunalommer" og vådområder, så vil der komme mere færdsel på stierne uden for disse områder. Det kan således give øget trængsel og evt. en reduceret naturoplevelse. Der kan således blive behov for at udvide og/eller separere stierne. Dette bør angives som mulig mekanisme i forvaltningsplanen.

Gravelløb
Der afholdes enkelte gravel-events der passerer Stråsø plantage. Da gravelløb ofte er på lange ruter og med stor spredning af deltagere, vil det være hensigtsmæssigt at foretage en individuel vurdering og dialog med arrangørerne om hvorvidt løbsruten kan passere igennem eller må lægges uden om. Konkurrenceelementet er heller ikke så fremtrædende ved mange gravelløb.

Generelle aspekter vedr. befolkningens adgang til de offentlige naturarealer
Allerede inden etablering af den første NNP viser Danmarks Naturfredningsforenings undersøgelse foretaget af Epinion (februar 2022) at en del af befolkningen i varierende grad er bekymrede over at skulle færdes med store græssere. 18% svarende til mere end 1 mio danskere er helt eller delvist enige i at de er bange for at færdes i NNP med store græssere.

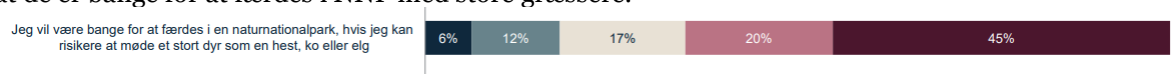

Hvis/når der kommer ulykker og utrygge oplevelser med de store græssere i NNP, så vil andelen der er bange eller bekymrede formentlig stige. Det oplevede man i den 1600ha store NNP-lignende park i Maashorst i Holland hvor 35% af de besøgende efter de første 4 år (2016-2020) med flere ulykker, angav at de var bekymrede for sikkerheden ved at færdes i parken.
(punkt 6.1.05: Evaluatie Grote Grazers In De Maashorst http://ibabsonline.eu/Agenda.aspx?site=oss&agendaid=b5aecdd5-b88d-4da5-9ce0-28bfda0a0296&FoundIDs=)

Det forekommer derfor hensigtsmæssigt at etablere alternative, velskiltede ruter som de cyklende kan vælge uden om den hegnede del af NNP. Uden sådanne må det derfor forventes at cyklende vil reagere forskelligt, men at en del vil reagere som advaret om i tidligere indsigelser og fremover ikke cykle igennem parken, måske helt undlade at cykle i området. Andre vil passere igennem, men måske uden at overholde eller ønske at overholde sikkerhedsafstande.

Ansvar ved ulykker
Igen gøres opmærksom på de generelle forhold omkring særlig ansvarspådragelse for foreningsledere, skolelærer m.fl. der har børn og unge med på cykeltur under ansvar, samt behovet for at de enkelte foreninger og institutioner har specifikke beredskabsplaner iht. dommen efter Præstø-ulykken. Alt

sammen forhold der fremover kan virke reducerende på mulighederne for at der cykles på den nationale cykelrute når dele af ruten indhegnes til græsning.
Det er således en bekymring både for den idrætslige cykling og cykling som helhed i Stråsø plantage, at MTB-sporene hegnes med i NNP, og at der ikke planlægges skiltning af alternative ruter uden om parken for grusvejscyklende og officielle cykelruter.

- DCU anbefaler at den reelle adgang til de regionale og nationale cykelruter sikres med etablering af gode og velskiltede gruscykelstier udenfor NNP, så de cyklende aktivt kan til- eller fravælge at cykle i NNP.

DCU stiller sig til rådighed i den videre proces og det understreges igen at den lokale inddragelse af foreninger og andre betydende interessenter er afgørende for de gode løsninger.

Med venlig hilsen
Klaus Bach
Formand DCU Spor og Natur

Niels Holm
DCU Spor og Natur

Den danske Dyrelægeforening
Den Danske Dyrlægeforening takker for muligheden for i vedhæftede dokument, at kommentere på forvaltningsplanerne for NNP Stråsø.

Mvh
Mikala O. Hald
Fagpolitisk konsulent, Dyrlæge

Kommentarer vedr. forvaltningsplanerne for Naturnationalpark Stråsø
Den Danske Dyrlægeforening (DDD) takker for muligheden for at kommentere på udkastet til projektbeskrivelse og forvaltningsplan for Naturnationalpark Stråsø.
Undtagelse fra Dyrevelfærdsloven
DDD er uforstående overfor ønsket om at søge dispensation fra dyrevelfærdsloven §3 og §9 stk. 1 og 2. Det er DDDs opfattelse at det ikke, som det anføres i høringsbrevet (https://prodstoragehoeringspo.blob.core.windows.net/2739a173-3a5f-456e-9904-4926e6064c3b/Bilag%203%20-%20H%C3%B8ringsbrev%20lovforslag.pdf) til loven er uforholdsmæssigt store udgifter forbundet med at føre tilsyn som loven kræver. Ved brug af moderne teknologi som droner, gps-sendere etc. vil det være muligt at føre det nødvendige tilsyn med dyrene i Naturnationalparker under den gældende dyrevelfærdslov.
Ved ikke at søge dispensation fjerner man også en stor del af den kritik, som har været i store kredse i Danmark. Loven bør være ens på begge sider af hegnet.
Positive elementer i forhold til dyrevelfærden i forvaltningsplanen
Dyrlægeforeningen ser positivt på
– At der kun udsættes stude
– At en del af Naturnationalparken ikke er hegnet og skaber mulighed for videnskabeligt at vurdere, hvilken effekt de store græssere med hegn har på biodiversiteten kontra kun hjorte uden hegn
– At man vil starte med et lavt græsningstryk

- At der laves faunalommer som giver dyrene mulighed for at søge væk fra de områder, hvor der færdes mennesker, når de finder det nødvendigt
- At besøgende ikke må fodre dyrene
- At der efter 2 år udarbejdes en særskilt analyse af dyrene og dyrevelfærden til vurdering af fremtidige tiltag
- At der ønskes veterinær assistance med udarbejdelse af rapporter til vurdering af dyrenes velfærd

Forvaltningen af de udsatte dyr og uddannelse af medarbejdere
DDD anser dyrevelfærden for at være under pres i forhold til den beskrivelse, som foreligger for forvaltningen af NNP Stråsø særligt i vintermånederne.
Dyrevelfærdsloven i Danmark gør, at vi skal agere langt tidligere end man har gjort i andre lande i forhold til dyrenes velfærd og adgang til foder jf. DCE rapport 425 om rewilding s. 37 og 38, hvor der beskrives tab af kropsvægt på 25% hen over et år og en dødelighed på 30-50% i helårsgræssende projekter i Europa. Det kan på ingen måde accepteres i Danmark, og vi er nødt til at sikre os, at vi griber ind langt tidligere i Stråsø. Det kræver et meget opmærksomt opsyn og en løbende nødvendig regulering af antallet af dyr, herunder udtagning af dyr, som ikke trives.
Reproducerende bestand af heste
Udsætning af en reproducerende bestand af heste vil give dyrevelfærdsmæssigt positive effekter, og en højere grad af naturlighed. Desværre vil det også give en række dyrevelfærdsudfordringer som Naturnationalparken er nødt til at være klar til at agere på. De væsentligste er:
- Omkring foling, hvor det er nødvendigt at have et tæt opsyn, som er langt oftere end hver anden dag som nævnes i forvaltningsplanen s. 65.
- Ifoling af unge hopper, når der har været et godt fødegrundlag i en periode, vil efterfølgende betyde en betragtelig forlænget folingssæson i forhold til normal cyklus.
- Foling af føl i vinterperioden, hvor fødegrundlaget er lavt, vil give udfordringer med lav eller ingen mælkeydelse og dermed utrivelige eller døde føl, hvis man ikke griber ind.

Hvordan Naturnationalparken vil agere i forhold til disse problemstillinger, bør fremgå at forvaltningsplanen.

Uddannelse af medarbejdere/tilsynsførende
Uddannelse af medarbejdere, som tilser dyrene, er essentiel og grundlaget for at en evidensbaseret overvågning af dyrene kommer til at fungere efter hensigten. Disse medarbejdere skal løbende uddannes og der bør ske en kalibrering mellem tilsynsførende i de forskellige Naturnationalparker for at sikre at dyrene bliver bedømt, så ensartet som muligt – særligt med henblik på, hvornår dyrenes velfærd er truet.
Vi kan i almindelige landbrugsbedrifter ofte se landmænd som bliver staldblinde, eller efterhånden får en fejlagtig bedømmelse af, hvad normalen er og derfor får reageret for sent på udfordringer. Det samme vil sandsynligvis ske i NNP, hvorfor det derfor bør fremgå af forvaltningsplanen, hvordan man sikre de tilsynsførendes kompetencer. Det er tillige vigtigt at
have protokoller for, hvordan man håndterer forskellige nødsituationer f.eks. hvem tilkaldes til at aflive et tilskadekommet dyr.

Hvilke dyr kan være i helårsgræsning i vintermånederne
Vintermånederne og det tidlige forår er det tidspunkt, hvor dyrene vil være under størst pres. Det er en forudsætning for at have udegående dyr om vinteren eller i vinterlignende vejr at de er i godt huld (dvs. fra huld 3), at de har tyk pels og har adgang til frisk vand samt kan finde et tørt leje jvf. Fødevarestyrelsen og det Veterinære Sundhedsråd (Udegående dyr (foedevarestyrelsen.dk)). Dyr som kommer under huld 3 bør således udtages og flyttes til andre arealer, hvor de har mulighed for at få supplerende foder. Dette bør præciseres i forvaltningsplanen.

Huld er en del af en bedømmelse af, hvordan et dyr har det, men det er en meget sen indikator på manglende trivsel over længere tid. Det er nødvendigt for at kunne agere proaktivt i forhold til dyrenes velfærd også at inddrage dyrenes adfærd, og hvilke planter de æder, og dermed kunne handle langt hurtigere i forhold til at opretholde dyrenes velfærd. Vurdering af udfyldning af hungergrube kan anbefales til vurdering af et dyrs status, da det er en god indikator på at dyret ikke længere æder som det burde.

Evidensbaseret tilgang til bæreevne og hvor meget foder der er tilgængeligt i vintermånederne til udsatte dyr

"Områdets bæreevne vurderes årligt efter vækstsæsonen på baggrund af vurdering af bestandsstørrelse, tilgængelig fødemængde og gennemsnitlig huldscore s. 65".

DDD finder det forkert at en vurdering baseres på en gennemsnitlig score. Det er langt vigtigere, hvor stor spredningen på huldet er og hvor mange dyr som er under huld 3, hvilket bør fremgå af forvaltningsplanen.

En proaktiv vurdering af fødegrundlaget er fint, men desværre viser det danske vejr i efterårsmånederne frem til forårsmåneder at være yderst forskellig fra år til år. Så hvad der synes at være af tilgængeligt foder i ultimo september/primo oktober måned kan være ændret markant i november måned. Der er således behov for en løbende vurdering af det fødegrundlaget.

Her er der behov for at gå evidensbaseret til værks for at vurdere fodermængden i de kritiske måneder. Der beskrives på s. 35 i forvaltningsplanen at *"Der er blandt andet set på forekomsten af vintergrønne arter, som hedelyng, bølget bunke, blåbær og vedplanter som nåletræer, kristtorn m.fl. sammenholdt med dyrenes fødepræferencer."*

Det må anses for nødvendigt at få de nævnte foderemner analyseres for at kunne vurdere deres næringsværdi og dermed egnethed til at give heste og kvæg den nødvendige næring til at opretholde huldet. Kreaturer æder kun i begrænset omfang vedplanter (Faktablad fra Fødevarestyrelsen om robuste racer, 2020). Deres primære foder er græs. Det tilgængelig græs indhold af næringsstoffer i vinterhalvåret i Stråsø bør tillige analyseres. Ved at kende næringsværdien af de tilstedeværende planter vil man med større sandsynlighed kunne vurdere, hvor mange dyr som formodes at kunne leve hen over vinteren på det. Der er dog i et større perspektiv behov for at få lavet nogle videnskabelige projekter omkring fødegrundlaget i Naturnationalparker og andre naturgenopretningsprojekter særligt i vintermånederne for at kunne vurdere om der kan gå hegnede dyr i disse måneder og i givet fald i hvilket omfang.

Det tilgængelige fødegrundlag kan ændre sig markant grundet skiftende vejrforhold. Derfor kan det blive nødvendigt med en regulering af bestanden i løbet af vinteren/tidlige forår. Dette bør tillige fremgå af forvaltningsplanen.

Nødsituationer

Af de beskrevne tiltag i nødsituationer, må forslaget om fældning af træer, hvor dyr kan æde knopper, bark mm. anses for urealistisk i forhold til den mængde foder hver hest og stud skal have dagligt for at opretholde huldet. Fodringsværdien af disse knopper og bark bør som minimum undersøges. Kreaturer og heste er ikke browsere, og derfor må dette tiltag være tilsigtet hjortene. Det anbefales i stedet, at man har en eller flere permanente fangefolde, hvor dyrene kan indsamles og flyttes til andre arealer.

Udfordring med parasitter

Området i Stråsø vil periodisk være vådt, særligt omkring søerne. Dette vil være en udfordring i forhold til at hestene er følsomme overfor parasitter særligt på våde arealer. Det kan blive nødvendigt med veterinærfaglig ekspertise for at håndtere disse udfordringer.

Kreaturer er også følsomme overfor parasitter. Især i perioder med fødeknaphed vil lungeorm hurtig blive en udfordring, mens leverikter kan blive en udfordring på arealer med lavtstående vand. Det er nødvendigt at søge veterinær-ekspertise for at løse disse udfordringer før dyrenes velfærd er truet.

Begynd med lavt dyretryk
DDD ser meget positivt på den måde Naturnationalpark Stråsø vil forvalte dyrene med en meget lav belægning i først omgang. Store dele af Stråsø er meget næringsfattigt og det vil som tidligere nævnt være påkrævet af få noget evidensbaseret viden på, hvor meget foder der er til dyrene på arealerne før vi sætter dyretrykket op.

Valg af dyr
I forbindelse med køb af dyr til Naturnationalparken anbefales det at man får dyr fra andre naturprojekter, som således har været vant til at klare sig i naturen og har lært af deres mor, hvilke planter de skal æde mm.

Obduktion
Det anbefales at få dyr, som dør på arealet, obduceret før de går til destruktion for at få klarhed over, hvilke udfordringer dyrene har haft og dermed bruge dette i den fremtidige forvaltning.

Mineraler
Stråsø er et næringsfattigt område og det anbefales at der udsættes mineraler til dyrene, da mineralmangel pludselig kan give meget alvorlige konsekvenser for dyrene. Det er muligt at lave mineralanalyser via f.eks. hår og derved få en status på dyrene og dermed kunne agere proaktivt.

Behov for fangfolde
Dyr, som ikke håndteres af mennesker dagligt, bliver efterhånden mere og mere sky og lader sig vanskelig indfange. Håndtering af disse dyr udgør en (livs)fare for de dyrlæger eller andre som skal behandle/flytte disse dyr. Det er derfor nødvendigt at have egnet materiel (folde), som ikke skader dyrene og som gør det sikkert for mennesker at håndtere og evt. behandle dyrene. Det bør fremgå af forvaltningsplanen, hvordan man vil håndtere denne problematik.

Specifikke indsatser for at fjerne uønskede planter og træer
På s. 59 anføres at man vil anvende ild, slåning af græs etc. for at stoppe uønskede planter og træer. Her vil DDD tillige, foreslå at man anvender geder periodisk til at fjerne uønskede planter og træer Jf. projekt i Vejle Kommune.
Såfremt der er spørgsmål eller behov for uddybende forklaring står DDD gerne til rådighed. Henvendelse til undertegnede.
På vegne af Den Danske Dyrlægeforening
Helle Slot
Medlem af interessentgruppen for Naturnationalparker under Miljøministeriet

DGI Vestjylland
Til rette vedkommende,

Vedlagt er høringssvar vedrørende projektforslag og forvaltningsplaner for Stråsø

Venlig hilsen
Niels Hybholt
DGI Vestjylland

Høringssvar til Naturstyrelsens faglige oplæg til projektbeskrivelse og forvaltningsplan for Naturnationalpark Stråsø.

Generelle kommentarer

DGI bakker op om de 15 naturnationalparker med mere natur og bedre biodiversitet i Danmark. På samme måde bakker DGI også op om etableringen af urørt skov på 75.000 ha. DGI er ikke bekymret for negativ indvirkning på mulighederne for adgang og friluftsliv ved indsatsen for øget biodiversitet i urørt skov. DGI ser også frem til de kommende naturnationalparker og de muligheder for idræt og friluftsliv, der allerede er og senere kan blive mulighed for, men særligt hegning med udsatte husdyr i Naturnatio-nalparker må ikke få utilsigtede konsekvenser for befolkningens fysiske og mentale sundhed. DGI ser det som vigtigt, at tiltagene ikke vil komme til at begrænse danskernes adgang til et aktivt idræts- og fritids-liv i vores fælles natur.

Naturen er danskernes foretrukne sted at være aktiv

Brugen af naturen til aktiviteter og fællesskaber er vokset markant over de seneste årtier, og naturen er i dag det sted, hvor flest voksne danskere dyrker en eller flere af deres motions- og idrætsaktiviteter. Frivillige idrætsforeninger såvel som selvorganiserede motionsaktiviteter samler danskere i sunde og me-ningsfulde fællesskaber omkring idrætsaktiviteter i naturen, herunder løbere, orienteringsløbere, gå-hold, vandrefællesskaber, mountainbikere mv. Skovene og naturen, særligt de statslige skove bruges desuden til afholdelse af mange motions- og idrætsevents.

Offentlighedens adgang til naturnationalparkerne skal sikres og fastholdes, dette er afgørende for DGI. Dette gælder ikke kun de lovmæssige rammer for adgang, men i særdeleshed den reelle adgang. Barrie-rer, der sænker befolkningens reelle adgang til naturnationalparkerne bør undgås. Barrierer for den reelle adgang kan være foranstaltninger som manglende sikring og fortsat vedligehold af den rekreative infra-struktur. Barrierer er i særdeleshed hegn og udsatte husdyr som køer, heste med efterfølgende ind-skrænkning i muligheder for organiserede idræts- og friluftslivsaktiviteter og deres muligheder for at af-holde arrangementer i områderne.

Erfaringer fra både ind- og udland viser, at hegn og græsning ikke er problemfrit, når der samtidig er et aktivt friluftsliv. Institut for Geovidenskab og Naturforvaltning sammenfatter således: ”Naturpleje med store græssende dyr har dog samtidig vist sig ikke at være helt uproblematisk, specielt ikke når den an-vendes i områder, der også er forbundet med rekreative interesser. I Danmark var der i 2017 et dødsfald og flere personskader som følge af uheldige møder mellem kvæg og motionister/hundeluftere.

Institut for Geovidenskab og Naturforvaltning (IGN), Københavns Universitet: 2020.
https://static-curis.ku.dk/portal/files/237043761/Notat_Friluftsliv_og_gr_ssende_dyr_web.pdf

Ansvar i tilfælde af ulykker og farlige situationer mellem udsatte husdyr og besøgende i natur-nationalparker bør afklares og tydeligt skiltes

Pædagoger, folkeskolelærer, naturvejledere, trænere fra frivillige foreninger, spejderledere og guider har et udvidet ansvar for dem, de tager med ud på tur. Med ansvar følger nødvendigvis et forsigtighedsprincip og vurdering af risiko for den pågældende tur og mulige situationer.

Konkrete problematikker, der rejses i forbindelse med den kommende naturnationalpark:

- Naturnationalparkens skovområder er ofte med dårlig sigtbarhed på grund af bevoksning, løv mv. Den dårlige sigtbarhed vil uvægerligt resultere i pludseligt opståede situationer, hvor besøgende uforvarende fx i løb, eller på cykel vil kunne stå midt i en flok af udsatte husdyr – med farlige situationer til følge.

- Vil fx foreningernes børnehold kunne færdes sikkert? Eksempelvis orienteringsløb, hvor børn løber uden voksne? Mountainbikeklubber, hvor børnene fx kører korte runder uden en voksen? Folkeskoleklasser, der nyder idræt i skoven?
- At der lægges så kraftigt op til indskrænkninger i mulighederne for events og arrangementer som er vigtige for det lokale foreningslivs aktiviteter er bekymrende.

Stilleområder/faunalommer
Det er med bekymring DGI ser stilleområder/faunalommer optræde så hyppigt i udkastet, og er bekymret for om disse nye stilleområder/faunalommer vil blive mere restriktivt administreret end der er lagt op til i reglerne for zonering. Stillezoner var genstand for stor polemik da de blev indført i forvaltningsplanerne i Naturstyrelsen i 2013, og stillezonerne er tydeligt beskrevet i dokument om zonering: https://na-turstyrelsen.dk/media/nst/attachments/80106/friluftszonering150314.pdf

DGI vil kraftigt henstille til, at der ikke sniges stilleområder/faunalommer ind af bagdøren, hvor der vil blive administreret mere restriktivt end i stillezoner som vi kender dem.

Specifikke kommentarer til naturnationalpark Stråsø

Husdyr stopper reelt de organiserede idrætters adgang til områder pga. retsmæssigt limbo
DGI Vestjylland ønsker, at den reelle anvendelse af Naturnationalpark Stråsø til organiseret idræt bevares i fuldt omfang og at der ikke indføres tiltag der reelt hindrer adgangen til området for de organiserede idrætter.
Således er DGI Vestjylland imod, at der udsættes husdyr til vedligeholdelse af biodiversiteten i stedet for at forbedre forholdene for eksisterende vilde dyr i området.
Baggrunden for modstanden mod udsættelse af husdyr er, at det reelt udelukker de organiserede idrætter for anvendelse af området pga.

1. Der sker hvert år ulykker i mødet mellem mennesker og udsatte husdyr. Årsagen er mange og ofte er hunde involveret, men det er i grunden ligegyldig for de organiserede idrætter, da resultatet er, at man som leder af en gruppe, kan stå i en situation, hvor man bliver rendt over ende af bissende køer eller lignende. Til dem der modsiger dette fakta bedes søge på ordene: "køer ulykker natur" og der vil komme en række sager frem og der findes mange flere, hvis man søger videre. Se bilag
2. Du har som leder/instruktør i en forening et særligt ansvar for de aktiviteter du gennemfører i foreningen. Den myndighed der er ansvarlig for udsættelses af husdyrene – For Naturnationalpark Stråsø vil det være Naturstyrelsen Vestjylland – har i udgangspunkt ikke noget erstatningsansvar over for evt. forulykkede, selv om de har udsat og har ansvaret for dyrene. Således vil det sandsynligvis være den pågældende leder/instruktør, der evt. kan gøres erstatningsansvarlig for skader i forbindelse med ulykker. Der er pt. ingen retspraksis på dette område, og den mest sammenlignelige case er fra Præstøulykken, hvor forstanderen blev straffet med 60 dages betinget fængsel, mens han også bliver frataget retten til at undervise børn i sejlsport i en periode på tre år og der blev givet en bøde til efterskolen iht. straffelovens paragraf 249, blandt andet med henvisning til at der ikke var "udstukket klare retningslinjer".

Så når man ser på realiteterne, så sker der ulykker i naturområder, hvor der er udsat husdyr og hvis vi ser på den hidtidige sammenlignelige retspraksis, så er ejerne af dyrene ikke ansvarlige for ulykker, men at ledere/trænere af organiserede idrætter, der vil kunne stå som ansvarlige, hvis der sker en ulykke med husdyr på områder.
DERFOR er de organiserede idrætter reelt udelukket for brugen af området, medmindre ledere og trænere vil påtage sig det personlige ansvar, at hvis de eksempelvis bliver mødt af en bissende kvægflok,

så vi de kunne stå med det efterfølgende retslige ansvar og bøde/erstatning, selv om de ikke er årsagen til hændelsen.
DGI anbefaler derfor, at man følger Miljøministeriets pressemeddelelse af 22. april 2021 for Naturnationalpark Stråsø og undlader at udsætte husdyr til afgræsning af arealet, som det foreslås i faktaarket for Stråsø Naturnationalpark, således at adgangen for de organiserede idrætter reelt bevares.
Link: https://mim.dk/media/220216/faktaark-naturnationalpark-straasoe.pdf
Hvis Naturstyrelsen mener, at der er behov for afgræsning af specifikke områder, så kan det håndteres ved en mindre indhegnet bestand, der så flyttes rundt på området, så det kun er et mindre areal, der gø-res reelt utilgængelig for de organiserede idrætter. Herunder kunne man også arbejde mere målrettet med at skabe vilkårene til at de nuværende planteædende pattedyr kan give det nødvendige græsnings-tryk og slid på området.

Mountainbikesporene
Udgangspunktet må være, at mountainbikerne ikke bliver ringere stillet end de er i dag. Etablering af nyt længere afmærket moutainbikespor, når sporet ved Hedevej nedlægges er en god løsning.
Men i teksten er der forbehold for bevarelse af moutainbikesporet ved Stolbjerg (Se afsnit 2 på side 47). Hvis dette spor nedlægges forventer vi ligeledes etablering af et nyt alternativ spor, som giver de samme eller bedre udfordringer til mountainbikerne.
Vi vil anbefale at sporet ved Stolbjerg udhegnes, så der ikke vil være konflikter mellem de udsatte dyr og mountainbikerne på dette spor.
Det er forventningen at omkostninger til etablering af de nye spor afholdes af Naturstyrelsen Vestjylland, som kompenserende tiltag.
DGI har stor ekspertise i etablering af bæredygtige mountainbikespor og vil gerne inddrages i og bidrage til design og etablering af eventuelle kompenserende tiltag for mountainbikefaciliteter der evt. nedlægges pga. naturnationalparkstatus.
Fra forvaltningsplanerne fra Fussingø er det klart, at mountainbikesporet i Fussingø ikke kan udvikles in-den for hegnet i naturnationalparker, kun vedligeholdes. Dette ser DGI gerne håndteres anderledes i for-valtningen af Naturnationalpark Stråsø, så involvering og fastholdelse af frivillige kan sikres ifm. både ud-vikling og løbende vedligehold af mountainbikesporene.
DGI vil gerne bidrage med at understøtte de lokale foreninger i udvikling af det nye spor, og vil kunne tilbyde kursus i sporbygning for både lokale frivillige spor-byggere, men også fx naturstyrelsens egne an-satte og andre videnspersoner fra kommuner eller andre foreninger.

Øvrig udnyttelse af området af organiserede idrætter
Naturstyrelsen Vestjylland har som målsætning, at aktiviteter der i dag gennemføres i Naturnationalpark Stråsø skal flyttes ud af området og således er der reelt tale om en reduktion for brug af området for den organiserede idræt på trods af hensigtserklæringerne om det modsatte.
”Naturstyrelsen arbejder med en overordnet friluftsstrategi, hvor Klosterheden, Feldborgskovene og Hoverdal i kraft af deres størrelser og karakter kan rumme større arealkrævende aktiviteter som store O-løb, ridestævner og mountainbikeløb.” Side 38.
DGI Vestjylland vil gerne have medtaget en konkretisering i den kommende forvaltningsplan, om hvorledes Naturstyrelsen vil sikre, at i det omfang disse aktiviteter ikke længere kan gennemføres i naturnationalpark Stråsø, så kan disse aktiviteter gennemføres i andre områder, så kvaliteten af aktiviteten ikke forringes ift. de muligheder, der i dag er i Stråsø plantage.
Ulfborg, 2022-07-05
DGI Vestjylland
Niels Hybholt

Bilag 1 Køer er farlige:
"Jeg var som Merete Brix heldig med, at den ko på 600-800 kg, der gentagne gange stangede mig i bag-hovedet, mens jeg lå på jorden med hovedet tværet ud i mudderet, ikke brugte min ryg som afsæt, da den opgav sit forehavende. Jeg kunne da løfte hovedet og se flokken af kvæg gøre det endeligt af med min 12 år gamle hund, da hun sikkert som en refleks rørte lidt på det ene ben efter at være stanget, sparket og trampet ihjel", skriver John Henriksen. (Århus Stiftstidende 2021-02-04)

DEBAT: Som det fremgår af Århus Stiftstidende mandag 1. februar, kan Merete Brix, der 19. september 2020 uforskyldt blev nedtrampet og lemlæstet af Naturstyrelsens skovkvæg ved Lushage på Helgenæs, ikke forvente nogen erstatning fra samme styrelse, hvilket kan forekomme både urimeligt og absurd, men for undertegnede dog ikke overraskende, da jeg selv har måttet gøre samme erfaring med den al-mægtige naturstyrelse, der i sin magtfuldkommenhed synes urørlig.
Jeg blev selv ved Lushage på Helgenæs med min hund i snor angrebet og nedtrampet af samme kvæg i oktober 2017 med det resultat, at min hund blev dræbt og jeg selv lettere kvæstet. LINK

Turister med løs hund i Mols Bjerge blev angrebet af køer (Avisen.dk/ Ritzau 26. august 2021 13:37) Link

Overfaldet af vilde køer: 67-årig kvinde hårdt kvæstet (AvisenDanmark Søndag 27. sep. 2020 kl. 21:08) Link

Kvinde angrebet af ko. (Sn.DK 2021-05-04) Link

64-årig mand trampet ihjel af en ko under vandretur. En mand, der søndag eftermiddag var på tur med sin hund og en kammerat, ville krydse en mark, hvor der gik en flok køer. Manden havde bundet sin hund med en snor om maven på sig selv, men da en ko angreb hunden, blev den 64-årige væltet omkuld og trampet ihjel. (tvs 21. maj 2017) Link

Fra England: Selvom køer kan virke søde og uskyldige, så kan det være en farlige dræber. Det fandt et ældre ægtepar ud af på tragisk vis. En 82-årig mand har på tragisk vis mistet livet. Det skete under en gåtur med sin hustru, hvor ægteparret pludselig blev angrebet. (Dagens DK 2020-06-02) Link

DOF Vestjylland

Til Naturstyrelsen
Hermed fremsendes DOF-Vestjyllands kommentarer vedrørende NNP Stråsø.

Med venlig hilsen
Gert Thorhauge Andersen

Kommentarer til projektforslag for NNP Stråsø
Hermed fremsendes DOF-Vestjyllands kommentarer til ”Projektbeskrivelse og overordnede retningslinjer for forvaltning af Naturnationalpark Stråsø”.
Beskrivelsen indeholder både gode, dårlige og manglende indsatser.
Det er fint at man udlægger et større område hvor man ønsker at fremme natur og biodiversitet ved at understøtte et økosystem med naturlige processer og dynamikker. Der mangler dog i denne forbindelse nogle mere præcise mål og beskrivelser af hvad der menes med biodiversitet, at det både er variationen af naturtyper, variationen mellem arter og variationerne indenfor de enkelte arter der skal fremmes.

DOF-Vestjylland har i forbindelse med projektet forsøgt af belyse hvilke arter der er fundet i området. Der er tidligere fremsendt notater om områdets ynglefugle, baseret på DOFs atlasundersøgelse (Atlas III) fra 2013-17 og et notat om alle registreringer af fugle i Dofbasen. Disse fremsendes ikke igen.
I erkendelse af at et projekt som dette i forhold til fuglene også bliver et spørgsmål om "fugls føde" har vi forsøgt at beskrive den samlede kendte biodiversitet i området.
En tilsvarende liste findes i projektbeskrivelsens bilag 1, baseret på et pHd-projekt fra 2015-2018 med data fra perioden 1991 til 2015. Denne liste indeholder både administrativt beskyttede og truede arter. I alt er der på denne liste 73 arter.

For at beskrive den samlede biodiversitet er der lavet en søgning på alle fund på arter.dk frem til ca. 1. juni 2022. Det er en ca. dato fordi der på arter.dk ligger en begrænsning på 1000 fund pr udtræk. For at få alt med har det derfor været nødvendigt med 29 delsøgninger.
Resultatet er tæt på 18000 fund fordelt på ca. 1600 arter. Ca. fordi ikke alle fund er bestemt til art. En del fund angives således ved slægten medens andre angives både ved et artsnavn og artsnavn(varietet).
Herefter er der udarbejdet en liste med truede arter fra Naturnationalpark Stråsø. Med truede arter menes der arter, der i rødlisten fra 2019 er omfattet af kategorierne Re, Cr, En og Vu. det vil sige arter der vurderes som regionalt uddøde, kritisk truede, truede eller sårbare.
91 arter omfattet af de 4 rødlistekategorier.
Yderligere 4 arter - Bæver, Stalling, Ulv og Ål - er kendt fra området, men findes ikke ved søgningerne på arter.dk. Artslisten er dermed oppe på 95 arter.

I forhold til Projektets artsliste er er der en fællesmængde på kun lidt over 20 arter. Dette er ikke særligt betryggende. Fordi den vigtigste indsats for at fremme biodiversiteten er at sikre og bevare flest muligt af de arter der hører hjemme i området. Hvis man ikke ved hvilke arter der er, hvordan kan man så passe på dem. Et vigtigt krav til projektet er derfor at man som et første skridt får gennemført en grundig kortlægning af arter og naturtyper så man kan vurdere hvad der er vigtigt.
NNP-Stråsøs fremtidige biodiversitet skal være her i forvejen eller kunne komme hertil fra de omliggende områder. De arter man mister i opstartsfasen kan være tabt, måske for altid. Det er vigtigt at forbedre indsatsen for biodiversitet og det er vigtigt at gøre det rigtigt fra starten.
Det kan dog være værre at lade stå til og ikke gøre noget. Den hidtidige indsats har jo helt klart ikke været tilstrækkelig til at begrænse naturens nedtur.
Blandt de ting man kan læse ud fra data, er at omkring halvdelen af de mest truede arter har registreringer inden for de seneste 3 år. Til gengæld er der omkring 15 arter hvor den nyeste registrering er mere end 13-14 år gamle svarende til mere end 5000 dage. Man kan overveje hvor mange af disse arter der fortsat findes i området eller om det også er udtryk for mangelfuld overvågning.

For fuglenes vedkommende ved vi at urfuglen er uddød. Andre af de registrerede arter der ikke yngler her mere, er Storspove, Stor tornskade, Hjejle og Kirkeugle. Hjejlen var i gamle dage hedens karakterfugl og er fuglen i Hernings byvåben.

Også prioriteringen af **Europæisk hjemmehørende arter** forekommer mærkværdig. Specielt prioriteringen af **Rød-gran**. Når man nu har gjort Rød-gran hjemmehørende kan man selvfølgelig ikke kalde den for invasiv. Selvom den opfører sig som en invasiv art.
På arter.dk er der registreret 57 fund af Rød-gran fra NNP-Stråsø og det er bemærkelsesværdigt at langt de fleste er registreret af Miljøstyrelsen og langt de fleste er registreret i naturtyper hvor de må betragtes som en trussel mod biodiversiteten. Fundene fordeler sig som følge:

Naturtype	Antal registreringer
§ 25-Skov	1
Enekrat	1

Græskant	1
”Heath”	1
Revling-indlandsklit	13
Skovbevokset tørvemose	1
Skovbund under egekrat	1
Stilk-egekrat	4
Surt overdrev	1
Sydvendt skovbryn	1
Tør hede	20
Visse-indlandsklit	2
Våd hede	7
Uden angivelse	3

Alligevel skriver man i afsnit 2.3.2. følgende:
”Rødgranen, som er en europæisk hjemmehørende træart, og potentielt hjemmehørende i Danmark, har en vigtig rolle for en del af naturnationalparkens sjældne og truede arter, og der sikres derfor et langsigtet indslag af rødgran i Stråsø, hvor rødgran som helhed i dag er overrepræsenteret i forhold til sit biodiversitetspotentiale”.
Det fremgår ikke hvilke arter der er tale om, men formentlig en række svampearter der kun er her fordi man gennem årene har tilplantet store arealer med rødgran og fordi svampene i modsætning til mange andre arter har en stor spredningsevne. Det fremgår heller ikke hvilket arter der specifikt er knyttet til Rødgran.
Man glemmer Rød-granens negative ”biodiversitetspotentiale”. At den påvirker en lang række arter der er knyttet til især de lysåbne naturtyper. Ved at fastholde store arealer med en, som man så pænt skriver det ”potentielt hjemmehørende art” fastholder man frøkilder der fremover vil være en trussel mod en lang række af området lokalt hjemmehørende arter.
Det er efter vores opfattelse spild af plads at fastholde flere hundrede ha med rødgran.

I Bilag A Har vi samlet nogle oplysninger der antyder at Rødgran også på Læsø er indført.
Der lægges i projektoplægget op til at der skal fjernes en del ikke hjemmehørende arter fra området, primært gran. Formålet hermed skulle være hurtigt at skabe en mere varieret skov og samtidig øge andelen af **dødt ved**. Dette opfattes som positivt i forhold til at styrke biodiversiteten.
Generelt kan man sige der i en skov er der to vigtige processer: opbygning af ved og nedbrydning af ved. I plantager som er det vi har mest af i Danmark, mangler den sidste proces fordi vedmassen tages ud og sælges. Dermed mangler også de fleste af de arter der er knyttet til nedbrydning af ved.

På NOVANAs hjemmeside kan man om betydningen heraf læse følgende:
”Fælles for skovene er, at der knytter sig en stor gruppe af arter til overfladen af gamle træer (epifytter) og til ved under nedbrydning, både i hulheder eller rådne partier på ellers levende træer og i døde grene og stammer. En tommelfingerregel siger, at det er en tredjedel af skovenes samlede biodiversitet, som er vedboende i bred forstand.” Som baggrund herfor henvises der til 4 undersøgelser der ifølge de givne referencer alle vedrører bøgeskov.

Et centralt spørgsmål er her hvor mange og hvilke arter der overhovedet er knyttet til rødgran og andre ikke lokalt hjemmehørende nåletræer, herunder også til dødt ved fra disse, Dødt ved der jo indtil nu kun har været til stede i meget begrænset mængde. Alt hvad der har kunnet sælges er ført ud af plantagerne og resten er ryddet pænt op.
Måske ville det være bedre ved ”initial-indsatser” at tage størstedelen af denne biomasse ud af NNP-Stråsø og afsætte den som tømmer og flis. Dette vil både reducere projektets CO2-belastning og fjerne

en betydelig mængde kvælstof og fosfor fra et område hvor eutrofiering er en udfordring for mange af de truede arter.
For langt de fleste af de svampe, laver og planter der findes på vores liste over truede arter, gælder at eutrofiering og forsuring i en eller anden form er angivet som en trussel mod arten på rødlisten fra 2019. På trods heraf er eutrofiering ikke noget men beskæftiger sig med i projektet. Man forholder sig ikke til Eutrofiering. Dette er en fejl.

Det er godt at man udlægger et større sammenhængende areal til naturformål, men skidt at man ikke konkret relaterer området til den omliggende natur. Der er ganske vist udviklet et Grønt Danmarkskort og man har konstateret at NNP-Stråsø ligger i områder med passende udpegninger, Det man glemmer, er at forholde sig til den natur der grænser op til NNP-Stråsø. Grønt Danmarkskort består også af Økologiske forbindelser og et af formålene med Grønt Danmarkskort var jo blandt andet at sikre sammehæng over grænser. Dette må også gælde for NNP-grænser.
En anden ting man ikke forholder sig til, er betydningen af klimaændringerne for biodiversiteten. Man beskæftiger sig kun med effekten af projektet på klimaet.

Som en tommelfingerregel siger man at temperaturstigning på 1 grad at flytter et områdes temperaturforhold 100 km mod nord. Hvis vårkobjælde derfor engang voksede på en plads med optimale temperaturforhold, ligger det sted i dag langt ude i Skagerrak.
Det er fint at man vil genetablere områdets naturlige hydrologi. Vi mangler dog et projekt der skal genskabe områdets største sø: Filsø. Det vil dog formentlig kræve at man får etableret nogle lavbundsområder opstrøms søen ved Madum Å. Oprindeligt løb Madum Å gennem søen og for at kunne afvande søen er Madum Å dybt nedgravet og reguleret.
Folkemindeforskeren Evald Tang Kristensen har i sit værk: Danske sagn, som de har lydt i folkemunde, udelukkende efter utrykte Kilder. Bind 4, fra 1895 nedskrevet følgende historie:
"1709. Ved gården Filsø har der i gamle dage været en stor fiskerig sø, der hørte under Sønder- Vosborg, og der omtrent, hvor gården nu ligger, boede der en fisker, som stadig forsynede herregården med fisk. Der har for ikke længe siden boet en gammel mand i Torsted, Niels Filsø, der mente, at han nedstammede fra den sidste Sønder-Vosborg fisker. I min faders barndom var der så meget af søen tilbage, at han har været med til at fiske store gjedder og brasen der. Nu er den næsten tør, og en del af den er dårlig eng. Der er også nogle agre, der kaldes Bommenskrald. Man vil sige, at dette navn er kommet af, hvad vi nu vilde kalde bølgeslag. Der er spor af søbredderne mange steder. Men nu ligger sandlaget over sødyndet, og derfor er engen så dårlig som den er. Stine kjærgård."

Udgangspunktet for den fremtidige natur i området burde være lokale arter fra

1. **Egekrattene**. Igennem mange år har man fra mange sider forsøgt sig med en fortælling om at de vestjyske egekrat er den sidste rest af den oprindelige skov i vestjylland. I starten af 1990'erne har man i forbindelse med den dengang vedtagne naturskovsstrategi udpeget flere små egekrat for at beskytte en del af biodiversiteten her i det der nu er udpeget som NNP Stråsø. Siden har man vist nærmest glemt udpegningen.
2. **Hederne**: Vind Hede, Nørre Vosborg Hede og Sønder Vosborg Hede og de mange mindre hedearealer spredt rundt i området. Både våde og tørre heder og indsandene.
3. **Ådalene** med deres mange Eng og mosearealer, og især i Lilleådalen afsnørrede åslynger. Men også områderne ved Madum Å og her en genopretning den drænede Filsø.

Græsning med store dyr er en forbedring men løser langt fra alle udfordringer

Bilag A Om rødgran som hjemmehørende art i Danmark
På side 52 kan man læse følgende om rødgran
”Rødgranen, som er en europæisk hjemmehørende træart, og potentielt hjemmehørende i Danmark”

I Rødlisten 2019 kan man læse følgende om Rød-gran:
”De nuværende bestande af rød-gran er indført og plantet i Danmark. Pollen er fundet løbende i de sidste 5.500 års danske aflejringer, men som regel så lidt, at det tolkes som fjerntransport (Hartvig 2015). Arten er angivet i beskrivelser og fundet som pollen fra Læsøs middelalder-fyrreskov, der blev udryddet før 1700 (Bing 1802, Pontoppidan 1768, Wiinstedt 1932). Derfor er der i Danmark tale om to forskellige populationer af rødgran; (1) den oprindelige fra Læsøs middelalder-fyrreskov - den bør betragtes som regionalt uddød (RE) og (2) den nuværende som formentlig stammer fra indslæbte eller indførte individer. Det kan dog ikke udelukkes at nogle populationer kan stamme fra individer der selv er indvandret til landet og derfor henføres arten til LC idet den er vidt udbredt og almindelig i hele landet. Denne vurdering andrager således sidstnævnte population.

Rød-gran er registreret i 1079 ruder i AFD. Arten er uddød som naturligt forekommende træ i Danmark (Hartvig 2015), men vidt udbredt som følge af beplantninger og deraf følgende naturalisering.
Rød-grans udbredelse går fra Den skandinaviske Halvø over Finland og fra Alperne og Karpaterne gennem Rusland og Sibirien til Kina (Hultén & Fries 1986).
Rød-gran anses for at være uddød som hjemmehørende art (Hartvig 2015).
Rød-gran selvsår og spreder sig bl.a. til lysåbne naturområder, hvor den ofte naturaliserer sig.”
Det antages her at den bestand af rødgran der fandtes på Læsø. er naturligt forekommende og dermed hjemmehørende. Man kan dog ikke, alene, fordi bestanden er udryddet før 1700 og dermed før Overførster von Langen kom til Danmark, konkludere at der så er der tale om en naturligt hjemmehørende art på Læsø.
Man kan lige så godt, ud fra nedenstående, antage at den er indført.

I 1977 blev der ved udgravninger på Øm Kloster i Midtjylland fundet en ca. 1 m lang gren og 9 kogler der bestemtes som rødgran. Fundet blev gjort i den centrale brønd i fratergården, det vil sige i den centrale klostergård. Ud fra andet materiale i brønden blev fundet tidsfæstet til 1561 hvor den daværende konge Frederik II boede på stedet. Kort efter gav kongen ordre til at klostrets bygninger skulle rives ned og bygge- materialerne genbruges til slottet i Skanderborg.

Munkene brugte til Rød-gran til forskellige formål, blandt andet til røgelse og til medicin og en form for ”plaster”, og har derfor formodentlig sammen med mange andre arter ”dyrket” Rødgran.
Munkene på Øm Kloster kom oprindeligt fra Vitskøl Kloster ved Limfjorden. Vitskøl Kloster ejede i en periode i middelalderen ¼ af Læsø, hvor man sydede salt der brugtes til saltning af sild fanget i Limfjorden ved Vitskøl Kloster.

Når munkene har haft kendskab til Rød-gran har det vel været naturligt at tage en art, der ”selvsår og spreder sig bl.a. til lysåbne naturområder”, med til Læsø. Her har man haft brug for meget store mængder brændsel til saltsydningen. Munkene har tilsyneladende haft både viden om Rød-gran, organisationen til at gøre noget ved det og en stor økonomisk interesse i at skaffe brændsel.
Munkene der etablerede Vitskøl Kloster kom i øvrigt fra Varnhem mellem Vänern og Vättern i Sverige, et område der vel må betegnes som ”rigtigt” Rød-gran-land.

Kilder:
Hans Krongaard Christensen: Øm Kloster. Jysk Arkæologisk Selskabs Skrifter 111. Aarhus Universitetsforlag 2020.

J. Lind og H. N Garner: Klosterhaven i Øm. Øm Kloster Museum 1993.

Rødlisten 2019: https://ecos.au.dk/forskningraadgivning/temasider/redlistframe/soeg-en-art#27332

Dansk Navn	Rødliste	
Agerhøne	VU	Fugle
Almindelig hvidmos	LC	Planter
Almindelig Lungelav	VU	Svampe
Almindelig Ulvefod	LC	Planter
Anishat	EN	Svampe
Argusblåfugl	NT	Insekter
Askegrå lavspinder	LC	Insekter
Atlingand	VU	Fugle
Birkemus	VU	Pattedyr
Bjergvipstjert	VU	Fugle
Blishøne	VU	Fugle
Blodrød skørhat	NT	Svampe
Blomster-stængelugle	LC	Insekter
Blødvortet Knoplav	EN	Svampe
Blålig Korkpigsvamp	CR	Svampe
Bredfliget Svampelav	EN	Svampe
Broget Fluesnapper	VU	Fugle
Brunbladet huesvamp	LC	Svampe
Brungul Rødblad	VU	Svampe
Brunskællet Slørhat	VU	Svampe
Bæltet korkpigsvamp	DD	Svampe
Bæver	EN	Pattedyr
Cinnober-grynhat	VU	Svampe
Cladonia uncialis subsp. biuncialis	VU	Svampe
Cypres-Ulvefod	VU	Planter
Duehøg	VU	Fugle
Duft-Ridderhat	EN	Svampe
Dværgterne	VU	Fugle
Ege-Barkplet	(EN)	Svampe
Engblåfugl	VU	Insekter
Ensianblåfugl	VU	Insekter
Femradet ulvefod	LC	Planter
Fiskeørn	CR	Fugle
Flagermus sp.	-	pattedyr
Fyrre-skælrørhat	EN	Svampe

Gravand	VU	Fugle
Grøn Køllegulsmed	LC	Insekter
Grønspætte	VU	Fugle
Grågrøn bægerlav	LC	Svampe
Grågul Bægerlav	NT	Svampe
Gulbug	VU	Fugle
Guldblomme	NT	Planter
Gulspurv	VU	Fugle
Halsbånd-ridderhat	VU	Svampe
Hare	LC	Pattedyr
Hede-glansugle	LC	Insekter
Hedehøg	EN	Fugle
Hede-kløvtand	VU	Planter
Hedelærke	NT	Fugle
Hedepletvinge	EN	Insekter
Hede-rensdyrlav	LC	Svampe
Hjejle	CR	Fugle
Hvinand	VU	Fugle
Hydnellum cumulatum	CR	Svampe
Hættemåge	EN	Fugle
Isfugl	VU	Fugle
Kantet Ridderhat	EN	Svampe
Kirkeugle	CR	Fugle
Kliddet bægerlav	LC	Svampe
Klit-korallav	NT	Svampe
Klitperlemorsommerfugl	NT	Insekter
Kommabredpande	NT	Insekter
Kongeørn	CR	Fugle
Kreneleret bægerlav	VU	Svampe
Krikand	VU	Fugle
Kyst-bægerlav	VU	Svampe
Kæruld-græsugle	EN	Insekter
Kål-fladhat	VU	Svampe
Lakrids-ridderhat	EN	Svampe
Lakrød bægerlav	LC	Svampe
Liden ulvefod	LC	Planter
Lyng-Vikke	EN	Planter

Lærkefalk	CR	Fugle
Løvsanger	VU	Fugle
Mariehøneedderkop	NT	Spindlere
Markfirben	VU	Krybdyr
Markperlemorsommerfugl	LC	Insekter
Melbærris-måler	EN	Insekter
Metalvinge	LC	Insekter
Moserandøje	NT	Insekter
Mos-kraterlav	EN	Svampe
Mudderklire	RE	Fugle
Muslingeskål	VU	Svampe
Mørk duftpigsvamp	VU	Svampe
Natravn	NT	Fugle
Nøddekrige	RE	Fugle
Odder	VU	Pattedyr
Okkergul pletvinge	LC	Insekter
Orange Jordbi	EN	Insekter
Orange Korkpigsvamp	CR	Svampe
Otteradet Ulvefod	LC	Planter
Perleugle	CR	Fugle
Plettet rørvagtel	EN	Fugle
Rosenrød stilav	EN	Svampe
Rust-korkpigsvamp	VU	Svampe
Rustrød gyvelmåler	EN	Insekter
Rød Glente	VU	Fugle
Rødrygget Tornskade	LC	Fugle
Rørhøne (Grønbenet)	VU	Fugle
Safrankødet slørhat	VU	Svampe
Sangsvane	VU	Fugle
Sart Rødblad	VU	Svampe
Skovmår	NT	Pattedyr
Skællet kødpigsvamp	NT	Svampe
Slørugle	VU	Fugle
Smalrandet humlebisværmer	NT	Insekter
Småskællet kødpigsvamp	VU	Svampe
Sortskællet væbnerhat	VU	Svampe
Sortspætte	VU	Fugle

Spids bægerlav	LC	Svampe
Spidssnudet frø	NT	Padder
Spiselig mælkehat	LC	Svampe
Spurvehøg	VU	Fugle
Spættet bredpande	NT	Insekter
Spættet bægerlav	LC	Svampe
Stalling	EN	Fisk
Stenpikker	VU	Fugle
Stinkende slørhat	VU	Svampe
Stjerneformet rosetlav	EN	Svampe
Stjerne-rensdyrlav	EN	Svampe
Stor Hornugle	EN	Fugle
Stor Tornskade	CR	Fugle
Stor Vandsalamander	LC	Padder
Storspove	VU	Fugle
Stær	VU	Fugle
Suppe-Ridderhat	EN	Svampe
Svaleklire	EN	Fugle
Sværtende gråblad	EN	Svampe
Svømmende sumpskærm	VU	Planter
Takket bægerlav	LC	Svampe
Tinksmed	EN	Fugle
Tragtformet duftpigsvamp	VU	Svampe
Tragtformet læderpigsvamp		Svampe
Trane	LC	Fugle
Trehornet skarnbasse	LC	Insekter
Tør ridderhat	EN	Svampe
Tørve-flammehat	EN	Svampe
Ulv	VU	Pattedyr
Urfugl	RE	Fugle
Vandrefalk	VU	Fugle
Vandstær	CR	Fugle
Vellugtende læderpigsvamp	DD	Svampe
Vendehals	VU	Fugle
Vibe	VU	Fugle
Vinkeltegnet spidsvingemåler	VU	Insekter
Violetbrun duftpigsvamp	EN	Svampe

Violetrandet Ildfugl	NT	Insekter
Vår-kobjælde	EN	Planter
Ål	CR	Fisk

Dyrenes beskyttelse
Hermed Dyrenes Beskyttelses svar på den offentlige høring af projektforslag for naturnationalpark Stråsø.
Med venlig hilsen / Kind regards
Michael Carlsen
Projektleder, zoolog og Ph.d.
Tel: 33 28 70 14
Email: MC@dyrenesbeskyttelse.dk
Dyrenes Beskyttelse/ Animal Protection Denmark
Buddingevej 308
2860 Søborg
Denmark

DYRENES BESKYTTELSE

Naturstyrelsen
NnpStraasoe@nst.dk

4. juli 2022
D22-465104

Offentlig høring af projektforslag for NNP Stråsø

Indledende bemærkninger til nærværende høring

I projektforslagene understreges, at i naturnationalparkerne er hensynet til dyrevelfærden i forvaltningen af de udsatte dyr afgørende. Dette er et beundringsværdigt mål, men som det fremgår af nærværende høringssvar mener Dyrenes Beskyttelse ikke at Naturstyrelsen er kommet over målstregen med dette.
Overordnet og sammenfattende finder Dyrenes Beskyttelse det overordentlig vigtigt at denne og de øvrige forvaltningsplaner indeholder udførlig og konkret beskrivelse af hvordan Naturstyrelsen vil sikre, at Dyrevelfærdslovens § 2 til enhver tid kan overholdes i forhold til de dyr, der er begrænsede af hegnene i naturnationalparkerne. Dette synes vi fortsat nærværende plan mangler.
Vi vil ydermere understrege, at vi mener, at det uden omhyggeligt individuelt tilsyn ikke vil være muligt at sikre overholdelsen af § 2.

Baggrund

Projektforslagene for naturnationalparkerne Almindingen, Stråsø og Tranum er nu sendt i offentlig høring. Det er dog ikke første gang Dyrenes Beskyttelse har haft mulighed for at kommentere planerne for de nævnte naturnationalparker. I december 2021 indsendte Dyrenes Beskyttelse bemærkninger til de daværende udkast til forvaltningsplaner for Almindingen, Stråsø og Tranum. Desværre kan vi se, at de bemærkninger, vi kom med dengang, stadig er relevante. De vil derfor i deres helhed være gentaget som afslutning på nærværende høringssvar.

Specifikke bemærkninger

Tilsynet

Afsnit 3.2 indleder med at fastslå, at der føres et proaktivt tilsyn med de udsatte dyr. Der følger en fin beskrivelse af karakteren af dette tilsyn, udarbejdelsen af forsknings- og erfaringsbaseret overvågningssystem og interne retningslinier. Der er dog i dette to alvorlige mangler:

- Et reaktivt tilsyn nævnes ikke.
- Dyrenes sundhedstilstand vurderes øjensynlig kun på bestandsniveau.

Et proaktivt tilsyn er efter Dyrenes Beskyttelses mening en klar forudsætning for at undgå kriser for dyrene forårsaget af f.eks. fødemangel. Vi er derfor glade for de tanker man har gjort sig omkring netop det proaktive tilsyn. Det proaktive tilsyn på bestandsniveau er også tilstrækkeligt, når det gælder om at vurdere områdets bæreevne set ifht. dyrenes antal og gennemsnitlige sundhedstilstand. Dog mener vi ikke, det er tilstrækkeligt kun at vurdere det efter vækstsæsonen. Områdets bæreevne bør vurderes igen i februar, da det ofte er på dette tidspunkt eventuelle problemer med dyrenes velfærd (huld) begynder at vise sig.
Et proaktivt tilsyn er dog på ingen måde tilstrækkeligt, når det gælder det enkelte individs sundhedstilstand. Denne kan kun vurderes og sikres gennem individuelt tilsyn.
Dyrevelfærdsloven gælder det enkelte individ. Dette betyder, at Naturstyrelsen ved forvaltningen af alle dyr bag hegn skal sikre sig, at det *individuelle* dyrs tilstand ikke er i konflikt med lovens § 2. Tilsynet med dyrene skal således kunne sikre, at dyr, der er syge eller tilskadekomne, opdages tids nok til, at de enten får en passende behandling eller aflives uden unødigt ophold, hvis det vil være uforsvarligt at lade dyret leve. Dette er endvidere ved flere lejligheder understreget af miljøministeren. Det er således vigtigt at hæfte sig ved, at forpligtelserne overfor dyrene gælder det individuelle dyr. Men sådanne individuelle hensyn kan ikke sikres gennem tilsyn på bestandsniveau. Det kan de kun gennem et individuelt, reaktivt tilsyn.
Vurderingerne af bestanden (f.eks. gennemsnitligt huldscore) sammen med vurderingerne af vegetation, vejr, mv. kan anvendes til at trimme den proaktive forvaltning, som skal sikre dyrene mod sult. Det er dog ikke muligt ved et tilsyn på bestandsniveau at sikre at individuelle dyr, som kommer til skade eller rammes af pludselig sygdom, opdages tids nok. Kun det jævnlige individuelle tilsyn kan sikre dette. Dyrenes Beskyttelse mener derfor, at forvaltningsplanerne for alle naturnationalparker skal indeholde beskrivelser af hvordan, man vil sikre overholdelsen af Dyrevelfærdslovens § 2 for alle individuelle dyr bag og begrænset af hegnene. Måske det ville være en idé i forvaltningsplanerne at inkludere et resumé af de interne retningslinier for dyrevelfærd i naturnationalparkerne, som Naturstyrelsen er ved at udarbejde.

Vurdering af dyrenes sundhedstilstand

I 3.2 står, at der udarbejdes et overvågningssystem til bedømmelse af dyrenes sundhedstilstand (huldscore). Det er vanskeligt for os at forholde os til et overvågningssystem, som vi ikke har set. Vi vil understrege, at overvågningssystemet skal omfatte en beskrivelse af, hvordan de *enkelte* dyr vurderes, og hvordan man vil reagere ved forringet sundhedstilstand for det individuelle dyr.
Det er vigtigt at have fokus på, at der skal udarbejdes et unikt overvågningssystem for hver naturnationalpark. De store forskelle på lokalt klima, naturtyper, mv. fordrer, at der for hver naturnationalpark tages individuelt hensyn til dette i overvågningssystemet. 3

Vi vil endvidere kraftigt understrege, at huldscore i sig selv langt fra er nok til at vurdere dyrenes sundhedstilstand. Huld skal kombineres med f.eks. adfærd, vomfylde, pelsens stand, reproduktiv status for intakte dyr, generelle sygdomsbillede, parasitbelastning, alder, osv. Det er selvsagt vigtigt, at vurderingerne foretages af personer med kompetencer indenfor sundhedsvurdering af f.eks. heste og kvæg.

Det er vigtigt at have for øje, at om vinteren velfærdsvurderes dyrene bedst i dårligt vejr (regn, blæst, temperaturer omkring frysepunktet). Her vil det ses tydeligst i forhold til f.eks. adfærd, om der er udfordringer med velfærden.

Vurdering af flokkene
I reproducerende flokke er det vigtigt ved tilsyn at vurdere, om flokkene er velfungerende uden f.eks. for meget rivalisering og slagsmål.

Faglige kompetencer vedrørende tilsynet af dyrene
Naturstyrelsen vil sikre, at der er de rette faglige kompetencer til at tilse dyrene. Dyrenes Beskyttelse savner en langt mere konkret beskrivelse af *hvordan* man sikrer disse kompetencer og mere specifikt hvilke kompetencer, Naturstyrelsen finder nødvendige. Derudover er det vigtigt med en beskrivelse af hvordan, man vil udvikle disse kompetencer, da viden om og kompetencer udi tilsyn med helårsgræssende dyr befinder sig på et niveau i dag, hvor vi må forvente en stejl udviklingskurve i de kommende år.

Parasitter
Tilsynet bør blandt andet indebære en undersøgelse af parasitter ved hjælp af gødningsprøver. Hvis det viser sig, at der er en stor belastning af f.eks. leverikter, skal der reageres på dette, f.eks. ved at udhegne arealer, som erfaringsvis kan være skyld i den store smitte. Denne del af tilsynet bør ligeledes være beskrevet i forvaltningsplanen.

Valg af dyr
Af flere årsager ville det være mere fordelagtigt, at der anvendes reproducerende kvæg frem for stude. Helårsgræssende kvæg på naturområder klarer sig bedre, når de har erfaring med dette liv. Og den erfaring opnås bedst ved at være født ind i livet som helårsgræsser. Ved at anvende stude forventer vi, at der vil komme et forsyningsproblem: At det bliver svært at skaffe kompetente stude. Dette risikerer at få en negativ effekt på dyrenes velfærd – især hvis der så vælges mindre kompetente stude for at opfylde et græsningsbehov.
I udkastet til projektbeskrivelse gøres opmærksom på, at fravalget af reproducerende kvægbestand kan reducere påvirkningen af eksempelvis vegetation og jordbund. Dette sker af hensyn til tænkte konflikter med friluftslivet og rimer meget dårligt med ønsket om at biodiversiteten skal have førsteret i naturnationalparken. 4
En yderligere begrundelse for at fravælge reproducerende kvæg angives som at være udfordringer med at lokalisere og mærke kalve på så store arealer som naturnationalparker omfatter. Dette finder Dyrenes Beskyttelse bekymrende! En kalv følges med koen. Kan koen lokaliseres kan kalven også. Selv hvis kalven trykker vil den befinde sig indenfor en vis radius af koen og alt andet lige ikke være vanskeligere at finde på 2000 ha end på 100 ha. Dyrenes Beskyttelse er bekymret for, at dette er udtryk for tvivl fra Naturstyrelsens side mht. hvorvidt man vil være i stand til (eller vil afsætte ressourcerne til) at lokalisere alle udsatte græssere i forbindelse med tilsyn.

Forvaltning af kronvildt
Det fremgår af udkastet til projektbeskrivelse, at planen er at regulere krondyr af hensyn til de omgivende landbrugsarealer. Uden høje hegn har krondyrene adgang til omgivende landbrugsarealer og vil givet gøre brug af disse. Krondyrene vil således blive jaget både på statsejede og privatejede arealer udenfor naturnationalparken OG de vil i et vist omfang blive jaget (reguleret) i selve parken. Dette vil have en effekt på krondyrenes adfærd. Dels kan det have effekt på deres døgnrytme og dels kan det have effekt på deres adfærd overfor og flugtafstand til besøgende i naturnationalparken. Hvis der forventes flere besøgende til naturnationalparken end i dag, så er dette en uheldig kombination som i

yderste konsekvens kan have negativ indflydelse på krondyrenes mulighed for at udnytte dele af naturnationalparken.
Ud over den forstyrrelsesproblematik, som jagt/regulering både i og udenfor naturnationalparken skaber, så vil den planlagte forvaltning af kronvildtet holde bestanden under det niveau, som ville være naturligt for området. Dette rimer meget dårligt med ønsket om at biodiversiteten skal have førsteret i naturnationalparken.

Dyrenes Beskyttelses bemærkninger fra december 2021 til udkastene til forvaltningsplaner for Tranum, Stråsø og Almindingen naturnationalparker
Dyrenes Beskyttelse vil allerførst minde om, at Miljøministeren i forbindelse med vedtagelsen af lovforslaget om naturnationalparker gav følgende tilsagn:

1) *"Miljøministeren giver tilsagn om at gennemføre en særskilt evaluering af velfærden for de udsatte dyr i naturnationalparkerne, inklusive et pilotprojekt med teknologisk understøttelse af tilsynet. Evalueringen vil blive gennemført højst to år efter, at dyrene er sat ud, og vil være et supplement til det løbende tilsyn med dyrene."*
2) *"Ministeren for fødevarer, landbrug og fiskeri giver tilsagn om, at der i forbindelse med dispensation efter den med lovforslaget foreslåede bestemmelse i dyrevelfærdslovens § 20 a og fra bekendtgørelse om dyrevelfærdsmæssige mindstekrav til hold af heste – således at tilsynet med de udsatte heste i en naturnationalpark kan udføres jævnligt og på bestandsniveau – vil blive fastsat vilkår om følgende:* 5
    - *Minimumsfrekvens for tilsynet på bestandsniveau i perioder med risiko for fødemangel og eventuel folingssæson inklusiv den sidste måned af drægtighedsperioden. Ved minimumsfrekvens forstås, at tilsyn udføres hver anden dag eller hyppigere.*
    - *Udsætning af et begrænset antal heste i naturnationalparkens første år. Ved et begrænset antal heste forstås, at der, for med stor sikkerhed ikke at overskride områdets bæreevne, vil blive udsat højst halvdelen af det projekterede antal heste."*
3) *"Ministeren for fødevarer, landbrug og fiskeri giver tilsagn om, at der i forbindelse med dispensation efter den med lovforslaget foreslåede bestemmelse i dyrevelfærdslovens § 20 a – således at tilsynet med de udsatte kreaturer i en naturnationalpark kan udføres på bestandsniveau – vil blive fastsat vilkår om følgende:*
    - Minimumsfrekvens for tilsynet på bestandsniveau i perioder med risiko for fødemangel. Ved minimumsfrekvens forstås, at tilsyn udføres hver anden dag eller hyppigere."

Vi mener, dette kan afspejles tydeligere i de foreliggende udkast til forvaltningsplaner for Tranum, Stråsø og Almindingen.
Vi vil heller ikke undlade at bemærke, at vi vil anbefale, at der undlades søgt dispensation fra dyrevelfærdslovens § 3 og 9, da dette er den enkleste måde at overbevise om miljøministerens oprigtighed, når hun understreger, at der ikke må gås på kompromis med dyrevelfærden.

Generelle bemærkninger
Forvaltningsplanernes afsnit om "Principper for forvaltning af de udsatte dyr" ligner noget ad vejen en gang copy and paste. F.eks. omtales kreaturer i Almindingen på trods af, at det andetsteds fremgår, at det er bison, krondyr og dådyr, der tænkes sat ud i Almindingen. Her kunne vi tænke os mere konkrete og detaljerede planer møntet på de dyrearter, som er aktuelle for hver enkelt naturnationalpark – f.eks. afsnit om artsspecifikke udfordringer ifht. dyrevelfærden. Da der allerede findes mere artsspecifikke planer for f.eks. udsætning af dyr, udtagning af dyr og græsningstryk, tror vi på, at dette kan lade sig gøre.

Bemærkninger gældende alle tre udkast
Den nuværende formulering i afsnit 3.2:
”I risikoperioder (bl.a. hård frost og længevarende tørke) forventes tilsynet at ske hver anden dag eller hyppigere.”
bør strammes op som følger:
”I perioder med risiko for fødemangel (bl.a. ved frost og tørke) skal der udføres tilsyn hver anden dag eller hyppigere”. ”Forventes” er ikke godt nok – det SKAL foregå som lovet! 6
I risikoperioder SKAL tilsynet intensiveres – endog til individniveau, især i de flokke, hvor der kan være fødende dyr. Vi forventer, at der i risikoperioder vil være individer, der af en eller anden grund er svagere end andre, hvorfor tilsynet skal intensiveres til individniveau.

Derudover har vi følgende kommentarer:
Vi ved, at der har været problemer med stor parasitbelastning hos bisonerne på Bornholm. Derfor mener vi, at man skal holde nøje øje med parasitbelastningen hos dyrene i alle NNP (og modvirke den ved altid at anvende flere forskellige arter græssere). Man vil kunne forestille sig, at der vil være områder, hvor dyrene opholder sig/æder mere tæt, hvorfor de vil kunne smitte hinanden.
Når dyrene vurderes efter huldscore, er det vigtigt, at vejrlig og årstid tages med i betragtning – og i øvrigt også, om der er drægtige dyr. Drægtige dyr har større behov for føde, og man vil forvente højdrægtige dyr i den periode, hvor fødemængden er mest reduceret – i april måned.
Vi anbefaler, at dyrene får adgang til mineraltilskud.
Vi vil anbefale, at der anvendes reproducerende kvæg frem for stude. Helårsgræssende kvæg på naturområder klarer sig bedre, når de har erfaring med dette liv. Og den erfaring opnås bedst ved at være født ind i livet som helårsgræsser. Ved at anvende stude forventer vi, at der vil komme et forsyningsproblem: At det bliver svært at skaffe kompetente stude. Dette risikerer at få en negativ effekt på dyrenes velfærd – især hvis der så vælges mindre kompetente stude for at opfylde et græsningsbehov.

Med venlig hilsen

Lena Rohn
Fødevare- og Miljøpolitisk chef

Michael Carlsen
Biolog, projektleder

Foreningen Danmarks Vilde Natur
Hermed høringssvar vedrørende projektudkast til Naturnationalpark Stråsø, vedhæftet som PDF.

Med venlig hilsen:
Foreningen Danmarks Vilde Natur, lokalafdeling Holstebro.
Bestyrelsen:
Karin Thomsen
Karen Møller-Jensen
John Højmark Pedersen
Knud Andersen

Til
Naturstyrelsen.

Vedr. høringssvar: ”Udkast til Projektbeskrivelse og Forvaltningsplan for NNP Stråsø”.
Indledningsvis vil vi gerne udtrykke stor tilfredshed med Naturstyrelsens ”Udkast til

Projektbeskrivelse og Forvaltningsplan for Naturnationalpark Stråsø".
Vi finder, at udkastet er grundigt og gennembearbejdet, og at der efter vores mening er taget forbehold for, at forudsætninger og faktiske forhold kan forandre sig løbende, i hvilke tilfælde projektet kan justeres på passende vis.

Vi har følgende kommentarer til udkastet:

- Naturnationalparkloven siger entydigt at formålet med NNP Stråsø er at forbedre naturen og biodiversiteten, og at naturen derfor altid har første prioritet, hvor der eventuelt måtte opstå konflikter.
- Vi mener desuden, at der både nationalt såvel som i EU bør sikres, at alle bestande af store græssere skal være - og på sigt - bliver naturligt reproducerende, således også kreaturer.
- Et yderligere ønske fra vores side er, at der arbejdes for at tilstødende private arealer på sigt vil kunne inddrages i Naturnationalparken – måske ved statslige opkøb, eller ved at tilbyde tilstrækkelig økonomisk kompensation til de berørte lodsejere. Her tænker vi specifikt på muligheden for at kunne inddrage den tilstødende Idom Å samt Ormstrup Hede (Carlsberg Hede, Idom Hede), Habitatområde 225, et område som rummer fine naturtyper og -værdier.

Med venlig hilsen
Karin Thomsen
Karen Møller-Jensen
John Højmark Pedersen
Knud Andersen
Bestyrelsen for lokalafdeling Holstebro.
Foreningen Danmarks Vilde Natur

Foreningens formål er at understøtte etablering af områder med vild natur, hvor biodiversitet, naturlige processer og selvregulerende økosystemer har første prioritet

Foreningen Ulvefrit Danmark

Foreningen UlvefritDanmark.dk har 2 indsigelser i forhold til ulvene i området og deres påvirkning i forhold til de fremlagte planer for NNP Stråsø. Problemerne gør sig som sådan gældende for alle NNPere i Jylland, men i særdeleshed for stråsø, da der her er tale om et område hvor der må formodes at være ulv allerede inden husdyrene ankommer til indhegningen.

1) Det er dyremishandling at hegne dyr inde sammen med ulven. Derfor bør der åbnes op for at bortregulere ulven i og omkring indhegningen (gerne inden for et par km af indhegningen). Foreningen ulvefritDanmark.dk hjælper gerne med at finde frivillige til en sådan ordning.
2) Der er et reaktionsmønster ved flere større husdyr (og vilde dyr for den sags skyld) når de udsættes for angreb af ulv og overlever. Nogle af dem bliver offensivt aggressive. Det vil sige at de opsøger en konfrontation med alt hvad de opfatter som en ulv, efter de har overlevet det første angreb. Vi har set videodokumentation for denne opførsel ved kvæg, heste, æsler, ponyer, og kronhjorte. Efter sigende skulle det gælde for alle de byttedyr der er ulven størrelsesmæssigt overlegne. Problemet er at de fleste af husdyrene ikke kan se forskel på en ulv og en hund. Nogle husdyrholdere beretter om at adfærden er observeret mod harer, ræve og andre mindre dyr endda i nogle tilfælde genstande der bevægede sig i vinden. Opførslen gør dyrene uhyggeligt farlige for mennesker, der har hund med og for dem, der befinder sig i nærheden. Formodentligt er det netop denne adfærd der har været tale om i denne beretning: https://www.tv2ostjylland.dk/syddjurs/koeer-trampede-kvinde-halvt-ihjel-nu-stroemmer-det-ind-med-historier-om-farlige-koeer Det passer i hvert fald med beskrivelserne. Hvilken procentdel af dyrene, der får denne opsøgende aggressivitet, ved vi ikke. Det lader til at være

mere almindeligt ved nogle arter end ved andre. Det lader også til at der blandt de samme arter kan indfinde sig det modsatte reaktionsmønster: At dyrene bliver panisk angste og flygter over hals og hoved, hvis de har mistanke om, at der er en ulv til stede. Denne reaktion er også særdeles farlig for mennesker der befinder sig i den retning dyrene flygter. Da disse reaktionsmønstre er kendte forventer vi at skader på mennesker, dyr og ting der opstår som følge af disse reaktionsmønstre hører ind under reglerne for ansvarspådragende ageren og derfor gør staten fuldt erstatningspligtige. Selv om de påstår at folk færdes på eget ansvar. I praksis er det groft uansvarligt at udsætte husdyr i et område, hvor de med garanti bliver udsat for ulveangreb og samtidig invitere publikum ind på området med deres hund i snor. Det virker til, at man decideret ønsker, at der er nogen, der skal komme til skade. For naboerne bør det også være en bekymring, at dyr undsluppet fra hegningen kan udvise denne adfærd. Man kan derfor ikke vide sig sikker, bare fordi man ikke går ind i indhegningen. Staten bør derfor også være ansvarlig for deres udsatte dyr, når disse er undsluppet til en naboejendom eller længere væk. Vi vil derfor opfordre til, at man undlader at udsætte dyr på arealet, så længe man kan forvente at ulve også vil besøge området. Det vil også afhjælpe en del af de andre problemer, der forventes i området.

Friluftsrådet Limfjord Syd

Vedlagte høringssvar vedr. Stråsø nnp fremsendes på vegne af Friluftsrådet Limfjord Syd

Høringssvar fra Friluftsrådet vedr. Stråsø naturnationalpark

Friluftsrådet ønsker at medvirke til at fremme natur og biodiversitet og har derfor bakket op om etablering af naturnationalparker. I den forbindelse har Friluftsrådet understreget, at vi finder det afgørende vigtigt, at offentlighedens adgang til naturnationalparkerne sikres og opretholdes, og at der skabes gode rammer for et alsidigt friluftsliv. Friluftsrådet arbejder for, at der skal være lige adgang for alle til naturen.

Friluftsrådet, Limfjord Syd (som omfatter Holstebro, Struer, Lemvig, Viborg og Skive kommuner) er repræsenteret i den lokale projektgruppe vedr. Stråsø Naturnationalpark og har opfattet den hidtidige proces som særdeles positiv og så inddragende som de politisk udstukne rammer har givet mulighed for. Limfjord Syds bestyrelse har løbende holdt sig orienteret om udviklingen vedr. udformning af den endelige projektbeskrivelse, der nu foreligger til politisk beslutning.

De aspekter af naturnationalparkerne der i meget høj grad og helt umiddelbart vil påvirke adgangsforholdene for friluftslivet er især: 1) hegning, 2) typer af ”store græssere” og 3) stier og faciliteter i øvrigt. Nedenstående kommentarer til projektbeskrivelsen omhandler derfor især disse aspekter.

<u>KOMMENTARER</u>

Hegning

Friluftsrådet ønsker generelt en så begrænset tilgang til hegning som muligt, idet hegning kan være en barriere – ikke bare (som det er hensigten) for de ”græssere”, der skal holdes inde, men også for de brugere af naturområderne hvis aktiviteter og/eller faciliteter evt. i praksis må begrænses og for de brugere, der er utrygge ved at færdes indenfor hegnet.

Dette er bl.a. baggrunden for, at Friluftsrådet har været aftalepart – sammen med Danmarks Naturfredningsforening og Miljøministeriet mht. **”Principper for natur og friluftsliv i naturnationalparker”**, hvori det bl.a. fremhæves at: *”I de tilfælde, hvor etablering af naturnationalparker begrænser friluftsaktiviteter, bør det gennem kompenserende foranstaltninger tilstræbes, at aktiviteterne kan videreføres uden for naturnationalparken og i geografisk nærhed til naturnationalparken*.”

I projektbeskrivelsen vedr. Stråsø naturnationalpark (nnp) er der lagt op til at ca. 2600 ha af de i alt ca. 3600 ha, der er udpeget til nnp, skal hegnes. Der vil således i Stråsø være gode muligheder for

umiddelbart at færdes i områder udenfor hegnet - både i de ca 1000 ha u-indhegnet park samt i den øvrige del af de omgivende statslige arealer. Selv under hensyntagen til periodisk adgangsbegrænsning (Vind hede) vil der samlet set året rundt være mulighed for aktiviteter udenfor hegnet for folk, der ikke ønsker at bevæge sig indenfor. Samtidigt tages der i beskrivelsen højde for at alle, der måtte ønske det, skal kunne komme ind i den hegnede del af parken. Der er efter vores opfattelse lagt op til et passende antal indgange og P-pladser, ligesom der er fokus på, at alle skal kunne benytte alle hovedindgangene – inkl. eksempelvis kørestole, cyklister, hestevogne og ryttere.

Det foreslåede hegn i Stråsø er på ca. 40 km i omkreds. Dette er angiveligt en kortere hegnslinje, end der aktuelt er samlet set. I Friluftsrådets perspektiv ville flere mindre indhegninger være at foretrække – alternativt en hegnet korridor gennem arealet. Dette ville give bedre muligheder for alle ift. adgang til den del af nnp, der af mange opfattes som den landskabsmæssigt mest interessante.
Vi er opmærksomme på de politiske udmeldinger om, at der som udgangspunkt ønskes "1 ydre hegn" omkring nnp`er. Stråsø har dog et sådant omfang, at der burde være mulighed for lidt mere opdeling.

Typer af græssere
I projektbeskrivelsen foreslås udsættelse af stude og reproducerende heste (hingste og hopper).

Mange brugere udtrykker bekymring for at færdes blandt store græssere under hegn. Bekymringen forekommer at være særlig stor blandt hundeluftere, ryttere og cyklister. Aktuelt må disse bekymringer tages særdeles alvorligt, da der pt. ikke foreligger undersøgelsesresultater, der evt. kan tilbagevise bekymringerne.

I følge et litteraturstudie gennemført på foranledning af Naturstyrelsen af Kbh.`s Universitet i 2019/20, ***"Friluftsliv og græssende dyr i naturplejen – Notat om mulige konflikter ved mødet mellem besøgende og dyr"***, findes der ingen undersøgelser eller artikler, der belyser samspillet mellem stude og brugere. Mht. vilde heste findes det bl.a., at *omfanget af uheld/ulykker i forbindelse med anvendelse af heste i naturplejen er dårligt belyst.*

Der er ikke i ovennævnte studie omtalt undersøgelser vedr. eventuelle forskelle mht. om de græssende heste er reproducerende dyr eller ej. Men generelt ift. reproducerende dyr må det forventes, at disse har en mere beskyttende (og dermed i pressede situationer mere aggressiv) adfærd end ikke reproducerende dyr. Udsættelse af hingste og hopper i Stråsø giver derfor umiddelbart anledning til større bekymring, end hvis det havde drejet sig om vallakker.

Friluftsrådet har i den indledende nnp planfase opfordret til helt at undlade udsætning af heste, idet disse vurderes særligt problematiske for friluftslivet. Det er imidlertid vores indtryk, at dette forslag ikke er fundet meningsfuldt blandt fagfolk på nnp området, grundet hestes "anderledes" græsningsadfærd.

Årsagen til at der så skal være tale om reproducerende heste er, som vi forstår beskrivelsen, at der er en forventning om, at disse vil bevæge sig mere omkring end ikke-reproducerende heste og derfor vil have en bedre effekt som biodiversitetsfremmende tiltag. Vi er ikke bekendt med dokumentationen bag denne forventning.

Vi ser gerne, at forslaget om udsættelse af reproducerende heste genovervejes og opfordrer til, at der i stedet for hingste og hopper udsættes vallakker. Dersom vores forslag om lidt mindre indhegnede områder imødekommes kunne et alternativ være at udsætte hingste og hopper i en sådan mindre del.

Vi finder det fint, at der i projektbeskrivelsen lægges op til en gradvis udsætning af græssende dyr.

Dette er hensigtsmæssigt ikke blot af hensyn til fødetilgængelighed og græsningstryk, men giver også bedre vilkår for at monitorere hvordan udsatte dyr sameksisterer med friluftsaktiviteter.

Stier og faciliteter i øvrigt
Vi finder, at tilgangen "nudging af fæ med folk", som der lægges op til i projektbeskrivelsen er god. Den søger at vende den på dyrelivet forstyrrende effekt af friluftsaktiviteter til noget positivt – ex. mountainbike rute langs en del af hegnskanten.

Henvisning af større friluftsarrangementer til andre statslige områder end Stråsø, finder vi også hensigtsmæssig. Sådanne arrangementer vil ikke være i overensstemmelse med temaet for Stråsø nnp vedr. muligheden for at opleve den særlige natur i stille omgivelser.

Zoneopdelingen med områder hvortil folks adgang ikke ligefrem "faciliteres" af stier e.l. er et godt element i at opretholde en fornuftig balance mellem beskyttelse og benyttelse.

Vi vil opfordre til, at den viden, der findes om forskellige typer friluftsaktiviteters indflydelse på naturen fortsat indgår i planlægningen af stier og andre faciliteter.

Andet
Friluftsrådet ser gerne, at anvendelsen (og fordelingen) af de 5 mio. kr., der er afsat til friluftsliv i og/eller i tilknytning nnp`er, tydeliggøres i projektbeskrivelsen. Herunder at midlerne øremærkes til tiltag i Stråsø nnp og det umiddelbart tilgrænsende statslige område - og ikke eksempelvis anvendes til medfinansiering af arrangementer, der måtte blive henvist til ex. Klosterheden, Hoverdal e.a. lokationer.

Friluftsrådet ser gerne, at der tydeligt skelnes mellem "turisme" (som jo er en erhvervsinteresse) og "friluftsaktiviteter".

"Husby Klitplantage" (nævnt s.46) – bør vel ændres til Husby Naturnationalpark? Det bør overvejes, om den hører til på listen?

Afslutningsvist vil vi fra Friluftsrådets side opfordre til en fortsat struktureret dialog med interessenterne omkring Stråsø nnp, når Projektbeskrivelsen skal udmøntes i sin endelige form. Dvs. også efter indvielsen af området som nnp. Da det er uvist, om de ønskede effekter opnås gennem de introducerede tiltag, vil både monitorering og formodentlig revision af planen hen ad vejen blive relevant.

<u>Sammenfatning af Friluftsrådets opfordringer:</u>
- at der sker en opdeling i mindre hegnede områder og/eller etablering af korridor
- at der udsættes vallakker i stedet for hingste og hopper
- at den viden, der findes om forskellige typer friluftsaktiviteters indflydelse på naturen fortsat indgår i planlægningen af stier og andre faciliteter
- at anvendelsen af de 5 mio. kr. der er afsat til friluftsliv i / ved nnp`er konkretiseres i projektbeskrivelsen
- at der sikres rammer for en fortsat dialog med interessenterne – også efter indvielse af nnp

På vegne af Friluftsrådet, Limfjord Syd
Formand
Anni Juhl Jørgensen, limfjordsyd@friluftsraadet.dk

Fri natur
Til Naturstyrelsen.
Hermed høringssvar fra Fri natur vedrørende NNP Stråsø

Mvh.
Pia Slot
Sekretær
Kontakt:
Tlf. 5332 5062 - (KL.12 - 21)
frinaturdanmark@gmail.com

Debatgruppe https://www.fb.com/groups/frinaturdk
Facebook https://www.fb.com/frinatur
Hjemmeside: https://frinaturdanmark.dk
MobilPay 903553
Bank reg. 1687 konto 3233007446 - Middelfart Sparekasse

Thy d. 07-07-2022

Til Naturstyrelsen
Emne
Høringssvar Naturnationalpark Stråsø fra foreningen Fri Natur.
Præsentation af Fri Natur:
Fri Natur er en landsdækkende forening med over 700 medlemmer og med følgende formål:

- Fri Natur arbejder for fri, varieret og tilgængelig natur.
- Fri Natur arbejder for større og sammenhængende naturområder i Danmark.
- Fri Natur betragter ikke hegnede arealer som vild natur.
- Fri Natur arbejder for levevilkårene og den frie bevægelighed for det naturligt forekommende vildt.
- Fri Natur tager afstand fra storskala natur eksperimenter, herunder indhegnede naturnationalparker, der fjerner habitater og begrænser friluftslivets reelle adgang.
- Fri Natur arbejder for, at ændringer eller etablering af natur, er baseret på bredt funderede videnskabelige retningslinjer, hensyn til klima, praktiske erfaringer og lokal forankring.

Høringssvar fra foreningen Fri Natur
Fri Natur gerne udtrykke sin holdning og ikke mindst store bekymring for den kommende forvaltningsplan for naturnationalpark Stråsø. Natura 2000 områderne og § 3 jorde bør få en særlig opmærksomhed, som vi ikke mener at udkastet til forvaltningsplanen tager hensyn til.

Endvidere er debatten om de kommende naturnationalparker fortsat i gang - samtidig med at en stor del af befolkningen - herunder naboer og borgere i området er ikke blevet tilstrækkeligt oplyst om planernes omfang og konsekvenser for dem og deres ejendomme.

Ændret naturpleje praksis
Igennem en længere årrække har de hidtil anvendte naturplejemetoder vist deres værd. Fri Natur mener, at denne form for naturpleje ikke blot bør erstattes, fordi hele miljøministeriets praksis nu ændres efter pres fra en række politiserende biologer.
Det er Fri Naturs indtryk, at Rewilding-ideologen har fremmanet et voldsomt

paradigmeskift i ministeriets/ministerens syn på naturpleje, og dermed påtvunget medarbejdere i Naturstyrelsens arbejdsgange, der ikke anerkender medarbejdernes årelange erfaring og deres tilegnede kompetencer.

Der er på tværs af Danmark eksempler på, hvordan samarbejde mellem Naturstyrelsen og lokale landmænd/lodsejere er velfungerende, og hvor naturen netop plejes samtidig med, at der er stor artsrigdom. Naturnær skovdrift og fokuseret naturpleje har givet en udvikling i artsrigdommen, og hvor etablering af vandhuller/ramsarområder netop har givet det løft for naturen, som nu søges løst med rewilding som eneste redskab. Udviklingen for flagermus er et godt eksempel på truede arter, der nu trives nye steder, hvor der har været konventionelle naturpleje tiltag og genskabelse af eksempelvis et mindre ramsarområde.
De store naturarealer, der forvaltes af Naturstyrelsen på vegne af borgerne i Danmark, danner basis for at naturpleje kan skabe arbejdspladser, og eksempelvis mindre naturarealer, som i sig selv ikke er rentable, kan afgræsses og samtidigt give et løft til den lokale samfundsøkonomi.

Fri Natur ser med alvor på, at den nye fastlagte strategi medfører en risiko for at disse arbejdspladser helt forsvinder, og med dem forsvinder også viden om disse specifikke naturområder. En del af den viden handler om, hvilket græsningstryk områderne faktisk kan bære, og hvilke arter, der nu trives ift., hvilke uønskede arter, der forsvinder.

Fri Natur anerkender, at der fortsat er behov for afgræsning i naturen på særligt udvalgte steder, eksempelvis ådale og diverse overdrev.

Behov for undersøgelse
Fri Natur ønsker en tilgang, hvor konsekvenserne af naturplejen undersøges, og hvor der opstilles forskellige alternativer, da afgræsning med hegn og heste, kvæg, elge og europæisk bison næppe er den eneste løsning for den fremtidige danske naturpleje på tværs af samtlige danske naturtyper.
Debatten om naturpleje har på grund af kontroversielle emner som adgang for friluftslivet, dyrevelfærd, opsætning af diverse hegn, hindring af den frie vildtbane mv. skabt røre i befolkningen. Den kommende rewilding strategi er ensporet og giver ikke megen plads til alternative forvaltningsmetoder.

Flere forskere peger netop på mulige alternativer for naturplejen, som ikke involverer rewilding. Fri Natur savner at disse alternativer bliver bragt i spil på lige fod med - eller endda før - rewilding som naturplejemetode. Det virker fagligt uholdbart, at en "one fits all" model kan anvendes uanset om naturplejen foregår på en klippeø, i klitheden, på heden, i mose, på overdrev eller i skoven. Argumentet om tilgroning og "det springer i krat" angives igen og igen som eneste trussel. Kan det virkelig det passe? Har man sammenholdt med gamle billeder fra Landsat databasen. Er hele Danmarks fællesejede natur sprunget i krat og groet efter - eller er det blot rewilding-tilhængernes antagelse, da man ikke har påvist andre trusler i den danske natur?

Fri Natur er bestemt ikke er imod naturpleje eller genoprettelse af natur, der er målrettet til det enkelte område og skånsomt udført efter alle gældende love, fredninger og direktiver.

Fri Natur er generelt imod rewilding som eneste mulige naturpleje tiltag, da der er ikke meget evidens for effekten af rewilding. Det kan diskuteres, om den danske rewilding model overhovedet er egnet som natur forvaltningstiltag i Danmark, da den oprindelige rewilding ideologi knytter sig til store sammenhængende områder, som eksempelvis Yellowstone nationalpark i USA - der er 899,1 km2, svarende til 899.100 ha, og hvor netop hegning ikke forekommer. Det er kun i den danske rewilding model at hegn forekommer så stringent, og hvor der er tale om små områder på mellem 800 - 1200 ha. og med eneste løsning værende afgræsning og med udsættelse af "forvildede" tamdyr i naturen.
Derfor mener Fri Natur, at der er tale om et storskala eksperiment med vor natur, hvilket er stærkt bekymrende set i forhold til at man har udpeget de naturarealer, der allerede har stor artsrigdom. Dermed risikeres det reelt at skade den bedste og mest artsrige natur vi har i Danmark. Fri Natur foreslår derfor ikke rewilding, som naturplejemetoden, der skal satses på fremadrettet i dansk naturpleje, da Danmark simpelthen er for lille til denne tilgang.

Fri Natur anser det for muligt og vigtigere at naturpleje kan foretages på forskellig vis – via private såvel som offentlige initiativer, og at der allerede i dag udføres naturpleje, som øger både artsrigdommen og varetager bilag IV arternes bevaring på forskellig vis. Nationalpark Thy er et glimrende eksempel på at naturpleje uden store omkostninger for dyr, skov eller mennesker kan lade sig gøre. Her tænkes på opkøb af lavbundsjord, hvor der allerede nu kan påvises bedring i artsrigdommen, når disse naturplejes efter andre principper end rewilding.

Artsrigdommen under pres?
Hvis man ser på DMU's opgørelse over den danske natur og gransker Rødlisten (se bl.a. www.dansknaturtilstand.dk synes den danske naturkrise at være overvurderet - herved bortfalder grundlaget for nødvendigheden af naturnationalparkerne.

Den ofte anførte manglende artsrigdom i skovene er ikke retvisende, det er den derimod i agerlandet og i overgangene fra skov til åbent landskab, ved diger og grøftekanter. Derfor synes 888 mio. kr., der er det samlede budget for etableringen af naturnationalparkerne ud fra et cost-benefit synspunkt, ikke at være hensigtsmæssig, hvis man ser på hvorledes disse midler kunne have gjort gavn andre steder, hvor problemet er reelt større og flere arter er truet. Tilmed er der afsat 165 mio. kr på Finansloven fremadrettet til vedligehold af naturnationalparker - et anseeligt beløb til forvaltning af angiveligt selvforvaltende natur.

Sammenligner man ældre fotos fra Landsat databasen, vil det tydeligt fremgå, at hele Danmark ikke springer i krat og trues af tilgroning, men at der muligvis er forskellige trusler alt efter, hvor man befinder sig i Danmark, og alt afhængig af naturtyper. Desuden er nogle naturtyper ikke er truet i en grad, der kræver handling. Det kan desuden bemærkes, at langt de fleste af de udpegede naturnationalparker, ikke var interessante for tilhængerne af rewilding for få år siden, da de netop havde en høj naturværdi. Dette har ændret sig på forbløffende kort tid.

At der er behov for afgræsning, men ikke nødvendigvis helårsgræsning i naturen, fremadrettet, er der nok ikke tvivl om, men vi skal nok være en smule varsomme med at tro at afgræsning er den eneste løsning på vores fremtidige naturpleje, især i vores skove og klitheder. Der er bred enighed blandt forskere om, at det især er

afgræsning i agerlandet uden gødskning, der er behov for at etablere - men ikke afgræsning i skovene. Altså at eksempelvis kvæg, heste mm. kommer ud af staldene og igen sættes ud på markerne. Dette kræver aftaler med private lodsejere og en lovgivning der understøtter dette. Som et kort eksempel på lovgivning, der modarbejder dette, får en landmand der har sine kvæg på marken en bøde på op til 20.000 kr. hvis et dyr slipper ud af indhegningen. Vil man fremme afgræsning i agerlandet er lovgivning som denne uhensigtsmæssigt.

EU domme og Natura 2000
Det anføres i udkastet at en konsekvensvurdering ikke er nødvendig for naturnationalparkerne med tilhørende Natura 2000 områder. Miljøministeriet finder blot, at den kommende plan er nødvendig for området. Dette tager Fri Natur afstand fra, da netop en grundig miljøvurdering er nødvendig for at kunne tilpasse naturplejens anvendte redskaber og metode til et givent område – helt specifikt.

Der er i Holland faldet dom over nedgræsning af Natura 2000 arealer, hvor der er dømt via den hollandske højesteret. Her fandt den hollandske højesteret at EUs Habitatdirektiv var overtrådt, hvorfor det må bemærkes at man fra Miljøministeriet gentagne gange vælger at se bort fra EU's naturbeskyttelsesdirektiv, habitatdirektiv og fuglebeskyttelsesdirektiv, og planlægger afgræsning af store Natura 2000 områder i Stråsø.
Således bør den kommende NNP Stråsø miljøvurderes, således at der i de tilhørende Natura 2000 områder sikres at udsatte, truede/rødlistede og ikke mindst bilag IV arter, ikke bliver påvirket i negativ retning. Der er en større forpligtelse til bevarelse af Bilag IV arter.

Miljøministeriet ikke dække sig ind under blot at mene at ”går det bedre for nogen arter, så gør det ikke så meget, at det går skidt for andre” som en af forskerne bag strategien har udtalt - når der netop er tale om Natura 2000 arealer. Der påhviler et ansvar for konkret at vurdere mål, midler og effekt, når det gælder Natura 2000 områder.

I Polen er der faldet dom for traktatbrud vedr. skovning af Natura 2000 område (C-441/17)

Citat: ”.....at der ikke var gennemført en tilstrækkelig undersøgelse af, om de iværksatte tiltag for at bekæmpe typografbillen havde skadelig virkning på andre arter. Den reviderede skovbevaringsplan skulle derfor have været miljøvurderet efter art. 6, stk. 3.

Dommen belyser det principielle problem; at foranstaltninger for at beskytte bestemte arter eller naturtyper på udpegningsgrundlaget ofte kan have skadelig virkning for andre arter eller naturtyper i sammen område. Hvis dette er tilfældet, kræver bevaringsforanstaltninger en miljøvurdering efter art. 6, stk. 3, medmindre der i forvaltningsplanen er taget stilling/hensyn til alle Natura 2000 områder, og til den tilsigtede balance mellem de forskellige arter. Studerer man udkast til de danske naturnationalpark planer, der alle omfatter store Natura 2000 områder, mangler der, med få undtagelser, en stillingtagen til, hvorvidt beskyttelse af en art eller naturtype vil være skadelig for andre arter eller naturtyper på udpegningsgrundlaget, hvilket faktisk ifølge forskerne er det, der vil ske. Naturnationalpark planerne uden miljøvurderinger kan næppe opretholdes efter dommen i C-441/17.

Den kommende naturnationalpark Stråsø er udelukkende Natura 2000 beskyttet natur, hvorfor der bør udarbejdes en miljøvurdering og ikke blot som anført i oplægget en væsentlighedsvurdering af hele området. Der er her tale om rig og varieret natur med allerede naturligt forekommende vådområder, parabelklitter, overdrev mv.
Miljøvurdering synes ikke at være indeholdt i den fremlagte plan, hvorfor det må anbefales, at der iværksættes en decideret miljøvurdering også set ift. tidligere domme afsagt vedr. Natura 2000 områder. Kalvebod Brygge er et eksempel på at en miljøvurdering fandtes nødvendig.

Adgangsforhold
Fri Natur har tidligere fremsendt et bekymringsbrev til Naturstyrelsen vedr. farlige "nærved" hændelser med store udsatte tamdyr. Der er efterfølgende skrevet artikler i flere dagblade og fagtidsskrifter om hændelser med de udsatte tamdyr i naturplejen, hvorfor man kan konkludere at udsættelse af store dyr i 46% af danskernes tilgængelige offentlige rekreative områder, vil virke stærkt adgangsbegrænsede.

Corona krisen viste med al ønskelig tydelighed behovet for netop at kunne bevæge sig uhindret rundt i naturen, og den betydning dette har for folkesundheden.

Der vil blive søgt at sørge for at handicappede/gangbesværede har adgang til området. Bør disse befolkningsgrupper ikke tilgodeses i samme omfang som andre brugergrupper, så denne gruppe kan deltage i det, der af ministeren benævnes "store naturoplevelser".

Opsætning af låger, færiste og det ydre strømførende hegn samt yderligere vildthegn er i sig selv en stor begrænsning af uhindret adgang til naturen, og dermed udfoldelse af rigtigt mange fritidsaktiviteter. Desuden kan kvæget finde på at tage ophold ved en låge, hvorfor forsøg på adgang kan skabe direkte farlige situationer.

Vurdering/kvantificering af friluftslivets brug af området
Der ses ikke i udkastet at være en decideret opgørelse over, hvorledes området benyttes som rekreativt eller hvilke fritidsaktiviteter, der udføres i området. Om der fx rides, cykles, køres med slædehunde, løbes, vandres eller spilles rollespil. Denne manglende opgørelse finder Fri Natur uhensigtsmæssigt i et område, hvor der er stor turisme og lokal fritidsaktivitet. At ministeriet ikke ønsker undersøge den nuværende brug af området - og konsekvenserne for den fremtidige benyttelse, er uforståeligt.

Borgerinddragelse og nærdemokrati
Der er undervejs i processen etableret lokale interessegrupper ifm. oprettelsen af de kommende naturnationalparker, men erfaringerne fra bl.a. Gribskov og Fussingø viser, at de forslag borgere og andre interessenter har indsendt, overhovedet ikke er blevet taget til indtægt.
Det er særdeles svært at få øje på at ministeriet/ministeren har været lyttende og imødekommende og tilpasset planerne. Der ses derimod en klar tendens til at nærdemokratiet i hele naturnationalpark udpegningen og udrulning af planerne, bliver sat ud af spillet, og der sker en voldsom centralisering i selve Miljøministeriet, hvor alle beslutninger træffes, og hvor Naturstyrelsen blot bliver "kustoder", der skal udføre ministerens ordrer.

Om de indsendte høringssvar vil blive tillagt nogen form for betydning kan ligeledes betvivles, hvis man ser på processen i Gribskov og Fussingø, hvor intet er ændret i udkastet og i de endelige planer til trods for en del indsendte høringssvar.

Det opleves, at referater ikke stemmer overens med det sagte på møder, og at medarbejderne har fået et talepapir, der blot refereres til, når der stilles kritiske spørgsmål. Et politisk talepapir, som medarbejderne skal henholde sig til.
Hvordan vil man fra MST/NST sikre, at der fremadrettet sker en faktuel og reel borgerinddragelse fremgår ikke af udkastet, herunder i hvilken udstrækning borgere/brugere faktisk får indflydelse på udformningen af naturnationalpark Stråsø. Borgerne oplever, at de sidder ved "børnebordet", og at de ikke kan få indflydelse. De oplever, at det fra politisk hold er bestemt: At der skal være hegn, sættes dyr ud, ingen lokal skovdrift eller jagt. Her er tale om lokale, som nyder at komme i naturen og som kærer sig om naturen. At der ikke kan flyttes et komma, må anses som et overgreb på demokratiet/nærdemokrati - og som fremmedgørende for borgernes tilknytning til naturen. Når Kommunalbestyrelsers ønsker og tiltag heller ikke tilgodeses er der tale om et vidtgående indgreb uden legitimitet.

Turisme
En anden overset konsekvens af de kommende planer for naturnationalparkerne og de indeholdte Natura 2000 områder, er den ønskede øgning i antallet af turister. Hvilket ligger implicit i en IUCN godkendelse. Fri Natur er bekymret for naturnationalparkernes "sensationelle" omtale og promovering, herunder brugen af "eksotiske og forvildede dyr som europæisk bison, kvæg, heste, elge, vildæsler mm. At miljøministeriet vælger at udsætte store dyr, der påviseligt ikke har levet forvildede, nogen steder i Danmark i mere end 1000 år, og indfører helårsgræsning - er en plan uden evidens. Der findes ikke belæg for, at det vil gavne artsrigdommen i alle naturtyper og det er uvist hvorledes balancen i naturen ændres. Samtidigt angives det at konceptet er godt for turismen, hvilket er et bekymrende hensyn, når naturhensynet burde vægte højest. Dette synes implicit at være modstridende interesser.

Turisme kan ikke i sig selv siges at være et naturplejetiltag, og kan vel næppe udgøre et legitimt grundlag for de til naturnationalpark udpegede områder incl. store Natura 2000 områder. Derimod virker det som en økonomisk finansiering af naturnationalparkerne, og dermed sikring af en snæver gruppe interessenters videre arbejde. Ikke desto mindre lader det til, at den øgede turisme er et mål i sig selv fra Miljøministeriets side. Fri Natur mangler en vurdering af denne finansieringsform for de udpegede naturområder og bæredygtigheden af denne finansieringsform.

Fri Natur mener, at naturnationalparkerne kan finansieres på andre og mere naturvenlige måder, ved f.eks. øget naturnær skovdrift, der samtidig gavner klimaet. Efterspørgslen på træ er høj i flere segmenter, og efterspørgslen bliver kun højere i takt med at byggeindustrien skal omlægge til bæredygtige materialer og klimaet tilgodeses. Der er således en klimamæssig, såvel som en økonomisk gevinst ved at satse på naturnær skovdrift og etablering af mosaikskov, fremfor struktur fældninger og urørt skov. Det er et paradoks, at man i loven om naturnationalparker ønsker et totalforbud med skovindustri og landbrugsindustri, men samtidig vil øge og tage hensyn til turistindustrien.
Naturnær skovdrift, og eksempelvis fokuseret naturpleje med husdyr på overdrev og

i ådale, er i Fri Naturs optik mere foreneligt med natur og artsrigdom end et øget antal af turister.
Fri Natur er desuden bekymret for at områderne for naturnationalparkerne på mange måder er for små til, at de bisoner, kvæg, heste, elge og hjorte, der udsættes, kan få tilstrækkelig ro og fornødent fødegrundlag på årsbasis. Fri Natur frygter, at den forvildede natur i stedet bliver en form for dyreparker med elgsafari, bisonsafari, skrald, mennesker overalt og stressede dyr. Dyr, der ikke kan finde ro til skade for den eksisterende flora og fauna, og at der i sidste ende skabes en forringelse af artsrigdommen. Fri Natur er ligeledes bekymret for at naturnationalparkerne i høj grad kommer til at tilgodese turister, på bekostning af de lokale borgere, der bor rundt om naturområderne og som i generationer har haft deres færden i naturen.

Fredninger og kulturarvsminder
Der findes dokumentation for korrespondance mellem MST og kulturministeriet, hvor det påpeges, at der ikke vil ske overlast på den danske kulturarv ved afgræsning i områder, hvor disse kulturarvsminder er beliggende.
Eksempelvis påpeger NST Gribskov, at der ikke må rides på digerne, da hestene vil træde digerne op. Hvordan trådet fra en flok stude/heste vil påvirke disse kulturarvsminder, når den ønskede flokdynamik udfolder sig - når kvæget og hestene begynder at trampe/skrabe med forbenene og grave sand op, har man undladt at vurdere. Det beskrives ikke, hvordan man sikre den tilstedeværende kulturarv, blot konstateres det, at det vil blive forsøgt at beskytte kulturarven. Hermed overtrædes lovgivningen på området, og en klar beskrivelse i planen burde således udarbejdes.

Af EUs Habitatvejledning fremgår bl.a. følgende: 2.9.8 Museumsloven
Det følger af museumsloven 78 § 29 a, at tilstanden af sten- og jorddiger ikke må ændres.
Sten- og jorddiger kan være yngle- eller rasteområde for beskyttede bilag IV-arter, f.eks. markfirben.
Ved behandlingen af ansøgninger om dispensationer efter museumslovens § 29 j, stk. 2, skal kommunalbestyrelsen varetage hensynet til Natura 2000-områder og beskyttede arter.
Se nærmere i § 7 i Kulturministeriets bekendtgørelse om beskyttede sten- og jorddiger og lignende 79 (digebekendtgørelsen).
Reglerne administreres af Slots- og Kulturstyrelsen og kommunerne.

Altså er der her en klar konflikt ift. lovgivningen og den planlagte afgræsning.
Lovgrundlag
Med L229 er der skabt et skred, hvor gældende danske lov tilpasses til dette eksperiment. Ikke, hvor eksperimentet tilpasses gældende love, men hvor love bøjes, overrules og ændres drastisk. Et skred, hvor Miljøministeriet tilsyneladende nu er både lovgivende, udøvende og til dels den dømmende magt. Et lovgrundlag, hvor lovene tilpassses rewildingparadigmet, og ikke en tilpasning til det naturen sandsynligvis har brug for på netop et specifikt sted.

Af udkastet fremgår det: "*Som led i behandlingen af ansøgning om både etableringstilladelse og screeningsafgørelsen skal der foretages en vurdering af, om gennemførelse af projekterne vil have en væsentlig påvirkning på de Natura 2000 områder, som de indgår i, jf. habitatbekendtgørelsen. Hvis en væsentlig påvirkning ikke kan udelukkes, skal der gennemføres en habitatkonsekvensvurdering, hvilket*

også vil føre til, at der skal gennemføres en fuld miljøkonsekvensvurderingsproces".

Ovenstående vil være i fuld overensstemmelse med EUs Habitatdirektiv, fuglebeskyttelsesdirektiv mv.. Det fremgik ligeledes af planen for Gribskov at man ønskede en decideret miljøvurdering, og her blev ansøgningen om dette forkastet af Miljøministeren. Der er derfor ingen garanti for, at der i Stråsø vil blive miljøvurderet, hvorved man igen, fra ministerens side overtræder EUs Habitatdirektiv art. 6. stk. 3. Lovgrundlaget skal sikre at ministerens/regeringens planer føres ud i livet, men Fri Natur kan ikke tydeligt se, hvorledes vores natur sikres i denne lovgivning. Det er derfor særdeles tvivlsomt om udkastet overholder lov højere - mao. EU direktiverne.

Miljøvurdering
Der er med afgørelsen om ikke at foretage en miljøvurdering af naturnationalpark Gribskov lagt op til, at der ikke i de andre kommende 14 (34) naturnationalparker skal miljøvurderes. Derfor kan man vel formode, at der ikke udarbejdes en klar baseline før projektstart, og at parkerne så kan påvises at være en succes, fordi der ikke er et reelt sammenligningsgrundlag at evaluere ud fra.
Fri Natur finder dette ganske kritisabelt, da grundlaget for evidens hermed bortfalder og evaluering blot kan ende med at blive en regulær optælling og ikke en valid opgørelse over fremgang og tilbagegang. Det bliver dermed en optælling uden reel videnskabelig værdi.

Der findes ikke et internationalt sammenligningsgrundlag for afgræsning af klithede, som den, der forefindes i Stråsø. Enkelte vil påstå, at der kan drages direkte sammenligning med Kraansvlak i Holland, men i Kraansvlak er tale om sand, der kommer fra floder og har et højt næringsindhold. De er dog ikke sammenlignelige. I Stråsø er der tale om sand udvasket af havvand, og dermed uden den samme næringsmængde.

Derudover så anføres det, at der i Stråsø allerede forefindes stor variation i landskabet. Variation i form af heder, ramsarområder, vådområder, skov og tørt græsland samt to ådale og Danmarks største koncentration af dynamiske indlandsklitter, og at der i området er både sure overdrev og skovbevokset tørvemose. Der er med andre ord tale om et meget varieret landskab, som netop ikke er sprunget i krat, hvorfor udsættelse af store tamdyr næppe er den rette form for for naturpleje og bevarelse af bl.a. de fredede klitter. At der fra starten oprettes et referenceområde, hvor der ikke afgræsses er umiddelbart et nyt tiltag, men er dette område direkte sammenligneligt med den kommende indhegnede del - set ift. at området er så varieret, som det beskrives i projektplaner, eller er der blot tale om en proforma sammenligning for at undgå en decideret miljøvurdering.

Bilag IV arter
Der forefindes ikke en fuldstændig artsliste tilgængelig over bilag IV arter i udkastet til naturnationalpark Stråsø. Dog nævnes både oddere, bævere, ulv, markfirben, birkemus, stor vandsalamander, spidssnudet frø og stor køllegulds med.
Hvilken betydning får det for ulven at dens byttedyr mister ly, læ og fødegrundlag indenfor hegnet, når det afgræsses og nedbides af klov- og hovdyr? Planen forholder sig heller ikke til, hvorledes ulvehvalpe vil reagere på den øgede mængde af turister, og om det vil have betydning for om ulven fraflytter området i hvalpesæsonen eller permanent, når der kommer øget menneskelig aktivitet i

området. .

Hvilke træer skal bæverne bygge dæmninger af og fouragerer på, når træerne fældes eller veteraniseres? Selvom bæveren angiveligt findes mest udenfor hegnet, så vil bæveren givetvist blive påvirket af larmen fra parken.

Oddere er særdeles sårbare over for menneskelig færdsel - og den øgede turisme vil givetvis påvirke odderne i området, hvorfor en decideret miljøvurdering igen er påkrævet. Miljøvurderingen skal udføres iht. EUs Habitatdirektiv art. 6. stk. 3, men det bør også ske i områder i tilknytning til naturnationalparken, da bilag IV arter her kan blive påvirket.

Hvorledes vil man beskytte den fredede vårkobjælde mod tråd og nedgnavning, når der kommer hov- og klovdyr ud på heden, der skal skabe tråd og dynamik, er ligeledes ikke klarlagt. Det fremgår ikke af udkastet, om man vil lave yderligere frahegninger omkring forekomst af vårkobjælde eller andre fredede/sjældne planter.

Uden en specifik klarlægning af bilag IV arter, sjældne og fredede planter i området kan en given påvirkning af disse ikke vurderes. De arter, der forefindes i området vil uden tvivl bliver påvirket. Oddere, bævere og ulve vil måske fravælge at forblive/bosætte sig i området. Man vil ikke kunne fastlægge, hvorvidt disse arter påvirkes af tilstedeværelsen af heste/kvæg/æsler og øget turisme, som jo er en af hoved prioriteterne i naturnationalpark Stråsø. Disse arter kan blive påvirket af aktiviteter både indenfor og udenfor hegnet.
Kan man beskytte de forskellige arters yngle og rastepladser på samme tid, når beskyttelse ikke er det samme for alle arter ?

Det er uklart om årsagen til at man har undladt at offentliggøre en fuld liste over Bilag IV arter i udkastet, for netop at undgå at skulle påvise at disse arter ikke lider overlast - og dermed forsøgt at undgå en decideret miljøvurdering. I bedste fald er det uheldigt, at der ikke findes fyldestgørende artslister.

Er det derudover 100% sikkert, at der ikke er forekomster af eksempelvis andre bilag IV arter som svirrefluer, sommerfugle, svampe eller hvilke laver og mosser, som er på listen over truede arter, og hvordan disse arter vil bliver påvirket af nedgræsning iht. rewilding paradigmet?

Hvorvidt visse laver og mosser kan klare en ekstensiv afgræsning, er ligeledes heller ikke beskrevet. I DCE 425 (p. 91-93) anføres det klart og tydeligt at nogle Bilag IV arter vil lide under et højt græsningstryk og andre vil have gavn af det, og at det at man mister nogle arter opvejes af at andre arter kommer til. Forskerne bag denne rapport er til fulde klar over, at der vil forsvinde bilag IV arter, og at når der er trusler mod netop Bilag IV arter, så skal der udarbejdes en decideret miljøvurdering. Forskerne anfører endda selv, at det kan være i strid med EUs Habitatdirektiv at undlade dette!

Den frie vildtbane
Hvad er den mest almindelige form for menneskelig infrastruktur i verden? Det kan godt være hegnet. Fra flere undersøgelser af indhegnede økosystemer rundt om i verden viser forskningen, at hegn producerer en kompleks række af påvirkninger af

økosystemerne. Langt fra alle påvirkninger er til fordel for de berørte habitater, enkelte steder har hegnet ført til et kollaps af det eksisterende økosystem.
Et eksempel er Oostvaardersplassen i Holland, hvor hele økosystemet kollapsede, da det blev hegnet inde. Et andet eksempel er den voldsomme påvirkning af Masai Mara, hvor gnuerne ikke længere har fri passage, det påvirker i den grad økosystemet at vandringen hindres. Det er også klart påvist at dingo-hegnet i Australien har ødelagt balancen. Det ses tydeligt, at hegnet har skabt to forskellige balancer og påvirkningen ses tydeligt på de to økosystemer. Lande og områder, der måske ikke er direkte sammenlignelige med det danske klima og danske forhold, men det overordnede billede illustreres dog tydeligt. Der er sågar i USA udviklet et specielt hegn, der gør det lettere passabelt for bestemt hjortearter, så det er klart påvist at hegn påvirker økosystemerne.

Hegn vil påvirke økosystemer, det viser flere internationale forskningsresultater. Hegn har utallige økologiske effekter, der producerer vindere og tabere, og hjælper med at diktere reglerne for de økosystemer, hvor de forekommer.

Selv "gode" hegn, der er designet til at beskytte truede arter eller genoprette følsomme levesteder, kan stadig fragmentere og isolere økosystemer, da vildtet indenfor hegnet eksempelvis begrænses i at migrere. At vildtets frie bane hindres af hegn kan vel ikke diskuteres selv om hegnet er lavt og passabelt af hjortevildtet. Der tilstræbes en kraftig tråd, da denne ikke så let skades af hjortevildtet, men der er ikke vurderet på de skader der kan komme på hjortevildtet. Den eksisterende bestand af hjortevildt er jo netop ikke tilvænnet hegn, men har vandreruter, raste- og ynglepladser, som vil blive påvirket af opsættelse af hegn.
Hegnet vil, uanset tykkelse og hegnspælenes kvalitet, blive løbet ned af store rudler af kronvildt. Det kan en hurtig rundspørge til landmænd, der bor op ad områder med meget kronvildt, bekræfte. Hegnet vil med stor sandsynlighed give skader på vildtet, hvilket er påvist adskillige steder i Danmark allerede. Det er påvist at indkapsling af et område for at beskytte en art kan skade eller dræbe andre arter eller skabe adgangsveje for invasive arter, en konstatering, som Fri Natur mener kan være fatal. Da der for, hver en “vinder” et hegn producerer, er der typisk flere tabere. Som et resultat kan hegn/hegnslinjer skabe "ingenmandslande", hvor kun arter og økosystemer med et snævert udvalg af egenskaber kan overleve og trives. Man risikere, at der opsættes unødig meget hegn rundt om de tilstødende arealer, da hjortevildtet presses ud af deres kerneområder. Eksempelvis råvildt fouragerer ikke gerne sammen med kvæg og heste. Man har allerede bestemt, at man fra miljøministeriet ikke dækker markskader forvoldt af hjortevildt, der bliver presset ud fra naturnationalpark Stråsø.

Påvirkningen af de indhegnede områder, der nu skal afgræsses, kan således give uforudsete komplikationer, da man ikke har undersøgt hegnets påvirkning i det givne område. Slet ikke opsætningen af yderligere vildthegn inde i selve parken. Ikke desto mindre, når først et hegn er bygget, er dets virkninger langvarige. Selv efter fjernelse kan "spøgelseshegn" leve videre, hvor arter fortsætter med at opføre sig, som om et hegn stadig var til stede i generationer. Med denne viden in mente, mener Fri Natur at politikere bør være mere forsigtige med at installere hegn i første omgang. I stedet for kun at betragte et hegns kortsigtede formål og landskabet i nærheden, ser Fri Natur gerne, at et nyt hegn ses som endnu et permanent led i en kæde af indgreb i naturen.Skader på afgrøder, vil medføre yderligere hegning, og dermed yderligere

pres på vores hjortevildt, der indtil nu har haft store sammenhængende områder at bevæge sig på. Områder de nu vil blive begrænset i at benytte på grund af presset fra de udsatte tamdyr. Tamdyr, der ligeledes vil påvirke de steder, hvor vildtet søger ro, ly og læ samt hvor mange vælger at føde næste generation.

Derfor ønskes en analyse af hegnets påvirkning lokalt, og hvordan de berørte landmænd vil forebygge yderligere vildtskader på deres marker, og hvorledes denne problematik vil blive løst fra de involverede myndigheder. Muligheden for, at det blot medfører yderligere hegning i naturen må klart foreligge. Har man overhovedet vurderet på at få udviklet en type hegn, der tilgodeser den frie vildtbane.

Datagrundlag
Den eneste trussel, der går igen i naturnationalpark planer og dertilhørende Natura 2000-områder, angives at være truslen om "Det springer i krat og lysåbne arealer begroes med invasive arter".
Der forefindes ældre Landsat billeder, hvor man burde kunne sammenligne nuværende tilstand med f.eks tilstanden i 1970erne, og her se, at den trussel ikke er så umiddelbart indlysende og forekommende som der lægges op til i DCE 460. Ihvertfald ikke i klithederne i det nord og vestjyske.

I stedet ses skræmmende billeder af totalt nedgnavet natur, hvor al vækst er forsvundet, og hvor ikke meget plads levnes til "blomsterflor og biodiversitet" i det omfang visse forskere ellers gør sig til talsmænd for. Helårsgræsning virker derfor nok ikke fremmende for forståelse af den omtalte "biodiversitetskrise", da der tilsyneladende ikke bliver mere artsrigdom alle steder med helårsgræsning.

Det til trods, så viser forskellige analyser åbenbart stadigvæk, at Danmark, i hvert fald i den ene analyse, der ofte henvises til, ligger i bunden af skalaen i Europa – og det bliver slået stort op at rødlistede arter forsvinder med lynets hast.
Dog har AU måttet både revidere deres rødliste og senest har måttet bekendtgøre, at den rapport DCE 460 hele naturnationalpark planerne med tilhørende Natura 2000 områder hviler på nu skal genberegnes! Derudover er en årsrapport fra DCE nu åbenbart klassificeret som forskning, hvilket vækker undren i Fri Natur.

At rapporten "Dansk Natur Indikator" (DCE 460) iflg. AU nu skal genberegnes, er på baggrund af, at en professor har trukket alle sine data fra rapporten. AU har måttet sande at brugen af anonyme forskere ikke var helt optimalt, og de har efterfølgende måttet opgive navnene på disse "forskere". Forskere, der for en dels vedkommende så viste sig ikke at være forskere men blot ansatte i forskellige kommuner. Ansatte der "bekender sig" til det nye rewilding paradigme. Der er ingen metode angivet i rapporten, og der er ingen angivelse af systematik eller, hvorledes data er tilvejebragt, og om der er anvendt forskningsmæssigt valide metoder til indsamling af data. Der er ingen evidens for alle de indsamlede data, og der er frem for alt intet internationalt peer review af denne rapport.

Eksempelvis danner dette citat grundlag for beregninger: *Vi har sat kriteriet for at der er opnået konsensus ved at mindst 50% af eksperterne, der har afgivet bedømmelse, bakkede op om en specifik vurdering af en trussel eller regel, samt at mindst fem eksperter har afgivet bedømmelse.*
5 eksperter ud af 45 deltagere, er det næppe repræsentativt. Derudover så kan man

udlede følgende ved blot at se på lidt af statistikken: Der er i DCE 460 intet revisionsspor, og der er en selvopfundet "mystisk" pointgivning, der ikke er ført bevis for.

Der foreligger ingen test eksempler, som f.eks. detail resultater, for eksempelvis Stråsø eller Almindingen, så man kan vurdere på resultaterne eller drage konklusioner ud fra disse sammenligninger. Der mangler også en indeksering. Forfatterne går fra pointgivning direkte til beregning af et meningsløst gennemsnit. Et gennemsnit, der så efterfølgende anvendes sammen med en delvis cirkelslutning og heraf fremkommer det så, at dansk natur stort set kun kan overleve, hvis der udsættes store tamdyr, der kan afgræsse klitheder og nåleskove!

Hvilket muligvis ikke er direkte uredelig forskning, men det er temmeligt tankevækkende, at der ikke fra AUs side ønskes en bedre videnskabelig fundering/validering af den udgivne forskning samt at man fra miljøministeriet iværksætter så store projekter på et så spinkelt datagrundlag.

Derudover så er DCE 460 langt fra fyldestgørende iflg. forskerne selv - Citat: *Undervejs i processen har vi måttet træffe en masse beslutninger om, hvilke indikatorer vi skulle basere DNI på, og hvor meget de skulle vægte i den samlede naturforvaltningsindikator. Alle beslutningerne er transparente og begrundede, men det kan alligevel være svært at gennemskue, nøjagtigt hvordan de kommer til at virke i det endelige kort. Vi håber at DNI kan blive prøvet af i forskellige sammenhænge, hvorved der uundgåeligt vil dukke fejl eller uhensigtsmæssigheder op, som kan rettes ved at give nogle indikatorer en mere retvisende vægtning eller ved at tilvejebringe bedre data. En sådan afprøvning vil også kunne pege på aspekter af DNI som kræver en videre udvikling. Måske er der processer, som mangler, eller processer, som ikke er fremstillet retvisende? Hen ad vejen vil der helt sikkert dukke ny viden op, som kan forbedre kortet.*

Mht. den i 2019 udarbejdede Rødliste, som ligeledes tillægges stor betydning ift. en arts tilbagegang og som er brugt som baggrund fra miljøministeriet/miljøministeren i en kampagne om den store krise den danske natur befinder sig i, er nu revideret, og der er stillet spørgsmål vedr. beregningerne i rødlisten fra flere andre faggrupper. AU har forholdt sig til de stillede spørgsmål og medgiver, at der mangler 1805 arter - og giver en slags teknisk svar, som ikke er helt tilfredsstillende ift. hvorfor disse arter ikke er medtaget i beregningen. Hvorfor det faktisk synes påvist ud fra en yderligere gennemgang fra bl.a. forstfolk at tilbagegangen i artsmangfoldigheden er så minimal, at den er uden signifikans, og om der faktisk er tale om en tilbagegang. Ihvertfald ikke i de danske skove, som udgør en stor del af de kommende naturnationalparker.

Når Rødlisten med i alt 5231 arter (2019-tal) anvendes som eneste vandtætte bevis for "biodiversitetskrisen" i Danmark, efterlader det et dårligt indtryk af, at man slet ikke forholder sig til 1805 arter, der netop har skiftet status. Det er klart misvisende, og den slags statistiske undersøgelser skal kunne indfange variation før og efter, hvor udvikling både til det bedre, og til det værre, bliver klarlagt. Arterne burde ikke blot udelades uden yderligere granskning!

Desuden rummer Rødlisten kun en vurdering af omkring 17,5% af Danmarks samlede antal arter.

Det må derfor påklages, at de fremtidige planer for naturnationalparker og dertilhørende Natura 2000 områder hviler på et alt for spinkelt datagrundlag, og at alle planer bør skrinlægges indtil, der er et validt datagrundlag og valide statistiske beregninger at bedømme den fremtidige naturpleje efter.
Planer udarbejdet i samarbejde med lokale medarbejdere, hvis årelange viden og erfaring tages til indtægt, sammen med valid forskning, og ikke blot brugen af udvalgte kolleger, der bekender sig til det nye rewilding paradigme, hvilket synes tilfældet i DCE 460. Derimod burde en bred vifte af forskere, forskellige faggrupper og lokale medarbejdere være inddraget i hele processen, og ikke blot en bestilt rapport uden forskningsmæssig validitet, der anvendes i så stort et natur eksperiment som i de kommende naturnationalparker, herunder projektet i Stråsø Klitplantage.

Giver urørt skov mere lysåben natur eller risikerer de fine lysåbne naturtyper at forsvinde, fordi aftalerne med naturplejerne og deres dyr ikke bliver fornyet? Kan det dansk hjortevildt, som bestand, overleve de store indgreb vore skove står overfor, når alt skal "forfalde" og der skal henlægges/veteraniseres til biller og svampe uagtet, om der rent faktisk forefindes et fornødent antal biller og svampe i Stråsø. Kan bestanden af hjortevildt holdes sund og på et forsvarlige niveau, når der i de næste mange år ikke må reguleres i bestanden på samme sæt som nu? Tages der tilstrækkeligt hensyn til den berørte natur de pågældende steder i klitplantagen og de sårbare klitter, herunder parabelklitterne? Er man opmærksom på at f.eks. klitheden et sted kan være tør og sandet, for blot få meter derfra at være sur? At de forskellige former for klithede har forskellige behov for pleje.
Gennemser man derudover eksempelvis nogle af de hidtidige plejeplaner udarbejdet af Naturstyrelsens medarbejdere med kendskab til området, så mangler der muligvis lysåben skov i plantagen – ikke urørt skov! Det er dog ikke påvist, at der mangler lysåbenhed. Med hvilket formål ? Ådselsbiller og nogle få svampe. Naturstyrelsen som vel må anses for at have en del ekspertviden på netop dette område, fra deres årelange pleje og færdsel i området påviser ikke, hvad lysåben skov vil tilføre området. Det er muligt, at det hidtil har været ved at drifte man plejet området, og at man nu skal forholde sig til paradigmeskiftet som medarbejder, men bevirker det at al erfaring blot skal skrinlægges.

Er artsmangfoldigheden så i frit fald overalt i Danmark, kan man spørge sig selv. Med tanke på at ovennævnte rødliste ikke holder, kunne indsatsen så spredes til at indbefatte lokale aftaler med oprettelse af f.eks. vildt korridorer, afgræsning af overdrev, afbrænding og skabelse af flere ramsarområder? Vi mangler fakta og datagrundlag. Det ses heller ikke, at der er brugt internationalt anerkendte beregningsmetoder i DCE 460. Blot egne - til denne ene rapport udviklede værktøjer, der kun understøtter udsætning af tamdyr i naturen, og ikke giver et bud på nogen som helst anden form for pleje af naturen i Danmark! Der findes alternativer til rewilding i f.eks. DCE 388, men disse er totalt fravalgt i de kommende forvaltningsplaner for naturnationalpark Stråsø.

Brandmandens Lov?
Miljøministeriet/miljøministeren henholder sig til at en miljøvurdering ikke findes nødvendig iht. Miljømålslovens § 21. I forlængelse af ovenstående argumentation, synes det kritisabelt, idet man ud fra et forsigtighedsprincip bør sikre sig, at så

omfattende ændringer i naturplejen ikke får utilsigtede konsekvenser for naturen. Det skal understreges, at man ud fra "Brandmandens lov" har valgt at fokusere på de bedste naturområder vi har i Danmark. Hvilket igen taler for, at der foretages en grundig analyse og miljøvurdering af planerne før de sættes i værk. Den ændrede naturpleje i værste fald kan skade vores bedste naturområder i Danmark. Det bør ligeledes bemærkes, at Stråsø Klitplantage ikke tidligere var interessant ifm. rewilding/naturgenopretning i stor skala, da der her netop var en høj naturværdi. Endvidere bør det bemærkes at Brandmandens Lov er et semantisk kunstgreb, der tages i anvendelse for at overbevise befolkningen om, at der kun findes een løsning for den fremtidige naturpleje nemlig rewilding. Rewilding - et paradigme, der tilsyneladende i Danmark bindes op kun "Brandmandens Lov" og ikke Bygningsmalerens Lov, der netop er en modsatrettet ideologi om at bevare det allerede eksisterende og ikke "forbedre" det bedste vi har.

Der findes iøvrigt ingen videnskabelige artikler, metoder mv. der klart beskriver "Brandmandens Lov" eller giver en entydig metode for anvendelse af denne "lov". Det der eksisterer er en dansk lærebog for grundforløb på landbrugsskolerne. Bogen anvendes angiveligt kun på Kalø Landbrugsskole ikke på biologistudiet! "Brandmandens Lov" er således heller ikke international anerkendt forskning, hvorfor det forekommer noget risikabelt, at endnu en ideolog uden validitet finder så stor anvendelse i den fremtidige strategi for dansk naturpleje.

Er bæredygtighed uforeneligt med øget artsrigdom

Skoven er en bæredygtig ressource, som kan bidrage til at nedbringe brugen af stål og beton i byggesektoren, og dermed give et positivt bidrag til hele klimaproblematikken samt medføre nedbringelse af CO_2 emissionen. Dette aspekt synes ikke at være levnet meget plads i planerne for naturnationalparkerne. Bindingen af CO_2 i urørt skov er på lang sigt lig nul. Fortsatte man derimod den naturnære skovdrift, som Naturstyrelsen har forestået i mange år, ville det fortsat kunne gavne det dansk klimaregnskab. Vi mangler evidens for at urørt skov giver et forbedret CO_2 aftryk ift. naturnær skovdrift samtidig med en bedre artsrigdom. En stor tysk undersøgelse viser tværtimod at mere urørt skov ikke gavner artsmangfoldigheden. Undersøgelsen der er foretaget i bøgedomineret løvskov viser, at artsmangfoldigheden generelt er mindre i urørt skov, end i dyrket/driftet bøgeskov og/eller mosaikskov.

Fri Naturs anbefaling

Fri Natur anbefaler, at man sætter planerne på pause indtil der er udarbejdet de nødvendige valide data for, hvordan naturen reelt har det i Stråsø området. Det bør undlades at benytte forældede data samt at benytte data fra en ikke metodisk korrekt indsamling.
Derudover anbefaler Fri Natur, at der udarbejdes en decideret miljøvurdering for området iht. Habitatdirektivet art. 6 stk. 3 således, at der er et videnskabeligt og gennemarbejdet fundament for påvirkningen af området fra de udsatte tamdyr, skovfældning og den øgede mængde af vand i området samt den påvirkning blæst mv. vil have på den kommende lysåbne natur og den øgede belastning fra turisme.

Mere natur kan for eksempel også udvikles ved at bruge økonomiske incitamenter til at plante mere skov, eller lave mere våd natur på de åbne arealer, hvor behovet er så meget større. Lokalt samarbejde med lodsejere/landmænd, hvor artsrigdom har

første prioritet, hvor det dansk hjortevildt får en opprioriteret rolle som de naturplejere de rent faktisk er.

Fri Natur

Habitat.nu
Kære Naturstyrelse

Vedhæftet er en skriftlig opsamling fra dialog-arrangementet om Naturnationalpark Stråsø afholdt d. 29/6 2022 i Plexus Idræts- og Kulturcenter i Idom-Råsted. Arrangementet blev lavet i et samarbejde mellem Idom-Råsted, Ørnhøj og Vind Sogns Borgerforening, Torsted Sogneforening og AOF Ulfborg-Vemb. Tilstede var ca. 75 lokale borgere fra området omkring den kommende Naturnationalpark Stråsø.
Vores ambition med arrangementet var at udbrede kendskabet til planerne i projektbeskrivelsen for Naturnationalpark Stråsø, samt at gøre det tilgængeligt for flere at ytre sig indenfor rammen af høringsperioden.

I det vedhæftede dokument findes programmet for aftenen samt et referat af deltagernes input.

Til arrangementet blev deltagerne bedt om at nævne deres kritik og bekymringer samt efterfølgende deres ønsker (utopi/vision) for området. Ved både bekymringer og ønsker var alt tilladt at bringe frem, og efterfølgende stemte deltagerne (med 3 stemmer hver) om hvad de synes var vigtigst for dem. Dette giver både et overblik over hvad deltagerne er optagede af, men også en samlet prioritering. Efterfølgende blev visionerne fordelt i temaer, og deltagerne arbejdede videre i grupper ud fra dem.

Jeg ønsker, på vegne af de tilstedeværende, at bidrage med det samlede input fra arrangementet i høringsprocessen omkring Naturnationalpark Stråsø.

De bedste hilsner og god arbejdslyst!

Rebecca Nordbo
Projektkoordinator
www.habitat.nu

Tlf +45 60 25 62 38
Email rebecca@idom-raasted.dk

Opsamling fra dialog-arrangement om Naturnationalpark Stråsø

Arrangeret af: Habitat, AOF Ulfborg-Vemb, Idom-Råsted, Ørnhøj og Vind Sogns Borgerforening samt Torsted Sogneforening.
Oplæg af: Tina Pedersen og Poul Ravnsbæk, Naturstyrelsen Vestjylland samt Signe Berg Madsen, Vind Sogns Borgerforening
Procesfacilitering: Rebecca Nordbo og Cathrine S. Dethlefsen
Estimeret deltagerantal: 75

Program

18.30 - 18.45	Velkomst og præsentation af aftenens program
18.45 - 19.20	Oplæg af Poul Ravnsbæk og Tina Pedersen, Naturstyrelsen Vestjylland samt Signe Berg Madsen, repræsentant for Vind Sogns Borgerforening i den lokale projektgruppe
19.20 - 19.50	Kritikfase og afstemning
19.50 - 20.15	Visionsfase
20.15 - 20.40	Kaffepause og afstemning
20.40 - 20.55	Tematisering og grupper
20.55 - 21.30	Gruppearbejde
21.30 - 21.45	Opsamling og afrunding

Velkomst
Rebecca Nordbo, Habitat, byder velkommen, hvorefter vi synger ”Stille Hjerte Sol Går Ned”, akkompagneret af Idom Trioen.
Det nævnes, at der i løbet af aftenen vil blive taget notater, som sammenfattes til skriftlig dokumentation.
Herefter introduceres aftenens program af Cathrine Dethlefsen og de tre grundregler for dialogen nævnes:
”Vi fatter os i korthed, vi går efter bolden og vi afbryder ikke hinanden”

Oplæg
Herefter får Poul Ravnsbæk, skovrider i Naturstyrelsen Vestjylland, ordet og fortæller om processen omkring Naturnationalpark Stråsø frem til nu, herunder involvering af den lokale projektgruppe samt de to nationale grupper (hhv. national arbejdsgruppe for interessenter og national videnskabelig arbejdsgruppe).
Dernæst fortæller Tina Pedersen, biolog i Naturstyrelsen Vestjylland, om baggrunden samt de konkrete planer for Naturnationalpark Stråsø. Hun kommer ind på hvilke greb man lægger op til at bruge, herunder hegnstype, afgrænsning, udsætning af robuste køer og heste samt etablering af nye friluftsfaciliteter.

Ordet gives videre til Signe Berg Madsen, deltager i den lokale projektgruppe for Borgerforeningen i Vind. Hun fortæller om hendes oplevelse af processen i den lokale arbejdsgruppe.
Kritikfase
Herefter påbegyndes "kritikfasen", hvor deltagerne i salen kommer med kritik og bekymringer vedr. Naturnationalpark Stråsø. Det nævnes, at alle synspunkter er velkomne. Efter kritikpunkterne er nævnt, stemmer deltagerne (med tre stemmer hver) om hvad de synes er vigtigst.

Noter: Kritik fase (antal stemmer angivet i parentes)
- Hundeskoven skal flyttes fra Gosmer – det er en bekymring (7)
- Hvordan sikrer vi, at vi ikke flytter turisme fra statsskoven ud i private skove (7)
- Hvordan tages der hånd om kombinationen af ulve og heste/stude inden for indhegningen (1)
- Kan vi, med rewilding, skade naturen mere end gøre gavn? (5)
- Kan vi bevare dagsaktive krondyr (3)
- Hvorfor er der ikke jagt – det bør der være (0)
- Hvorfor hegner man ikke hele området – det burde man (1)
- Hvad er effekten på naturen og monitoreres det tilstrækkeligt? (5)
- Kan krondyrene æde sig mætte inde i NNP – vil de ikke lave markskader på de omkringliggende dyrkede arealer. De vi tilfører 70kg N /ha inden i NNP (4)
- Meget aktivitet på stierne helt op af private grunde (6)
- Mister vi aktiviteter som fx den åbne skov-weekend i august (3)
- Ridestier udenfor hegnet giver ikke adgang til de smukkeste områder indenfor hegnet (3)
- Det er bekymrende, at vejforholdene ikke er opdateret i forhold til fremtidig trafik, smalle og støvende (1)
- Der bliver ikke ro for dem der bor der (1)
- Hydrologi påvirker naboarealer, konsekvenser ved ændringer af hydrologi/vandforløb (1)
- Hederne forsvinder (4)
- Vi får for lidt natur for vores penge – det flytter for lidt i et allerede fantastisk naturområde (7)
- Vandreruter er for perifere – der mangler lange ruter igennem NNP + at ruterne fortsat kommer ind til de flotteste landskaber (4)
- Dyrenes reaktioner på publikum – man er nervøs (1)
- Dåvildtbestanden forventes at vokse – det vil have negativ påvirkning af råvildtbestanden (5)
- Vil den øgede aktivitet forstyrre vildtet for meget (fx MTB)? (7)
- Vi mangler, at de smukke kulturspor er de tænkt ind i projektet, bl.a. de gamle skolestier (2)
- Kan man få cykel adgang fra Ørnhøj siden (0)
- Er hegnet solidt nok – bliver det ikke ødelagt af vildtet (1)
- Kan man holde husdyrene inde – det vil jo være attraktivt at komme ud på markerne (1)
- Er der erstatning ved øgede markskader (7)
- Vil øget vandstand i åen påvirke længere nede/oppe af åen (1)
- Øget CO2 udledning (7)

- Der bruges udokumenterede rewilding principper – kan være skadeligt for både husdyr og natur (5)
- Hvad med den øgede brandfare – manglende vedligehold af brandbælter (6)
- Hvordan fanger man husdyrene hvis de skal behandles eller flyttes (7)
- Hvorfor ikke fx genskabe Filsø? (7)

Herefter bliver de emner med flest stemmer nævnt i plenum (5 stemmer eller derover)

Visionsfase
Derefter går vi videre til visions-/utopi fasen. Her bliver deltagerne bedt om at byde ind med deres ønskescenarier for området, uden begrænsninger. Efter utopi-punkterne er nævnt, stemmer deltagerne (med tre stemmer hver) om hvad de synes er vigtigst.

Noter: Visionsfase (antal stemmer angivet i parentes)
- Der skal fortsat kunne drives jagt, så særligt unge mennesker kan opleve det (3)
- Ønsker en NNP uden hegn (24)
- Mindre areal (0)
- Drop projektet og forsæt som vi har det (22)
- Drømmer om flere sjældne sommerfugle, fx hedepletvinge (15)
- En naturskole (2)
- Split op i parceller og sælg til private (2)
- At der ikke udsættes dyr (1)
- En bufferzone mellem hegn og ruter og de private arealer (1)
- Håber det kommer til at hænge mere sammen end det gør nu (1)
- Ønske om bedre mulighed for at opleve vildtet på afstand (uden at forstyrre), fx v. tårne (2)
- Jeg drømmer om at man kan bevare roen i hele området (6)
- Hvis hegn, lav korridorer ind i indhegning, så ryttere og hundelufter fortsat kan færdes der (0)
- Lad skov være skov og brug penge på lavbundsarealer (14)
- Fastholdelse af eksisterende fredninger, habitatdirektivet m.v. (2)
- Ønske om at politikerne havde lyttet bedre tidligere i processen (0)
- Brug får i stedet for kreaturer og heste (3)
- Ens regler for stat og private – særligt omkring dyrehold (0)
- Vi skal give naturen 1. prioritet (18)
- Vi skal lære mennesker at omgås husdyr igen (5)
- Vi skal lære noget her og gøre os en masse erfaringer (1)
- Toiletter til turister (2)
- Erfaringer fra græsningsprojekt på 400ha i Husby bør inddrages (1)
- Tag hensyn til folkesundheden – folk skal gå der hvor de plejer (0)
- Politikkerne bør genoverveje projektet både ”om” og ”hvordan” (8)
- Aktiviteter bør flyttes længere ind i skoven (4)
- Brandvæsnet og beredskab bør inddrages i projektet (1)
- Mulighed for bedre færdsel i bil inde i området, da det giver mindre forstyrrelse af vildtet (6)

Kaffepause

Tematisering
Efter pausen samles gruppen igen, og der bliver lavet en tematisering ud fra de punkter, der fik flest stemmer. For hvert emne blev spørges det, om det er et særskilt punkt, eller om det hører til et af de foregående.
Disse temaer bliver udgangspunktet for et efterfølgende gruppearbejde, hvor deltagerne får lejlighed til at gøre emnerne mere konkrete samt nedskrive deres hovedpointer til emnet. Det blev pointeret, at det

nedskrevne vil blive overleveret til Naturstyrelsen Vestjylland i form af denne sammenfatning, men at deltagerne selv er ansvarlige for at indgive høringssvar, hvis man ønsker det.

Temaer:

1. **NNP uden hegn**
    a. Politisk genovervejelse
2. **Giv naturen 1. prioritet**
    a. Sjældne sommerfugle, som hedepletvinge, tilbage igen
    b. Bevare roen i hele området
3. **Ingen NNP (drop projektet)**
    a. Ingen heste/køer, kun får og geder
4. **Lad skov være skov**
    a. Brug pengene på lavbundsjorde i stedet
5. **Mulighed for bedre aktivitet**
    a. I bil
    b. Blandt dyr
    c. Natur skole
    d. Jagt
    e. Heste
    f. Cykel
6. **Ryk aktiviteter længere ind i området**

Gruppearbejde

Deltagerne samles i grupper, ud fra deres interesser, og arbejder videre med emnet. Afslutningsvist samles deltagerne og giver en kort sammenfatning af hvad de har snakket om.

Noter fra grupperne:

1. **NNP uden hegn**
    a. Indhegning er ikke naturligt.
    b. Den naturlige bestand af vilde græssere (krondyr m.v.) må være nok
    c. Vi tror ikke, at rewilding virker
    d. Penge sparet
2. **Giv naturen 1. prioritet**
    a. Bevare naturen på dens egne præmiser
    b. Større artsrigdom (både dyr, fugle og insekter)
    c. Invasive/oversøiske træer bør fjernes
    d. Urørt skov
    e. Udvikles i respekt for fortiden (tidligere landskabspraksis, der førte til etablering af heder)
    f. Artsrigdom tilpasses jordbundsforholdene

3. **Ingen NNP (drop projektet)** a. Skovrejsning de sidste mange år, samt reetablering af vandløb og vådområder har bl.a. ført til et øget fugleliv (trane, ravn, fiskeørn samt ulv, som selv har fundet tilbage til Jylland). Natur (for så vidt vi overhovedet kan snakke om natur i Danmark) og skovbrug kan godt gå hånd i hånd. Drop NNP'en og lad Stråsø med omgivelser blive som indtil nu.
4. **Lad skov være skov** a. Lav naturgenopretning ved frivillige landmænd (større tilskud samt hurtigere betaling), som alternativ til ikke at ødelægge eksisterende natur i Stråsø. Derved får vi ny natur på landbrugsjord, som vi mangler, i stedet for noget vi har.
5. **Mulighed for bedre aktivitet**
    a. Bekymring for ridning, mht. hingste og stude. Der bør søges erfaring fra andre lignede projekter mht. ridning i området.

b. Folk med hunde bør vejledes
c. Der ønskes at bevare weekender med kørsel i skoven, som før
d. Tilstræbe spændende vandreruter, i forskellige sværhedsgrader
e. Det skal være tilladt at færdes overalt
f. Shelters og friluftsarealer bør også være udenfor hegnet, altså friholdes for "græssere"
g. Forslag om en bilrute inden i området
h. Stier og ruter trækkes væk fra skel af hensyn til naboer.

6. **Ryk aktiviteter længere ind i området**
   a. Aktiviteter, som cykling, ridning og vandring, og hegnslinjer skal være mindst 100 meter fra naboskel, gerne 200 m. Cykelruter, ridestier og gangstier langs hegn betyder at hegnslinjer skal være mindst 30 m brede.
   b. Færdsel af kun 3 veje ind i arealet: Lystlundvej -> Stråsøgård, Gosmervej -> Gosmer Bro, Lystlundvej -> Jagtvej -> Paradisvej (Filsøvej). Aktivitetcenter ved den gamle sorteringscentral eller Lærkehøj

Opsamling og afrunding
Det nævnes, at høringssvar kan indsendes via mail (til nnpstraasoe@nst.dk). Fristen for at indsendes høringssvar er d. 7/7.
Derefter får Poul Ravnsbæk ordet og fortæller om den kommende proces: Frem til d. 7/7 er projektbeskrivelsen i høring, hvorefter Naturstyrelsen gennemgår alle de indkomne høringssvar og udarbejder et høringsnotat. Planerne drøftes herefter politisk i aftalekredsen for Natur- og Biodiversitetspakken, som laver den endelige godkendelse af projektet.

Rebecca runder af og siger tak for i aften

Holstebro Kommune
Hermed bemærkninger fra Holstebro Kommune i forbindelse med høring af udkast til projektforslag og forvaltningsplan for Naturnationalpark Stråsø - høringsperiode fra 12. maj 2022 til den 7. juli 2022. Se vedhæftede brev.

Venlig hilsen
Torben Høj Nielsen
Agronom

Høringssvar vedrørende Naturnationalpark Straasø
Holstebro Kommune har modtaget Naturstyrelsens projektforslag og forvaltningsplan for Naturnationalpark Stråsø, som er sendt i offentlig høring i perioden fra den 12. maj til den 7. juli 2022.
Natur-, miljø- og klimaudvalget har den 14. juni 2022 behandlet forslaget.
Udvalget kan konstatere, at der er taget højde for de bemærkninger Holstebro Kommune tidligere har afgivet ift. indretning og realisering af naturnationalparken. Herunder ift. anvendelse af lavt hegn og at indre hegn fjernes på sigt, samt at der primært anvendes naturlige græssere i form af vildt, suppleret med et mindre antal dyr tilpasset det græsningstryk, som området kan understøtte. Dermed sikres betryggende forhold for dyrevelfærden, som ligger udvalget meget på sinde. Holstebro Kommune er tilfredse med, at der er indtænkt muligheder for de brugergrupper, som allerede færdes i området i dag og at der indtænkes muligheder for adgang og understøttelse af friluftsliv med faciliteter for borgere og turister. Endelig konstateres det med tilfredshed, at der er fundet løsninger for biavlerinteresser i området, med anvisning af andre arealer, som oplyst mundtligt på møde

den 13. juni 2022 i følgegruppen.
Udvalget vil gerne takke Naturstyrelsen for en inkluderende og dialogbaseret proces, som har banet vejen for et samlet resultat, som langt de fleste parter kan se sig selv i.
På udvalgets vegne
Karsten Filsø
Formand for Natur, Miljø og Klimaudvalget
Holstebro Kommune

Holstebro og Omegns Fiskeriforening
Naturstyrelsen

Ulfborg d. 07.07.2022

Vedr.: Høringssvar Naturnationalpark Stråsø

Holstebro og Omegns Fiskeriforening, der repræsenterer lystfiskerinteresser, takker for muligheden for at afgive høringssvar til Naturnationalpark Stråsø jfr. udkast af 12.05.22.

Råsted Lilleå
Indledningsvist har vi med tilfredshed noteret os, at status for fiskebestandene i Råsted Lilleå nu er beskrevet, så det korrekt fremgår, at bestanden af ørred og især bestanden af stalling er under pres og for stalling i så høj grad, at den er nær udryddelse, idet der på en ca. 35 km. lang strækning kun har kunnet findes 7 (!) stk. ved el.-fiskeri.
For laks er tilstanden bedre men dog således, at bestanden skal overvåges grundigt.

Der mangler beskrivelse af de fysiske forhold i vandløbet. Vandløbet er omtalt i *Plan for Fiskepleje i Storå – Distrikt 24 – vandsystem 1* DTU-Aqua. Link
Dette er vigtigt, da bundmaterialet er afgørende for fiskenes gydesucces.
Det er ikke nok, at vandløbet slynger sig smukt og ureguleret gennem landskabet.

Der skal helt enkelt være tilstrækkeligt med gydegrus og skjulesten til stede for, at fiskebestande kan opbygges og bevares. Det er desuden vigtigt, at der foretages en skånsom eller ingen vedligeholdelse af vandløbet. Grødeskæring påvirker den biologiske kvalitet, dels planterne selv men også smådyr og fisk, som lever på planterne og i plantedækket. Meget hyppige og omfattende grødeskæringer og fysisk vedligeholdelse i vandløbene fjerner derfor samtidigt grundlaget for at opnå en god økologisk tilstand vurderet ud fra eksisterende tilstandsindikatorer for planter, smådyr og fisk. Den økologiske tilstand tilgodeses bedst ved at begrænse både antallet af grødeskæringer og omfanget af grødeskæringen (andelen af vandløbsprofilet der skæres), samt tidspunktet for grødeskæringen.
Faglig udredning om grødeskæring i vandløb, Videnskabelig rapport fra DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi nr. 188. Link

DTU Aqua angiver I Ørredkortet (Link) tilstanden som moderat til ringe på dele af åen i NNP -Stråsø. Årsagen formodes visse steder at bero på okkerpåvirkning, og på store strækninger er årsagen sandbund og dermed uden gydemulighed for fisk.

Madum Å
Åen er ikke omtalt i høringsudkastet.
Ved inspektion på et stykke beliggende opstrøms Lystbækgård og frem til lidt før Filsø kunne det konstateres, at åen er dybt skåret, hvilket formodentligt beror på hårdhændet vedligeholdelse gennem mange år. Åen er på lange stræk kanaliseret. De gamle slyngninger kan visse steder erkendes i landskabet.

Lidt før Filsø ses opstemninger i beton (styrt).

Bunden er præget af sand og ved besøget kunne det konstateres, at der foretages opgravning af bundmaterialet.
Til vandløbsmyndighedens ros skal det siges, at vandranunkel tilsyneladende er blevet skånet.
DTU Aqua angiver I Ørredkortet tilstanden som ringe til dårlig.
Dårlig betyder, at der ikke er fundet yngel.
Madum Å er meget lang, og tilstanden er den samme på hele strækningen. Årsagen til den ringe/manglende fiskebestand må antages at være, at store strækninger er med sandbund og dermed uden gydemulighed for fisk.

Til den positive side tæller, at vandet flere steder løber friskt.
Der er dermed et godt potentiale at bygge på for vandløbsforbedringer.

Dilemma
NNP-materialet beskæftiger sig i høj grad med skove, lysåbninger i skoven, heder, muligheder for at sætte områder under vand (sløjfe grøfter) mv.
Det beskæftiger sig også med skovens vildt og i mindre grad med andre dyr – herunder insekter.
Desuden indgår naturligt nok også offentlighedens adgang til NNP-Stråsø.

Materialet beskæftiger sig ikke med livet under vandoverfladen – hverken i søer eller i vandløb.
For disses vedkommende er vi blevet oplyst om, at Vandplanerne skal dække den opgave.
Udkast til vandområdeplan 2021-27 løser ikke de udfordringer, der mangler, og det ligger i Planen, at Danmark ikke kommer i mål med god økologisk tilstand ved udgangen af 2027.

Det er vanskeligt at forholde sig til, at VOP III og NNP Stråsø skal spille sammen, af flg. 2 årsager:

Vandplan III har netop været i høring. Der er ingen forventning om, at selv om den skulle være den sidste, at man dermed har opfyldt de overordnede rammer. Det er beskrevet i udkastet, at der IKKE gennemføres de nødvendige indsatser, og da Planen var i høring til 22. juni, og den endelige plan forventes udsendt den 22. december, kender man selvsagt ikke resultatet af denne.

NNP-Stråsø er ligeledes i høring, og man kender derfor heller ikke resultatet af den.

Man vil altså have 2 planer, der er i høring – og hvor man derfor ikke kender indholdet - til at spille sammen!
Det lader sig helt enkelt ikke gøre.

Biotopforbedringer
Det har under arbejdet været meget tydeligt, at målet er at skabe så varierede biotoper som overhovedet muligt for at øge biodiversiteten.
Det kan vi naturligvis kun støtte.

Vi skal derfor påpege, at livet under vandoverfladen er en vigtig del af biotopvariationen, og som derfor også skal indgå i materialet for NNP-Stråsø.
Et godt miljø støtter ikke bare fiskebestande men også stor artsdiversitet for insekter og dermed også fuglelivet. Et godt og varieret naturligt vandmiljø øger biodiversiteten ikke bare i vandmiljøet men også på de arealer, der grænser op til vandløb og søer.

Et godt vandmiljø giver uønskede vandplanter som pindsvineknop dårlige vilkår og fremmer gode vandplanter som f.eks. vandranunkel og vandstjerne.
Det må antages, at også amfibieplanter gives bedre vilkår.
Vi savner beskrivelse af de indsatser, der skal udføres i NNP-Stråsø for at øge og sikre biodiversiteten i det akvatiske liv.
Det er vigtigt at forstå, at den megen sand i vandløbene ikke er en del af naturtilstanden men er menneskeskabt. Sandet er i høj grad tilført via dræn og grøfter. Selv om disse nu efter planen i et vist omfang afkobles, betyder det ikke, at problemet er løst.
Dels ligger der en pulje i åen, dels tilføres der stadig sand fra områder udenfor NNP-Stråsø.

Løsninger, der ligger lige for, er at hæve vandløbets overflade til terræn, hvor dette er muligt. Ved større nedbørshændelser vil vandløbet give temporære oversvømmelser af de vandløbsnære arealer, hvorved meget sand vil aflejres på engen. Alternativt er etablering af sandfang samt gydestryg.

Forsvinder eksempelvis den stærkt truede stalling grundet manglende foranstaltninger, arbejder man imod målsætningen om høj biodiversitet.

Folkelig opbakning
Naturstyrelsen Vestjylland har d. 25. maj 2022 pr. mail orienteret om, at de lokale projektgrupper skal følge naturnationalparkerne frem til åbningen.
Man må antage, at projektgrupperne er dannet ud fra et ønske om størst mulig demokratisering af processen, hvor de deltagende foreninger mv. har påtaget sig et ansvar ved hver især at stå som talerør for deres bagland, hvormed NNP-Stråsø har sikret sig en bred folkelig støtte.
Arbejdet har været konstruktivt og er foregået i en sober tone.
Det skal ses i lyset af den store spredning af interesser, der er repræsenteret.

Det virker underligt, at lade evalueringen af arbejdet foregå i andet regi end det, der i fællesskab har deltaget konstruktivt i arbejdet med oprettelsen.
Det anbefales derfor, at lade projektgrupperne fortsætte ud over åbningen.
Muligheden for at interessenterne i projektgrupperne kan følge den positive udvikling i NNP Stråsø bevirker, at deltagerne får et ejerskab og kan virke som ambassadører.
Det kendskab, der opnås ved at projektgrupperne fortsætter, kan repræsentanterne formidle til en større kreds.

Med venlig hilsen

Holstebro og Omegns Fiskeriforening

Gunnar Houlby Pedersen
Formand

Holstebro Orienteringsklub, Vestjydsk Orienteringsklub og Herning Orienteringsklub
Hermed fremsendes høringssvar fra orienteringsklubberne.

Venlig hilsen

Anders Gammelvind

Høringssvar til Natur Nationalpark Stråsø fra Holstebro orienteringsklub, Vestjysk orienteringsklub og Herning orienteringsklub.

De 3 klubber har følgende indsigelser til NNP Stråsø.

1. Klubberne er meget afhængige, af at kunne træne i forskellige terræn typer og Stråsø er meget unik med kombinationen af åbnearealer, skov og de meget udfordrende indsand klitter. Vi ønsker derfor forsat i samarbejde med den lokale enhed at kunne planlægge løb, som kan gå gennem faunalommerne, så der vil kunne laves gode og udfordrende baner, med de banelængder, som den enkelte startklasse har i konkurrence.
   Det fremgår at der forsat er adgang til faunalommerne, under de nødvendige hensyn. Hvad er disse hensyn?
2. De alternative områder, ser klubberne kun som gode alternativer. Det er reelt kun Hoverdal, Husby og til dels Haunstrup, der har en topografi og størrelse til at der vil kunne afholdes større stævner med over 500 deltagere, dette er en væsentlig del af orienteringssporten, hvor det sociale i klubberne samtidigt dyrkes. De øvrige skove som nævnes i udkastet, er ikke af en orienteringsmæssig teknisk sværhedsgrad til at kunne opfylde disse ønsker.
   Søby brunkulsleje er ikke relevant, da der forsat er områder med fare ved færdsel.
   Klosterheden har ikke de orienteringsmæssige kvaliteter, der skal til for at kunne lave orienteringsbaner med tilstrækkelige sværhed.
3. Klubberne stiller sig gerne til rådighed, for undersøgelser af vildtets bevægelser i NNP Stråsø og hvordan vi kan være med til at sikre vildtet, de bedst mulige forhold, samtidigt med at vores sport udøves.
   Klubberne har ikke indtryk af, at der er konflikt mellem aktiviteten og ønsket om øget biodiversitet.
4. Klubberne er tilfredse med at der kun er tale om et lavt hegn. Der kan være en mindre bekymring, ved nogle o-løbere, med hensyn til trygheden, ved at der er større dyr, som løberne vil kunne møde. Det er vigtigt her at sige, o-løbere er aldrig opsøgende på dyrene, vores mål er at finde den bedste vej mellem 2 poster gennem terrænet.
5. O-løb er også en del af turismen, det kan nævnes at der ved det seneste påskeløb i Stråsø, var 2000 deltagere og den del af dem havde deres familier med også, dette giver et stort antal turister, som er til gavn for alle de omkring liggende byer.
6. Klubberne ser frem til at der forsat vil være et godt og konstruktivt samarbejde omkring vores sport og naturnationalparken. Således at der forsat vil være mulighed for at bruge Stråsø plantage, som vi har gjort hidtil.

NNP Stråsø er ikke relevant i forhold til natorientering, da sværhedsgraden er for høj.
På vegne af Holstebro, Vestjysk og Herning Orienteringsklub
Anders Gammelvind

Holstebro Struer Landboforening
Høringssvar vedlagt

Med venlig hilsen
Villy Juul Larsen
Politisk rådgiver

Høringssvar fra Holstebro Struer Landboforening til projektforslag for naturnationalpark Stråsø
Overordnet bakker Holstebro Struer Landboforening op om, at der af hensyn til en styrkelse af natur og biodiversitet etableres naturnationalparker (NNP) på statslige arealer.

Ordentlig inddragelse af naboerne til naturnationalpark Stråsø
Det er afgørende for naturnationalparkens forhold til sine naboer, at de bliver inddraget i at komme med kommentarer og bemærkninger til projektforslaget. Det er vigtigt, at Naturstyrelsen (NST) lytter og tager ved lære af de erfaringer der allerede er ift. ordentlig inddragelse af naboer og lokale interessenter og at der afsættes tid nok til denne proces. Det sikrer i højere grad den nødvendige lokale opbakning.

Dyr bag hegn
Det er vigtigt for Holstebro Struer Landboforening at bemærke, at når dyr holdes bag hegn, så har vi mennesker det fulde ansvar for deres trivsel og helbred. Hvis bestanden er for stor ift. fødegrundlaget eller lignende, skal bestanden reguleres eller suppleres med foder. Her noterer vi, at tilskudsfodring er beskrevet som en mulighed i beredskabsplanen for NNP Stråsø, hvilket er positivt. Det forventes samtidigt at dette tiltag bliver taget i brug hvis nødvendigt.
Det er vigtigt, at det er kvalificeret personale, der tilser de udsatte dyr. De skal kunne vurdere, hvornår der evt. skal ske en tilpasning af bestanden eller supplerende fodring og de udsatte dyr skal tilses efter gældende veterinære regler. Holstebro Struer Landboforening mener at der skal gælde samme dyrevelfærdsregler for dyrene indenfor naturnationalparkernes hegn som udenfor. Det er positivt, at NST vil sikre at der føres et proaktivt tilsyn med de udsatte dyr, og at man vil sikre at der er de rette faglige kompetencer til at passe dyrene. I forhold til, at der nu foreligger et konkret projektforslag, forekommer det dog stadig at være noget ukonkret hvad der menes med proaktivt tilsyn og rette faglige kompetencer.
Det er fornuftigt at begynde med færre antal udsatte dyr end græsningstrykket tillader, og siden indsætte flere individer, hvis fødegrundlaget er stort nok. Det er dog vigtigt at få udviklet den nødvendige protokol for tilsyn, helbredsvurdering og huldscore af dyrene førend dyrene udsættes.
vandløbsrestaurering, og dette kræver vandløbsmyndighedens godkendelse, så skal tab som følge af foranstaltningerne erstattes – fx tab som følge af ændret mulighed for arealanvendelse for berørte lodsejere. Det er vigtigt, at vandløbsforvaltningen i naturnationalparken tager hensyn til naboarealer med landbrugsproduktion nedstrøms vandløb, og at denne sikrer effektiv vandafledning, så der ikke sker yderligere oversvømmelser på landbrugsarealer nedstrøms.
Det skal derfor understreges, at der skal udarbejdes en samlet konsekvensvurdering for naboarealerne. Holstebro Struer Landboforening vil også opfordre til, at NST sikrer et tæt samarbejde med blandt andet de regionale hjortevildtgrupper for at sikre sammenhæng til en samlet hjortevildtforvaltning.

Konsekvenser for omkringliggende husdyrproduktion ved ny beskyttet natur
Der er en bekymring i landbruget ift. om der kan vokse beskyttet natur op i naturnationalparkerne, som kan begrænse den omkringliggende husdyrproduktion. Projektforslaget skal indeholde en vurdering/beskrivelse af hvad konsekvenserne er for de berørte landmænd ift. ammoniakreglerne, hvis der vokser ny beskyttet natur op i naurnationalparkerne?

Beredskabsplan for håndtering af invasive arter
Det er vigtigt med en klar strategi for bekæmpelse af invasive arter – især mårhunde.
De lokale jægere kan med fordel inddrages i arbejdet og kan supplere Naturstyrelsens egne ressourcer.
Projektforslaget bør indeholde en specifik beredskabsplan for håndtering mårhund.

Med venlig hilsen
Holstebro Struer Landboforening
Kristian Gade

MTB Holstebro
Hermed fremsendes høringssvar vedr. Naturnationalpark Stråsø.
Fremsendes af MTB Holstebro
v/ formand Johnny Weisberg

Høringssvar til Projektforslag angående Naturnationalpark Stråsø

MTB Holstebro har igennem mere end 20 år ugentlig benyttet sig af at kunne køre på MTB i Stråsø, i visse perioder oven i købet flere gange ugentligt. Dette fantastiske kuperede naturområde har altid være et vigtigt træningsområde og givet mange naturoplevelser for klubbens mange medlemmer.
Vi vil derfor gerne give vores konstruktive kommentarer til projektforslaget for Naturnationalpark Stråsø (NNP).

- Nedlæggelse af "Ulfborg" MTB sporet øst for Sønder Vosborg hede ved Hedevej: Vi er kede af nedlæggelsen af sporet, da det er et af de mest benyttede MTB spor udenfor Holstebro af vores medlemmer. Der burde være plads til sporet i hjørnet af den planlagte faunalomme, da arealet af MTB sporet kun udgør ca. 1/10 af faunalommen (Rød cirkel på indsatte billede nederst). Desuden nævnes det i afsnit 2.1.7, at antallet af friluftsfaciliteter i naturnationalparken er relativt beskedent, områdets størrelse taget i betragtning, og det undrer os derfor, at der ikke er plads til dette MTB spor.
- Nyt MTB spor – Lærkehøj: Vi er positive omkring etablering af et nyt spor på Lærkehøj. Det gamle officielle spor, som forsvandt efter stormen Bodil, har været savnet. Området giver mulighed for et spændende spor på begge sider af Douglasvej. Så vi håber på et rigtigt MTB spor a la ruten ved Stolbjerg.
- Lang rute: Ifølge NNP´s oplæg vil der blive etableret en MTB-rute rundt om nationalparken. Der skrives i oplægget, at de etablerede faciliteter "… skal have værdi for den enkelte udøver", hvortil vi vil bemærke, at grusvejskørsel ikke er særlig interessant i forbindelse med kørsel på mountainbike. Vi vil derfor anbefale, at så meget som muligt af ruten lægges på mindre stier, evt. tæt ved grusvejene. Ved at lave en "interessant" rute, så minimeres risikoen for uautoriseret kørsel udenfor grusvejene. Vi går ud fra, at dette også er jeres erfaring fra Klosterheden, efter at størstedelen af sporet i dette område er omlagt til mindre stier. Vi er i øvrigt også selv i gang med at lægge MTB sporet i Vestre Plantage væk fra gang- og løberuten, så uautoriseret kørsel udenfor MTB ruten minimeres så meget som muligt.

Fremsendt af MTB Holstebro

Naborepræsentanten
Kære NST

Hermed høringssvar skrevet og indsamlet af naborepræsentanten for NNP Stråsø.
Jeg vil høre om det er muligt at der kvitteres for modtagelsen, sådan at vi ved den er kommet rigtigt frem.

PÅ forhånd tak
Med venlig hilsen
Peter Leth
på egne og hovedparten af naboernes vegne

Høringssvar fra naboer til
Naturnationalpark Stråsø
version 25.06.2022

Indholdsfortegnelse

Indholdsfortegnelse	**2**
INDLEDNING	**3**
Plads til alle - tænk større	4
Høringssvarets opbygning	5
DIALOG (1)	**6**
Fokus på dialog	6
HEGNETS ROLLE (2)	**7**
Fokus på indhegning	7
Bekymring for vores og andres sikkerhed	8
Bekymring for privat færdsel	8
FÆRDSEL (3)	**10**
Her færdes de tæt på	10
Her kører de tæt på	10
Fokus på trafik	10
Fokus på private veje	12
Serviceindgange og private veje	13
SPOR & STIER (4)	**13**
Cykelspor	13
HOVEDINDGANGE (5)	**16**
Kapacitetsvurdering	16
Hovedindgang Lystbækgaard	17
FACILITETER (6)	**18**
Fokus på publikumsfaciliteter	18
Toilet og Vand	19
ANDET (7)	**20**
Fokus på brand	20
Fokus på kommunikation, løsslupne dyr, skader og erstatning	20
UNDERSKRIFTER (8)	**21**
Underskrevet af	21

INDLEDNING
Dette høringssvar er skrevet af naboer til naturnationalpark Stråsø. Initiativtager og tovholder er Peter Leth, valgt som vores naborepræsentant i den lokale styregruppe.

Vi er naboer. Det er os der træder til, hjælper, redder, sikrer, beskytter og opdager hvad der foregår i og omkring den kommende naturnationalpark Stråsø. Vi bor her. Vi lever her. Vi er her hver dag - året rundt. Du kan tælle hver af os, som 365 gæster om året.
Vi har valgt det her sted, nogle af os gennem generationer, andre nytilkomne, fordi det er en perle.
Vi har valgt naturen.
På godt og ondt vil vi komme til at blive påvirket af naturnationalparken. Et godt naboskab kræver en gensidig indsats, og vi håber at vi med dette høringssvar kan være med til at gøre vores til at naboskabet også er godt fremover. Der venter området en forandring der ikke er set før.
Det får betydning for os alle.
Sidst i dokumentet har vi, der ønsker at tilslutte os dette høringssvar underskrevet med navn og adresse.

Plads til alle - tænk større
Det er en balance både at rumme naturhensyn og publikumshensyn.
"Stk. 2. En naturnationalpark skal forvaltes med natur og biodiversitet som hovedhensyn, med henblik på at naturen i området så vidt muligt kan udvikle sig på egne præmisser. "
Kilde: Lov 1177 om Naturnationalparker § 61. https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2021/1177
Vi håber, at man i projektet også vil kigge på områderne udenfor naturnationalparken, da de i mange tilfælde fx kan bruges til at rumme nogle publikumsfaciliteter.
Vandreruter på Østersande vil give samme naturoplevelser, blot uden at gå sammen med indhegnede dyr. En bænk ved Lystbækgaards gamle grusgrav kan give sjælen ro og så videre. De savannelignende områder ved Langelinje og Vejlmose og så videre.
Selv om vi også i dette høringssvar fokuserer på området Naturnationalpark Stråsø, så er de 3500 hektar slet ikke alene om at give både naturen og publikum store udfoldelsesmuligheder og oplevelser. De store oplevelser her er kendetegnet ved storslået ro og netop derfor er det også vigtigt at tænke hele området - og også gerne ud til naboområder som Ormstrup, Hoverdal og Præstbjerg etc. fordi vi ikke kan indpasse alle ønsker på ét sted - og slet ikke hvis det samtidig skal være med naturbeskyttelse og naturtrivsel og ikke mindst ro og uforstyrrethed for øje. Helt konkret foreslår vi derfor, at Naturstyrelsen kigger bredt, når man placerer publikumsfaciliteter, skiltning og udarbejder trykte og digitale guides. At man inddrager omkringliggende områder, når man vil imødekomme ønsker om aktiviteter stier og baner. Men også omtaler området bredt, sådan at området tales op i størrelse. Dermed bliver trængslen fordelt og flere hensyn kan måske passes bedre ind.
Den store oplevelse er nemlig over det hele herude.
Men når det så er sagt, så er det selvfølgelig også fordi vi som naboer bor direkte op til de 3500 hektar med navnet Naturnationalpark og de 2600 hektar projekteret til at være med hegn. Ingen af os, hverken beboere eller Naturstyrelsen, ved hvilken tiltrækning Naturnationalpark Stråsø vil få udefra, og hvis vi ikke skal ende sure og kede af det i en støvsky fra Vind til Lystbækgaard, er det vigtigt, at vi får begyndt rigtigt.
En god begyndelse er ofte en forsigtig begyndelse.

Høringssvarets opbygning
Generelt vil vi kommentere projektudkastet på følgende punkter
1. fokus på dialog
2. fokus på hegnets rolle og betydning
3. færdsel, trafik og veje
4. fokus på området styrke og signatur: ro
5. hovedindgange
6. faciliteter
7. andet
8. underskrifter
Vi har valgt at benytte lokale stedbetegnelser og vejnavne, og kombineret det med links til

de konkrete steder vi omtaler.
Vi håber, at vi med en række konkrete forslag kan være med til at skabe en naturnationalpark med en større lokal opbakning.
Sidst i vores svar har vi samlet vores navne og underskrifter.
Tak

Nabomøde med 35 fremmødte d. 24. maj 2022.

DIALOG (1)
Fokus på dialog
Vi mener, at projektet skal rumme en mere omfattende, længerevarende og forpligtende dialog med naboerne.
(2.1.11, s. 34) Der står, at dialogen fortsætter frem til indvielsen.
Med en etableringsperiode på op til 25 år, mener vi at det vil være uheldigt at lukke det formelle dialogforum allerede ved åbningen. Særligt hensynet til naboer vil være vigtigt i de måske 10-12 år en egentlig etablering af området varer. Der vil være mange situationer i de kommende år, i forbindelse med etableringen af naturnationalparken, hvor vi mener det vil være sundt at have en dialog mellem naboer. Derfor synes vi at der skal indskrives en mere præcis ramme for dialog som også fortsætter i de kommende år. Der er mange ubekendte forhold omkring parken; trafik-, publikumsetablerings- forvaltnings- beskyttelses- og bosætningsforhold, som får en stor betydning for os der bor i området.
Også af hensyn til samarbejdet mellem borgere, kommuner, foreninger og Naturstyrelsen fremadrettet vil det være godt at skrive det ind i projektet, at vi orienteres eller mødes i bestemte frekvenser.
Vi vil derfor opfordre til at man i projektet indskriver en kontinuerlig dialog med naboerne.
(3.7, s. 73) Forvaltning af trafiksikkerhed
Vi vil foreslå, at der inviteres til, at der inviteres mindst en nabo til de trafikmæssige vurderings- og evalueringsmøder. Det vil sikre en god mulighed for at løse trafikmæssige problemer. Det er svært for naboer at fremlægge gener og problemstillinger via naturstyrelsen i nogle sager og forhold, fx sager og forhold hvor fx kommunen er vejmyndighed. Vi har jo ikke kræfter til at løfte sådan et møde eller få mulighed for at indkalde de samme parter som Naturstyrelsen har. Derfor vil det være naturligt at naturstyrelsen er vært, men at vi er inviteret. Så vi foreslår at naturstyrelsen laver en indskrivning af en naborepræsentant til alle
trafikmøder i hele etableringsfasen.

HEGNETS ROLLE (2)
Fokus på indhegning
Vi, som naboer, er alle meget kede af at området hegnes ind - og hegnes så omfattende ind.
Vi mener udsatte dyr som heste og stude skal være adskilt fra mennesker .
Vi mener, at man som minimum skal begrænse hegnet og sikre at publikum og dyr ikke er tvunget til at være sammen.
Vi mener stadig mangler et klart videnskabeligt grundlag for at rewilding i dette område styrker biodiversitet og sikrer udsatte arters levevilkår.
Vi mener hegnet er et hegn og en grundlæggende forandring af vores område. Fra at være et åbent og trygt område, vil Naturnationalpark Stråsø fremover blive et område, hvor man mixer mennesker og dyr på et meget stort areal. Det får betydning for både dyr og mennesker.
Vi oplever med markeringen af hegnet, at man trækker en linjeføring, som med sikkerhed vil få mange gæster til også at trække andre steder hen, når de besøger området. De vil måske gå langs hegnet eller gå på områder, der ikke er hegnet ind - hvilket med den skitserede hegnsføring ofte vil være private arealer. Det er afgørende for alle os naboer, at understrege, at vi er kraftigt imod, at man sætter hegn op rundt om så stort et område. Vi er imod, at man skaber en række risiko-forhold ved at publikums-adgang og dyreindhegning samles. **Der vil komme situationer hvor mennesker, børn, hunde eller dyr kommer til skade.**
Dyrenes adfærd vil sikkert ofte være uproblematiske for mennesker, men de vil potentielt hele tiden udgøre en risiko og en faktor, som man som menneske SKAL forholde sig til. I forhold til rewilding er der ikke et matematisk nøgletal for arealstørrelser og vi mener derfor også, at man bør tage nogle andre hensyn til både mennesker og dyr. Det kan fx gøres ved at sætte nogle arealer ud til mennesker, og andre til dyr. Ved at adskille de to ting har man både en anden oplevelse som menneske af naturen og vi sikrer, at det er trygt og sikkert at færdes. Vi mener derfor også, at det vil være problematisk at lave et formidlingscenter på Filsøvej 6 som vil placere eksempelvis skoleklasser midt i Sdr. Vosborg hede med ringe mulighed for at sikre sig mod kontakt til dyrene, hvis de kommer tæt på.

Bekymring for vores og andres sikkerhed
Det er vigtigt at sige, at vi generelt er mod, at de udsatte dyr og mennesker skal færdes sammen, sådan som det er foreslået. Derfor er vi også fortsat imod et hegn fordi det jo afgrænser et område, hvor vi ikke mener at det er sikkert at færdes. Vi er oprigtigt bekymret for, at folk kan komme til skade og i fare når de færdes blandt dyr i flokke.
Vi mener, det er farligt at give publikum en falsk tryghed ved at færdes på områdets stier hvor de vil kunne møde flokke af heste eller stude. Den fare vil vi gerne understrege. Det siger vi som hesteejere, som landmænd og som mennesker, der selv nyder at gå i området.
Vi synes, det vil være rimeligt, at projektet også imødekommer den bekymring ved fx at sænke omfanget af arealer, der indhegnes, men måske også ved at lave nogle udrulningsplaner fx at tage 1300 hektar i 5 eller 6 år, der kan indsamle erfaringer og oplevelser, der kan bruges til at revidere eller gennemføre de nuværende projektforslag. I den periode bør man opsøge og indsamle publikums oplevelser, tryghedsfølelse, kontakt eller reaktioner fra og af de udsatte dyr, sådan at der kan blive et datagrundlag at evaluere på. Det må være vigtigt, at man både har en subjektiv vurdering fra publikum såvel som en faglig vurdering til rewilding, hvis man ønsker at de to ting skal blandes.
Perioden giver samtidig også mulighed for at indsamle faglige data omkring naturudviklingen i de to områder. Det kan være fokus på de naturfaglige forhold omkring rewildings belastning af fx sommerfugle eller afgræsning af truede arter. Alle data og indsamlingsmetoder skal selvfølgelig ligge frit tilgængeligt for enhver at vurdere på. Vi har fuld forståelse for, at naturen kan udspille sig anderledes dynamisk med rewilding, men det ændrer ikke ved, at dyrene vil udgøre en risiko. Så logikken vil for mange mennesker være, at de vil undgå denne risiko og derfor vælge områder udenfor hegnet. Denne

logik vil sikkert være mere udbredt hos folk med børn, barnevogne, hunde eller andre forhold, de vurderer som svækkende for deres forhold overfor et pludseligt møde med et eller flere dyr. Men som sagt er bekymringen udbredt hos alle.
Bekymring for privat færdsel
Vores bekymring er i den forbindelse, at det også vil betyde, at der vil komme et større pres på de områder, folk finder udenfor hegnet. Det kan være naturstyrelsens, men i forhold til placeringen af de fem foreslåede hovedindgange, vil det ofte også betyde, at publikum finder ind på private områder.

Det giver en række bekymringer, som vi håber Naturstyrelsen vil være lydhør overfor.
større færdsel på privat jord kan resultere i mere skiltning. Måske kan Naturstyrelsen i dialog med de naboer, der oplever færdsel hjælpe med at sætte skilte eller trykke informationskort, som guider folk rigtigt videre og til sikre alternativer i stedet for at vi som lokale naboer måske i afmagt plastrer området til med "privat!" Jo flere private markeringer området vil opleve, jo mere er det jo også et udtryk for at vi private oplever et pres på vores private ejendom OG at publikum føler et pres ud af naturnationalparkens område. Et pres man kun kan tilskrive hegnet.
2. større færdsel på privat jord giver mere affald
3. de gæster, der kommer med hund i snor vil kunne tænkes at være opmærksom på de indhegnede dyr. De vil måske foretrække vandring langs hegnets yderside. Her vil der på samme måde være brug for at Naturstyrelsen er opmærksom på disse gæsters behov og sørger for, at der på alle hovedindgange anvises hunderuter i andre områder - for hundeejeren er en god rute udenfor hegnet sikkert bedre end en stresset og dårlig oplevelse indenfor. Løsninger på disse situationer kunne være
flytning af hegn længere ind på statens arealer på områder, hvor man kan tænkes at der vil opstå problemer eller flytning der hvor der konkret opstår problemet. Vi opfordrer til at en flytning bliver ordentlig fx 100 m der hvor man sætter ind.
flytning af hegn i udvalgte zoner, hvor naboer kommer i klemme
etablering af zoner hvor hegnet trækkes langt ind, fx områder med tæt beboelse (så tæt, som den nu er her i området)
tydelig markering af ruter udenfor hegn og tydelig markering af ruter som på tidspunkter føres ind bag hegnet.
fraråd at folk med hund kører til Hovedindgang Filsøvej, da denne straks placerer gæsten i et område der pt. er udlagt til at være indhegnet med udsatte dyr.

FÆRDSEL (3)
Vi mener, at der er steder i projektet, hvor der skal sættes mere fokus på færdsel og trafikgener. Selv om det kan række ud over naturstyrelsens domæne og måske i nogle tilfælde være et kommunalt anliggende eller en afgørelse hos politi og vejmyndigheder, er det vigtigt, at projektbeskrivelsen rummer større omtale af færdsel, sådan at alle har en fælles forståelse for at problemet findes. Vi oplever lige nu at vi måske står lidt alene med denne bekymring.

Her **færdes** de tæt på
Kigger man rundt om de 2600 hektar, er det mod syd ved Lystbækvej og Filsøvej, at man finder den tætteste afstand mellem beboelser og naturnationalparken. Her ligger 9 husstande direkte op til hegnet eller vej. Særligt også fordi der på dette område er lagt op til at hele to hovedindgange skal placeres her. En ved Lystbækgaard og en på Filsøvej 6. Dette område er derfor særligt påvirket både
af trafik og af gæster, der kommer tæt på beboelser.

Her **kører** de tæt på
Der er også områder, hvor naboer vil blive berørt af at trafikken kommer tæt på. Det handler

fx om Troldtofthus (for trafikken fra Herning, Spjald, Videbæk), husene på Nørhedevej (for trafikken fra Ørnhøj og Herningssiden) samt ikke mindst husene først på Fuglsangvej ved Vind (for trafikken fra Nr. Felding, Holstebro, Tvis) Udfordringerne er for trafikkens vedkommende, at den giver store gener for støv på disse adresser. Vi vil derfor foreslå at Naturstyrelsen sammen med de berørte myndigheder kigger på Nørhedevej og Fuglsangvej, sådan at de ikke generes af støj og støv. Tilsvarende vil alle huse på Filsøvej blive væsentligt påvirket af støv fra trafikken, da de alle ligger tæt til vejen. Måske særligt Filsøvej 1. Vi vil foreslå at der her tænkes i materialer, overfladebehandling og etablering af sænkede hastighedsgrænser, der kan sænke støvgenerne for disse beboere.

Fokus på trafik
Vi mener, at det må forventes, at der kommer en øget trafik i området.
Ingen ved hvor mange besøgende, der vil komme til området i de kommende år, derfor mener vi også, at der af hensyn til området og til naboer, skal være et forsigtighedsprincip.
Forsigtighedsprincippet må som udgangspunkt gå efter devisen "better safe than sorry".

Forbudt trafik i skoven
Vi mener det både nu, men også når der på sigt kommer flere besøgende til området, er vigtigt at fjerne fristelsen for skovture i egen bil rundt i skoven. Vi oplever biler og motorcykler køre og parkere på veje, hvor offentlig færdsel ellers er forbudt. Vi vil derfor opfordre til at der i projektbeskrivelsen også laves et afsnit, der sætter fokus på dette fx ved at lave tydelige parkeringsmuligheder, der kan rumme trafikken og ved at lave markant skiltning i begge sider ved veje uden offentlig færdsel i biler.

Fokus på autocampere
Der er stor søgning på området af autocampere, og at dette må forventes at fortsætte og stige i de kommende år. Hver dag oplever vi danske og udenlandske autocampere i området, og området er derfor allerede kendt og yndet af mange overnattende og besøgende autocampere. Det er vigtigt, at dette forhold beskrives og håndteres, da det potentielt har en stor betydning for en del af det publikum, der kommer og ikke mindst for området. Vi efterspørger derfor også at projektet rummer vurderinger af autocamperes betydning og påvirkning på området. Samt at man beskriver hvilke tiltag man har tænkt sig på området. Vi mener det er rimeligt, at projektet også giver naboer det hensyn at overnatning med autocampere foregår i områder, der ikke ligger tæt op af private lodsejere, hvorfor fx parkering ved hovedindgangene kunne markeres med tidsbegrænsning (fx 23 timer) og markering med campering forbudt.
Vi ønsker ikke, at man alene skal kigge på forbud, restriktioner og agressiv skiltning, men at man også fra Naturstyrelsens side kigger på muligheder for at lave gode tilbud for gæster der ankommer i autocampere. Sådan at der ved ethvert forbud også kan laves et godt forslag, der kan anvise gæsterne alternative muligheder. Det kan være i forhold til også at kunne anvise autocampere gode parkeringsmuligheder og sikre en god kapacitet i hele området. Det kan også være tydelig vejvisning fra ét sted, der måske er fyldt med autocampere, til andre steder, sådan at kapaciteten kan udnyttes bedst og trængsel undgås.

Såfremt parkeringspladserne er kommunale håber vi også, at Naturstyrelsen vil fremføre de samme bekymringer og forslag for de respektive kommuner eller vejmyndigheder.

Fokus på private veje
Vi mener, at projektforslaget mangler at beskrive hensynet til lokale beboere og færdsel på private veje.
Det er allerede nu en stor udfordring for vores område, at bilister uden ærinde benytter private veje til at køre ind til området. Det er fx gældende fra Kronhedevej til Filsøvej, enten ad vejen Lystbækvej fra

Lystbækgaard til ejendommen Filsøvej 2 eller fra indkørslen til Kronhedevej 7-9 over åen til ejendommen Filsøvej 8.

Konkret forslag
Når bilister møder indgangen ved Kronhedevej 7-9 skal der være en pil med P mod Lystbækgård, eller P 250 meter > og en pil i retning mod vest for at signalere, at man skal køre denne vej.
Tilsvarende når bilister kører på Filsøvej og vil mod syd. Så finder de mellem Filsøvej 8 og 10 samme private vej mod syd. Her skal de møde tydelige markeringer, der guider dem mod vest ad Filsøvej for at komme ud.
Vi håber, man vil lave en tydelig indsats for at skærme de lokale på dette område, og håber derfor, at der i det endelige projekt vil være beskrivelser af hvilke indsatser, man vil gå i dialog med de lokale om, for at sikre at gæster til Naturnationalparken kun er naturnationalparkens gæster.

Konkret
Man kunne forestille sig mange indsatser fx
1. skiltning med pile ved indkørslen til de private veje som kan vise hen til nærmeste indgang sådan at man guides videre i en god retning
2. skiltning med kun adgang for private lodsejere eller lignende
3. mulighed for at Naturstyrelsen kan opstille bomme med chip til de lokale i særlige tilfælde, hvor trafikken tager overhånd eller gentagne uheld opstår
4. at Naturstyrelsen sørger for at dialogen også sker i samarbejde med politi og de kommunale myndigheder, sådan at et samarbejde kan løse problemer der måtte komme
5. at alle fysisk og digital materiale gennemses af lokale, med henblik på at fange fejl inden udgivelse.
6. at man bevidst nedklassificerer udvalgte private eller lukkede veje i området i de trykte og digitale materialer
7. at man ikke indtegner vandre-, cykel- eller køreruter på disse private veje
8. at Naturstyrelsen tager initiativ til at kontakte relevante myndigheder fx Styrelsen for dataforsyning og effektivisering eller Digitaliseringsstyrelsen for at få hjælp til at kontakte gps-udbydere og kortmyndigheder, sådan at bilers navigation på sigt rettes til, så de fravælger lukkede eller private veje uden adgang - ellers bliver problemerne med folk der kører forkert via deres gps jo bare ved.

Vi vil foreslå, at der gøres en bred indsats for at skærme de lokales private veje. At Naturstyrelsen derfor også i samarbejde med politiet sørger for at lægge en tydelig skiltning på de områder og veje, hvor kun private lodsejere bør køre. Vi har oplevet en stigende færdsel siden ulven kom til området, hvor folk ofte kører efter deres gps. Vi mener der er brug for en ekstra indsats hvis ikke trafikken skal give problemer på de private veje.

Serviceindgange og private veje
Blot en lille note. Vi synes Naturstyrelsen også skal være opmærksom på, at der er indtegnet serviceindgange ved en række private veje og markveje. Vi tænker at disse serviceveje kan være nyttige i akutte situationer, men vi mangler at deres formål og anvendelse er mere præcist beskrevne. Vi kender ikke Naturstyrelsens behov for brug af disse indgange, men placeringerne på private veje kan måske være til gene eller skabe usikkkerhed på hvad og hvor meget de skal i spil. Det kan derfor være vores henstilling, at Naturstyrelsen drøfter eller flytter netop disse indgange.
Konkret er der to på Lystbækvej
- en på Mårbjergvej
- en fra markvej ved Troldtoftvej ind mod Gl.Jagtsti / Centralen (Link)

SPOR & STIER (4)
Cykelspor

Der er forslag om rigtig mange forskellige cykelspor i projektbeskrivelsen. Vi mener, det er for mange og et forkert signal at sende for dette område. Ønsket om ro og oplevelsen af storslåethed passer dårligt sammen med, at man etablerer mange ruter, hvor cyklerne fx krydser (fx ved hovedindgang Badesøen) eller direkte benytter vandreruter (Sdr.Vosborg Hede, Springbjergvej til Filsøvej) eller krydser faunalommer (fx ved Hedevej Paradisvej > Lærkehøj).
Som vi skrev indledningsvis er det ikke et udtryk for, at vi har noget mod cykelspor eller cyklister, men derimod en bekymring for, at de beskrevne cykelspor (både i omfang og i deres placering) udfordrer stedets belastning og uforstyrrethed. Så sporene vil fx med fordel også kunne placeres eller spredes over flere og andre af naturstyrelsens arealer.

Dette fremhæves også i afsnit 2.2.4. "Temaet for Naturnationalpark Stråsø er overordnet, at der her er mulighed for at opleve den helt særlige natur i stille omgivelser, hvor den fri dynamik på naturens præmisser får lov til at udfolde sig." Derfor synes vi, at man skal udvise forsigtighed også her, med at markere området til med cykelspor. En forsigtighed vil fx kunne komme til udtryk ved at bruge en længere etableringsperiode på at drage sig erfaringer og ved at tænke i skønne alternativer.

Generelt
Når man kigger på oversigten over friluftstiltag og kigger på de orange striber giver det et billede af at der er mange cykelspor. Det er ret markant, og vi mener som sagt at det er for meget.
Link:
https://gis.nst.dk/portal/apps/webappviewer/index.html?id=010be4f9dd9a45c1964ee24e8e4dc859&extent=460975.22%2C6232417.1548%2C473263.22%2C6238362.7548%2C25832
Der er lagt op til, at man lukker den nuværende mountainbikebane på Hedevej. I stedet er skitseret nye ruter ved Paradisvej/Hedevej og ved Douglasvej og området syd for Lærkehøj. Derudover er der skitseret cykelruter, der følger eksisterende veje i området samt nogle nye servicespor i forbindelse med hegnsføringen. Der er masser af muligheder for at benytte fx Fejsøområdet og Hoverdal samt benytte Holstebro kommunes spor i starten af Filsøvej (tættest på Ulfborgsiden). I projektbeskrivelsen 2.2.4 lægger Naturstyrelsen også selv op til, at der kan ske en udflytning af flere arealkrævende aktiviteter, hvorfor vi tænker at vores forslag ligger indenfor rammerne for projektet.

Mødet mellem cyklist og dyr.
Vi mener, at der er en usikkerhed omkring mødet mellem cyklister og de indhegnede dyr, som kan være udfordrende i nogle situationer, særligt hvis dyrene bliver overraskede eller forskrækkede over en eller flere cyklister. Med de lange spor fx sydsiden af det indhegnede område langs Filsøvej / Troldtoftvej, vil cyklisterne være fanget op ad hegnet, hvis det kommer til en konfrontation. Vi tror, at mange cyklister vil foretrække at køre på området grusveje i de tilfælde hvor sporet der er lagt ud blot er et servicespor, som ellers benyttes til Naturstyrelsens servicekøretøjer.

Konkret
Det nye cykelspor ved Paradisvej / Hedevej er meget ærgerligt. Det skal for det første etableres. Det ligger i et stille og meget besøgt område for gående gæster. Et yndet sted for svampeplukkere og for mange grupper. I det nordvestlige område af sporet vil det gennemskære en række fine lysninger og fugtige områder som i dag også er opholdssted for bla. kronvildt.
At der allerede nu er begyndt at blive kørt i området er kun en følge af tidligere stormfældning, der har ligget i vejen på den oprindelige bane længere ude af Hedevej. Vi er imod placeringen af et nyt spor i dette skovstykke.

Konkret

Cykelsporet syd for Lærkehøj ligger mellem faunalommer. Vi kan godt være bekymret for at mange vil vælge alternative ruter ind til sporet og at det vil give uhensigtsmæssig parkering og færdsel. Vi vil foreslå at dette spor, der i forvejen vil skulle etableres på flere steder, med fordel kunne droppes her i et skovens mere stille zoner. Se "konkret alternativ" nederst på denne side. Det vil også give mere ro til dyrene der står i det område.

Konkret
Cykelsporet over Sdr Vosborg Hede. Det er pt ikke forbudt at cykle på de opmærkede vandreruter på heden, og flere benytter sig da også af det. Men at tegne vandreruten ind som både en en vandre- og cykelrute, synes vi er et dårligt tiltag. Det vil opmuntre til mere kørsel og klart være til gene for dem, der vandrer. Sdr Vosborg hede er om noget et af de steder, hvor publikum vil kunne opleve områdets karakteristiske storslåethed.

Konkret
Vi vil foreslå, at man helt sløjfer cykelsporene fra Badesøen mod nord til Nr. Vosborg hede og videre til Gosmer Bro, da der i den nordlige og vestlige del af heden er udlagt faunalommer, som cykelsporet kommer tæt på. Dette også af hensyn til lodsejere i området.

Konkret alternativ
Vi vil foreslå, at man taler gode alternativer "op" til cyklisterne i områder udenfor faunalommer og naturnationalpark generelt. Vi synes, det vil give god mening at lægge op til at etablere en "Cykelhovedindgang" med cykelspor med udgangspunkt i fx krydset Kronhedevej, Fejsøvej, Langelinje, Skovdiget, Østersandvej, sådan at man imødekommer de mange forskellige cykelinteresser der er. (Link til lokation)
Det vil tilfredsstille mange forskellige typer cyklister. Fra motions- og oplevelseskørsel med udsigt for øje til de mere udfordrende ruter for mountainbikere. Samtidig vil et knudepunkt her give gode adgangsforhold for de biler, der ofte transporterer cyklerne, da der er gode parkeringsforhold i krydset og på parkeringspladsen 100 m syd for krydset. Kapaciteten er allerede rimelig fin her, og vil nemt kunne øges ved at benytte starten af Østersandvej (bruges allerede af gæster) samt det første stykke af Langelinje. Det vil ikke kræve noget videre anlægsarbejde og det vil give publikum mulighed for at køre i seks retninger, hvor af de tre er uden tilladt bilkørsel og dermed sikre for alle (og Fejsøvej splitter til Årbjergvej efter få hundrede meter hvilket kunne give en syvende uforstyrret og fin rute.
Samtidig vil det sikre en god kapacitet til området og al adgang kan ske via asfalt på offentlige veje. Da man kun kan cykle et sted ad gangen, vil dette medvirke til mindre belastninger for hele det øvrige område.

Konkret tilpasning
Vi synes, man skal differentiere cykelruterne i det trykte og digitale materiale til gæsterne der kommer, sådan at man kan vælge en type af rute, der passer til ens temperament, udstyr og form. En cykelrute fra Lystbækgaard til Fejsøkrydset med en sløjfe til Østersandvej og Kronvej, inden man drejer ind over Lyngbakken og tilbage via Kaaesvej og Kronhedevej vil fx være oplagt for mange motionister og familier. Der vil helt sikkert være interesse for både at cykle på ruter på skovveje indenfor og udenfor hegnet, såvel som ruter på asfalt.

Konkret
Vi synes ikke, man skal tegne cykelspor ind på private veje (Lystbækvej). Det er veje man allerede nu gerne må cykle på, men for at tage hensyn til, at vi ikke kender omfanget af gæster til området, synes vi at man skal være forsigtig med at fremhæve disse veje.
PS.

Sammenligner vi høringsmaterialet med NNP Tranum, kan vi se at der slet ikke er udlagt mountainbikespor i NNP Tranum, så det er altså ikke et must at have denne færdsel inde eller omkring en naturnationalpark.

Kilder
Læs om cyklisters betydning for ynglende rovfugle
http://karenschousboe.dk/notat-om-naturnationalparker-og-friluftsliv-2021/

HOVEDINDGANGE (5)
I projektet optræder fem hovedindgange:
Lystbækgaard, Filsøvej, Gosmer Bro, Fuglsang Bro, Badesøen.

Kapacitetsvurdering
Vi kunne også godt ønske os, at der er i projektet kigges på kapaciteterne i området for gæster, herunder også hvilke parkeringskapaciteter, der forventes at blive udbygget på de fem hovedindgange. Det skyldes, at vi allerede nu oplever en god søgning på de fire nuværende hovedindgange, som ofte er godt fyldt. En forsigtig vurdering er, at ingen af de nuværende indgange har kapacitet til meget mere end 20 biler, hvilket betyder at det kan være svært, at parkere hvis vi forestiller os fx 1000 gæster i skoven på en dag.

Hovedindgang Lystbækgaard
På Kronhedevej er der flere oplagte parkeringsmuligheder, som vi mener man skal etablere og fremhæve, blandt andet for at sikre en god kapacitet og en god fordeling af besøgende. Dels fordi de kan være med til at sprede publikum, hvilket kan være en fordel, da selve faciliteten ved Lystbækgaard ofte er fuldt optaget, men også fordi de tre steder på Kronhedevej har flere herlige kvaliteter hver i sær.

Konkret
Overvej at lave en adgangsvej fra Kronhedevej til hovedindgangen længere mod øst for Lystbækgaard, sådan at man bedre kan styre trafikken til stedet og lave en større parkeringskapacitet uden at det benytter Lystbækvej. Man kunne i den forbindelse fint trække hegnet længere mod øst og nord, sådan at der er gode publikumsforhold og adgange uden at det inddrager privat vej og gårdspladser.

Konkret
Ved udkigspunktet (efter Ole-højene) vil vi anbefale etablering af parkeringsplads og skiltning og stiføring til vandreruten et godt stykke væk fra vejen (fx 15 meter) da trafikken her er hurtig rundt i svingene. Her vil det være fint også at have et par bænke til at nyde udsigten ved jorden udover det foreslåede udkigstårn. Det vil give mulighed for at fx 15-20 biler kan parkere og starte deres vandring herfra, eller blot benytte dette sted som et udkigspunkt fra bilen. På denne måde fremhæver vi et "drive-in"-besøg, som holdes på asfalt og som ikke giver trafik i selve området.
Link:
https://gis.nst.dk/portal/apps/webappviewer/index.html?id=010be4f9dd9a45c1964ee24e8e4dc859&extent=462582.8195%2C6232961.8902%2C462966.8195%2C6233147.6902%2C25832
Længere mod øst, lidt nede af bakken er der på sydsiden også et område, der bør fremhæves. Her er der allerede i dag en ældre vandrerute, der har været tilegnet kørestolsbrugere, barnevogne etc. Denne sti er utrolig fin og rummer store varierende oplevelser på relativ kort afstand, og kan dermed med fordel være velegnet til mindre udflugter, børn og ældre. Der er picnicborde på parkeringspladsen samt picnicbord med handicapvenlig tilgang ved den lille sø 500 meter inde. Denne parkeringsplads har god mulighed for at blive fordoblet i kapacitet og vil være en glimrende måde at sikre at flere kan komme til at parkere sikkert.

Link:
https://gis.nst.dk/portal/apps/webappviewer/index.html?id=010be4f9dd9a45c1964ee24e8e4dc859&extent=463148.9039%2C6232791.3526%2C463532.9039%2C6232977.1526%2C25832
Disse to steder på Kronhedevej har mulighed for at give rigtig mange mennesker en lille og fin oplevelse af området. Det vil samtidig give mindre færdsel på områdets grusveje og mindre gene for beboere i området. Det er også vigtige ruter i forhold til gæster, der ønsker at gå med deres børn, ældre eller hunde.

FACILITETER (6)
Fokus på publikumsfaciliteter
Vi mener, der er ubalance mellem intentionen om at skabe et fredeligt område, hvor naturen får ro, og så de mange faciliteter og aktiviteter som projektet beskriver. Vores antagelse beror på at der bliver flere spor og faciliteter end der er i området nu, som kombineret med et ukendt antal gæster vil betyde, at området bliver udfordret på sin karakter og uforstyrrethed.

Konkret
Vi mener, at man i højere grad skal præcisere i 2.2.6, at man lægger aktiviteter udenfor naturnationalparken og at man i 3.8. skal beskrive, at man vil indføre et forsigtighedsprincip, der gør, at man ikke skal trække tiltag tilbage. Så i 3.8 kan man skrive, at man vil rulle faciliteterne ud i en fx samme interval, som man i 3.10 beskriver som princip for monitorering, sådan at man kun etablerer på baggrund af erfaringer fra andre områder i denne og andre naturnationalparker.

Hensyn til gæster med hjul
Vi mener hensynet til gæster på hjul; kørestol, barnevogne etc. skal holdes ude af områder med indhegnede dyr. Tilsvarende mener vi, at det skal være nemt for publikum med hunde at orientere sig i de stier og tilbud, der ligger udenfor et hegn, da det er afgørende for mange af disse gæsters besøg. Der er allerede tidligere etableret en fin handicapvenlig sti fra parkeringen på Kronhedevejs sydside ca 1 km fra Lystbækgaard. Denne sti vil kunne fungere som en fin naturoplevelse, der ikke blander dyr og mennesker. Den er allerede indtegnet i projektet og kunne derfor fint bruges til denne målgruppe. Det kræver blot, at den sættes i stand og markeres på de kommende fysiske, trykte og digitale materialer.

På hjul ved hovedingangene
Vi håber man vil etablere flere naturlige sving på stierne ved Badesøen og samtidig sætte ressourcer af til at denne hovedindgang også har en kort rute på fx 1 km som kan benyttes på hjul.

Hjertestarter
Overvej placering af hjertestartere i området, fx på alle Hovedindgange. Der kunne fint være en hjertestarter ved fx hovedindgange som Lystbækgaard, Badesøen, Gosmer Bro og Fuglsang Bro og vi vil gerne være behjælpelig med at sætte en Hjertestarter op ved fx Filsøvej 8 eller 12, da vi som regel er hjemme og kan yde førstehjælp. Dette vil desuden give alle gæster, der er registreret som Hjerteløbere mulighed for at blive sms-aktiveret i tilfælde af ulykker i området. (Responstiden er desuden høj for vores område).

Toilet og Vand
Toilet og vand er vigtigt for publikum, derfor savner vi i projektet en klar beskrivelse af disse forhold. Uden vand vil folk opsøge vand andre steder, og det vil være hos naboerne. De skal være velkommen - men vi bør løse problemet for jeres gæster på en bedre måde. Uden ordentlige toitetforhold vil folk opsøge løsninger på anden måde og andre steder – og det kan hurtigt blive et noget værre problem.

Det er tidligere blevet nævnt, at der til alle hovedindgange bliver etableret toilet og vand. Det er særligt vigtigt for indgangene ved Badesøen, Gosmer Bro og Fuglsang Bro. Men på side 46, afsnit 2.2.4. ser vi nu at der bruges formuleringen "ved flere af hovedindgangene vil der blive etableret toiletfaciliteter" Det er forståeligt nok et udtryk for, at det kan være svært og bekosteligt, men hvis vi skal have ordentlige forhold for gæsterne, bør sådan et forhold være i orden. Vi foreslår derfor, at man sikrer vand og toiletforhold ved hver af de vinkler ind i parken; Lystbækgaard (allerede på plads), Badesøen (ikke på plads endnu, men der er i hvert fald vand og strøm ved AMU-centret) og som mimimum enten Gosmer eller Fuglsang Bro til gæster fra østsiden. Badesøen vil på grund af alle de faciliteter, der planlægges her være afhængig af, at man også kan få vand og at toiletforholdene er i orden. Husk i den forbindelse på kapacitet, da antallet af besøgende ofte er meget sammenklumpet om nogle bestemte ugedage og ferieperioder. Vi kan se udfordringer på Lystbækgaard nu, hvor grupper kan være en udfordring for de toiletforhold, den hovedindgang har. Det kan resultere i oversvømmelser, forurening og smittefare ved forstoppede eller fyldte toiletter.

Tilsyn
Vi er glade for at der til toiletforholdene på Lystbækgaard er tilknyttet dagligt tilsyn, og håber at man også i de øvrige hovedindgange vil sørge for, at der er et godt rengøringsniveau. Det kan være en god ide, at man ved alle disse faciliteter kan finde telefonnummer på de samme personer, man også ville komme i kontakt med hvis der er andre problemer i skoven, brand, undslupne dyr, tilskadekomne etc. Sådan at toiletforholdene kan holdes ved fælles hjælp og god kommunikation med parkens gæster.

Konkret udvidelse: Fejsøvej 1
Derudover synes vi, at man skal tilbyde Fejsøvej 1, som en mulighed for publikum, der har brug for toilet og vand i det sydøstlige område, og som måske ønsker at benytte et område uden indhegning. Dette vil også være i overensstemmelse med de intentioner, der ligger i projektbeskrivelsen med at trække faciliteter ud af det centrale indhegnede område. Samtidig vil det ligge godt i forlængelse af vores foreslåede Cykelhovedindgang.

ANDET (7)
Fokus på brand
Projektbeskrivelsen rummer ikke nogle afsnit vedrørende brand.
Vi mener, at det vil være godt at alle naboer kender naturstyrelsens beredskabsplan for brand, sikkerhed, forebyggelse og bekæmpelse.
Vi håber derfor, at der sammen i det endelige projekt vil være beskrivelser af, hvordan man vil håndtere brandfare og brand i naturnationalparkens områder. I tørre og varme perioder er Stråsø plantage udsat for brand, og behovet for at have en tydelig plan for forebyggelse og bekæmpelse af brand kan også være med til at sikre tryghed og samarbejde. Flere gæster, flere publikumsfaciliteter og ikke mindst bålsteder, vil derudover give en større risiko både på antal og i spredning. Tydelig kommunikation med vagttelefon vil kunne være afgørende for en hurtig indsats. Fokus på kommunikation, løsslupne dyr, skader og erstatning Det var godt at høre, at der bliver folk vi kan ringe til døgnet rundt. Derfor var det også skidt at høre forleden (13/6-2022), at der ikke bliver mulighed for at kontakte opsynspersonale døgnet rundt.
det daglige, så er det vigtigt at projektbeskrivelsen er tydelig omkring akut tilsyn. Vi håber det vil blive skrevet godt ind i det endelige projekt (lige nu er der 0 forekomster af ordet Vagt, Telefon og Kontakt i teksten). Vi vil foreslå, at naturstyrelsen sørger for, at der bliver udsendt et brev til alle naboer med informationer omkring kontakt med videre. I den forbindelse håber vi også, at Naturstyrelsen vil være gode til at "kigge ind til naboen" i de kommende mange år. Det kan være meget overvældende for hver enkel nabo at skulle kommunikere med naturstyrelsen og hvis private naboer føler, at de må opgive på grund af intet eller lange svartider, får vi ikke vedligeholdt et godt naboskab. Det kan være slemt at føle

sig i klemme for os, der bor her. Men det vil helt sikkert være utroligt godt, hvis vi så føler at vejen fra problem til løsning er kort og et fælles anliggende.

UNDERSKRIFTER (8)
Underskrevet af
Dette høringssvar er underskrevet af:

Navn / Adresse	*Navn / Adresse*
Christina Lindeskov & Peter Leth [...]	Lulu Lave & Anders Røjbæk [...]
Anita Thomsen og Søren Rosendal [...]	Jørn L. Hansen [...]
Kurt Krarup [...]	Kirsten & Per Nielsen [...]
Henning Ramsløv [...]	Heidi Kristensen [...]
Lisbeth & John Holmgaard [...]	Marianne & Caspar Rostbøl [...]
Mona Løvendahl & Jan Danielsen [...]	Ken Troldtoft Pedersen [...]
Jens Møller & Michael Heath [...]	Tina I. Møller [...]
Berit Kiilerich [...]	Lone & Carsten Bjerrum [...]
Tove og Niels Bak [...]	Marie & Børge Jensen [...]
Lena & Poul Buurgaard [...]	

Rytterlaug Midtvest

Høringssvar fra Rytterlaug Midtvest vedr. Stråsø naturnationalpark
Rytterlaug Midtvest (RLMV) blev oprettet i juni 2021 på baggrund af regeringens oplæg vedr. naturnationalparker (nnp) og på opfordring af Dansk Rideforbund (DRF) og Dansk Islandshesteforening (DI). RLMV har til formål at varetage lokale hestefolks interesser (dvs. både ridende og kørende og både organiserede og ikke-organiserede personer).
RLMV er organiseret som en facebookgruppe med pt 298 medlemmer. Fokus er på at udveksle facts og viden – gruppen er ikke et debatforum. Gruppen faciliteres af en baggrundsgruppe på pt 4 medlemmer, der repræsenterer forskellige lokale rideklubber og understøtter dialog med de lokale rideklubbestyrelser.

Kommentarer
Generelle kommentarer
RLMV deler / baserer sig på DRF´s og DI´s holdninger til biodiversitetsfremmende tiltag i Danmark: Vi finder det glædeligt, at der er et øget fokus på at styrke naturværdierne i Danmark og går ind for styrket biodiversitet, herunder etablering af nnp´er, hvor der kan laves særligt målrettede tiltag.

Vi ønsker, at hegning begrænses mest muligt, herunder at der ikke som udgangspunkt lægges op til fuld hegning i forbindelse med etablering af nnp`erne. Vi ser gerne at store dele af nnp områderne helt friholdes for hegn. Dette også i lyset af, at der pt ikke synes at være en entydig evidens for, at hegning / afgræsning er en "stærk" metode til at fremme biodiversitet. Flere af de øvrige metoder, der foreslås anvendt i nnp`erne, fremstår væsentligt mere underbyggede.
DRF´s og DI´s udgangspunkt er, at flertallet af ryttere føler sig utrygge ved at ride i indhegninger med store græssere – såvel kreaturer som heste.
Ridning o.a. hesteaktiviteter i naturen begrænses i disse tider kraftigt af den tiltagende hegning, der aktuelt pågår indenfor såvel statslige som kommunale og private områder. Samtidigt sløjfes stadigt flere markveje og -stier. Hertil kommer at ryttere lovgivningsmæssigt som bekendt ikke er sidestillet med andre motionister mht. adgang til at udøve deres friluftsaktivitet.
DRF og DI arbejder for at øge rytteres adgang til ridning i naturen, herunder mindske omfanget af fysiske barrierer (især hegn) i terræn hvor ridning er tilladt. Endvidere arbejdes der helt overordnet – i samarbejde med bl.a. Friluftsrådet - på lovgivningsmæssigt at sidestille ridning med cykling og andre friluftsaktiviteter mht. ret til adgang til naturen.

Kommentarer vedr. Stråsø nnp

Proces og faciliteter

Som ryttere/hestefolk har vi opfattet den hidtidige proces (der gik i gang efter udpegningen af Stråsø til nnp) som positiv og så inddragende som de politisk udstukne rammer har givet mulighed for. Vi er repræsenteret i den lokale projektgruppe, og der er herudover afholdt et par konstruktive bilaterale møder mellem rytterrepræsentanter og Naturstyrelsen Vestjylland.

På de bilaterale møder er der bl.a. aftalt konkrete tiltag (ruter og P-faciliteter) i områderne udenfor hegnet. Dette mhp. at give ryttere, der ikke tør færdes blandt de store græssere indenfor indhegningen mulighed for stadigt at profitere af de statslige naturområder udenfor hegnet. Der er således aftalt kompenserende tiltag, som er i overensstemmelse med de "Principper for natur og friluftsliv i naturnationalparker", som er aftalt mellem Miljøministeriet, Danmarks Naturfredningsforening og Friluftsrådet hvori det bl.a. fremhæves, at der i tilfælde hvor en nnp begrænser friluftsaktiviteter, bør etableres kompenserende foranstaltninger i nærområdet. Vi ser gerne, at der i projektbeskrivelsen angives et tidsperspektiv for hvornår de aftaler, vi har indgået med Naturstyrelsen Vestjylland, forventes konkretiseret og realiseret.
Og vi ser frem til også fremover at blive inddraget i eventuelle ændringer i rytteres adgang til at færdes i området til hest.

Hegning

I projektbeskrivelsen er der lagt op til at ca. 2600 ha af de i alt ca. 3600 ha, der er udpeget til nnp, skal hegnes. Der vil således i Stråsø være gode muligheder for umiddelbart at færdes i områder udenfor hegnet - både i de ca. 1000 ha u-indhegnet park samt i den øvrige del af de omgivende statslige arealer. Selv under hensyntagen til periodisk adgangsbegrænsning (Vind hede) vil der samlet set året rundt være mulighed for aktiviteter udenfor hegnet for folk, der ikke ønsker at bevæge sig indenfor.

Samtidigt tages der i beskrivelsen højde for at alle, der måtte ønske det, skal kunne komme ind i den hegnede del af parken. Der er efter vores opfattelse lagt op til et passende antal indgange og P-pladser, ligesom der er fokus på, at alle skal kunne benytte alle hovedindgangene – inkl. hestevogne og ryttere. P-pladserne bør alle være "trailer egnede".

Det foreslåede hegn i Stråsø er på ca. 40 km i omkreds. Dette er angiveligt en kortere hegnslinje, end der aktuelt er samlet set. For ryttere ville flere mindre indhegninger (som man kan ride omkring, uden

at det bliver en ”heldagstur”) være at foretrække – alternativt (eller i kombination med) en hegnet korridor gennem arealet. Dette kunne i øvrigt give bedre muligheder for alle typer af brugere, der måtte være bekymrede for at færdes indenfor hegnet, ift. adgang til den del af nnp, der af mange opfattes som den landskabsmæssigt mest interessante.

Det område i Stråsø, der er foreslået hegnet, har et sådant omfang, at der burde være mulighed for lidt mere opdeling.

Typer af græssere
I projektbeskrivelsen foreslås udsættelse af stude og reproducerende heste (hingste og hopper).

Flertallet af ryttere er bekymrede for at færdes blandt store græssere under hegn, herunder kreaturer og heste. Aktuelt må disse bekymringer tages særdeles alvorligt, da der pt ikke foreligger undersøgelsesresultater, der evt. kan tilbagevise bekymringerne.

I følge et litteraturstudie gennemført på foranledning af Naturstyrelsen af Kbh.`s Universitet i 2019/20, ***”Friluftsliv og græssende dyr i naturplejen – Notat om mulige konflikter ved mødet mellem besøgende og dyr***”, findes der ingen undersøgelser eller artikler, der belyser samspillet mellem stude og brugere. Mht. vilde heste findes det bl.a., at *omfanget af uheld/ulykker i forbindelse med anvendelse af heste i naturplejen er dårligt belyst.*

Endvidere refereres der i studiet til en undersøgelse som finder, at: *”Ridning igennem en indhegning med vilde eller halvvilde heste vil ofte medføre problemer. Hvis man rider på en hingst, kan den hjemmehørende hingst i indhegningen opfatte den nye hingst som en rival der skal skræmmes bort. Hvis det derimod er en hoppe vil hingsten muligvis prøve at tilføje hoppen til flokken. Derfor skal ryttere, der passerer igennem områder, hvor der sker rewilding via heste, undgå at komme i kontakt med disse. Er der tale om mindre områder skal ridning helt undgås*”. De NNP`er, der skal etableres i DK er at betegne som ”mindre områder”.
Endeligt nævnes det vedr. heste i studiet, at det på Sydlangeland - hvor der allerede i nogle år har været indhegnet vilde heste mhp. afgræsning af et område - ikke er muligt at ride igennem indhegningen. Dette for at undgå konflikter med de græssende heste.
Der er ikke i ovennævnte studie omtalt undersøgelser vedr. eventuelle forskelle mht. om de græssende heste er reproducerende dyr eller ej. Men generelt ift. reproducerende dyr må det forventes, at disse har en mere beskyttende (og dermed i pressede situationer mere aggressiv) adfærd end ikke-reproducerende dyr. Udsættelse af hingste og hopper i Stråsø vil derfor umiddelbart give anledning til endnu større bekymring blandt ryttere, end hvis der bliver tale om vallakker.

Det fremgår af såvel projektbeskrivelsen som de generelle centrale udmeldinger vedr. nnp`er, at ”publikum” blot skal kende græssernes adfærd og have ”gode råd” om hvordan de selv skal opføre sig for at undgå konfliktsituationer med store græssere. Vi har i løbet af den hidtidige proces givet udtryk for, at det eneste ”gode råd” ift. ridning blandt vilde reproducerende heste er ”Bliv ude!”
Dette synspunkt er der pt desværre ikke grundlag for at ændre.

Årsagen til, at der foreslås reproducerende heste, er, som vi forstår beskrivelsen, at der er en forventning om, at disse vil bevæge sig mere omkring end ikke-reproducerende heste og derfor vil have en bedre effekt som biodiversitetsfremmende tiltag. Vi er ikke bekendt med dokumentationen bag denne forventning.

Vi ser gerne, at forslaget om udsættelse af reproducerende heste genovervejes og opfordrer til, at der i stedet for hingste og hopper udsættes vallakker. Dersom vores forslag om lidt mindre indhegnede områder imødekommes kunne vilde heste evt. udsættes i en sådan mindre del.

Vi finder det fint, at der i projektbeskrivelsen lægges op til en gradvis udsætning af græssende dyr. Dette er hensigtsmæssigt ikke blot af hensyn til fødetilgængelighed og græsningstryk, men giver også bedre vilkår for at monitorere hvordan udsatte dyr sameksisterer med friluftsaktiviteter.

Sammenfatning
RLMV´s udgangspunkt er, at flertallet af ryttere vil være utrygge ved at færdes blandt store græssere. Et studie gennemført af Kbh´s Universitet på vegne af Naturstyrelsen viser at viden om risiko ved at færdes til hest blandt forskellige typer af græssere er mildest talt mangelfuld. Der er ingen undersøgelser som omhandler stude og kun en begrænset – men bekymrende - viden vedr. det at færdes til hest blandt vilde heste. Rytteres utryghed må tages alvorligt! Der bør sikres alternativer til at ride i indhegningerne. Dette forventes at kunne ske i området omkring Stråsø nnp. Utrygheden er allerstørst ift. vilde reproducerende heste. Hvis der skal udsættes heste bør det efter vores mening være vallakker. En lidt mere opdelt hegningsstrategi kunne give mulighed for at begrænse udsætningen af de vilde heste til et mindre område. RLMV opfordrer til, at det foreliggende forslag vedr. hegnslinje genovervejes. Vi foreslår opdeling i et par lidt mindre indhegninger end den foreslåede samlede indhegning på 40 km i omkreds. Alternativt en hegnet korridor (for "brugere") gennem det hegnede område, som af mange opfattes som den landskabsmæssigt mest interessante og varierede del af statsskovsområdet.

På vegne af Rytterlaug Midtvest
Annebeth Abrahamsen, [...]
Lis Steffensen, [...]
Inger Skov, [...]
Dorte Eastwood, [...]

Slots- og kulturstyrelsen og Kulturministeriet
Kære [...]
Fremsendte høringsmateriale har været sendt i tværministeriel og offentlig høring.

Slots- og Kulturstyrelsen svarer efter aftale med Kulturministeriet på ministeriets og Slots- og Kulturstyrelsens vegne.

Slots- og Kulturstyrelsen bemærker hensynet til kulturarven er indarbejdet i de tre projektforslag. Det fremgår tydeligt, at der er sket en kortlægningen af de beskyttede fortidsminder, arkæologiske spor og anlæg samt jord- og stendiger i forbindelse med projekterne. Plejepligten, og de særlige hensyn der hermed følger på Naturstyrelsens arealer, er fint beskrevet.
I afsnittene om principper for forvaltning af de fredede og beskyttede fortidsminder samt sten- og jorddigerne fremgår det klart, hvorledes Naturstyrelsen har planlagt en løbende monitering af kulturarven. Det er taget konkret stilling til en række praktisk tiltag der kan iværksættes, hvis det bliver nødvendigt i forhold til sikring af fortidsminder og sten- og jorddiger. Det er fremhævet, at hensynet til fortidsminder og sten- og jorddiger sker i dialog med Slots- og Kulturstyrelsen.

Slots- og Kulturstyrelsen har ikke yderligere bemærkninger.

Venlig hilsen
Marie Walther
Specialkonsulent
Center for Kulturarv

Fortidsminder
Slots- og Kulturstyrelsen

Verdens Skove
Kære Naturstyrelsen,
Hermed sendes kombineret høringssvar for NNP Tranum og Stråsø.
I er velkommen til at kontakte Verdens Skove, hvis I har spørgsmål til vores høringssvar.

Vh. Anders Morten
--
Mange hilsner / Best regards
Anders Morten Christoffersen
Formand for Verdens Skove / President of Forests of the World

Verdens Skove/Forests of the World/Bosques del Mundo
Vestergade 12, 3. sal
DK-1456 København
Tel: +45 8613 5232
Cel: +45 3055 3565
www.verdensskove.org
Verdens Skove på facebook

København 7. juli 2022

Verdens Skoves høringssvar til Forvaltningsplan for Naturnationalpark Tranum og Stråsø
Verdens Skove takker for muligheden for at kommentere på projektbeskrivelsen og overordnede retningslinjer for forvaltningsplan af Naturnationalpark Tranum samt Stråsø og fremlægger hermed vores kommentarer.

Hovedsynspunkter i høringssvaret:
Overordnet ser Verdens Skove positivt på projektbeskrivelsen og de overordnede punkter i forvaltningsplanen af Naturnationalpark Tranum og Stråsø, men har de følgende bekymringer.

Positivt med forskellige arter af store græssere
"I Naturnationalpark Tranum og Stråsø er græsning et helt centralt forvaltningstiltag med brug af store og forskellige planteædende pattedyr, der græsser hele året i store sammenhængende hegninger.

Dyr græsser forskelligt, har forskelligt fødevalg og fordøjer forskelligt. Det bidrager til dynamikken, at forskellige dyr græsser i det samme område. Derfor skal der udsættes store planteædende pattedyr, der kan supplere græsningen fra den bestand af vilde hjortearter, der i forvejen græsser i naturnationalparken."

Verdens Skove ser positivt på at græsning i Naturnationalpark Tranum og Stråsø anvendes som et helt centralt forvaltningstiltag og at der udsættes store planteædende pattedyr i form af de nuværende hjortearter (krondyr og dådyr), der lever vildt i området samt udsætning af bestande af kreaturer (galloway-stude) og heste (exmoor-vallakker).

Udsæt reproducerende dyr

"Gældende og kommende regler i lovgivningen for mærkning af kreaturer medfører, at både voksne dyr og afkom skal mærkes med f.eks. øremærker eller anden identifikation inden for en fastsat periode. Fødevarestyrelsen oplyser, at der ikke kan dispenseres fra dette krav. Naturstyrelsen vurderer, at det ikke vil være muligt at lokalisere og mærke kalve på så store og varierede arealer, som naturnationalparken i Tranum og Stråsø omfatter. Kreaturer holdes derfor i ikke reproducerende bestande. Påvirkning af biodiversiteten vurderes i vid udstrækning at være den samme, dog vil udeladelsen af tyre bevirke, at den fysiske forstyrrelse ved skrab i jorden og tråd alt andet lige vil være mindre, end hvis der var tale om reproducerende kreaturflokke. Fravalget af tyre, kvier og kalve vurderes at mindske risikoen for konflikter med friluftslivet, men det vil medføre tab af den sociale struktur og læring, som forekommer i en naturlig dyreflok med individer af forskellige aldre og køn, samt den hermed forbundne større variation af påvirkningerne på eksempelvis vegetation og jordbund."

Verdens Skover anbefaler at udsætte reproducerende dyr, da der er adskillige ulemper for dyrevelfærd, økologi, og naturoplevelser ved ikke at tillade de udsatte dyr at reproducere sig. For det første må det regnes som en del af den bedre dyrevelfærd for udsatte vildtlevende dyr at de har mulighed for partnervalg, at formere sig, opleve yngelpleje og have naturlige flokstrukturer og anden social adfærd mellem dyr af forskellige køn og alder. For det andet kan fravær af naturlige sociale strukturer og generationsskifte på arealerne påvirke overførslen af akkumuleret viden blandt dyrene om fødeplanter og habitater. For det tredje kan det blive en konsekvens af manglende formering at det vil tage adskillige år før Naturstyrelsen opbygger bestande store nok til et passende og naturligt græsningstryk, og der vil sandsynligvis være en tendens til lavere græsningstryk og mindre udsving i bestandsstørrelse, hvilket alt sammen kan have negative konsekvenser for biodiversiteten. For det fjerde kan manglende reproduktion og minimal regulering betyde mindre naturlig selektion, og dermed ikke nogen naturlig tilpasning af dyrene gennem generationer til deres omgivelser. Den naturlige adfærd, bestandsudsving og selektion kan betragtes som nogle af de naturlige processer som naturnationalparkerne netop skulle være med til at sikre. Naturlige processer er også et af IUCNs kriterier for IUCN kategori II (Nationalpark) af beskyttede naturområder, som det var den politiske og lovgivningsmæssige intention at de danske naturnationalparker skulle opfylde. For det femte vil manglen på konkurrence om partnere, formering, ungdyr og yngelpleje, samt anden naturlig adfærd betyde en væsentlig forringelse af de naturoplevelser som naturnationalparkerne skulle levere til de besøgende.

Arbejd for dispensation for øremærkning

"Gældende og kommende regler i lovgivningen for mærkning af kreaturer medfører, at både voksne dyr og afkom skal mærkes med f.eks. øremærker eller anden identifikation inden for en fastsat periode. Fødevarestyrelsen oplyser, at der ikke kan dispenseres fra dette krav. Naturstyrelsen vurderer, at det ikke vil være muligt at lokalisere og mærke kalve på så store og varierede arealer, som naturnationalparken i Tranum og Stråsø omfatter."

Verdens Skove anbefaler at der arbejdes målrettet på at dispensere for øremærkning inden for rammerne af EU lovgivningen. Dispensation har indtil videre fundet anvendelse for bisoner, der regnes for kvæg af Fødevarestyrelsen (Bisoner skal kun mærkes hvis og når de flyttes fra de to bestande i Almindingen og Lille Vildmose).

Lad dødt ved fra oversøiske træer blive liggende
"Generelt vil fældninger til dødt ved eller hugst og salg af træ følge de overordnede retningslinjer for urørt skov. Det fremgår af de overordnede retningslinjer for urørt skov at: Fældet træ af oversøiske træarter må sælges, men der efterlades også dødt ved (Overordnede retningslinjer for urørte skove, 2020, s. 11). "

Verdens Skove anbefaler at fældet træ af oversøiske arter ikke sælges men efterlades i skoven for at sikre mest muligt dødt ved.

Kommentarer udelukkende til projektforslag for Naturnationalpark Tranum:
Hvad angår forvaltning af Naturnationalpark Tranum så kan Verdens Skove følge rationalet i at: "*Døende og dødt ved af hjemmehørende træarter er i en biodiversitetssammenhæng klart at foretrække, men da store partier i naturnationalparken er bevokset af sitkagran og klitfyr, efterlades i naturnationalparkens etableringsperiode også dødt ved af ikke hjemmehørende træarter (Tranum NNP s.51)"*
Verdens Skove anbefaler som nævnt ovenfor at lade fældede oversøiske træarter blive liggende naturnationalparken, så fremkomsten af dødt ved ikke kun fremmes ved strukturfældning, veteranisering, brand og genopretning af naturlig hydrologi.

Kommentarer udelukkende til projektforslag for Naturnationalpark Stråsø:

Stop for fortsat skovdrift for at opnå bedre klimaeffekter

"Sammenlignet med en fortsat naturnær skovdrift i området må det forventes, at etableringen af naturnationalparken både på lang og kort sigt har en negativ effekt på områdets optag af CO_2. Når der ryddes arealer til lysåben natur, reduceres skovens kulstoflager, ligesom naturlig hydrologi, græsning m.m samlet set påvirker skovens tilvækst. Dermed er der en negativ påvirkning i forhold til evnen i skovens levende biomasse til at optage CO_2. Efter naturgenopretningen er gennemført vil CO_2 optaget igen stige i den levende biomasse, herunder træer og krat, der vokser naturligt frem (s. 62)."
Der er ikke videnskabeligt grundlag for at hævde af Naturnationalpark Stråsø skulle give en negativ effekt for klima. Urørt skov lagrer skønsmæssigt >50% mere kulstof end tilsvarende produktionsskov, og naturlig hydrologi vil stoppe tabet af kulstof fra organiske jorde. Fældning af eksotiske træarter vil naturligvis på kort sigt frigive kulstof, især hvis tømmeret udnyttes kommercielt, men det var jo den oprindelige intention med beplantningerne. Den positive effekt af udlægning til urørt skov og naturlig hydrologi vil hurtigt overgå den negative effekt af fjernelse af eksotiske træarter.

"På lang sigt (100 år) opnår skoven en modenhed, hvor nettooptaget af CO_2 bevæger sig mod 0, fordi træer dør og nedbrydes i samme tempo, som skoven vokser. Til sammenligning vil der ved en fortsat skovdrift være et mere eller mindre stabilt nettooptag af CO_2 over hele perioden. Dette skyldes først og fremmest de substitutionseffekter, der er forbundet med produktionen af træbaserede produkter. Substitutionseffekten angiver størrelsen af de undgåede udledninger i andre sektorer, når klimatunge materialer som stål, beton, aluminium mv. erstattes af bæredygtigt produceret træ, der er et klimavenligt alternativ. (s.62)"

Der vil ikke være nogen substitutionseffekt af træ om 30 år når samfundet har udfaset fossile brændsler og nye produktionsmetoder for beton er blevet fuldt udviklet til kommercielt brug. Træprodukter lagrer kun ca. 4% yderligere kulstof ud over hvad der er lagret i en produktionsskov, mens udlægning til urørt skov typisk forøger den lagrede mængde kulstof med mindst 50% og naturlig hydrologi stop-

per tabet af kulstof fra organiske jorde. Det citerede afsnit ovenfor er gengivelse af spin fra tømmerindustrien frem for videnskabeligt velfunderet viden og bør ikke indgå i en forvaltningsplan for en nationalpark.

Vind Sogns Borgerforening

Hermed fremsendes høringssvar fra Vind Sogns Borgerforening om plan for Naturnationalpark Stråsø.

Med venlig hilsen og på vegne af Vind Sogns Borgerforening
Anne Ovesen

Høringssvar Naturstyrelsen vedrørende projektforslag og forvaltningsplaner for Stråsø

Indgivet af Vind Sogns Borgerforening.

Vind Sogns Borgerforeningen (VSB) har siddet med i den lokale projektgruppe, som har givet input til projektbeskrivelsen og forvaltningsplanen, som nu ligger til offentlig høring. Vi har været med til vandring i Stråsø d. 16-06-2022 og til orienteringsmøde afholdt i Plexus i Idom d. 29-06-2022.

Vi synes overordnet at projektet er meget spændende, og at det kan medføre spændende forandringer i vores allerede fantastiske natur i Stråsø. Naturstyrelsen har været gode til at implementere ideer, som er kommet fra de forskellige interessenter, der har siddet med i gruppen.
Vi er umiddelbart ikke så glade for at parken skal være hegnet, men da det er bestemt at der skal udsættes stude og heste, for at få afgræsset nationalparken på en anden måde end krondyrene gør, er det nødvendigt. Vi er til gengæld meget tilfredse med, at det er et almindeligt kreaturhegn, der sættes op.
Vi er meget tilfredse med at der startes ud med et forholdsvist lavt antal udsatte dyr (stude og heste) og at der er en beredskabsplan for hvad der skal gøres, hvis de udsatte dyr ikke kan finde tilstrækkelig med føde for at holde et passende huld. I planen er der også beskrevet hvorledes opsynet med dyrene skal foregå, hvilket vi også føler os helt trygge ved.
Vi har dog en bekymring for at der skal udsættes hingste i naturparken, da disse formentlig vil være opsøgende, når der kommer ryttere ridende i naturnationalparken. Dette vil begrænse adgangen for denne gruppe af friluftsudøvere, hvilket vi ikke ser som noget positivt. Vi er klar over, at der vil blive lavet ridestier i den del af nationalparken, som ikke er hegnet, hvilket vi er meget glade for. Der er dog mange flotte steder og områder og ruter i den hegnede del som rytterne også gerne vil kunne opleve, men som de i fremtiden begrænses af pga. de udsatte hingste i nationalparken.
En anden bekymring i forhold til hestene er omkring hovsundhed og hvorledes man vil sikre velfærden opretholdt her.
Overordnet er Vind Sogns Borgerforening meget positiv overfor den projektbeskrivelse og forvaltningsplan som Naturstyrelsen har lavet med input fra projektgruppen og de forskellige interessenter omkring nationalparken.
Blandt de positive ting i det nuværende forslag, vil vi gerne fremhæve følgende:

- Tilpasning af naturnationalparken over en 25 års periode, så Skov- og Naturstyrelsen kan justere projektet for at opnå målene om bl.a. biodiversitet.
- Fastholde den positive udvikling i fauna-udviklingen med bla. ørn og dagaktive krondyr.
- Fastholde traditionen med adgang i bil i tyttebærweekenden
- Tiltag som bevarer spor efter menneskelig aktivitet & kulturhistorie (gravhøje, pottemagerhuller, hedepleje, studedrift, tørvegravning, plantagedrift mm.)
- Faste indgange til parken, hvor gæster og brugere kan parkere og få information
- Fredelige lommer i parken, hvor dyrene kan få ro, da der ikke bliver stier og ruter, og måske andre tiltag så krondyrene forbliver dagaktive.

- Benyttelse af menneskelig aktivitet til at holde dyrene i skoven, så antallet af markskaderne ikke vokser, hvis krondyr bestanden vokser
- Mange korte og lange ruter for cyklister og gående med mulighed for længere vandringer og overnatninger
- Samarbejde med cykelklubben MedVind og andre cykel motionister om ruter for mountain-bike
- Planer om at inddrage gæster og eksperter i kortlægning af udbredelse af arter.

Vi har kun de få bekymringer som er beskrevet ovenfor og ser frem til politikerne evt. vil revurdere hegningen af nationalparken og dermed udsætning af stude og heste. Alle øvrige tiltag omkring forvaltning af skoven, hederne osv. samt tiltag for at lave publikumsvenlige faciliteter i udkanten af parken, er super gode og dem ser vi meget frem til.
Måske er der mulighed for nogle af de nedenstående ting, i det fremtidige samarbejde:

- Inddrage lokale i åbning af parken
- Inddrage lokale, gæster og eksperter i kortlægning af udbredelse af arter.
- Bibeholde det lokale ejerskab til Stråsø med at involvere lokale i fremme af natur-turisme og udbrede tilbud om gratis overnatning i sheltere, toilet & bad ved VindKraften
- Tillade lejlighedsvise Danmarksmesterskab i orienteringsløb.

Vi ser det som et meget stort plus for vores område at hele Danmark kan komme og opleve vores helt igennem fantastiske natur i Stråsø.

Med venlig hilsen
Anne Ovesen
På vegne af
Vind Sogns Borgerforening